Pedersöre Läroplan 2016

Namn	Pedersöre Läroplan 2016
Kommun	Pedersöre
Träder i kraft	

Innehållsförteckning

1. Värdegrunden för den grundläggande utbildningen. 1
2. Synen på lärande i den grundläggande utbildningen. 3
3. Lokal timfördelning. 4
4. Språkprogram. 5
5. Eventuell intensifierad undervisning. 6
6. Enhetligheten i den grundläggande utbildningen och samarbetet i övergångsskedena. 7
7. Planer och program som kompletterar läroplanen. 9
8. Handlingsplan för elevhandledningen. 10
9. Samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheter. 12
10. Uppföljning, utvärdering och utveckling av läroplanen. 13
11. Den grundläggande utbildningens uppdrag. 14
12. Mångsidig kompetens i den lokala läroplanen. 15
13. Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning. 20
14. Lärmiljöer. 23
15. Arbetssätt. 24
16. Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden. . . . 25
    16.1. Mångvetenskapliga lärområden. 25
17. Gemensamt ansvar för skoldagen. 27
    17.1. Elevernas delaktighet. 27
    17.2. Samarbete mellan hem och skola. 28
    17.3. Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter. 29
18. Fostrande samtal och disciplinära åtgärder. 31
19. Fjärruppkoppling i undervisningen. 32
20. Årskursintegrerade studier. 33
21. Undervisning i sammansatt klass. 34
22. Flexibel grundläggande utbildning. 35
23. Undervisning i särskilda situationer. 37
24. Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran. . . . 38
25. Bedömningskulturens lokala betoningar. 39
26. Bedömningen under studierna. 41
27. Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen. 43

28. Centrala riktlinjer för hur stödet för lärande och skolgång ordnas i praktiken. 46
28.1. Allmänt stöd. 47
28.2. Intensifierat stöd. 48
28.3. Särskilt stöd. 50
28.4. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. . . . 51
28.5. Tolknings- och biträdestjänster. 52
29. Lokala mål och tillvägagångssätt inom elevvården. 53
30. Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur. 55
30.1. Pedagogisk plan för hörselmedvetenhet från förskolan till årskurs 9. 56
31. Undervisning på två språk. 58
32. Undervisning som baserar sig på en viss väldsåskådning eller pedagogisk princip. 59
33. Årskurs 1-2. 60
33.1. Övergången mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. 60
33.2. Att utvecklas till skolelev. 60
33.3. Övergången mellan årskurs 2 och 3. 61
33.4. Mångsidig kompetens i årskurs 1–2. 62
33.5. Mångsidiga kompetensområden. 62
33.6. Läroämnen. 68
33.6.1. Bildkonst. 68
33.6.2. Det andra inhemska språket. 73
Finska, A-lärokurs. 74
Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs. 74
33.6.3. Elevhandledning. 75
33.6.4. Främmande språk. 76
Engelska, A-lärokurs. 76
33.6.5. Gymnastik. 77
33.6.6. Livsåskådningskunskap. 82
33.6.7. Matematik. 87
33.6.8. Modersmål och litteratur. 94
Svenska och litteratur. 96
Svenska som andraspråk och litteratur. 102
33.6.9. Musik. 115
33.6.10. Omgivningslära. 120
33.6.11. Religion. 128

Evangelisk-luthersk tro. 130
33.6.12. Slöjd. 133
33.6.13. Valfria lärokurs i det andra inhemska språket A1 finska. . . . 138
34. Årskurs 3-6. 140
34.1. Övergången mellan årskurs 2 och 3. 140
34.2. Att utvecklas som elev. 140
34.3. Övergången mellan årskurs 6 och 7. 141
34.4. Mångsidig kompetens i årskurs 3–6. 142
34.5. Mångsidiga kompetensområden. 142
34.6. Läroämnen. 149
34.6.1. Bildkonst. 149
34.6.2. Det andra inhemska språket. 161
Finska, B1-lärokurs. 162
Finska, A-lärokurs. 176
Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs. 196
34.6.3. Elevhandledning. 197
34.6.4. Främmande språk. 199
Engelska, A-lärokurs. 199
34.6.5. Gymnastik. 212
34.6.6. Historia. 228
34.6.7. Livsåskådningskunskap. 237
34.6.8. Matematik. 251
34.6.9. Modersmål och litteratur. 273
Svenska och litteratur. 275
Svenska som andraspråk och litteratur. 296
34.6.10. Musik. 333
34.6.11. Omgivningslära. 347
34.6.12. Religion. 379
Evangelisk-luthersk tro. 380
34.6.13. Samhällslära. 391
34.6.14. Slöjd. 400
34.6.15. Valfria lärokurser i främmande språk A2 engelska. 415
35. Årskurs 7-9. 416
35.1. Övergången mellan årskurs 6 och 7. 416
35.2. Att växa som medlem i gemenskapen. 416
35.3. Övergången från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium. 417
35.4. Mångsidig kompetens i årskurs 7–9. 418

35.5. Mångsidiga kompetensområden. 418
35.6. Läroämnen. 425
35.6.1. Bildkonst. 425
35.6.2. Biologi. 430
35.6.3. Det andra inhemska språket. 443
Finska, B1-lärokurs. 444
Finska, A-lärokurs. 454
Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs. 455
35.6.4. Elevhandledning. 457
35.6.5. Främmande språk. 463
Engelska, A-lärokurs. 463
35.6.6. Fysik. 475
35.6.7. Geografi. 487
35.6.8. Gymnastik. 499
35.6.9. Historia. 513
35.6.10. Huslig ekonomi. 521
35.6.11. Hälsokunskap. 528
35.6.12. Kemi. 544
35.6.13. Livsåskådningskunskap. 555
35.6.14. Matematik. 564
35.6.15. Modersmål och litteratur. 584
Svenska och litteratur. 587
Svenska som andraspråk och litteratur. 609
35.6.16. Musik. 639
35.6.17. Religion. 644
Evangelisk-luthersk tro. 646
35.6.18. Samhällslära. 655
35.6.19. Slöjd. 660

1. Värdegrunden för den grundläggande utbildningen

Alla elever är unika och har rätt till god undervisning

Den grundläggande utbildningen bygger på övertygelsen om att barndomen har ett egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt i sig. Var och en har rätt att växa till sin fulla potential som människa och samhällsmedlem. I detta behöver eleven uppmuntran och individuellt stöd. Eleven behöver känna sig hörd och uppskattad i skolgemenskapen samt känna att hen får stöd för sitt lärande och välbefinnande. Lika viktigt är också erfarenheten av delaktighet och av att tillsammans bidra till det gemensamma arbetet och välbefinnandet.

Varje elev har rätt till god undervisning och att lyckas i skolarbetet. I takt med att eleverna lär sig formar de sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning samt sin plats i världen. Samtidigt skapar eleverna en relation till sig själva, andra människor, samhället, naturen och olika kulturer. Att marginaliseras från lärande innebär att rätten till bildning inte förverkligas och detta utgör ett hot mot växande och utveckling. Den grundläggande utbildningen ska skapa möjligheter för livslångt lärande, som är en förutsättning för ett gott liv.

Betydelsen av värdegrundsarbetet i skolan ökar i en värld, där det multimediala informationsflödet, globala nätverk, sociala medier och kamratrelationer formar barnens och de ungas värderingar. Värdediskussioner som förs tillsammans med eleverna ger dem förutsättningar att känna igen och definiera värden och värderingar som de konfronteras med samt att kritiskt reflektera kring dem. Eleverna ska få stöd i att utveckla sin egen värdegrund. Gemensam reflektion kring värderingar i skolan och hemmen och det samarbete som bygger på denna bidrar till att trygga elevernas helhetsmässiga välbefinnande. Skolans personal ska bemöta hemmens olika religioner, åskådningar, traditioner samt hemmens olika syn på fostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation.

Humanitet, bildning, jämlikhet och demokrati

Den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. I denna utveckling är motsättningar mellan strävan och rådande verklighet oundvikliga. Bildning innebär bland annat att kunna hantera dessa motsättningar på ett etiskt och empatiskt sätt och våga försvara det goda. Bildning innebär att både individuellt och i grupp kunna fatta beslut utgående från etisk reflektion, en annan människas situation och kunskap. Etiska och estetiska aspekter ger upphov till reflektion över vad som är värdefullt i livet. Bildning syns i sättet att förhålla sig till sig själv, till andra människor, till omgivningen och till kunskap samt i sättet och viljan att agera. En bildad människa strävar efter att handla rätt och att respektera sig själv, sin omgivning och andra människor. En bildad människa kan använda information på ett kritiskt sätt. Bildning innefattar också strävan till självreglering och ansvar för sin egen utveckling och sitt eget välbefinnande.

Den grundläggande utbildningen grundar sig på respekt för liv och mänskliga rättigheter och på att man försvarar dessa. Den grundläggande utbildningen ska främja välbefinnande, demokrati och aktiv medverkan i medborgarsamhället. Jämlikhet och en allmän princip om alla människors lika värde är ett centralt mål för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska främja ekonomisk, social och regional jämlikhet och jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Skolan och undervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Kulturell mångfald är en rikedom

Den grundläggande utbildningen bygger på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen ska stödja elevernas kulturella identiteter och sporra dem att aktivt delta i egna kulturella och sociala gemenskaper och också till att de intresserar sig för andra kulturer. Samtidigt ska undervisningen stärka uppskattningen för kreativitet och kulturell mångfald, främja kulturell och interkulturell kommunikation och på så sätt lägga grund för en kulturellt hållbar utveckling.

Inom den grundläggande utbildningen möts människor med olika kulturell och språklig bakgrund och bekantar sig med olika seder och bruk, synsätt och livsåskådningar. Eleverna ska handledas att lära sig att se saker utifrån andra människors livssituationer och förhållanden. Att lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för genuin kommunikation och gemenskap. Den grundläggande utbildningen ska ge en grund för ett världsmedborgarskap som respekterar de mänskliga rättigheterna och som sporrar till positiva förändringar.

Nödvändigheten av en hållbar livsstil

Människan är en del av naturen och helt beroende av livskraftiga ekosystem. Att förstå detta är centralt i att växa som människa. Den grundläggande utbildningen ska främja en hållbar livsstil och eko-social bildning. Hållbar utveckling och livsstil kan ses ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv. Den ledande tanken inom eko-social bildning är att skapa en livsstil och kultur som värnar om människans okränkbara värde och ekosystemens mångfald och förmåga att förnya sig samt att samtidigt bygga en kunskapsbas för en cirkulärekonomi som grundar sig på hållbar användning av naturresurser. Eko-social bildning innebär förståelse i synnerhet för allvaret i klimatförändringen och en strävan att främja en hållbar livsstil.

Människan utvecklar, använder och fattar beslut om teknologi utifrån sina värderingar. Människan bär ansvar för att styra teknologin i en riktning som tryggar människans och naturens framtid. Inom den grundläggande utbildningen ska man reflektera över konflikter mellan konsumtions- och produktionssätt som står i strid med en hållbar framtid. Dessutom ska man tillsammans försöka hitta och tillämpa lösningar, som korrigerar en icke-hållbar livsstil. Den grundläggande utbildningen ska öppna perspektiv mot ett globalt ansvar som sträcker sig över generationer.

I Pedersöre kommuns utbilningspoliska program kap. 7.4 står följande för den Grundläggande utbildningen:

”Vi vill att skolgemenskapen är trygg och präglas av respekt och vänlig atmosfär. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt elevernas möjligheter att påverka sitt eget arbete i skolan. Genom att eleverna blir delaktiga vill vi försäkra oss om att de växer till ansvarsfulla ungdomar och pedersörebor”.

Den grundläggande utbildningen bygger på en gemensam värdegrund för elever, skolpersonal och föräldrar. Varje skola utarbetar en egen skolspecifik värdegrund i samarbete med elever och föräldrar. Den uppdateras årligen i läsårsplanen som godkänns av direktionen.

Att värdegrunden förverkligas utvärderas regelbundet genom skolvisa och kommunala enkäter.

2. Synen på lärande i den grundläggande utbildningen

Grunderna för läroplanen har utarbetats utgående från en syn på lärande där eleven har en aktiv roll. Eleven ska lära sig att ställa upp mål och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Lärandet är en oskiljbar del i den process då individen växer som människa och då man skapar ett gott samhällsliv. Att använda språket, kroppen och olika sinnen har stor betydelse för tänkande och lärande. Eleven tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter och lär sig samtidigt att reflektera över sitt lärande, sina upplevelser och sina känslor. Positiva känslor, glädje över att lära och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar eleven att utveckla sin kompetens.

Lärandet sker genom kommunikation med andra elever, lärare och andra vuxna samt i olika grupper och sammanhang och i olika lärmiljöer. Lärande innebär individuellt och gemensamt arbete, tankeverksamhet, planering och utforskning samt mångsidig utvärdering av dessa processer. Därför har elevernas vilja och växande förmåga att arbeta och lära sig tillsammans stor betydelse för lärprocessen. Eleverna ska också lära sig att beakta följderna av sitt arbete och hur det påverkar andra människor och omgivningen. Gemensamt lärande främjar elevernas problemlösningsförmåga och förmåga att tänka kreativt och kritiskt samt förmågan att förstå olika perspektiv. Det bidrar också till att vidga elevernas intresseområden. Lärande är mångfacetterat och knutet till det som eleven ska lära sig, till tid och plats.

Att utveckla färdigheter att lära sig är grunden för målinriktat och livslångt lärande. Därför ska eleven uppmuntras att reflektera över sina sätt att lära sig och att använda denna kunskap till att främja sitt lärande. En elev som är medveten om och tar ansvar för sin lärprocess lär sig att handla allt mer självständigt. Under lärprocessen utvecklas elevens förmåga att arbeta och tänka och eleven lär sig att förutse och planera olika faser i lärandet. För att eleverna ska kunna lära sig nya begrepp och fördjupa sin förståelse för det som de lär sig, ska de handledas att koppla innehållet och de nya begreppen till sina tidigare kunskaper. Lärande är en kumulativ process som ofta kräver lång och ihärdig träning.

Lärprocessen och motivationen styrs av elevens intressen, värderingar, arbetssätt och känslor samt erfarenheter och uppfattningar om sig själv som lärande individ. Elevens självbild i kombination med självkänslan och tron på sin egen förmåga inverkar på hurdana mål eleven ställer upp för sig. Uppmuntrande respons under lärprocessen stärker elevens tro på sina egna möjligheter. Att ge och få mångsidig, positiv och realistisk respons är en viktig del i en kommunikation som både stödjer lärandet och vidgar intresseområdena.

I Pedersöre kommun har utarbetats ett material med instruktioner och blanketter för självvärdering av elevens lärande utifrån de sju kompetenserna. Detta dokument ligger som grund för de utvecklingssamtal som årligen hålls tillsammans med eleven och vårdnadshavare. Rektorn ansvarar för att detta förverkligas.

Skolvisa kompletteringar skrivs in i skolans läsårsplan.

3. Lokal timfördelning

Den lokala timfördelningen baseras på Dagvårds- och utbildningsnämnden, svenska sektionens beslut § 71/15.09 2015

Valfria konst- och färdighetsämnen samt valfria ämnen preciseras i den skolspecifika läsårsplanen.

Pedersöres timfördelning i den grundläggande utbildningen, LP 2016

Läroämne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Totalt	Min
Modersmål och litteratur	7	7	5	5	4	4	3	3,5	3,5	42	42
A1-språk (finska)	1	1	3	3	2	2	3	3	3	21	16
B-språk (tyska)	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -				0	0
Frivilligt A2-språk (engelska)	- - - -	- - - -		2	2	2	2	2	2	12	12
Matematik	3	3	4	4	4	4	3,5	3,5	4	33	32
Omgivningslära	2	2	3	3	2	2				14	14
Biologi och geografi							2	2,5	2,5	7	7
Fysik och kemi							2	3	2	7	7
Hälsokunskap							1	1	1	3	3
Miljö- och naturkunskapsämnen sammanlagt											
Religion eller livsåskådningsk.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	10	10
Historia och samhällslära	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	2	3	2	2	3	12	12
Musik	1	1	1	1	1	1	1	1		8	8
Bildkonst	1	1	1	1	2	1	1	1		9	9
Slöjd	2	2	2	1	1	1	3			12	11
Gymnastik	2	2	3	2	2	2	2	2	3	20	20
Valfria konst- och färdighetsämnen				2	2	2		3	2	11	11
Huslig ekonomi	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	3			3	3
Konst- och färdighetsämnen sammanlagt											
Elevhandledning	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	0,5	0,5	1	2	2
Valfria ämnen (9 h)	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	1	2		1	2	9	9
Elevens timmar	20	20	23	25	27	27	30	30	30	235	228

1. - - - = Läroämnet undervisas inte på årskursen om annat inte bestäms i läroplanen.
2. (9 h) = Undervisas som valfria ämnen. De valfria ämnena bestäms i läroplanen.

4. Språkprogram

Undervisningsspråket i Pedersöre kommun är i huvudsak svenska förutom i Edsevön koulu där undervisningsspråket är finska.

A1-språket är finska. Undervisningen inleds i åk 1.

Frivilligt A2-språk är engelska. Undervisningen inleds i åk 4.

Som B2-språk erbjuds tyska eller franska. Undervisningen inleds i åk 8.

5. Eventuell intensifierad undervisning

Eventuell intensifierad undervisning och hur den genomförs i Pedersöre kommun beskrivs i den skolspecifika läsårsplanen.

6. Enhetligheten i den grundläggande utbildningen och samarbetet i övergångsskedena

Utbildningsanordnaren i Pedersöre kommun ansvarar för att lärstigen för varje elev följs upp alltifrån småbarnspedagogiken ända till andra stadiet. Detta sker genom stadie- och yrkesövergripande informationsutbyte och i nära samarbete med vårdnadshavarna.

Årshjulet med samarbete förskola-grundläggande utbildningen

Årshjulet för elevhandledning och samarbete

	Förskola	Samarbete	Åk 1-6	Samarbete	Åk 7-9
AUG	Personalens planeringsdag Förstadagsblanketten Trestegsstödet genomförs kontinuerligt under året	Planera för vänelevsverksamhet	Vänelever/faddrar för nya elever Föräldramöte åk 1 *Åk 1: Kartläggning: bokstäver, läskod, talföljd, artikulation och motorik. Fonolek*		Förstadagsblanketten åk 7 Genomgång av elever med speciella behov med alla lärare Extra möte för nya lärare om elever, grupper, arbetsrutiner.. *Åk 7: Läs- o skrivfärdigheter (M-G Johansson) + disk.*
SEPT	Möte med vårdnadshavarna Barnets Självvärdering Uppgörande av budget Nationellt meddelande om barnantal i förskolan Förskolan: KTI	En förskollärare deltar i elevvårdsgruppen i närskolan Förskollärarna besöker närskolan och får feedback från klasslärarna om de nya ettorna	*Åk 1-2: Lukimat* *Åk 2-6: Läshastighetstest H4 och/eller H5* *Åk 6: RMAT, matematik* Uppdatering av elevens Plan för lärande och IP senast 30.10		*med de elever som får 1-2* Väneleverna ordnar friluftsdag för åk 7 Föräldramöte åk 7
OKT	Diskussion med vårdnadshavare och barnet om Barnets självvärdering, Mina mål under förskoletiden Förskolan: Lukimat, hösten Personalens självvärdering, teamets självvärdering		Åk 1-6: Utvecklingssamtal med elev och vårdnadshavare om elevens Självvärdering. *Åk 1: Uppföljning* *Åk 3-6: Rättstavning, ordförståelse, läshastighet, läsförståelse*		Enskild diskussion med eleverna åk 7 (kurator, klf, ämneslärare enl. behov) IP-arbete
NOV	Personalens utvecklings samtal		Utvärdering eller Betyg Utvecklingssamtal / Utvärdering *Åk 1: Uppföljning* *Åk 3: Läsförståelse*		Periodbetyg 1 Ämneslärarna skriver info till klassförest. Utvecklingssamtal åk 7-8 IP-arbete
DEC	Julefrid		Åk 3-6: Mellanbetyg Julefrid		Föräldramöte (+ samtal v.b). åk 9 Dec-febr. Enskild handledning åk 9 inför utbildningsval

	Förskola	Samarbete	Åk 1-6	Samarbete	Åk 7-9
JAN	Förskolan: Lukimat Vintern Skolmognadsbedömning enligt behov Skolinskrivning Anmälan till Förskolan och dagvård i förskolan	Rektorerna kontaktar specialbarnträdgårdsläraren angående om resursbehov inför nästa läsår	Skolinskrivning		
FEBR	Anmälan till morgon och eftermiddagsvården		*Åk 1: Lukimat* *Åk 2: Rättstavning, läsförståelse*	Info om elever med IP till åk 7	Gemensam ansökan åk 9
MARS	Förskolan: Lukimat Våren Diskussion och utvärdering med vårdnadshavare och barnet om Barnets självvärdering, Mina mål under förskoletiden samt förskola – skola Personalens och teamets självvärdering	En förskollärare deltar i elevvårdsgruppen i närskolan Specialbtg.lärarna besöker skolornas pedagogiska stödgrupp, trestegsstöd.	Åk 2 och åk 6: Handledande respons tillsammans med elev och/eller vårdnadshavare. *Åk 1: Rättstavning*	Möte om resursbehov inför nästa läsår Info om alla blivande sjuor Kurator diskuterar med alla sexor + information om åk 7	Periodbetyg 2 Nya vänelever utses och skolas Klasserna för blivande åk 7 klara IP-utvärdering i elevvårdsteamet
APRIL	Förskolan: KTI Årlig verksamhetsplan	Samarbete i olika former inför - övergång förskola - åk 1 Besök av förskolebarn i under lektionstid, för att få en inblick i skolans vardag. Föräldramöte för förskolans vårdnadshavare på skolan.	*Åk 2-6: Läshastighet, H4 och/eller H5* *Åk 4: RMAT, matematik*	Samarbete i olika former inför övergång åk 4 – åk 5	Föräldramöte åk 7-8
MAJ	Samarbete vid övergången småbarnspedagogik –förskola – skola.	Blivande klasslärare åk 1 och speciallärare besöker förskolan Besöksdag för blivande ettor Vänelever / Faddrar	*Åk 1-2: Lukimat* Åk 1-6: Läsårsbetyg	Åk 6 lärare och elever samarbetar; naturskola, friluftsdag. Om möjligt deltar blivande klassföreståndare åk 7 Besöksdag för blivande 7:or i Sursik	Infokväll för blivande sjuor med föräldrar - info om LoS-test - info om elevvården Info till andra stadiet (maj-juni) Läsårsbetyg, avgångsbetyg

Konfidentiella papper makuleras eller arkiveras

Skolans verksamhetskultur beskrivs i den skolspecifika läsårsplanen.

7. Planer och program som kompletterar läroplanen

Följande planer som kompletterar och förverkligar läroplanen i Pedersöre finns här.

- plan för småbarnspedagogik, utarbetas 2017
- förskoleundervisningens läroplan
- plan för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- plan för morgon- och eftermiddagsverksamheten
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen
- likabehandlingsplan enligt lagen om likabehandling
- jämställdhetsplan, utarbetas hösten 2016
- informationsstrategi
- plan för hållbar utveckling,
- plan för kulturell fostran

8. Handlingsplan för elevhandledningen

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

I årskurserna 1–2 genomförs elevhandledningen som en integrerad del av den övriga undervisningen och skolans verksamhet. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Handledningen ska främja utvecklingen av elevernas studievanor och -färdigheter samt stödja eleverna att gradvis börja ta ansvar för skolarbetet, sina egna uppgifter och sin egendom. Eleverna ska få handledning i att ställa upp individuella mål samt uppmuntrande och vägledande respons på hur målen nåtts på ett sådant sätt att förmågan att lära sig stärks. Med tanke på målen för elevhandledningen är det viktigt att välja sådana arbetssätt och ge respons på ett sådant sätt att eleverna kan bilda sig en positiv uppfattning om sig själva som elever och som medlemmar i gruppen. Eleverna ska handledas till att utveckla sina sociala färdigheter och sin förmåga att arbeta i grupp. De uppmuntras även till aktiv delaktighet i sin närmiljö.Med hjälp av elevhandledningen läggs grunden för samarbetet mellan hem och skola i ett tidigt skede av den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna att göra de första valen gällande utbildning och hjälpa dem att förstå valens betydelse för framtida studier. Eleverna bekantar sig med olika yrken och med arbetslivet utgående från de yrken som finns representerade i skolan och i deras närmaste omgivning.

I årskurserna 3–6 genomförs elevhandledningen huvudsakligen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Man kan också reservera lektioner för elevhandledning på det sätt som fastställs i läroplanen. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Utöver den egna skolan och närmiljön kan även företag och andra samarbetsparter i den närmaste omgivningen fungera som lärmiljöer.Elevhandledningen ska stödja eleverna att hitta och utveckla studiestrategier, stärka deras förmåga att ställa upp individuella mål och utvärdera hur målen nås samt bidra till att utveckla förmågan att lära sig. Handledningen ska hjälpa eleverna att tillägna sig olika färdigheter och metoder som behövs för

att lära sig, arbeta, inhämta kunskap och hantera information i studierna. De ska också lära sig att identifiera läroämnenas särdrag samt att välja lämpliga inlärningsstrategier för varje läroämne. Handledningen ska stödja utvecklandet av elevernas sociala färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp.Elevhandledningen ska utveckla färdigheter som behövs i livet och stärka elevernas positiva uppfattning om sig själva som elever. Eleverna ska vägledas att identifiera och värdesätta både sina egna och andras styrkor, förmågor och färdigheter. De ska stödjas att ta ansvar för sitt liv, sina studier, sina val och sin medverkan som aktiva medlemmar och aktörer i gruppen och närmiljön. Eleverna ska ges möjligheter att delta och påverka i skolgemenskapen och närmiljön, för att de småningom ska få en uppfattning om sina möjligheter att påverka i samhället.Via elevhandledningen ska eleverna bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringsliv i den närmaste omgivningen. Syftet med eventuella studiebesök och exkursioner är att ge eleverna en bild av arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Genom besöken väcks också elevernas intresse för olika yrken.Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna när det gäller att få information och göra val förknippade med studierna. De ska ha möjlighet till personliga handledningssamtal om studier och val och att få svar på olika frågor gällande lärande och skolgång.

I årskurserna 7-9 har elevhandledningen som uppdrag att stödja elevernas övergång till lärmiljöerna och arbetssätten i årskurserna 7–9. I årskurserna 7–9 vägleds varje elev fortsättningsvis att utveckla sin förmåga att lära sig och sina studiefärdigheter. Eleverna får hjälp med att förstå hur deras val inverkar på studierna och framtiden. Elevhandledningen har tillsammans med de övriga läroämnena som uppdrag att klargöra läroämnenas betydelse för fortsatta studier och arbetslivsfärdigheter samt att utöka elevernas kunskaper om arbetslivet, olika arbetsuppgifter, entreprenörskap och framtida kompetensbehov. Studiehandledaren har huvudansvaret för elevhandledningen.Elevhandledningens uppdrag är att öka elevernas beredskap att klara sig i föränderliga livssituationer och i övergångsskeden i studier och yrkeskarriär. Eleverna ska få lära sig att använda och utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. Handledningen ska stärka elevernas företagsamhet och förmåga att ta egna initiativ i beslut som gäller deras utbildnings- och karriärval. I samarbete med den mottagande läroanstalten och vårdnadshavarna ska elevhandledningen ge eleverna information och möjlighet att bekanta sig med utbildnings- och studiealternativ efter grundskolan. Handledningen har som uppgift att bidra till att studierna slutförs och att med hjälp av planering av fortsatta studier i samband med gemensam ansökan stödja övergången till studier efter den grundläggande utbildningen.

Pedersöre kommuns handlingsplan för elevhandledning finns **här.**

9. Samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheter

Samarbete med aktörer utanför skolan berikar skolarbetet och knyter det till det omgivande samhället. Till de delar läroplanen berör elevvård och samarbete mellan hem och skola förpliktar lagen om grundläggande utbildning utbildningsanordnaren att utarbeta läroplanen i samarbete med de myndigheter som ansvarar för social- och hälsovården i kommunen. Det behövs även samarbete med övriga förvaltningar för att kunna garantera alla elevers skolgång, trygghet, säkerhet och välbefinnande. Samarbete med andra organisationer och olika experter förbättrar ytterligare kvaliteten på planerna och skolarbetet.

Elevhälsans organisation och pedagogiskt stöd formuleras i nedanstående bild

En tydligare bild finns **här**.

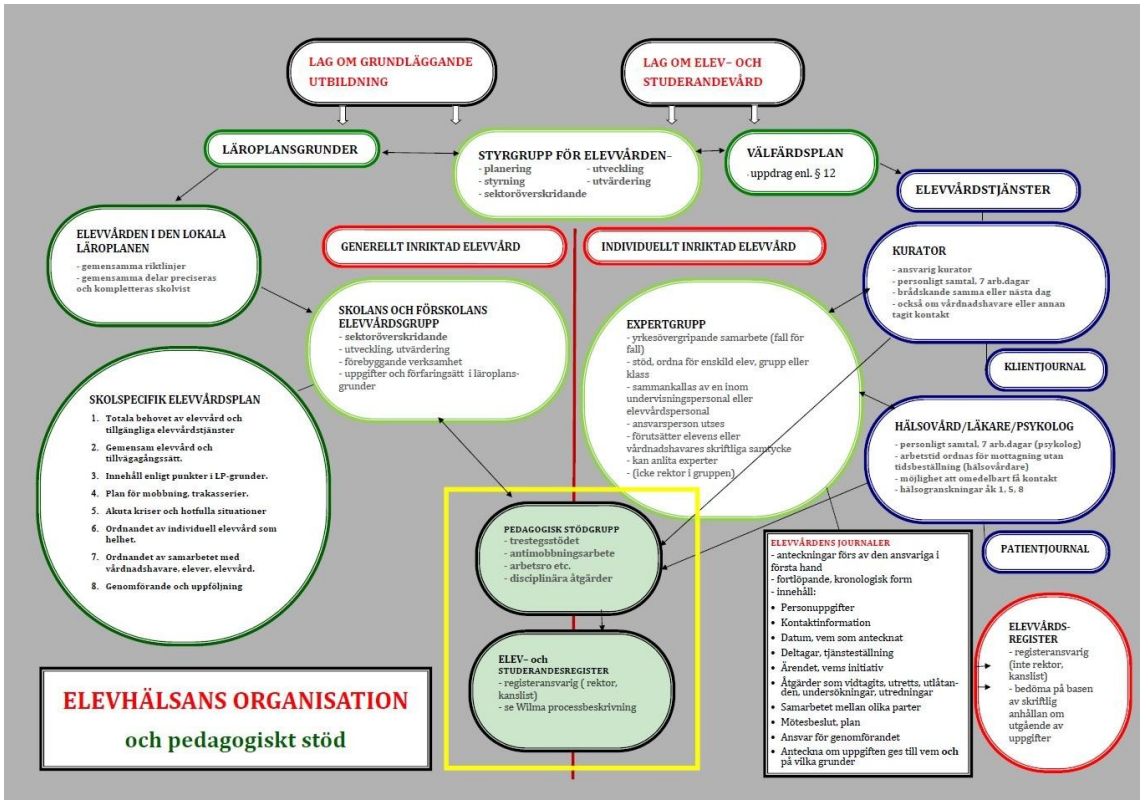

Den skolvisa elevvården preciseras i den skolspecifika elevvårdsplanen.

10. Uppföljning, utvärdering och utveckling av läroplanen

Läroplanen utvärderas kontinuerligt genom nationella, lokala och skolvisa utvärderingar. För verkställande och uppföljning ansvarar Dagvårds- och utbildnngsnämnden, utbildningsdirektör, rektor och direktion. Utvärderingarna strävar efter att förbättra verksamheten vid skolorna och förutsättningarna för lärande.

Gemensamma prov i matematik och finska genomförs i de av utbildningsordnaren angivna årskurser.

Elevernas färdigheter inom ämnet modersmål utvärderas kontinuerligt av speciallärarna.

Läroplansgrunderna revideras och kompletteras vid behov.

Läroplanskoordinatorerna arbetar under läsåret 2016-2017 tillsammans med lärare och rektorer för en lyckad implementering av den nya läroplanen.

11. Den grundläggande utbildningens uppdrag

Den grundläggande utbildningen är stommen i utbildningssystemet och samtidigt en del av den kontinuerliga utbildningsprocess som börjar i förskolan. Den grundläggande utbildningen ska ge eleverna möjlighet att lägga grunden för en bred allmänbildning och att fullgöra sin läroplikt. Den ska också ge eleverna förutsättningar och behörighet för studier på andra stadiet. Den ska hjälpa eleverna att hitta sina egna styrkor och att med hjälp av lärandet bygga en framtid.

Den grundläggande utbildningen har förutom uppdraget att undervisa och fostra ett samhälleligt uppdrag, ett kulturellt uppdrag och ett framtidsuppdrag. Den grundläggande utbildningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Man ska se till att utbildningen är tillgänglig och fri från hinder.

Varje skola som ger grundläggande utbildning har som uppdrag att undervisa och fostra. Detta innebär att varje elevs lärande, utveckling och välbefinnande ska stödjas i samarbete med hemmen. Den grundläggande utbildningen ska erbjuda eleverna möjlighet att på ett mångsidigt sätt utveckla sin kompetens. Den ska ge eleverna en positiv identitet som människor, lärande individer och samhällsmedlemmar. Undervisningen ska främja delaktighet och en hållbar livsstil samt stödja elevernas utveckling till medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Den grundläggande utbildningen ska fostra eleverna till kännedom om de mänskliga rättigheterna och till att de högaktar och försvarar dem.

Den grundläggande utbildningens samhälleliga uppdrag är att främja jämlikhet, likabehandling och rättvisa. Den grundläggande utbildningen ökar humankapitalet och det sociala kapitalet. Humankapitalet består av kompetens och det sociala kapitalet av kontakter, kommunikation och förtroende mellan människorna. Tillsammans främjar de individens och samhällets välbefinnande och utveckling. Den grundläggande utbildningens uppdrag är att för sin del förebygga ojämlikhet och utslagning och att främja jämställdhet mellan könen. Den grundläggande utbildningen ska på ett jämlikt sätt uppmuntra flickor och pojkar i studierna i olika läroämnen och öka kunskapen och insikten om könets mångfald. Varje elev ska få hjälp med att upptäcka sina möjligheter och skapa sin lärstig utan könsbundna rollmodeller.

Den grundläggande utbildningens kulturella uppdrag är att främja mångsidig kulturell kompetens och en högaktning av kulturarvet samt att stödja eleverna att forma egna kulturella identiteter och egna kulturella kapital. Undervisningen ska öka förståelsen för kulturell mångfald och hjälpa eleverna att se kulturer som en obruten följd av det förflutna, nutiden och framtiden, där var och en aktivt kan medverka.

Omvärldens förändringar påverkar oundvikligen såväl elevernas utveckling och välbefinnande som skolans verksamhet. I den grundläggande utbildningen ska eleverna lära sig att vara öppna för förändringsbehov, bedöma dem kritiskt och ta ansvar för val som påverkar framtiden. Global fostran i den grundläggande utbildningen skapar förutsättningar för en rättvis och hållbar utveckling i enlighet med FN:s mål för utveckling. Skolorna ska i mån av möjlighet samarbeta med skolor och utbildningsutvecklare i andra länder. Den grundläggande utbildningen ska inverka positivt och konstruktivt på samhällsutvecklingen både nationellt och internationellt.

Skolorna i Pedersöre följer kommunens utbildningspolitiska program.

.

12. Mångsidig kompetens i den lokala läroplanen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Elevernas värderingar, attityder och vilja att agera påverkar elevernas sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider och förenar olika vetenskapsområden.

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen lägger grund för utvecklingen av kompetens. Varje läroämne bygger upp kompetensen genom att tillämpa innehållet och metoderna inom den egna vetenskapsgrenen. Hur kompetensen utvecklas beror på både de innehållsområden man behandlar och i synnerhet hur man arbetar och hur kommunikationen mellan eleven och omgivningen fungerar. Responsen som eleverna får samt handledningen och stödet för lärande inverkar framför allt på attityderna, motivationen och viljan att agera.

Det finns sju delområden inom mångsidig kompetens. Kompetensområdena har flera beröringspunkter med varandra. Det gemensamma målet för dem står i samklang med den grundläggande utbildningens uppdrag och med beaktande av elevernas ålder att stödja utvecklingen som människa samt främja kompetens som förutsätts för delaktighet i ett demokratiskt samhälle och en hållbar livsstil. Särskilt viktigt är att eleverna uppmuntras att lära känna sig själva och sin personlighet, sina styrkor och utvecklingsmöjligheter och att värdesätta sig själva.

Målen för mångsidig kompetens preciseras i årskurshelheterna. Målen har beaktats vid beskrivningen av mål och centralt innehåll för läroämnena. Sambandet mellan läroämnets mål och mångsidig kompetens framgår ur läroämnesbeskrivningarna.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.

Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska sporras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska sporras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.

Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Vardagskompetens (K3)

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.

Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska sporras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa.

De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.

Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsumenter. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Multilitteracitet (K4)

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.

Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

Digital kompetens (K5)

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.

Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellers inverkan.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.

Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

I Pedersöre kompletteras de mångsidiga kompetenserna med följande planer:

1. Förmåga att tänka och lära sig (K1)

2. Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Hänvisning till plan för kulturfostran

3. Vardagskompetens (K3)

4. Multilitteracitet (K4)

Hänvisning till planen för samarbete skola-bibliotek

5. Digitalkompetens (K5)

Hänvisning till kommunens Informationsstrategi

6. Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Samarbete med YES-Ung företagsamhet i Finland samt lokala entreprenörer

Deltagande i Företagsbyn för elever i åk 6

7. Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Hänvisning till det lokala programmet för hållbar utveckling

Självvärdering

I kommunen har utarbetats ett material med instruktioner och blanketter för självvärdering av elevens lärande utifrån de sju kompetenserna.

Vi stödjer och följer upp att målen för mångsidig kompetens uppfylls genom fortbildningsdagar för personalen inom den grundläggande utbildningen.

13. Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning

Principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen ska hjälpa utbildningsanordnarna och skolorna att styra sin verksamhet. Principerna beskrivs i synnerhet utifrån skolans perspektiv. Utbildningsanordnaren ska skapa förutsättningar för att skolorna ska kunna tillämpa principerna och utveckla sin egen verksamhetskultur i samma riktning. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande, delaktighet, välbefinnande och en hållbar livsstil. För att principerna ska kunna förverkligas krävs att man beaktar lokala behov och möjligheter, att man samarbetar med vårdnadshavarna och andra samarbetspartner och att eleverna på riktigt får vara med och utveckla skolgemenskapen.

En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen

Skolan ska fungera som en lärande organisation som stödjer alla sina medlemmar i lärandet. Den lärande organisationen ska utvecklas genom dialog. Samarbete och delaktighet stärker gemenskapen. Att man reflekterar över målen och regelbundet utvärderar det egna arbetet och att man kan arbeta i lugn och ro främjar lärandet i skolgemenskapen. Respons från hemmen och andra samarbetspartner stödjer lärandet. Det är också viktigt att utnyttja resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning. Betydelsen av pedagogiskt och delat ledarskap betonas och ledarskapet inriktas framför allt på att trygga förutsättningarna för lärande.

En lärande organisation ska skapa förutsättningar för medlemmarna att lära sig tillsammans och av varandra. Den ska också skapa förutsättningar för undersökande och experimenterande arbete och ge erfarenheter av att känna sig inspirerad och av att lyckas. En lärande organisation ska uppmuntra alla sina medlemmar att försöka och att lära sig också av misstag. Den ska ge medlemmarna lämpliga utmaningar och hjälpa dem att hitta och dra nytta av sina styrkor. Som medlemmar i gemenskapen kan eleverna skapa en positiv och realistisk bild av sig själva och utveckla sin naturliga vilja att experimentera och undersöka. I en lärande organisation inser man att fysisk aktivitet har betydelse för lärandet och strävar till att frigöra sig från en stillasittande livsstil. Den ska värdesätta att man fördjupar sig i arbetet, anstränger sig i lärandet och slutför arbetet.

Välbefinnande och en trygg vardag

Strukturerna och verksamhetssätten i en lärande organisation ska främja välbefinnande och trygghet och på så sätt skapa förutsättningar för lärande. Dessa två aspekter ska beaktas i allt skolarbete och styra allas arbete. Medlemmarna ska ses som individer och behandlas jämlikt men också gemenskapens behov ska beaktas. Skoldagens verksamhetssätt ska vara smidiga och möjliggöra en mångsidig verksamhet. Motion och gemensamma aktiviteter som främjar det psykiska välbefinnandet ska utgöra en naturlig del av varje skoldag. Gemensam elevvård är en viktig del av verksamhetskulturen.

Eleverna ska ha jämlika möjligheter att få handledning och stöd för sin utveckling och sitt lärande, både som individer och som medlemmar i gruppen. Välvillighet och vänlighet ska värdesättas. Mobbning, våld, rasism eller annan diskriminering ska inte accepteras och man ska genast ingripa vid osakligt beteende. I skolarbetet ska man sträva efter att förutse vardagen så att den löper harmoniskt. Att bli hörd och uppleva rättvisa skapar förtroende. En lugn och accepterande atmosfär, goda sociala relationer och en trivsam miljö främjar arbetsron.

Kommunikation och mångsidiga arbetssätt

Kommunikation, samarbete och mångsidiga arbetssätt främjar hela gemenskapens lärande och välbefinnande. En lärande organisation ska identifiera olika former av lärande och kunskapsbyggande och fungera smidigt. Den uppmuntrar till att pröva och experimentera och ger utrymme för aktivitet, kreativitet, motion, lek och upplevelser som är karakteristiskt för olika åldrar och elever.

I skolarbetet ska man systematiskt använda sig av olika arbetssätt och lärmiljöer och sträva till att regelbundet föra ut undervisningen ur klassrummet. Man ska skapa möjligheter till projektbaserat arbete och helhetsbaserat lärande samt till samarbete både inom skolan och med aktörer utanför skolan. Samarbetet och kommunikationen mellan vuxna i skolan och med det omgivande samhället stärker elevernas förmåga att kommunicera och samarbeta. När eleverna arbetar tillsammans lär de känna sig själva och sin personlighet och att arbeta konstruktivt tillsammans med många olika slags människor. Informations- och kommunikationsteknik ska användas för att främja kommunikation och multisensoriskt arbete via olika kanaler.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Skolan som en lärande organisation är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och det globala överlappar varandra. Olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och är i växelverkan med varandra. Internationalisering på hemmaplan är en viktig resurs i skolan. Som lärande organisation tar skolan tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Den lyfter fram den samiska och andra minoriteters betydelse i Finland. Den utvecklar förståelsen och respekten mellan individer och grupper och ett ansvarsfullt agerande gentemot varandra. Rätten till det egna språket och den egna kulturen är en grundrättighet som man i skolan medvetet arbetar utgående från. I skolan ska man bekanta sig med kulturella traditioner, diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och tillsammans skapa nya sedvänjor.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integreringen i samhället. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och begreppssystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är alla vuxna både språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar.

Delaktighet och demokrati

Den lärande organisationens verksamhetssätt ska utvecklas gemensamt. En demokratisk verksamhetskultur som främjar delaktighet och uppfyller de mänskliga rättigheterna ger eleverna förutsättningar att växa till aktiva medborgare.

Eleverna ska enligt sin utvecklingsnivå få vara med och planera, utveckla och utvärdera verksamheten. De ska få uppleva att de blir hörda och uppskattade som medlemmar i gemenskapen. Gemenskapen ska uppmuntra demokratisk dialog och delaktighet och utveckla sådana verksamhetssätt och strukturer som det förutsätter. Elevkårsverksamheten erbjuder ett viktigt forum för elevernas delaktighet. Också andra verksamhetsformer såsom stödelevs- och fadderverksamhet och engagemang i frivilligt arbete och hållbar utveckling ökar elevernas delaktighet. Samtidigt stärker de samarbete och växelverkan i hela skolgemenskapen. Samarbete med olika förvaltningar, församlingar, organisationer, företag och andra aktörer fördjupar bilden av samhället och verksamheten i medborgarsamhället. Kontakten med skolor i olika länder ökar förmågan att komma till rätta i en globaliserad värld.

Likabehandling och jämlikhet

En lärande organisation ska främja likabehandling och jämlikhet. Medlemmarna ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av faktorer som hänger samman med personen i fråga. Likvärdighet betyder inte att alla är likadana. Likabehandling förutsätter både att man garanterar grundläggande rättigheter och möjligheter till delaktighet och att man beaktar individuella behov.

Under grundskoletiden utvecklas elevernas uppfattning om sin egen sexuella identitet och sexualitet. En lärande organisation främjar genom sina värderingar och sin praxis jämställdhet mellan könen och stödjer eleverna i deras identitetsskapande. Undervisningen ska ha ett könssensitivt förhållningssätt. Skolan ska uppmuntra eleverna att upptäcka sina egna möjligheter

och att förhålla sig till olika läroämnen, göra val och binda sig till studierna utan könsbundna rollmodeller. Genom val och utveckling av lärmiljöer, arbetssätt och undervisningsmaterial ger man synlighet åt och visar respekt för den mänskliga mångfalden.

Ansvar för miljön och en hållbar framtid

En lärande organisation ska i all sin verksamhet fästa uppmärksamhet vid nödvändigheten av en hållbar livsstil. Genom sina val och sitt handlande i vardagen visar skolan ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön. Materialval och handlingsmönster som innebär slöseri med råmaterial, energi och biologisk mångfald ska förändras så att de blir hållbara. Betydelsen av immateriella värden för välbefinnandet och en hållbar livsstil lyfts fram och dessa värden ges tid och synlighet i det dagliga skolarbetet. Eleverna är med och planerar och förverkligar en hållbar vardag.

En lärande organisation ska inge hopp om en bra framtid genom att skapa en kunskapsgrund för eko-social bildning. En realistisk och praktisk attityd till förutsättningarna för en bra framtid stärker utvecklingen till ansvarsfulla medlemmar i gemenskapen, kommuninvånare och medborgare. Det sporrar eleverna att bemöta världens mångfald öppet och nyfiket och att arbeta för en rättvisare och hållbarare framtid.

Den lokala läroplanen i Pedersöre kommun

Vi har inom projektet Toppkompetens arbetat med att utveckla verksamhetskulturen i våra enskilda skolor. I samarbete med Åbo akademi har alla lärare getts möjlighet att delta i skolutvecklingsenkäten SKUTT. Resultatet har sammanställts och fungerat som underlag för diskussioner i lärarkåren. Utifrån dessa resultat och utifrån de nationella läroplansgrunderna har skolspecifika planer utarbetats. Dessa finns nerskrivna i den skolspecifika läsårsplanen.

Elever och vårdnadshavare ska ges möjlighet att vara med och utveckla skolgemenskapen.

Som stöd för att utveckla verksamhetskulturen i våra skolor finns följande planer och program: välfärdsplanen, kulturplan, jämställdhetsplan samt program för hållbar utveckling.

14. Lärmiljöer

Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där studierna och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen. Lärmiljöerna ska stödja elevernas individuella och gemensamma utveckling, lärande och kommunikation. Alla medlemmar i skolgemenskapen påverkar lärmiljöerna genom sitt agerande. Välfungerande lärmiljöer främjar kommunikation, delaktighet och kollaborativt kunskapsbyggande. De ger också möjlighet till aktivt samarbete med utomstående aktörer eller sakkunniga.

Målet med utveckling av lärmiljöerna är att de bildar en mångsidig och flexibel pedagogisk helhet. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta olika läroämnes specialbehov. Lärmiljöerna ska ge möjlighet till kreativa lösningar samt till att analysera och undersöka företeelser ur olika perspektiv. Dessutom ska man när man utvecklar och väljer lärmiljöer beakta att eleverna tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter också utanför skolan.

Utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är ergonomiska, ekologiska, estetiska och tillgängliga, ljusa, trivsamma, välordnade och rena, de akustiska förhållandena är goda och inomhusluften av god kvalitet. Skolans utrymmen, inklusive möbler, utrustning och redskap ska ge möjlighet att stödja den pedagogiska utvecklingen av undervisningen och elevernas aktiva deltagande. Målet är att eleverna ska ha tillgång till utrymmen, redskap, material och bibliotekstjänster så att de också har möjlighet att studera självständigt. Utöver skolans utrymmen och skolgården ska naturen och den byggda miljön användas i undervisningen. Bibliotek, motions-, konst- och naturcenter, muséer och många andra samarbetspartner erbjuder mångsidiga lärmiljöer.

Informations- och kommunikationstekniken är en viktig del av mångsidiga lärmiljöer. Elevernas delaktighet och förmåga att arbeta kollaborativt ska stärkas och elevernas personliga lärstigar stödjas med hjälp av digitala verktyg. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta den mångformiga mediekulturen. Nya digitala verktyg ska tas i bruk för att främja och stödja lärandet. Elevernas egna digitala verktyg kan användas som stöd för lärandet enligt vad man kommer överens med vårdnadshavarna. Samtidigt säkerställer man att alla elever har möjlighet att använda digitala verktyg.

Erfarenheter och upplevelser av att lyckas i olika miljöer och lärsituationer sporrar eleverna att utveckla sina kunskaper. Eleverna ska delta i utvecklingen av lärmiljöerna. Lärmiljöerna ska planeras utifrån elevernas individuella behov. På det viset kan man förebygga behovet av särskilt stöd för lärande och skolgång. Lärmiljöer som skräddarsys utifrån behovet av stöd kan utgöra en del av en elevs planenliga stöd.

Lärmiljöerna ska utvecklas med beaktande av varje elevs och hela skolans totala välbefinnande. Miljöerna ska vara trygga och hälsosamma och främja elevernas sunda utveckling och välbefinnande i enlighet med deras ålder och förutsättningar. Eleverna ska lära sig att handla på ett ansvarsfullt och tryggt sätt i alla lärmiljöer. Arbetsro och en vänlig och lugn atmosfär stödjer lärandet.

Att utveckla skolans lärmiljöer är i **Pedersöre** är en naturlig del av det pedagogiska arbetet.

15. Arbetssätt

Utgångspunkt för valet av arbetssätt är de mål som ställts upp för undervisningen samt elevernas behov, förutsättningar och intressen. Varierande arbetssätt stödjer och styr såväl undervisningsgruppens som den enskilda elevens lärande. Arbetssätt som lämpar sig för olika åldrar och olika undervisnings- och lärsituationer ska användas i undervisningen. Genom mångsidiga arbetssätt och bedömningsmetoder får eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Vid val av arbetssätt ska man sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner.

Mångsidiga arbetssätt bidrar till glädje i lärandet och till att eleverna upplever att de lyckas samt stödjer kreativ verksamhet som är karakteristisk för olika åldrar. Erfarenhetsbaserade och aktiverande arbetssätt samt rörelse och användningen av olika sinnen berikar lärandet och stärker motivationen. Också arbetssätt som stödjer självreglering och känslan av att höra till gruppen stärker motivationen. Drama och andra konstnärliga uttrycksformer hjälper eleverna att lära känna sig själva och att utvecklas till kreativa människor med sund självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att uttrycka sig mångsidigt och kommunicera konstruktivt med olika människor och grupper. Genom valet av arbetssätt kan man också stödja kollaborativt lärande, där kunskap och förståelse byggs upp genom interaktion med andra. Eleverna ska få agera i olika roller, dela uppgifter med varandra och ta ansvar för både individuella och gemensamma mål.

Vid val av arbetssätt ska olika läroämnens särdrag och utvecklingen av mångsidig kompetens beaktas. Genom att använda arbetssätt som är typiska för olika läroämnen hjälper man eleverna att både strukturera sina kunskaper och tillägna sig färdigheter. Viktiga färdigheter med tanke på lärandet är förmåga att söka, behandla, analysera, presentera, tillämpa, kombinera, bedöma och skapa information. Undersökande och problembaserat arbete, lek, användning av fantasi och konstnärlig verksamhet utvecklar abstrakta och metodiska kunskaper, kritiskt och kreativt tänkande och förmåga att tillämpa sina kunskaper.

Differentiering i undervisningen ska styra valet av arbetssätt. Differentieringen ska grunda sig på kännedom om eleverna och vara ett centralt pedagogiskt perspektiv i all undervisning. Differentiering berör studiernas omfattning och djup, arbetsrytm, arbetsgång och elevernas olika sätt att lära sig. Differentieringen ska utgå från elevens behov och möjligheter att själv planera sina studier, att välja olika arbetssätt och studera i egen takt. Elevernas individuella olikheter och skillnader i elevernas utveckling ska också beaktas vid valet av arbetssätt. Genom differentiering stödjer man elevens självkänsla och motivation och tryggar arbetsron. Differentiering bidrar också till att förebygga behov av stöd.

Även en helhetsskapande undervisning styr valet av arbetssätt.

En mångsidig och ändamålsenlig användning av informations- och kommunikationsteknik ökar elevernas möjligheter att utveckla sitt arbete och sin förmåga att skapa nätverk. Det ökar deras förmåga att söka, behandla och producera information på ett kreativt, självständigt, interaktivt och kritiskt sätt. Vid valet av arbetssätt ska man använda sig av de möjligheter som spel och spelifiering erbjuder.

Läraren ska välja arbetssätt i samråd med eleverna och handleda dem i synnerhet i användningen av nya arbetssätt för att de på så sätt ska bli mera självständiga och målinriktade i sitt sätt att arbeta. Förmågan att lära sig lära utvecklas bäst när läraren också uppmuntrar eleverna att planera och utvärdera sina arbetssätt. Det motiverar och hjälper eleverna att ta ansvar för lärandet och arbetet i skolgemenskapen. Gemensam reflektion kring mål och bedömningsgrunder förbinder till målmedvetet arbete.

Att utveckla arbetssätten i undervisningen är en naturlig del av det pedagogiska arbetet i **Pedersöre kommuns skolor**. Undervisningen präglas av mångsidiga arbetssätt och bedömningsmetoder, differentiering samt helhetsskapande undervisning. Ett exempel på bedömningsmetoder är det av kommunen utarbetade självvärderingsinstrumentet. För övrigt framkommer i de skolspecifika läsårsplanerna hurudana arbetssätt respektive skola använder.

16. Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden

Helhetsskapande undervisning är en viktig del av den verksamhetskultur som stödjer pedagogisk enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Målet är att göra det möjligt att förstå förhållandet mellan olika fenomen och på vilket sätt de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning ger eleverna bättre möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika vetenskapsgrenar och att i växelverkan med andra strukturera dem till meningsfulla helheter. Arbetsperioder då eleverna undersöker helheter och kombinerar och undersöker olika vetenskapsgrenar ger dem möjlighet att tillämpa sina kunskaper och får dem att känna sig delaktiga i att bygga upp gemensam kunskap. Detta stärker elevernas förmåga att uppfatta vilken betydelse det som de lär sig i skolan har för det egna livet och den egna gruppen och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får eleverna redskap för att vidga och strukturera sin världsbild.

Helhetsskapande undervisning förutsätter ett pedagogiskt grepp, som rör både undervisningens innehåll och arbetsmetoder, där man inom undervisningen i varje läroämne och i synnerhet över läroämnesgränserna studerar olika teman eller företeelser i den verkliga världen som helheter. Omfattningen och sättet på vilket man förverkligar helhetsskapande undervisning kan variera beroende på elevernas behov och målen för undervisningen. Undervisningen kan t.ex. genomföras genom att

- samma tema studeras parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt
- innehåll som hör till samma tema delas in i perioder som följer på varandra
- ordna aktiverande evenemang såsom temadagar, olika tillställningar, kampanjer, studiebesök och lägerskolor
- planera mångvetenskapliga lärområden som omfattar en längre period och flera läroämnen och som kan innehålla ovannämnda helhetsskapande metoder
- skapa helheter där många läroämnen samverkar
- erbjuda samordnad undervisning, så att all undervisning är helhetsbaserad såsom i förskoleundervisningen.

Ansvaret för hur den helhetsskapande undervisningen i **Pedersöre kommun** förverkligas i praktiken ankommer på den enskilde läraren. Läraren kan planera ett helhetsskapande temaområde för sin egen klass, men flera lärare kan också tillsammans planera och verkställa temadagar, lägerskolor, studiebesök och andra evenemang. Som utgångspunkt för planeringen kan de planer och program för som stöder den lokala läroplanen användas.

16.1. Mångvetenskapliga lärområden

För att kunna garantera att alla elever har möjlighet att ta del av arbete med lärområden och att få undersöka det som de är intresserade av ska utbildningsanordnaren se till att elevernas studier innehåller minst ett mångvetenskapligt lärområde per läsår. Om de mångvetenskapliga lärområdenas mål och innehåll och om hur de förverkligas ska beslutas i den lokala läroplanen och preciseras i skolans läsårsplan. Den tidsmässiga omfattningen av ett lärområde ska planeras så att eleverna har tid att fördjupa sig i innehållet och att arbeta målinriktat, mångsidigt och uthålligt. I den lokala läroplanen och i läsårsplanen kan man också besluta om andra sätt att göra undervisningen mera helhetsskapande.

De mångvetenskapliga lärområdena ska främja den grundläggande utbildningens mål och i synnerhet utvecklingen av mångsidig kompetens. Innehållet i lärområdena ska planeras lokalt så att de återspeglar principerna för verksamhetskulturen.

De mångvetenskapliga lärområdena ska planeras och genomföras utgående från de lokala resurserna och möjligheterna. Lärområdena erbjuder ett bra tillfälle för samarbete mellan skolan och det övriga samhället. Lärarnas och elevernas motivation ökar när de ämnen som behandlas

har lokal anknytning, är aktuella och har samhällelig betydelse. Det är viktigt att eleverna deltar i planeringen. Syftet med lärområdena är att konkret behandla sådant som ingår i och som vidgar elevernas erfarenhetsvärld, varvid målet är att

- stärka elevernas delaktighet och ge dem möjligheter att vara med och planera målen, innehållet och arbetssätten i studierna
- lyfta fram frågor som eleverna upplever som viktiga och skapa tillfällen att behandla och påverka dem
- öka elevernas möjligheter att studera i olika grupper och med elever i olika åldrar och att arbeta med många olika vuxna
- ge eleverna möjligheter att kombinera lärande utanför skolan med skolarbetet
- ge utrymme för intellektuell nyfikenhet, upplevelser och kreativitet samt skapa många olika slag av kommunikations- och språksituationer
- göra det möjligt att tillämpa kunskaper och färdigheter i praktiken och ge övning i att handla i enlighet med en hållbar livsstil
- sporra eleverna att handla på ett sätt som gynnar skolgemenskapens och samhällets bästa.

Planeringen och förverkligandet av mångvetenskapliga lärområden förutsätter samarbete mellan läroämnen som representerar olika perspektiv samt att skolans övriga verksamhet utnyttjas. Alla läroämnen ska i tur och ordning delta i genomförandet av ett lärområde på det sätt som respektive lärområde förutsätter. Innehållet i lärområdena ska väljas enligt principerna för verksamhetskulturen och så att det intresserar eleverna och lämpar sig för samarbete mellan läroämnen och lärare. I studierna utnyttjas de infallsvinklar, begrepp och metoder som är kännetecknande för de olika läroämnena.

Eleverna ska ges respons under den tid man arbetar med lärområdet och deras kunskaper och färdigheter ska beaktas i den verbala bedömningen eller när man ger vitsord i de läroämnen som varit involverade i lärområdet.

Hur de mångvetenskapliga områdena förverkligas i **Pedersöre kommuns** skolor beskrivs i den skolspecifika läsårsplanen. Lärarna planerar och verkställer undervisningen i enhetlighet med de uppställda nationella målen som beskrivs ovan.

17. Gemensamt ansvar för skoldagen

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen ska genomsyra det praktiska skolarbetet. Skolarbetet ska främja målen för undervisning och fostran och bidra till att den grundläggande utbildningens uppdrag genomförs. Man ska skapa förutsättningar för elevernas välbefinnande, utveckling och lärande och se till att skolarbetet och samarbetet löper smidigt. De dagliga rutinerna i skolan ska också främja en hållbar livsstil.

Utgångspunkten är gemensamt ansvar för och omsorg om en bra och trygg skoldag för alla. Det fostrande arbetet och att främja välbefinnande åligger alla vuxna i skolan, oberoende av deras arbetsuppgift. Alla elevers behov, förutsättningar och styrkor ska beaktas i skolarbetet. Samarbete med vårdnadshavarna och andra parter bidrar till att det lyckas.

Varje elev har alla skoldagar rätt till undervisning enligt läroplanen, handledning, elevvård och stöd samt till en trygg lärmiljö. Utbildningsanordnaren ansvarar för att elevernas rättigheter tillgodoses och skapar förutsättningar för skolarbete som främjar detta. Skolans ledning har det praktiska ansvaret för lösningar i anslutning till undervisningen, handledningen, elevvården och stödarrangemangen i skolan, i alla årskurser och i alla läroämnen. Det inkluderar också att förebygga problem och att identifiera och eliminera hinder för växande och lärande i skolan. Varje lärare har ansvar för verksamheten, lärandet och välbefinnandet i sin undervisningsgrupp. Läraren ska påverka dessa genom sina pedagogiska lösningar och sitt sätt att handleda. Till lärarens uppgift hör att följa med och främja elevernas lärande, arbete och välbefinnande, att värdesätta och rättvist bemöta varje elev, att upptäcka eventuella svårigheter i god tid samt att handleda och stödja eleverna. Läraren ska se till att elevernas rätt till handledning samt stöd för lärande och elevvård tillgodoses. Det förutsätter kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna, samarbete mellan lärarna och i synnerhet samarbete med elevvårdspersonalen.

Eleverna har också ett eget ansvar som medlemmar i skolgemenskapen. Det innebär att regelbundet delta i skolarbetet, att vara hygglig och bemöta sina skolkamrater och de vuxna i skolan med respekt och att följa gemensamma regler. Att respektera andra människors integritet, arbete och arbetsro och sköta överenskomna uppgifter är nödvändigt i skolarbetet. Lagen förpliktar eleverna att delta i den grundläggande utbildningen, att utföra sina uppgifter samvetsgrant och att uppträda sakligt. En elev kan endast av särskilda skäl tillfälligt befrias från undervisning. Hemmet och skolan ska tillsammans handleda eleven att agera i enlighet med lagen och stödja eleven i hens ansträngningar. Det är skolans uppgift att ingripa vid frånvaro och hjälpa eleven att lyckas i sitt skolarbete.

De centrala målen och metoderna för att skapa en bra och trygg skoldag och för att organisera samarbetet i **Pedersöre kommun** preciseras i de skolspecifika läsårsplanerna.

17.1. Elevernas delaktighet

Skolarbetet ska ordnas så att det grundar sig på elevernas delaktighet och på att eleverna blir hörda i skolarbetet. Läraren ska se till att eleverna får erfarenheter av samarbete och demokratisk verksamhet i sin egen undervisningsgrupp, i skolan och närmiljön och i olika nätverk.

Delaktigheten stärks på ett naturligt sätt när eleverna deltar i planeringen av sitt skolarbete och arbetet i den egna gruppen. Elevernas insats är viktig vid planeringen av de mångvetenskapliga lärområdena. Eleverna ska också uppmuntras att påverka planeringen och utvecklandet av skolans gemensamma verksamhet och lärmiljöer. Eleverna ska ges möjlighet att delta i beredningen av läroplanen, planerna som anknyter till läroplanen och skolans ordningsregler. Eleverna ska också vara med och utvärdera och utveckla skolans samarbete.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska skolan ha en elevkår som består av skolans elever. Elevkåren och dess organ har som uppgift att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningsmöjligheter och delaktighet. Elevkåren ska sporra eleverna att framföra sina åsikter, att vara aktiva och påverka egna och gemensamma ärenden. Elevkåren, liksom

andra strukturer och verksamhetssätt som stödjer delaktighet i skolan och kommunen, erbjuder möjligheter att träna demokrati i praktiken.

Varje skola i **Pedersöre kommun** ska ha en elevkår som består av skolans elever och representeras av elevkårens styrelse. Elevkårens handledande lärare utses bland lärarna. Den handledande läraren ska vara intresserad av elevkårsverksamheten. Hen bör vara förtrogen med skolans verksamhetskultur och ha vilja att öka elevernas påverkningsmöjligheter i skolan. Att engagera lärarkåren i att främja elevernas delaktighet och öka deras påverkningsmöjligheter är en viktig del av den handledande lärarens uppgift.

17.2. Samarbete mellan hem och skola

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska undervisningen genomföras i samarbete med hemmen. Genom samarbetet stöds undervisningen och fostran så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Samarbetet främjar elevernas sunda växande och utveckling. Vårdnadshavarnas delaktighet och deras möjlighet att vara med i skolarbetet och utveckla det är en central del av skolans verksamhetskultur. Hemmets och skolans fostringssamarbete ökar elevens, klassens och hela skolans välbefinnande och trygghet.

Vårdnadshavaren har det primära ansvaret för sitt barns fostran. Vårdnadshavaren ska också se till att läroplikten fullgörs. Enligt lagen om grundläggande utbildning kan läroplikten fullgöras genom att eleven deltar i undervisning eller på annat sätt inhämtar de kunskaper som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs. Skolan ska stödja hemmens fostrande uppgift och svara för elevens undervisning och fostran i skolan.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla förutsättningarna för samarbete mellan hem och skola. Utgångspunkter för samarbetet är förtroende, jämlikhet och ömsesidig respekt. I samarbetet ska familjernas mångfald samt behov av information och stöd beaktas. För ett lyckat samarbete förutsätts att skolans personal är aktiv och har personlig kontakt med vårdnadshavarna och att kommunikationen i övrigt är mångsidig. Samarbetet mellan hem och skola ska ske såväl på kollektiv nivå som på individnivå.

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift, måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och växande framskrider och om eventuell frånvaro. Centrala frågor som gäller undervisningen, till exempel läroplanen, målen för lärandet, lärmiljöer och arbetssätt, stöd för lärandet och elevvård, bedömning och betyg samt om val i samband med studierna och om olika evenemang under läsåret ska diskuteras med vårdnadshavarna. Det är viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver elevens lärande och utveckling i positiva ordalag. När vårdnadshavarna regelbundet får information, kan de för sin del stödja sina barn i deras lärande och skolgång. Särskilt viktigt är samarbetet vid övergångarna mellan skolstadierna och vid planering och genomförande av stöd för lärande och skolgång. Utöver personliga möten och gruppmöten ska även informations- och kommunikationsteknik utnyttjas i samarbetet.

Vårdnadshavarna ska ges möjligheter att tillsammans med skolans personal och elever bekanta sig med skolans vardag och att delta i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av målen för skolans verksamhet och fostrande arbete. En gemensam diskussion om värderingar lägger grund för ett gemensamt fostringsarbete. Samarbetet mellan hem och skola främjar också kontakten vårdnadshavarna emellan och lägger grund för föräldraföreningsverksamhet. Nätverk bland föräldrarna och gemensamma aktiviteter stärker gemenskapen och stödjer lärarnas och skolans arbete.

I **Pedersöre kommun** fungerar samarbetet mellan hem och skola enligt följande:

Direktionen

Varje skola har sin egen direktion. Kommunfullmäktige väljer till direktionerna sju (7) medlemmar samt för var och en av dem en personlig ersättare. Av direktionens medlemmar bör en (1) vara lärarrepresentant och en (1) representant för den övriga personalen. I en skola med högst 5 inrättade lärartjänster är rektorn automatiskt lärarrepresentant. I övrigt väljs skolans

representanter bland personer som respektive skolas lärare och personal föreslagit.Edsevö skola och Edsevön koulu har gemensam direktion. I Sursik skolas direktion finns ytterligare två (2) elevrepresentanter med personliga ersättare vilka utses av elevkåren för ett läsår åt gången.

Föredragning

Ärenden avgörs vid direktionens sammanträden på föredragning av skolans rektor som på tjänstens vägnar är sekreterare i direktionen. Är rektorn frånvarande eller jävig föredras ärendena av vice rektorn eller biträdande rektor. Är även denna förhindrad eller jävig kan direktionen besluta att ärendet avgörs utan föredragning på basen av ordförandens redogörelse.

Närvarorätt

Sektionens representanter och verkschefen har rätt att närvara och yttra sig vid direktionernas sammanträden. Den finska skoldirektören har närvaro- och yttranderätt vid Edsevö finska skolas direktionsmöten. Vid behov inkallas sakkunniga för enskilt ärende.

Direktionens uppgifter

På direktionen ankommer, utöver vad som särskilt är stadgat att:

- läsårsvis behandla en på läroplanen baserad läsårsplan i vilken bestäms om det allmänna ordnandet av undervisningen, undervisningstimmarna och annan verksamhet i samband med undervisningen samt arbetstiderna, undervisningen utanför skolan samt andra behövliga frågor som anknyter till ordnandet av undervisningen. Sektionerna fastställer skolornas läsårsplaner efter direktionens behandling.
- följa upp och utvärdera den fostran och undervisning som ges i skolan;
- följa upp och utvärdera det interna samarbetet i skolan och samarbetet mellan skolan, hemmet och det omgivande samhället;
- initiera och följa upp utvärderingen av skolans arbete tillsammans med tjänste- och befattningsinnehavare och elevkåren;
- verka för upprätthållandet av arbetsron och en trygg studiemiljö;
- godkänna skolans ordningsregler;
- om möjligt ge utlåtande till sektionen vid val av ordinarie lärare eller rektor;
- följa med skolfastigheten, skolområdet och studiemiljön och vid behov göra förbättrings- och utvecklingsförslag;
- handha skolornas stipendie- och gåvofonder om ej annorlunda är bestämt;
- utföra övriga av dagvårds- och utbildningsnämnden eller sektionen ålagda, eller andra till direktionens verksamhetsområde hörande uppgifter.

Utdrag ur Tillämpningsdirektiv för dagvårds- och utbildningsavdelningen gällande den grundläggande utbildningen. Godkänd av Dagvårds- och utbildningsnämnden § 17/2016.

Hem och skola

I de flesta skolor finns en Hem och skolaförening som arbetar för att främja samarbetet mellan elev, lärare och vårdnadshavare.

Övrigt samarbete

preciseras i den skolspecifika läsårsplanen.

17.3. Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter

Undervisningsväsendet och skolan ska bedriva mångsidigt samarbete för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen, öka öppenheten i verksamheten och stödja elevernas lärande och växande. Samarbete behövs även för att garantera mångsidiga

lärmiljöer, trygghet, säkerhet och välbefinnande i skolan. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

Ett gott samarbete inom personalen bidrar till att målen för undervisning och fostran ska uppnås. Skolarbetet ska ordnas på ett ändamålsenligt och flexibelt sätt genom samarbete och arbetsfördelning. Samarbete mellan vuxna, såsom kompanjonlärarskap, ger också eleverna en bild av skolan som en lärande organisation. Samarbete behövs i synnerhet vid planering och genomförande av de mångvetenskapliga lärområdena, vid bedömning och stöd för lärande samt inom elevvården.

Skolorna ska också samarbeta med varandra. Målet är att främja att undervisningen är enhetlig och utvecklas samt att stärka personalens kompetens. Samarbete behövs vid övergångarna i den grundläggande utbildningen och när eleverna flyttar från en skola till en annan. Ofta förutsätter även undervisningen för olika språk- och kulturgrupper, stöd för lärandet och smidig elevvård ett gott samarbete mellan skolorna. Medverkan i lokala, nationella och internationella nätverk stödjer den pedagogiska utvecklingen.

För att trygga en enhetlig lärstig ska skolan samarbeta med småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen samt gymnasierna och yrkesläroanstalterna. Ett gott samarbete med klubb- samt morgon- och eftermiddagsverksamheten främjar elevernas välbefinnande. Samarbete med ungdoms-, biblioteks-, idrotts- och kulturväsendet, polisen samt församlingar, organisationer, företag och andra aktörer i närmiljön såsom naturskolor, muséer och ungdomscentraler bidrar till mångsidigare lärmiljöer och stödjer skolans fostrande uppdrag.

I **Pedersöre kommuns** skolspecifika läsårsplaner beskrivs hur samarbetet inom kommunen/skolan och med utomstående aktörer organiseras, följs upp och utvecklas. Hur vi vill trygga en enhetlig lärstig i kommunen beskrivs i kapitlet "Enhetlighet i den grundläggande utbildningen".

18. Fostrande samtal och disciplinära åtgärder

Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö, arbetsro och ostörda studier. Skolan kan påverka arbetsron på många sätt, främst genom utveckling av verksamhetskulturen, samarbete, gemensamt ansvar och omsorg. Genom att utveckla pedagogiska lösningar och bygga upp en atmosfär som präglas av förtroende och omsorg skapas förutsättningar för en bra arbetsro. För att trygga arbetsron och ta itu med olämpligt uppförande har utbildningsanordnaren också rätt att använda fostrande samtal och olika disciplinära åtgärder. Om förfaringssätten vid fostrande samtal och disciplinära åtgärder regleras i lagen om grundläggande utbildning.

Fostrande samtal används som första åtgärd för att ta itu med en elevs olämpliga uppförande. Syftet med samtalet är att tillsammans med eleven specificera den gärning eller försummelse som föranlett åtgärden, höra eleven, utreda orsakerna till och konsekvenserna av uppförandet i mera omfattande utsträckning samt fundera över hur situationen kan förbättras. Avsikten med åtgärden är att komma fram till hur elevens uppförande i skolan och elevens välbefinnande kan förbättras. Utbildningsanordnaren beslutar i hurdana fall fostrande samtal används.

Disciplinära åtgärder är enligt lagen om grundläggande utbildning kvarsittning, skriftlig varning och avstängning för viss tid. En elev som stör undervisningen kan uppmanas att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges, eller en skoltillställning. En elev kan dessutom förvägras rätt att delta i undervisningen för högst den återstående arbetsdagen, om eleven uppför sig våldsamt eller hotfullt och hotar säkerheten för en annan elev eller person eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande beteende.

Lagen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att i samband med läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder och förfaringssätt. Syftet med planen är att se till att förfaringssätten är lagenliga och enhetliga och att eleverna behandlas jämlikt. Planen bidrar också till att skolans ordningsregler följs.

Utbildningsanordnaren ska se till att varje skola har en plan för användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder. Planen kan utarbetas gemensamt för alla utbildningsanordnarens skolor eller så att planens struktur och de centrala gemensamma riktlinjerna ingår i den lokala läroplanen och planen sedan preciseras skolvis. Den skolvisa planen kan utarbetas separat eller inkluderas i den eventuella skolvisa läroplanen.

Vid utarbetandet av planen är det viktigt att notera att endast disciplinära åtgärder som nämns i lagen får användas och att man vid användningen av disciplinära åtgärder ska iaktta de allmänna rättsskyddsprinciperna inom förvaltningen. Användningen av åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet. De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen. Också elevens ålder och utvecklingsstadium ska beaktas. Disciplinära åtgärder får inte användas på ett sätt som kränker eller förolämpar eleven.

Utbildningsanordnaren beslutar om vilka parter som ska delta i utarbetandet och beredningen av planen. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredningen av planen. Samarbete med vårdnadshavarna och företrädare för bland annat social- och hälsovården stödjer genomförandet av planen. Personalen och elevkåren ska höras innan planen godkänns eller uppdateras.

Plan för fostrande samtal och disciplinära åtgärder för den grundläggande utbildningen i Pedersöre kommun har uppgjorts utifrån gällande lagstiftning (GrL 36 §). Planen genomgås i början av varje läsår enligt de direktiv som ges i den skolspecifika läsårsplanen.

19. Fjärruppkoppling i undervisningen

I den grundläggande utbildningen kan man använda fjärruppkoppling i undervisningen för att komplettera undervisningen samt erbjuda mångsidigare studiemöjligheter i olika läroämnen. Undervisning med hjälp av fjärruppkoppling kan ges endast av en utbildningsanordnare som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. Vid val av pedagogik ska man i synnerhet beakta elevernas ålder och förutsättningar.

Genom fjärruppkoppling kan i synnerhet undervisningen i mera sällsynta språk och religioner och valfria ämnen stödjas. Fjärruppkoppling i undervisningen främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig och god grundläggande utbildning oberoende av skolans storlek eller läge. Användning av fjärruppkoppling i undervisningen ökar i sin tur skolans ekologiska hållbarhet.

Med hjälp av fjärruppkoppling kan undervisningen både differentieras och göras mera helhetsbetonad. Man kan möta elevernas individuella behov, erbjuda undervisning som stödjer utvecklandet av specialbegåvning, fördjupa det stöd för lärande och skolgång som skolan erbjuder eller sköta undervisningen i undantagssituationer, till exempel då en elev är sjuk under en längre period. Fjärruppkoppling och användning av digitala verktyg bidrar till mångsidigare lärmiljöer. Genom fjärruppkoppling kan man utnyttja olika lärares kompetens, sakkunskapen hos skolans samarbetspartner och eventuella internationella nätverk utgående från elevernas behov och målen för undervisningen.

Lärmiljön ska vara trygg och eleverna ska övervakas och handledas enligt samma principer som i andra undervisningssituationer. En ansvarig lärare ska värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevernas möjligheter till kommunikation som främjar lärande. En god undervisning förutsätter pedagogisk planering som beaktar elevernas behov och utnyttjar teknikens möjligheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid lagstiftningen om upphovsrätt.

Fjärruppkoppling i **Pedersöre kommuns skolor** sker främst inom specialundervisningen/ undervisning av hörselskadade.

Målen för användningen av fjärruppkoppling baserar sig på mottagande elevs behov. Det grundläggande behovet är tecken som stöd eller tecknad svenska. undervisningstemat varierar, det kan vara svenska, engelska, miljö och natur, teckenspråk, hörselmedvetenhet etc.

För tillfället används Skype som kommunikationsmedel/undervisningsportal. Mottagande part sätter upp målen för undervisningen, givande och mottagande lärare gör en överenskommelse om innehåll och tidpunkt. Utbildningsanordnaren sköter om betalningsförbindelsen.

20. Årskursintegrerade studier

Årskursintegrerade studier innebär flexibla arrangemang som ger möjlighet till en individuell studiegång. Årskursintegrerade arrangemang kan tillämpas i studier för en hel skola, endast vissa årskurser eller enskilda elever. Den kan också tillämpas för att till exempel stödja elever med särskild begåvning eller som ett sätt att förebygga studieavbrott.

Årskursintegrerade studier förutsätter ett beslut i den lokala läroplanen. Det betyder att man i läroplanen beslutar att studierna i vissa läroämnen kan följa elevens eget studieprogram, i stället för en i årskurser indelad lärokurs. Elevernas egna studieprogram ska bygga på de studiehelheter som fastställs i läroplanen. Studiehelheterna ska planeras utifrån målen och innehållet i de olika läroämnena. En förutsättning för att gå vidare i studierna i ifrågavarande läroämne och i studierna som helhet är att studiehelheterna slutförts med godkänt resultat. I läroplanen ska fastställas vilka studiehelheter som är obligatoriska och vilka som är valfria. Det är viktigt att regelbundet följa upp hur elevens studier och studiehelheter fortlöper. Bedömningen av lärande vid studier enligt ett eget studieprogram beskrivs i samband med bedömningen av lärande.

Vid årskursintegrerade studier fastställs timfördelningen samt målen och innehållet i läroämnena per studiehelhet. Studiehelheterna ska i varje ämne utformas utgående från de årskurshelheter som bildas mellan etappmålen i statsrådets förordning om timfördelningen. Årskurshelheterna kan delas upp i två eller flera studiehelheter. Innehållet i studiehelheterna kan också utformas genom att kombinera målen och innehållet i olika ämnen inom årskurshelheterna eller vid behov över etappmålen i timfördelningen.

Vid behov kan ett beslut om studier enligt ett eget studieprogram också fattas för en enskild elev genom ett förvaltningsbeslut med stöd av 18 § i lagen om grundläggande utbildning. Ett dylikt förvaltningsbeslut är möjligt även då den lokala läroplanen inte är uppgjord enligt årskursintegrerade studier. En plan för elevens lärande ska utarbetas. Där ska stå vilka studiehelheter som ingår i elevens studieprogram, i vilken ordning och enligt vilken tidtabell studierna ska genomföras och eventuella särskilda mål för studierna.

Ifall någon skola i **Pedersöre kommun** tillämpar årskursintegrerade studier beskrivs målen och hur man verkställer dessa i den skolspecifika läsårsplanen.

21. Undervisning i sammansatt klass

Med sammansatt klass avses en undervisningsgrupp som består av elever från olika årskurser eller, vid årskursintegrerade studier, elever i olika åldrar. En sammansatt klass kan bildas antingen på grund av lågt elevantal eller av pedagogiska skäl.

Undervisningen i en sammansatt klass kan i sin helhet genomföras enligt elevernas årskurser eller delvis enligt principen om växelkurser. Vid studier enligt växelkurser är det viktigt att värna om kontinuitet och konsekvens i fråga om studiernas innehåll. Särskilt viktigt är att måna om att elevernas studiefärdigheter utvecklas. Ifall de olika årskurserna i en sammansatt klass i vissa läroämnen har olika antal veckotimmar, kan årsveckotimmarna i läroämnena också uppdelas i delar för att på det viset jämna ut undervisningstimmarna. Vid utjämning av undervisningstimmarna i läroämnena ska elevernas rätt till det totala antal timmar som fastställs i läroplanen alltid tryggas. Om en elev övergår från att ha följt principen om växelkurser till en undervisningsgrupp som framskrider årskursvis ska eleven få individuell undervisning för att avlägga en eventuell lärokurs eller en del av en lärokurs som saknas.

Studier i en sammansatt klass kan också genomföras som årskursintegrerade studier i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning. I det fallet fastställs lärokursen i läroplanen som studiehelheter och delas inte in i årskurser. De årskursintegrerade studierna kan gälla alla skolans elever, en viss sammansatt klass eller enskilda elever.

Undervisningen i sammansatt klass ger goda förutsättningar för en helhetsbetonad undervisning där man använder mångvetenskapliga lärområden. I undervisningen i sammansatt klass ska de möjligheter som i synnerhet kollaborativt lärande och modellinlärning ger utnyttjas. I sammansatta klasser kan närundervisningen också stödjas och berikas med hjälp av fjärruppkoppling i undervisningen.

Hur undervisningen i sammansatt klass ordnas och vilka centrala förfaringssätt som tillämpas och hur årsveckotimmarna i de olika läroämnena fördelas per årskurs i **Pedersöre kommun** preciseras i den skolspecifika läsårsplanen.

22. Flexibel grundläggande utbildning

Enligt lagen om grundläggande utbildning kan en kommun, i den omfattning kommunen beslutar, ordna flexibel grundläggande utbildning för årskurserna 7–9. Utbildningen ska ordnas i enlighet med lagstiftningen och läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen.

Syftet med den flexibla grundläggande utbildningen är att minska studieavbrott i den grundläggande utbildningen och förebygga utslagning. Målet är att stärka elevernas studiemotivation och livskompetens. Förutom att eleverna ska slutföra den grundläggande utbildningens lärokurs får de stöd vid övergången till följande utbildningsstadium och ges färdigheter som behövs för att klara av studierna.

Den flexibla grundläggande utbildningen är avsedd för sådana elever i årskurs 7–9 som underpresterar och har svag studiemotivation och för elever som man bedömer riskeras av att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetslivet. Undervisningen ska präglas av yrkes- och sektorsövergripande samarbete och samarbete mellan olika organisationer. Också yrkesläroanstalter och gymnasier, läroanstalter inom det fria bildningsarbetet samt verkstäder för unga kan delta i samarbetet. En styrgrupp kan inrättas för att planera och organisera flexibel grundläggande utbildning.

Skolans arbetssätt och undervisningsmetoder ska utvecklas så att de motsvarar de individuella behoven hos de elever som valts till utbildningen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid arbetsformer som ökar elevernas delaktighet och samhörighet i skolan samt stärker det fostrande arbete som är gemensamt för vårdnadshavarna och alla som arbetar inom den flexibla grundläggande utbildningen. Aktiverande och arbetsinriktade studiemetoder ska prioriteras i undervisningen.

Flexibel grundläggande utbildning ska ordnas i små grupper i skolan, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer med hjälp av sektorsövergripande samarbete samt med hjälp av stöd- och rådgivningstjänster. Flexibel grundläggande utbildning ska utöver läraren involvera en av utbildningsanordnaren utsedd yrkeskunnig person som vet hur man stödjer ungas sociala växande, samarbetet med familjerna och är insatt i annat stöd- och rådgivningsarbete. Undervisningen kan vid behov också delvis genomföras i anslutning till en annan undervisningsgrupp.

Undervisningen ska ordnas som närundervisning i skolan och i form av handledda studier på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. Studier utanför skolan är en viktig del av den flexibla grundläggande utbildningen. Under dessa perioder har eleverna rätt till handledning och undervisning av en lärare. Eleverna ska ges uppgifter i enlighet med läroplanen och resultaten ska beaktas vid bedömningen. Personal på arbetsplatser och i övriga lärmiljöer som arbetar med elever ska göras förtrogna med föreskrifter som berör arbetarskydd, dataskydd och sekretess och andra nödvändiga föreskrifter.

En elev väljs till flexibel grundläggande utbildning på anhållan av eleven eller vårdnadshavaren. Likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas vid antagningen av elever. Utbildningsanordnaren ska besluta om grunderna för antagningen av elever och om antagningsförfarandet. Om elevantagningen fattas ett förvaltningsbeslut som bereds på ett yrkesövergripande sätt. Om den flexibla grundläggande utbildningen för en enskild elev avslutas innan den grundläggande utbildningen är slut, förutsätts ett förvaltningsbeslut.

Elever som deltar i flexibel grundläggande utbildning har rätt till lagstadgat stöd för lärande och skolgång, handledning och elevvård. En elev kan vid behov få allmänt eller intensifierat stöd. I undantagsfall kan även en elev som får särskilt stöd antas till flexibel grundläggande utbildning, om eleven kan följa den läroplan som används i undervisningen och om arrangemanget kan anses vara till fördel för eleven.

För en elev som deltar i flexibel grundläggande utbildning ska man utarbeta en plan för elevens lärande eller justera den plan som tidigare utarbetats. Planen ska utarbetas i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Den ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd. Planen ska dessutom beskriva

speciella omständigheter i den flexibla grundläggande utbildningen för eleven, till exempel om undervisningen ordnas i lärmiljöer utanför skolan. Ifall eleven får särskilt stöd, ska den flexibla grundläggande utbildningen på motsvarande sätt beskrivas i en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

I Pedersöre kommun preciseras hur den flexibla grundläggande utbildningen ordnas och vilka centrala förfaringssätt som tillämpas i den skolspecifika läsårsplanen.

23. Undervisning i särskilda situationer

För att ordna undervisning och stöd för en elev som till exempel är allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation förutsätts särskilda åtgärder. Den grundläggande utbildningen kan i sådana fall ordnas bland annat som sjukhusundervisning, på skolhem, upptagningshem, förläggningar eller i fängelser eller andra straffanstalter.

Den kommun där sjukhuset ligger är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning det är möjligt med hänsyn till elevens hälsa. Den kommun där det sjukhus som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra läropliktiga elever som får specialiserad sjukvård i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och terapeutiska och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna undervisning för elever som får specialiserad sjukvård. Eleven ska få det stöd som behövs vid övergången till sjukhusundervisning eller återgången tillbaka till sin egen skola. Elevens utbildningsanordnare ska tillsammans med den kommun där det sjukhus som ansvarar för vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om och ordna det stöd för undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sjukhusundervisning eller återgår från sjukhusundervisning till den tidigare undervisningen i den egna skolan. Inom sjukhusundervisningen kan man också använda fjärruppkoppling i undervisningen. Elevens hemkommun är skyldig att betala hemkommunsersättning för elever som får undervisning i en sjukhusskola.

För undervisningen av barn som har placerats utanför hemmet ansvarar den kommun där barnet är bosatt. För undervisningen av en elev som har placerats på en barnskyddsanstalt svarar den skola som verkar på anstalten, om anstalten har tillstånd att anordna utbildning. För elever som blivit placerade med stöd av barnskyddslagen är elevernas hemkommun skyldig att betala hemkommunsersättning. För fängelseundervisningen av läropliktiga svarar den kommun där fängelset ligger.

Enligt avtal kan en kommun också, i stället för en skola i den egna kommunen, som närskola anvisa eleven en skola i en annan kommun, en skola som drivs av en privat sammanslutning eller en stiftelse som har tillstånd att anordna utbildning, eller en statlig skola.

I Pedersöre kommun arbetar man enligt följande:

Den pedagogiska bedömningen och utredningen inom trestegsstödet behandlas i en mångproffessionell pedagogisk stödgrupp. Elevvården ger nödvändig information som stöder de pedagogiska arrangemangen för den enskilda eleven. Elevvårdens samarbete med sjukhusundervisningen utgår från den enskilda elevens behov.

Undervisande lärare och eventuellt speciallärare ger nödvändig information om elevens inlärningsbehov samt var eleven befinner sig bland de uppsatta målen i den lokala läroplanen. Samma information ges från sjukhuset när eleven återvänder till den egna skolan. Skolan utser en kontaktperson som samarbetar med den av sjukhusundervisningens utsedda kontaktperson.

24. Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

Denna verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran preciseras i de skolspeifika läsårsplanerna:

- klubbverksamhet
- skolbiblioteksverksamhet
- raster, morgonsamlingar och andra gemensamma evenemang
- studiebesök
- lägerskola

Morgon och eftermiddagsverksamhet

Morgon- och eftermiddagsverksamheten är avsedd för eleverna i första och andra årskursen i den grundläggande utbildningen samt för eleverna i specialundervisning i alla årskurser.

Verksamhetsplan för skolelevernas morgon – och eftermiddagsverksamhet i Pedersöre hittar du här.

Skolmåltider

Visionen för kostservicen inom Pedersöre kommun och hur den är organiserad hittar du här .Under länken finns information om matlista, specialdieter, morgon- och mellanmål samt centralköken.

Skolväg och transporter

Pedersöre kommuns direktiv för skolskjutsar hittar du här

25. Bedömningskulturens lokala betoningar

I den grundläggande utbildningen indelas bedömningen i bedömning under studierna och slutbedömning. Både i bedömningen under studierna och i slutbedömningen ska de allmänna principerna för bedömning följas.

Bedömning utgående från mål och kriterier

Bedömningen av lärande, arbete och uppförande, såväl som responsen till eleverna, ska alltid utgå från de mål som fastställs i grunderna för läroplanen och preciseras i den lokala läroplanen. Eleverna och deras prestationer ska inte jämföras med varandra och elevens person, temperament eller andra personliga egenskaper ska inte påverka bedömningen. Lärarna ska se till att eleverna känner till målen och bedömningsgrunderna. Att eleven själv reflekterar över målen och analyserar sina framsteg i lärandet i relation till målen är också viktigt för att färdigheterna i självbedömning ska utvecklas.

Vid bedömningen av elevens kunskaper med hjälp av betyg ska de bedömningskriterier som härletts ur målen och fastställs i grunderna för läroplanen användas. Bedömningskriterier har fastställts för övergången mellan årskurs 6 och 7 och för slutbedömningen för att stödja lärarna i deras arbete och för att förenhetliga bedömningen. Kriterierna är inte mål som uppställts för eleverna, utan de beskriver vilken nivå som förutsätts för det verbala omdömet goda kunskaper eller vitsordet 8.

Om det i ett beslut om särskilt stöd fastställs att eleven ska studera ett läroämne enligt allmän lärokurs, bedöms elevens prestationer i relation till målen för den allmänna lärokursen med hjälp av ovannämnda bedömningskriterier. För elever som i ett eller flera läroämnen studerar enligt en individualiserad lärokurs, bedöms ifrågavarande läroämnen i relation till elevens individuella mål som fastställs i den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas och kunskapsnivån ska inte beskrivas med hjälp av ovannämnda bedömningskriterier.

Mångsidiga bedömningsmetoder och beaktande av elevernas ålder och förutsättningar

Praxis för bedömning och respons ska planeras och tillämpas utgående från elevernas ålder och förutsättningar. Responsen ska lyfta fram elevernas styrkor och framsteg i lärandet i förhållande till tidigare kunskaper.

Mångsidiga metoder ska tillämpas vid bedömningen. Läraren ska samla information om elevernas framsteg inom olika områden av lärandet och i olika lärsituationer. Det är viktigt att observera att eleverna lär sig och arbetar på olika sätt samt att se till att det inte finns hinder för att visa sina kunskaper och framsteg. I olika bedömnings- och provsituationer ska man se till att eleven förstår uppgiften och har tillräckligt med tid att utföra den. Läraren ska se till att eleverna vid behov har möjligheter att visa sina kunskaper med hjälp av digitala verktyg och muntligt. Man ska också se till att det finns tillgång till andra hjälpmedel och biträdestjänster som eleverna eventuellt behöver. Även lindriga inlärningssvårigheter och eventuella bristande kunskaper i undervisningsspråket/svenska/finska ska beaktas när bedömnings- och provsituationer planeras och genomförs. På samma sätt ska eventuella tyngdpunktsområden i elevens studier beaktas.

I bedömningen av elever med invandrarbakgrund och elever med ett främmande språk som modersmål ska man ta hänsyn till varje elevs språkliga bakgrund samt till att kunskapen i svenska eller finska utvecklas småningom. För att eleven trots eventuella bristande kunskaper i svenska eller finska ska kunna visa sina kunskaper och framsteg ska man i bedömningen fästa särskild uppmärksamhet vid att använda mångsidiga och flexibla metoder som är anpassade till elevens situation.

Utveckling av förutsättningarna för självbedömning

I undervisningen ska man utveckla elevernas förutsättningar för självbedömning genom att ge dem utrymme att reflektera över hur lärandet och studierna framskrider. Eleverna ska både som individer och som grupp handledas att iaktta sitt lärande och sina framsteg och vilka faktorer som

påverkar dem. Tanken är att lärarna ska hjälpa eleverna att förstå målen och att hitta de bästa metoderna att nå dem.

I de lägre årskurserna utvecklas färdigheter i självbedömning genom att lärarna hjälper eleverna att identifiera sina framgångar och styrkor i skolarbetet och att bli medvetna om de överenskomna målen för arbetet. Lärarna ska hålla gemensamma utvärderingssamtal i undervisningsgruppen, ge positiv respons och visa hur var och en på olika sätt kan lyckas i sitt arbete. I de högre årskurserna är det fortfarande viktigt att fästa uppmärksamhet vid elevernas styrkor och när de lyckas i arbetet, men uppföljningen av framsteg i såväl lärandet som studierna kan vara mera analytisk. Det sporrar eleverna att bli allt mera självständiga. Också då är det viktigt att läraren utvecklar utvärderingsdiskussioner eleverna emellan, med andra ord kamratbedömning, som en del av arbetet i gruppen. Det ger eleverna möjlighet att lära sig att ge och få konstruktiv respons. Med hjälp av självbedömning och kamratbedömning kan varje elev bli medveten om sina framsteg och förstå hur hen själv kan påverka sitt lärande och sin framgång i skolarbetet.

En kommunal bedömningshandledning kan uppgöras för skolorna i **Pedersöre kommun** för samtliga läroämnen (i respektive årskurs) om behov föreligger, under läsåret 2016-2017. I självbedömningen används det av kommunen utarbetade självvärderingsmaterialet.

26. Bedömningen under studierna

Hur bedömningen under studierna genomförs

Bedömningen ska vara formativ och summativ. Tyngdpunkten ligger på den formativa bedömningen.

Fem strategier för formativa bedömningen i undervisningen

1. Tydliggör kunskapsmålen och få eleven att omfatta de kriterier för framgång som finns definierade i läsårsplanen.
2. Skapa klassrumsaktiviteter som ger bevis/tecken på elevens lärande
3. Ge personlig feedback som för eleven framåt
4. Kamratbedömning / kamratrespons
5. Elevens självbedömning

Direktiv för bedömningen för årskurs 1-9 i Pedersöre kommun

ÅK 1 HT Utvecklingssamtal med elev och vårdnadshavare, baserad på elevens självvärdering.

ÅK 1 VT Läsårsbetyg, verbal bedömning.

ÅK 2 HT Utvecklingssamtal med elev och vårdnadshavare, baserad på elevens självvärdering.

ÅK 2 VT Läsårsbetyg, verbal bedömning, samt handledande respons*.

Åk 3 HT Utvecklingssamtal med elev och vårdnadshavare, baserad på elevens självvärdering, mellanbetyg, verbal bedömning.

Åk 3 VT Läsårsbetyg, sifferbedömning.

Åk 4 HT Utvecklingssamtal med elev och vårdnadshavare, baserad på elevens självvärdering, mellanbetyg, sifferbedömning.

Åk 4 VT Läsårsbetyg, sifferbedömning.

ÅK 5 HT Utvecklingssamtal med elev och vårdnadshavare, baserad på elevens självvärdering, mellanbetyg, sifferbedömning.

ÅK 5VT Läsårsbetyg, sifferbedömning.

ÅK 6 HT Utvecklingssamtal med elev och vårdnadshavare, baserad på elevens självvärdering, mellanbetyg, sifferbedömning.

ÅK 6 VT Läsårsbetyg, sifferbedömning, samt handledande respons.

ÅK 7- 8 Utvecklingssamtal med elev och vårdnadshavare, baserad på elevens självvärdering, handledande respons kontinuerligt, två mellanbetyg och läsårsbetyg, sifferbedömning.

ÅK 9 Handledande respons, två mellanbetyg och slutbetyg, sifferbedömning.

* I slutet av årskurserna 2 och 6 ska eleven, förutom läsårsbetyg, få en handledande respons enligt direktiven i läroplansgrunderna kapitel 6.4.4 Bedömningen vid etappmålen. Den handledande responsen med eleven ska alltid vara muntlig, läraren kan välja om vårdnadshavaren är med.

Bedömning av uppförande och vilka mål och grunder bedömningen bygger på

Elevens uppförande bedöms enligt kommunalt fastställda kriterier. Bilaga.....

Bedömning av valfria ämnen

Valfria ämnen som omfattar minst 2 veckotimmar bedöms med siffervitsord, övriga bedöms som godkänd eller underkänd.

27. Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen

Beroende på läroämne och på de beslut som fattats i den lokala läroplanen infaller slutbedömningen i årskurs 7, 8 eller 9. De tillvägagångssätt som används vid slutbedömningen ska motsvara elevernas ålder och förutsättningar.

Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur eleven har uppnått målen för lärokursen i läroämnet när studierna avslutas. Vitsordet eller det verbala omdömet som ges efter utvärderingen ska beskriva nivån på elevens prestation i relation till målen och kriterierna för slutbedömningen i respektive ämneslärokurs.

I samband med slutbedömningen, medan läsåret ännu pågår, ska läraren förutom information om prestationer och aktuell kunskapsnivå också ge eleverna handledande respons som stödjer det fortsatta lärandet. Det är också viktigt att försäkra sig om att eleverna och vårdnadshavarna känner till målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Responsen och handledningen ska vara tillräckligt detaljerad och individuell. Ifall en elev i årskurs 9 trots stödåtgärder inte ser ut att klara sina studier och riskerar att stanna kvar på klassen, kan man genom att övergå till studier enligt ett eget studieprogram förebygga att elevens alla prestationer förfaller. Årskursintegrerade studier som framskrider enligt ett eget studieprogram beskrivs närmare i avsnittet Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande.

Bildandet av slutvitsord

Slutvitsorden från den grundläggande utbildningen ska ges på jämlika grunder. För bildandet av slutvitsord beskrivs i grunderna för läroplanen principerna för bildandet av slutvitsord samt nationella kriterier för slutbedömningen för alla gemensamma läroämnen och lärokursen i det frivilliga A-språket.

Slutvitsordet i den grundläggande utbildningen ska inte bildas direkt på basis av medeltalet av elevens vitsord i tidigare kurs-, period- eller läsårsbetyg. Eftersom kunskaperna alltid utvecklas kumulativt, ska slutvitsordet grunda sig på elevens kunskapsnivå i relation till kriterierna för slutbedömningen när studierna avslutas.

Kriterierna för slutbedömningen beskriver den kunskaps- och färdighetsnivå som förutsätts för vitsordet åtta (8) i respektive läroämne. En elev får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper i läroämnet som beskrivs i kriterierna. Svaga kunskaper inom något målområde kan kompenseras med kunskaper som överstiger kunskapskraven för vitsordet åtta inom något annat målområde. En elev har uppnått målen i den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs i ett läroämne med hjälpligt resultat (5), om eleven i någon mån uppvisar kunskaper som motsvarar de mål som ställts upp för läroämnet. I så fall har eleven slutfört den allmänna lärokursen i ifrågavarande läroämne med godkänt resultat. Vitsordet ska också i detta fall grunda sig på elevens genomsnittliga kunskaper. En underkänd prestation (4) inom något målområde kan alltså kompenseras med en prestation som överstiger nivån för hjälpliga kunskaper inom något annat målområde.

De gemensamma läroämnen som i slutbedömningen i den grundläggande utbildningen ska bedömas med siffror är: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. I modersmål och litteratur kan eleven ha studerat enligt två i dessa grunder för läroplanen fastställda lärokurser. Då ska de båda lärokurserna i läroämnet modersmål och litteratur bedömas.

Ifall eleven är befriad från studier i ett läroämne inom den grundläggande utbildningens lärokurs fattas ett beslut i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning och läroämnet i fråga bedöms inte.

Ifall eleven har bytt lärokurs i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket eller ett främmande språk, bedöms vid slutbedömningen den lärokurs som eleven studerat senast.

Samma sak gäller om eleven har bytt från ett åskådningsämne till ett annat, eller från en lärokurs i ett åskådningsämne till en annan.

Valfria ämnen som bildar en helhet som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms med siffervitsord. Valfria ämnen som omfattar färre än två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser bedöms verbalt. Om ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt anses som fördjupade studier i ett gemensamt ämne, kan prestationen i det valfria ämnet höja vitsordet i läroämnet i fråga.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, bedöms hens prestationer i relation till målen för den allmänna lärokursen och utgående från kriterierna för slutbedömningen. Om eleven enligt beslut om särskilt stöd studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen, bedöms elevens prestationer i ifrågavarande läroämnen i relation till de individuella mål och innehåll som fastställs i elevens individuella plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. I det fallet tillämpas inte de kriterier för slutbedömningen som fastställs i läroplansgrunderna vid bedömningen.

I läroämnen som studerats enligt individualiserad lärokurs kan verbala omdömen användas i stället för siffervitsord också vid slutbedömningen.

Slutbedömningen för en elev som omfattas av förlängd läroplikt grundar sig antingen på den grundläggande utbildningens allmänna lärokurser eller på individualiserade lärokurser, beroende på vad som fastställts i elevens beslut om särskilt stöd. Om studierna för en elev som omfattas av förlängd läroplikt genomförs i form av studiehelheter, ges bedömningen i betyget ändå per läroämne.

Om elevens studier har ordnats enligt verksamhetsområde, baserar sig slutbedömningen på de mål som uppställts i den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas och bedömningen ges i form av verbala omdömen.

Intensifierad undervisning och slutbedömning

Om en skola betonar ett visst läroämne eller en läroämneshelhet i sin läroplan eller ordnar undervisning på två språk, är skolans mål för undervisningen i detta ämne eller språk i allmänhet högre än målen i de nationella läroplansgrunderna. För likvärdighetens skull ska prestationerna för de elever som deltar i intensifierad undervisning eller undervisning på två språk i slutet av den grundläggande utbildningen bedömas i relation till de nationella målen och kriterierna för slutbedömningen för att fastställa kunskapsnivån.

Kriterierna för slutbedömningen ska också användas för bedömningen i gemensamma läroämnen då en elev har genomfört sina studier enligt undervisningsarrangemang med särskild utbildningsuppgift.

Tilläggsuppgifter om den intensifierade undervisningen och elevens prestationer kan vid behov ges i en separat betygsbilaga.

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen ska ges en elev som i relation till målen för lärokurserna i läroämnena uppnått godkänt resultat i alla läroämnen som ingår i elevens studieprogram. Det innebär åtminstone vitsordet fem (5) eller det verbala omdömet "godkänd".

I avgångsbetyget antecknas samma uppgifter som i övriga betyg under den grundläggande utbildningen med följande preciseringar

- elevens fullständiga namn och personbeteckning
- rektors underskrift
- i de gemensamma läroämnena och i de valfria ämnen som ska bedömas med siffror ges bedömningen med siffror (5–10) och med ord (hjälpliga – utmärkta)
- för läroämnen som omfattar flera lärokurser (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurser som slutförts
- en anteckning om att elevhandledning och praktisk arbetslivsorientering ingått i elevens studieprogram.

Bedömning av elevens uppförande antecknas inte i avgångsbetyget.

Ifall minst 25 % av lektionerna i något läroämne som eleven studerar har undervisats på något annat språk än skolans undervisningsspråk antecknas vilket språk som använts i undervisningen.

De valfria ämnen som utgör en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms i betyget med siffror. För valfria ämnen som ska bedömas med siffror antecknas ämnets namn, antalet årsveckotimmar och vitsordet. Alla sådana valfria ämnen som hänför sig till ett gemensamt läroämne antecknas på avgångsbetyget direkt under läroämnet i fråga.

För valfria ämnen vars lärokurs understiger två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser ges ett verbalt omdöme i betyget. För ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt antecknas ”valfria studier” vid det valfria ämnets namn, därefter det sammanlagda antalet årsveckotimmar för alla de ämnen som ska bedömas verbalt och som hänför sig till det gemensamma läroämnet i fråga och anteckningen ”godkänd”.

Främmande språk som studeras som valfria ämnen och övriga valfria ämnen som inte hänför sig till något gemensamt ämne antecknas under rubriken ”övriga valfria ämnen” i avgångsbetyget. Läroämnets namn, antalet årsveckotimmar och eventuell lärokurs uppges och en bedömning antingen med siffror eller med anteckningen ”godkänd”.

Om eleven byter ut ett valfritt ämne mot ett annat antingen i den egna skolan eller i samband med byte av skola, antecknas på avgångsbetyget namnet på båda de valfria ämnena. Ett valfritt ämne som inte har slutförts bedöms med siffror ifall eleven har hunnit avlägga minst två årsveckotimmar i det ifrågavarande ämnet. Ifall eleven har studerat ämnet mindre än två årsveckotimmar och studierna i ämnet inte slutförts antecknas ”deltagit” vid det valfria ämnet. I betyget antecknas också antalet timmar som eleven har studerat i det valfria ämne som inte slutförts. Det nya valfria ämnet bedöms antingen med siffervitsord eller med anteckningen ”godkänd”, beroende på vad som fastställts om det valfria ämnets omfattning i skolans läroplan samt en anteckning om antalet timmar enligt läroplanen.

Om elevens vårdnadshavare skriftligen anhåller om att ett språk som studeras som valfritt språk inte ska bedömas med siffervitsord på avgångsbetyget, utelämnas vitsordet och på betyget antecknas ”godkänd”. Det andra inhemska språket undervisas dock som ett gemensamt läroämne och bedöms med siffror.

Vitsordet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg i formen ”religion/livsåskådningskunskap” utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Lärokursens omfattning antecknas inte i betygen. Om en elev får undervisning i sin egen religion, antecknas vitsordet i avgångsbetyget, om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Eventuella vitsord från undervisning som ges av något religiöst samfund antecknas inte i betyget.

Om eleven studerar ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs, kan också slutbedömningen i de läroämnena vara verbal. I avgångsbetyget kan läroämnena också bedömas med siffror. Såväl siffervitsordet som det verbala omdömet förses då med en asterisk (*). I punkten Tilläggsuppgifter antecknas att eleven har studerat de läroämnen som är försedda med asterisk (*) enligt en individualiserad lärokurs. För en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområde är slutbedömningen verbal.

Avgångsbetyget kan innehålla bilagor, till exempel en bedömning av elevens uppförande och arbete och en bilaga som innehåller verbala omdömen om valfria ämnen som har omfattat mindre än två årsveckotimmar. Varje bilaga ska innehålla elevens identifikationsuppgifter. Avgångsbetygets bilagor ska inte omnämnas på avgångsbetyget.

I **Pedersöre kommun** följer vi de direktiv som ges i den nationella läroplanen, kapitel 6.5.

- Slutbedömningen som helhet
- Bedömning av de valfria ämnena i slutbedömningen (kap. 6.5.1 och kapitel 12)
- Avgångsbetyg

28. Centrala riktlinjer för hur stödet för lärande och skolgång ordnas i praktiken

Rutiner och samarbete vid övergångar

Övergången mellan förskola och årskurs 1

- Förskolebarnen besöker skolan och bekantar sig med läraren och miljön. Mottagande lärare och speciallärare besöker förskolan och bekantar sig med de nya eleverna. Förskolebarnen ges möjlighet att bekanta sig med sina vänelever.
- Läraren kan ta del av barnens förskolematerial och diskutera med förskolläraren.
- Ett pedagogiskt stödgruppsmöte mellan förskolan (förskolelärare och specialbarnträdgårdslärarna)och mottagande skola (mottagande klasslärare, speciallärare, rektor och elevvårdspersonal) ordnas under vårterminen.
- Alla uppgjorda dokument såsom pedagogisk bedömning, plan för lärande, pedagogisk utredning, individuella planer och övriga behövliga utlåtanden ges över till speciallläraren.
- Vid behov kan skolpsykologen göra en kartläggning.
- Vid behov besöker vårdnadshavare, barn och förskolelärare/specialbarnträdgårdslärare mottagande skola.

Övergången mellan åk 6 och åk 7

- Sursik skolas kurator och studiehandledare besöker årskurs 6 på våren. Eleverna berättar om sig själva i ett frågeformulär och kuratorn gör upp ett sociogram. Kuratorn diskuterar med klassföreståndare.
- Speciallärare från Sursik besöker skolorna under våren och pratar med 6:ornas klassföreståndare och speciallärare.
- Resultaten från läs och skrivtest gjorda i åk 5-6 vidarebefordras till speciallärarna på Sursik.
- Alla uppgjorda dokument såsom pedagogisk bedömning, plan för lärande, pedagogisk utredning, individuell plan och övriga behövliga utlåtanden vidarebefordras via Wilma.
- Sursik skola inbjuder elever i åk 6 med vårdnadshavare till ett möte i maj för att bekanta sig med skolan och nya klassen. Väneleverna deltar i mötet.
- Vid behov ordnas enskilt besök och/eller möte vid Sursik skola för elev, vårdnadshavare och berörd skolpersonal.
- Vid behov gör skolpsykologen en kartläggning.
- För elever med särskilt stöd kan undervisningen också ordnas i Östensö skola.

Hur behovet av stöd för lärande och skolgång systematiskt granskas

Speciallärarna har en gemensam lista på vilka specialpedagogiska test som ska genomföras i åk 1-9. Elever och föräldrar inbjuds till utvecklingssamtal med klassföreståndare minst en gång per läsår. Plan för lärande och individuell plan utvärderas vid behov och i slutet av läsåret av undervisande lärare och speciallärare i samråd med elev och vårdnadshavare. För elever med särskilt stöd görs en pedagogisk utredning efter årskurs 2 och innan eleven uppflyttas till årskurs 7.

Samarbetet med övriga förvaltningar, ansvars- och arbetsfördelningen inom undervisningsväsendet.

Bildningsväsendet i Pedersöre samarbetar med social- och hälsovårdsverket i Jakobstad, som erbjuder skolhälsovårds-, skolläkar- och psykologtjänster.

Samarbetet med ansvariga inom elevvården och andra experter när behovet av stöd bedöms och när stödet planeras, organiseras och genomförs i praktiken

I Pedersöres alla skolor finns pedagogiska stödgrupper som träffas regelbundet för att bedöma och planera det pedagogiska stödet för eleverna. I pedagogiska stödgruppen ingår rektor, berörd lärare, speciallärare, studiehandledare, skolkurator, skolpsykolog och skolhälsovårdare. Gruppen leds av rektor och som sekreterare fungerar speciallärare.

De viktigaste principerna för samarbetet med hemmen i frågor som gäller stöd för lärande och skolgång

När läraren upptäcker att en elev har någon form av svårighet i sitt skolarbete är det av största vikt att vårdnadshavaren kontaktas i ett tidigt skede. Eleven och vårdnadshavarna informeras om möjligheterna att få stöd och vilka former av stöd som finns att tillgå. En diskussion gällande elevens framsteg och behov av stöd ska ingå i samarbetet mellan hem och skola.

28.1. Allmänt stöd

En god grundläggande utbildning lägger grunden för elevens lärande och välbefinnande. Svårigheter i lärande och skolgång ska förebyggas genom till exempel differentiering av undervisningen, samarbete mellan lärarna och den övriga personalen, handledning och flexibel gruppindelning. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och den enskilda elevens behov.

Det första sättet att möta en elevs behov av stöd är att ge allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka pedagogiska lösningar och handlednings- och stödåtgärder sätts in som en del av skolvardagen för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet.

Att bedöma behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all undervisning och fostran. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Det allmänna stödet kan innefatta alla former av stöd som ges inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av lärokursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. Elevens behov av stöd ska mötas till exempel med hjälp av stödundervisning, specialundervisning på deltid eller handledning.

En plan för elevens lärande kan vid behov användas inom det allmänna stödet. I det fallet ska planen i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp i samband med intensifierat stöd. För en elev som gjort snabbare framsteg kan studierna fördjupas och breddas med hjälp av planen.

Arbetsgången i Pedersöre kommun

Läraren ska handleda eleverna så att de lär sig att identifiera sina egna resurser och sina utmaningar för utveckling. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid elevens inlärningsfärdigheter och möjligheter att ta ansvar för sina studier, planera dem, ställa upp mål för dem och genomföra och utvärdera dem. Elevens självkänsla studiemotivation och inlärningsfärdigheter ska stärkas. Att bedöma behovet av stöd och att erbjuda stöd ingår i lärarens arbete i alla studiesituationer och läroämnen.

Det allmänna stödet ges i första hand av undervisande lärare i samarbete med hemmet. Speciallärarен handleder undervisande lärare vid behov. De viktigaste stödåtgärderna inom det allmänna stödet är differentiering, stödundervisning, deltidsspecialundervisning, biträdes- och tolkningstjänster.

Undervisande lärare ansvarar för att dokumentera det allmänna stödet i Wilma.

28.2. Intensifierat stöd

En elev som för lärande eller skolgång behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utifrån en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande. Det intensifierade stödets kvalitet och kvantitet ska motsvara elevens individuella behov. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte räcker till och så länge eleven behöver det. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet ska vara mer omfattande och långsiktigt än det allmänna stödet. Eleven behöver vanligtvis flera former av stöd. Intensifierat stöd ska ges i samband med den övriga undervisningen genom flexibla undervisningsarrangemang.

Det intensifierade stödet kan innefatta alla former av stöd som används inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av lärokursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. I samband med intensifierat stöd ökar betydelsen av till exempel specialundervisning på deltid, individuell studiehandledning och samarbete med hemmet. Också elevvårdens roll ska stärkas för att främja och upprätthålla elevens välbefinnande.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Stödet som ges inom det intensifierade stödet ska antecknas i planen för elevens lärande. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren har stor betydelse. Elevens lärande och skolgång ska regelbundet följas upp och utvärderas i samband med intensifierat stöd. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att eleven inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för elevens lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

Pedagogisk bedömning

Intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs

- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det allmänna stöd som eleven har fått och en bedömning av effekten av olika former av stöd
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av intensifierat stöd.

Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behoven samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Den skriftliga pedagogiska bedömningen sammanställs av en eller flera av elevens lärare. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Den pedagogiska bedömningen sammanställs utgående från den plan för elevens lärande som eventuellt redan utarbetats inom det allmänna stödet. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, används de med vårdnadshavarens tillstånd.

När man inleder och ordnar intensifierat stöd, och vid behov återgår till allmänt stöd, ska detta behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med yrkespersoner inom elevvården. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som utbildningsanordnaren bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som ordnas för eleven inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för elevens lärande. Planen för elevens lärande är en skriftlig plan som baserar sig på läroplanen och som beskriver målen för elevens lärande och skolgång och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som eleven behöver.

Syftet är att ge eleven förutsättningar att gå framåt i sina studier och främja elevens välbefinnande. Planen för elevens lärande stödjer lärarna när de ska planera sitt arbete och underlättar

samarbetet mellan lärarna och med hemmet. Planen ger vårdnadshavarna information som gör att de bättre kan stödja sitt barn. Planen utgör underlag för bedömningen av elevens framsteg.

Den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Elevens andel i planeringen ökar när eleven kommer till de högre årskurserna i den grundläggande utbildningen. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för elevens lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Planen ska dessutom alltid justeras om det sker förändringar i elevens situation, så att den motsvarar behovet av stöd.

Planen för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd ska innehålla följande uppgifter enligt vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta, kommunikativa färdigheter och skolgång.

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnen
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen och som fastställs i lagen om grundläggande utbildning samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för elevens lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka bedömningsmetoder som används för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av planen för elevens lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen.

Planen för elevens lärande ska inte beskriva elevens personliga egenskaper.

Plan för elevens lärande i andra situationer

En plan för elevens lärande används även om eleven inte får intensifierat stöd, ifall

- en elev studerar enligt ett eget studieprogram i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs
- undervisningen ordnas genom särskilda undervisningsarrangemang
- en elev i årskurs 7–9 har antagits till flexibel grundläggande utbildning.

En plan som utarbetas i sådana fall ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas i samband med intensifierat stöd.

Arbetsgången i Pedersöre kommun

Den undervisande läraren ansvarar för pedagogisk bedömning. Vid behov görs en pedagogisk bedömning i samråd med speciallärare.

Yrkesövergripande överenskommelse om intensifierat stöd görs av pedagogiska stödgruppen, där rektor, undervisande lärare, speciallärare, studiehandledare, skolpsykolog, skolkurator och skolhälsovårdare kan ingå.

För uppgörande av plan för elevens lärare ansvarar undervisande lärare i samråd med speciallärare. Planen utvärderas vid behov och vid läsårets slut.

Pedagogisk bedömning och plan för elevens lärande uppgörs i Wilma. Plan för elevens lärande undertecknas av vårdnadshavare.

28.3. Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges elever som inte annars i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Syftet med det särskilda stödet är att ge eleven övergripande och systematiskt stöd så att eleven kan fullgöra sin läroplikt och får en grund för fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. Elevens självkänsla, studiemotivation och möjlighet att uppleva glädje över att lyckas och lära sig ska stärkas. Också elevens delaktighet och förmåga att ta ansvar för sina studier ska stödjas.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som eleven behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning. Specialundervisningen och det övriga stöd som eleven får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. Särskilt stöd ges antingen inom den allmänna läroplikten eller inom en förlängd läroplikt. En elev som får särskilt stöd studerar antingen enligt läroämne eller enligt verksamhetsområde. Ifall eleven studerar enligt läroämne, studerar eleven de olika läroämnena antingen enligt den allmänna lärokursen eller enligt en individualiserad lärokurs.

En elev som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Syftet med olika pedagogiska lösningar i specialundervisningen är i första hand att säkerställa elevens lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller material och redskap. De varierar beroende på målen och innehållet och på elevens individuella behov. Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleven också rätt att som en del av specialundervisningen få stödundervisning och specialundervisning på deltid som stöd för sitt lärande.

Utöver de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen som stödjer lärandet, har en elev som får särskilt stöd också rätt till annat stöd. Sådant stöd är exempelvis handledning, individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

Arbetsgången i Pedersöre kommun

Speciallärarен ansvarar för uppgörandet av den pedagogiska utredningen i samråd med undervisande lärare i Wilma. Den pedagogiska utredningen delges vårdnadshavarna och en blankett angående hörande av elev och vårdnadshavare undertecknas av vårdnadshavarna och bifogas till den pedagogiska utredningen.

Före beslut om särskilt stöd tas ärendet upp i den pedagogiska stödgruppen.

Beslut om särskilt stöd tas som tjänstemannabeslut av bildningsdirektören.

Granskningen av det särskilda stödet efter årskurs 2 och innan eleven uppflyttas till årskurs 7 görs av speciallärare i form av en pedagogisk utredning.

Om behovet av stöd kvarstår, fattas ett nytt beslut om särskilt stöd. Om det visar sig att eleven inte längre behöver särskilt stöd, fattas ett beslut om att stödet avslutas. Eleven övergår därefter till intensifierat stöd.

Specialläraren ansvarar för uppgörande och utvärdering av den individuella planen, i samråd med undervisande lärare, i Wilma.

Förlängd läroplikt inleds i första hand det år barnet fyller 5 år.

Ambulerande specialbarnträdgårdslärare bereder ärendet till utbildningsdirektören som tar beslut om förlängd läroplikt och särskilt stöd. Utbildningsdirektören sänder ut beslut till vårdnadshavarna, ledare för förskolan samt specialbarnträdgårdslärare.

Elevens behov av förlängd läroplikt bedöms i samband med att beslutet om särskilt stöd granskas. Om det konstateras att en elev inte längre ska omfattas av förlängd läroplikt görs en pedagogisk utredning och ett beslut om att den förlängda läroplikten upphör och eleven övergår därefter till den allmänna läroplikten. Vid behov kan eleven fortsättningsvis få särskilt stöd.

28.4. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

Den lokala läroplanen i **Pedersöre kommun** omfattar den nationella läroplanens text angående stödundervining och specialundervisning på deltid.

Stödundervisning

Initiativ till stödundervisning tas i första hand av elevens lärare men kan också tas av eleven eller elevens vårdnadshavare. Stödundervisningen ska inledas genast då svårigheter gällande lärande eller skolgång upptäcks, så att eleven inte varaktigt blir efter i studierna. Målen är att stödundervisningen ordnas i samförstånd med elev och vårdnadshavare. Stödundervisningen ordnas systematiskt och så ofta den behövs på tillsammans överenskomna tidpunkter. Det givna stödet dokumenteras i Wilma av den givna läraren.

Specialundervisning på deltid

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Lärare och speciallärare bedömer behovet av specialundervisning på deltid. Vårdnadshavaren informeras om arrangemanget. Målet är att specialundervisning på deltid ordnas i samförstånd med elev och vårdnadshavare.

Tjänster och hjälpmedel som förutsätts för elevens deltagande i undervisningen

De som arbetar med eleven ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Utbildningsanordnaren beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Behovet och omfattningen av tjänster och hjälpmedel bedöms i yrkesövergripande samarbete med utnyttjande av information från eleven och vårdnadshavaren samt eventuella utlåtanden av utomstående experter. Behovet av tjänster och hjälpmedel för en elev som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om eleven får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För en elev som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om eventuella tjänster och särskilda hjälpmedel. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

28.5. Tolknings- och biträdestjänster

De som arbetar med eleven ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Utbildningsanordnaren beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Behovet och omfattningen av tjänster och hjälpmedel bedöms i yrkesövergripande samarbete med utnyttjande av information från eleven och vårdnadshavaren samt eventuella utlåtanden av utomstående experter. Behovet av tjänster och hjälpmedel för en elev som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om eleven får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För en elev som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om eventuella tjänster och särskilda hjälpmedel. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

29. Lokala mål och tillvägagångssätt inom elevvården

Elevvårdsplaner

På lokalnivå består elevvårdsplanen på tre olika planer som tillsammans styr planeringen och genomförandet av elevvården. Planerna utarbetats i yrkesövergripande samarbete. Planerna är **välfärdsplanen för barn och unga** som godkänns i kommunfullmäktige, en beskrivning av elevvården i den lokala läroplanen som godkänns i dagvårds- och utbildningsnämnden samt en skolspecifik elevvårdsplan som uppgörs årligen av skolan elevvårdsgrupp. Nedanstående bild visar hur elevvården i Pedersöre är organiserad.

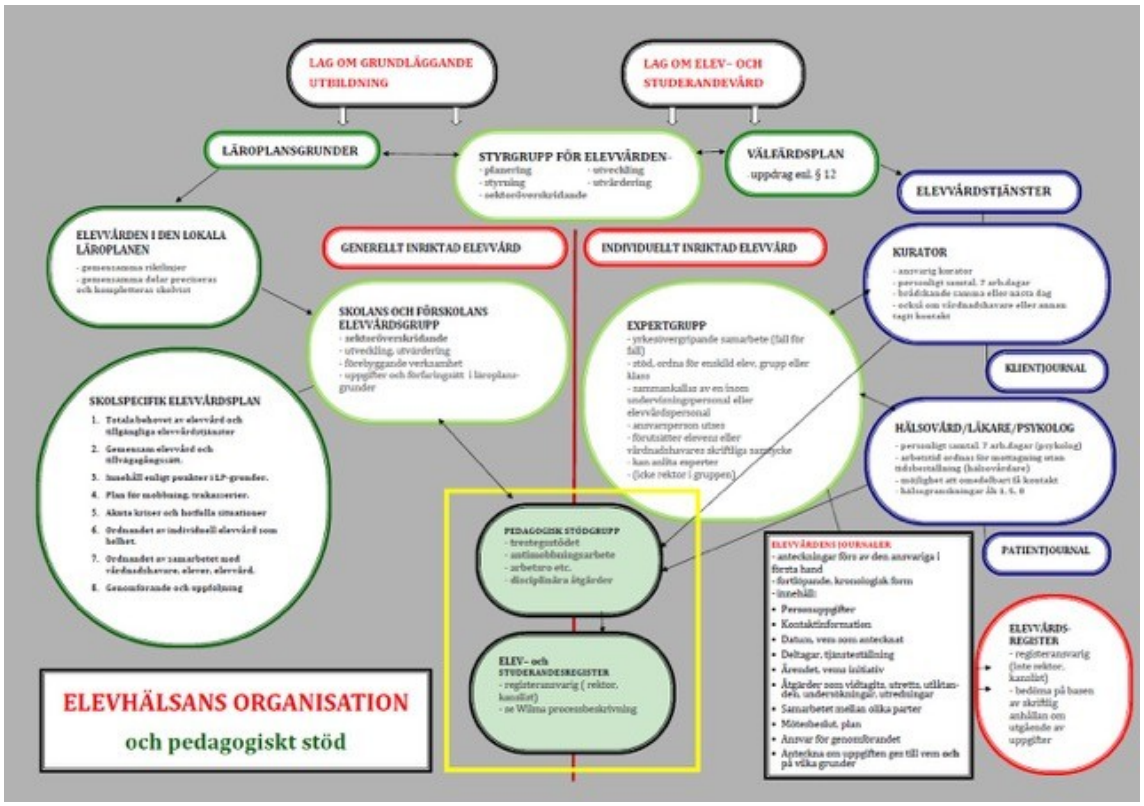

En tydligare bild på Elevhälsans organisation hittar du här.

Styrgrupp för elevhälsan

I Pedersöre har skolväsendet valt att sköta denna uppgift i samarbete med övriga utbildningsanordnare i regionen. Den gemensamma styrgruppen för regionens kommuner ansvarar för den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den enskilda anordnarens elevvård. Styrgruppens ansvarsområde gäller både grundläggande utbildning och andra stadiets utbildningar. Den regionala styrgruppen för elevhälsan består av utbildningsdirektörerna från Jakobstad, Larsmo, Nykarleby och Pedersöre, samt representanter från social- och hälsovårdsverket i Jakobstad: chefsläkaren/ överläkaren i barnsjukdomar, chefen för social och omsorg, överskötaren för öppenvården. Till gruppens ordförande utses en av bildningscheferna enligt roterande system. Denna fungerar som sammankallade. Gruppens möten protokollförs.

Elevvårdsgrupp

På varje skola finns en elevvårdsgrupp vars uppgift är att planera, leda och utveckla skolans gemensamma elevvård. Gruppens viktigaste uppgift är att främja välbefinnandet och säkerheten i skolan samt fokusera på det förebyggande arbetet att främja fysiskt, psykiskt och socialt

välmående. Detta innebär att man koncentrerar sig på frågor kring elevernas välmående som grupp, trivsel, antimobbningsarbete och trygghetsfrågor. Elevvårdsgruppen har ansvar för att skolans kris- och säkerhetsplan är aktuell. En representant från förskolan ingår i skolans elevvårdsgrupp (åk 1-6). Skolans elevvårdsgrupp leds av skolans rektor. Övriga medlemmar i elevvårdsgrupperna är speciallärare, skolhälsovårdare, skolkurator, skolpsykolog och övriga utsedda lärarrepresentanter. Elevvårdsgruppen ansvarar för uppgörande av den skolspecifika elevvårdsplanen och sammanträder minst en gång per termin och vid behov. Elevvårdsplanen behandlas av direktionen på höstens möte och tas upp i skolans elevkår. Föräldrarna informeras om var de kan ta del av den skolsepcifika elevvärdsplanen.

Expertgrupp

En expertgrupp ska sammankallas för att utreda behovet av stöd och ordna elevvårdstjänster för en enskild elev eller en viss elevgrupp. Gruppen sammankallas av den person i undervisningspersonalen eller elevvården som ärendet på grund av personens arbetsuppgifter hör till. Gruppens yrkesövergripande sammansättning bestäms från fall till fall och utgående från ärendet som behandlas. Expertgruppen ska utse en ansvarsperson inom gruppen. För att utse experter till medlemmar i gruppen och för att andra samarbetspartner eller närstående till eleven ska få delta i arbetet i gruppen förutsätts elevens eller vårdnadshavarens samtycke. Ansvarspersonen protokollför expertgruppens möten och dokumentationen förs in i ett elevvårdsregister. Ansvarig kurator ansvarar för elevvårdsregistret i Pedersöre.

Hela dokumentet som beskriver lokala mål och tillvägagångssätt inom elevvården i Pedersöre kommun hittar du här.

30. Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur

Elevernas språkliga färdigheter och kulturella bakgrund ska beaktas i den grundläggande utbildningen. Skolan ska trygga och stöda möjligheterna för elever som talar ett annat modersmål och kommer från en annan kultur att lära sig och att kommunicera. I en språkligt medveten skola är varje lärare såväl lärare i skolspråket som lärare i språket för sitt ämne.

All undervisning ska följa de gemensamma målen och principerna som fastställs i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Varje elevs språkliga och kulturella identitet ska stödas på ett mångsidigt sätt. Den kunskap som eleverna, deras vårdnadshavare och andra i elevernas umgängeskrets har om naturen, levnadsvanor, historia, språk och kulturer inom det egna språk- och kulturområdet ska tas tillvara i undervisningen. Målet är att lära eleverna att värdesätta olika språk och kulturer samt att främja två- och flerspråkighet och på så sätt stärka elevernas språkliga medvetenhet och metalingvistiska färdigheter.

Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat språk, om detta inte äventyrar elevens möjligheter att följa undervisningen. Man kan alltså ordna stöd i olika ämnen för elever på deras eget språk.

Andra flerspråkiga elever

Undervisningen för andra flerspråkiga elever har som särskilt mål att stödja elevernas flerspråkighet och utvecklingen av deras identitet och självkänsla. Elevernas bakgrund och utgångsläge, såsom modersmål och kultur och hur länge de bott i Finland, ska beaktas i undervisningen.

Flerspråkiga elever ska uppmuntras att använda de språk de kan på ett mångsidigt sätt under lektionerna i olika läroämnen och i övrig verksamhet i skolan. Genom att utveckla och använda sitt modersmål tillägnar sig eleven och lär sig kommunicera om innehållet i olika läroämnen också på sitt modersmål. Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Eleverna ges möjlighet för undervisning i sitt eget modersmål i flera olika språk.

En elev ska studera enligt lärokursen Svenska som andraspråk och litteratur, om elevens språkfärdigheter är bristfälliga inom ett eller flera områden och inte räcker till för att eleven ska kunna delta i den dagliga kommunikationen och i skolarbetet som en jämbördig medlem i skolgemenskapen, eller om elevens kunskaper i svenska i övrigt inte räcker till för studier enligt lärokursen Modersmål och litteratur (se även Svenska som andraspråk och litteratur).

Vid sidan om undervisningen i elevens eget modersmål och undervisningen i svenska eller finska, ska eleverna även vid behov ges stöd inom andra områden av lärandet för att garantera jämlika förutsättningar för lärande. För en invandrarelev kan man utarbeta en plan för elevens lärande som kan utgöra en del av elevens integrationsplan.

I samband med bedömning av kunskapsnivå och framsteg hos en invandrarelev tas hänsyn till att elevens färdigheter i skolans undervisningsspråk håller på att utvecklas, och bedömningen är flexibel och mångsidig. I bedömningen tas elevens helhetssituation i beaktande och eleven får visa sitt kunnande på många olika sätt.

För elever med invandrarbakgrund ges i mån av möjlighet undervisning i deras eget modersmål.

Strategin för hur **Pederöre kommun** anordnar undervisning för elever med annat modersmål än svenska,finska, samiska eller för elever med flerspråkig bakgrund finns här.

Döva och hörselskadade elever i **Pedersöre kommun** ska ha möjlighet att bli undervisade i en stimulerande och utvecklande lärmiljö där både svenska och teckenspråk eller stödtecken används. Audiovisuella och tekniska hjälpmedel används för att förtydliga undervisningen.

I Pedersöre kommun inkluderas elever med hörselnedsättning i vanliga klasser, med mindre gruppstorlek, vid behov även smågruppsundervisning/individuell undervisning. Elever med hörselnedsättning har varierande behov och de ämnesvisa målen skrivs ner i en individuell plan för lärande.

Läraren bör vara teckenspråkskunnig och besitta goda insikter om hörselnedsättning, hörselteknik och anpassa undervisning enligt behov. Läraren ska aktivt och kontinuerligt arbeta med hörselskadade elevers hörselmedvetenhet.

För att utveckla en mångsidig kompetens bör eleven utöver LP 2016 få tillgång till:

- Teckenspråksundervisning för att stärka teckenspråket

- Stödperiod, kompisskoldagar för att stärka identiteten

- Hörselmedvetenhet

- Ändamålsenlig hörselteknik

30.1. Pedagogisk plan för hörselmedvetenhet från förskolan till årskurs 9

Specialdaghemmet Snäckan, Ytteresse skola och Sursik skola

I arbetet med elever med hörselnedsättning krävs att man ser eleven ur ett helhetsperspektiv. Till det behövs insikter och kunskaper om hörselskador, teknik, dövkultur, teckenspråk och hörselmedvetenhet.

Hörselmedvetenhet hos eleven innebär att eleven skall bli förtrogen med sin hörselnedsättning och användningen av sin hörapparat. Utveckla kommunikationen som kan vara tal, skrift och/eller tecken samt lär sig ändamålsenliga hörselstrategier. Målet med hörselmedvetenhet är en sund identitet.

Målen för utvecklande av elevernas hörselmedvetenhet på olika stadier i den grundläggande utbildningen.

Förskola – åk 2

1. Har kunskap om olika hörseltekniska hjälpmedel, exv. CI, benledda hörapparater och hörapparater.

2. Kan använda och sköta den personliga hörseltekniken,

- M- och T-läge
- Byta batterier
- Felsökning

3. Utvecklar kommunikationen.

4. Hur hör jag bäst?

5. Turtagning

6. Ögonkontakt

7. Utvecklar handikappmedvetenhet

- Vem är jag?
- Väcka intresse och nyfikenhet kring elevens hörselnedsättning

Åk 3 – 4

1. Hörseltekniken

- Utveckla felsökningen av den personliga hörseltekniken
- Eleven får större ansvar att sköta sin hörapparat

2. Utveckla kommunikation

- Att göra sig förstådd i en kommunikation
- Växla mellan kommunikationsmetoder, tecken, bild och tal

3. Handikappmedvetenhet

- Örats anatomi
- Dövkulturen
- Vilka hjälpmedel och arrangemang gynnar mig mest?

Åk 5 – 6

1. Hörseltekniken är integrerad i skolvardagen

2. Eleven tar större ansvar för sina behov i inlärningsmiljön

3. Handikappmedvetenhet

- Audiogram
- kan berätta om sin hörselskada och sina hjälpmedel
- insikter om de möjligheter och begränsningar en hörselnedsättning innebär
- utveckla sin identitet

Åk 7- 9

1. Eleven är medveten om sina möjligheter och begränsningar, ser positivt, realistiskt samt förväntansfullt på framtiden

2. Hörseltekniken är integrerad i vardagen

3. Eleven är medveten om och använder sig av goda hörselstrategier

4. Handikappmedvetenhet

- anammat en realistisk självbild
- kan berätta/hålla föredrag om sin hörselskada och sina hjälpmedel
- kan, vid behov, använda tolk/skrivtolk
- utveckla sin identitet

31. Undervisning på två språk

Principerna för undervisning på två språk i den grundläggande utbildningen årskurs 1-6 i Pedersöre kommun preciseras i den skolspecifika läsårsplanen för Edsevö skola / Edsevön koulu.

"EDSEVÖMODELLEN Edsevö skola och Edsevön koulu har gemensamma lektioner i alla praktiska ämnen. Läraren pratar sitt eget modersmål.Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleven rätt till undervisning på sitt eget modersmål och därför informeras vårdnadshavarna om samarbetet under de nya elevernas besöksdag på våren. Ifall vårdnadshavarna är tveksamma eller inte accepterar Edsevömodellen uppmanas de att kontakta skolan som åtar sig att ordna undervisning på det egna modersmålet."

"EDSEVÖ-MALLI Edsevön koululla ja Edsevö skolalla on yhteisiä tunteja taito- ja taideaineissa kuten esim. liikunnassa, käsityössä ja musiikissa. Näillä tunneille opettaja puhuu omaa äidinkieltänsä. Koska perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada opetusta omalla äidinkielellänsä, informoimme huoltajia koulujemme välisestä yheistyöstä uusien oppilaiden tutustumispäivän aikana. Mikäli vanhemmat epäröivät lapsensa osallistumisesta Edsevö-mallin mukaiseen opetukseen tai eivät toivo sitä lainkaan, kehoitetaan siitä informoimaan koulua toivotunlaisen tilanteen järjestämiseksi."

32. Undervisning som baserar sig på en viss väldsåskådning eller pedagogisk princip

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna grundläggande utbildning. I tillståndet kan utbildningsanordnaren beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

Inom grundläggande utbildning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip ska verksamheten, undervisningen och fostran följa de allmänna målen för fostran och de mål som ställts upp för undervisningen. Undervisningen ska följa grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen utan att binda eleverna till en värdegrund eller pedagogisk syn som ligger bakom en viss världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna utbildning och i statsrådets förordning.

I den grundläggande utbildningen i **Pedersöre kommun** finns i detta nu ingen undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip. Ifall någon skola tillämpar detta ska målen och hur detta verkställs beskrivas i den skolspecifika läsårsplanen.

33. Årskurs 1-2

33.1. Övergången mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen

Barnets övergång från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen förutsätter systematiskt samarbete mellan personalen i förskolan och personalen i nybörjarundervisningen. Man behöver känna till varandras lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Det är viktigt att samarbeta med hemmen och att bygga upp ett ömsesidigt förtroende. Varje barns situation, förutsättningar för lärande och behov ska beaktas. Barns eventuella behov av stöd för lärande och skolgång ska tryggas vid skolstarten och man ska också utreda behov och möjligheter för barnen att delta i morgon- och eftermiddagsverksamhet och klubbverksamhet. Barnen ska uppmuntras att vara stolta över de färdigheter de fått under tiden i förskolan. De ska sporras att ansluta sig till den nya gruppen och att samverka med de vuxna som de möter i den nya miljön.

Barnets övergång från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen förutsätter systematiskt samarbete mellan personalen i förskolan och personalen i nybörjarundervisningen. Man behöver känna till varandras lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Det är viktigt att samarbeta med hemmen och att bygga upp ett ömsesidigt förtroende. Varje barns situation, förutsättningar för lärande och behov ska beaktas. Barns eventuella behov av stöd för lärande och skolgång ska tryggas vid skolstarten och man ska också utreda behov och möjligheter för barnen att delta i morgon- och eftermiddagsverksamhet och klubbverksamhet. Barnen ska uppmuntras att vara stolta över de färdigheter de fått under tiden i förskolan. De ska sporras att ansluta sig till den nya gruppen och att samverka med de vuxna som de möter i den nya miljön.

33.2. Att utvecklas till skolelev

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Undervisningen i årskurserna 1–2 ska ta hänsyn till de färdigheter som eleverna tillägnat sig i förskoleundervisningen och tidigare inom småbarnspedagogiken. Det särskilda uppdraget i årskurserna 1–2 är att ge eleverna förutsättningar att utveckla en positiv bild av sig själva som lärande individer och skolelever samt färdigheter för fortsatt arbete och lärande. I början av den grundläggande utbildningen är det särskilt viktigt att man följer med varje elevs lärande så att man kan garantera att eleven har förutsättningar att göra framsteg i sina studier.

Det är viktigt att varje elev får uppmuntrande respons och möjlighet att känna glädje över att lära sig och av att lyckas. Eleverna ska uppmuntras att föra fram sina intressen och att bli intresserade av nya fenomen. Undervisningen ska vara tillräckligt utmanande med tanke på varje elevs behov. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas i skolan. Eleverna ska uppmuntras att arbeta tillsammans, att ta egna initiativ och att ta ansvar för sina skoluppgifter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla elevernas språkliga, sociala och motoriska färdigheter och varje elevs individuella utveckling och minnesförmåga. Målet är att upptäcka svårigheter gällande utvecklingen och lärandet i ett tidigt skede och att ge stöd i rätt tid. Arbetssätten ska vara åskådliga och konkreta och präglas av lek och spel, fantasi och berättelser. Tillsammans med hemmen ska man stödja eleverna vid skolstarten och i att utvecklas till skolelever.

I årskurserna 1-2 blir förskoleundervisningens lärområden till läroämnen men undervisningen kan fortsättningsvis i huvudsak vara helhetsskapande. Elevernas initiativförmåga, förmåga att arbeta tillsammans och förstå samband mellan olika företeelser stärks genom att man förverkligar olika mångvetenskapliga lärområden. Då uppstår också fler tillfällen till samarbete såväl med förskoleundervisningen som med de högre årskurserna.

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Undervisningen i årskurserna 1–2 ska ta hänsyn till de färdigheter som eleverna tillägnat sig i förskoleundervisningen och tidigare inom småbarnspedagogiken. Det särskilda uppdraget i årskurserna 1–2 är att ge eleverna förutsättningar att utveckla en positiv bild av sig själva som lärande individer och skolelever samt färdigheter för fortsatt arbete och lärande. I början av den grundläggande utbildningen är det särskilt viktigt att man följer med varje elevs lärande så att man kan garantera att eleven har förutsättningar att göra framsteg i sina studier.

Det är viktigt att varje elev får uppmuntrande respons och möjlighet att känna glädje över att lära sig och av att lyckas. Eleverna ska uppmuntras att föra fram sina intressen och att bli intresserade av nya fenomen. Undervisningen ska vara tillräckligt utmanande med tanke på varje elevs behov. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas i skolan. Eleverna ska uppmuntras att arbeta tillsammans, att ta egna initiativ och att ta ansvar för sina skoluppgifter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla elevernas språkliga, sociala och motoriska färdigheter och varje elevs individuella utveckling och minnesförmåga. Målet är att upptäcka svårigheter gällande utvecklingen och lärandet i ett tidigt skede och att ge stöd i rätt tid. Arbetssätten ska vara åskådliga och konkreta och präglas av lek och spel, fantasi och berättelser. Tillsammans med hemmen ska man stödja eleverna vid skolstarten och i att utvecklas till skolelever.

I årskurserna 1-2 blir förskoleundervisningens lärområden till läroämnen men undervisningen kan fortsättningsvis i huvudsak vara helhetsskapande. Elevernas initiativförmåga, förmåga att arbeta tillsammans och förstå samband mellan olika företeelser stärks genom att man förverkligar olika mångvetenskapliga lärområden. Då uppstår också fler tillfällen till samarbete såväl med förskoleundervisningen som med de högre årskurserna.

33.3. Övergången mellan årskurs 2 och 3

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnen som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnen som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

33.4. Mångsidig kompetens i årskurs 1–2

Grunden för en mångsidig kompetens läggs under småbarnsperioden, i förskoleundervisningen och under de första åren i den grundläggande utbildningen. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv, forma sin identitet och utveckla en hållbar livsstil. Det är viktigt att skolan redan från början erbjuder varje elev en interaktiv och uppmuntrande gemenskap, där eleven kan känna att hen blir hörd, sedd och uppskattad. Fostran till en hållbar livsstil sker främst genom att skolan föregår med gott exempel. För att främja en hållbar livsstil ska man speciellt bemöda sig om att elevernas sociala färdigheter får möjlighet att utvecklas, att eleverna får lära sig observera kulturell mångfald i närmiljön och att de får vara ute i naturen och stärka sitt förhållande till naturen.

33.5. Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.

Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska sporras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska sporras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Arbetet ska utgå från elevernas egna erfarenheter, iakttagelser och frågor. Det ska finnas utrymme för att undra, komma till insikt, hitta och uppfinna, fantisera och känna glädje i lärandet. Eleverna ska uppmuntras att fråga och lyssna, göra noggranna iakttagelser, söka information samt att producera och utveckla idéer tillsammans med andra och presentera resultatet av arbetet. Med hjälp av för åldern lämpliga problemlösnings- och forskningsuppgifter väcks elevernas nyfikenhet och intresse för den omgivande världen och deras förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen stärks. Eleverna ska också uppmuntras att ifrågasätta sina iakttagelser och lägga märke till att information ibland kan vara motstridig och otydlig.

Eleverna ska få öva att planera och ställa upp mål för sitt eget och det gemensamma arbetet och att utvärdera arbetet. Tillsammans ska man fundera över när man lyckats i arbetet och hur man vet när man lyckats. Eleverna ska handledas i att se sina framsteg, bli varse sina styrkor som lärande individer och att känna glädje när de lyckas. Läraren ska tillsammans med eleverna fundera över eventuella val i samband med studierna och hjälpa dem att förstå betydelsen av olika alternativ.

Mångsidig motion och motoriska övningar bidrar till att utveckla tänkandet och lärandet. Utvecklingen av minnet, fantasin samt etiskt och estetiskt tänkande ska stödjas med hjälp av sagor och berättelser, spel, ramsor, sånger och lekar, olika konstformer och mångsidig kommunikation.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.

Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Eleverna ska sporras och handledas till positiv växelverkan och samarbete. Lektioner, fester, lek, spel, måltider och samarbete i och utanför skolan erbjuder tillfällen där man kan öva sig att fungera tillsammans med många olika slags människor. Eleverna ska bemötas med respekt och man ska lära dem goda vanor och att visa vänlighet.

Eleverna ska handledas att värdesätta sin familjs och släkts traditioner och andras vanor och traditioner. I skolarbetet ska man bekanta sig med den närmaste kulturmiljön och dess kulturella mångfald. Eleverna ska också få möjlighet att bekanta sig med kulturarvet och med konst och

annat kulturutbud. Eleverna ska också få erfarenheter av internationalism. Det är viktigt att fundera över hur man kan påverka sin egen miljö och dess kultur. Eleverna ska få bekanta sig med grundprinciperna i FN:s konvention om barnets rättigheter och fundera över vad dessa principer betyder i deras liv och i deras sätt att agera.

I skolarbetet ska eleverna ges möjlighet att ge uttryck för sådant som är betydelsefullt för dem själva genom att använda mångsidiga framställningssätt. Eleverna ska sporras att njuta av att deras fingerfärdighet och andra fysiska färdigheter utvecklas och att öva sig i att uppträda på olika sätt. Fantasin, uppfinningsrikedomen och uttrycksförmågan utvecklas genom bland annat lek, äventyr, musik, drama, berättande, mediepresentationer och visuella uttryck samt genom handens arbete.

K3 Vardagskompetens

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.

Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska sporras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.

Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsumenter. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Skolstarten förutsätter en ny slags förmåga att ta hand om sig själv och bli mera självständig. Till skolarbetet hör att eleverna i klassen och i skolan ska sköta ansvarsuppgifter som lämpar sig för deras ålder. Betydelsen av gemensamma spelregler, goda vanor och uppmuntrande respons ökar. Eleverna ska lära sig att uppfatta tids- och rumsbegrepp och deras betydelse i praktiken. De ska öva sig att identifiera och uttrycka sina känslor och att utveckla emotionell kompetens till exempel med hjälp av lek och drama.

I skolan ska eleverna få lära sig grundläggande fakta om vad som främjar det egna och det gemensamma välbefinnandet, tryggheten och en god vardag. Det är viktigt att eleverna lär sig att röra sig självständigt och tryggt i närmiljön, att de använder säkerhets- och skyddsutrustning och förkovrar sina kunskaper och färdigheter som fotgängare och cyklister. De ska också få öva

sig i hur man ska agera i olika riskfyllda situationer och hur man ska söka hjälp. Läraren ska tillsammans med eleverna undersöka teknik i vardagen och hur den används i olika situationer samt lära sig använda teknisk utrustning på ett tryggt sätt. Elevernas konsumtionsvanor ska diskuteras och de ska lära sig att förhålla sig kritiskt till reklam och medier. Eleverna ska också ges möjlighet att fundera över hur de kan påverka sin egen användning av pengar. Eleverna ska vägledas till kritiska konsumtionsvanor och till att fundera över vad sparsamhet, måttlighet och miljötänkande innebär för konsumentens val och vad de betyder för deras eget agerande.

K4 Multilitteracitet

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.

Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

Skolstarten förutsätter en ny slags förmåga att ta hand om sig själv och bli mera självständig. Till skolarbetet hör att eleverna i klassen och i skolan ska sköta ansvarsuppgifter som lämpar sig för deras ålder. Betydelsen av gemensamma spelregler, goda vanor och uppmuntrande respons ökar. Eleverna ska lära sig att uppfatta tids- och rumsbegrepp och deras betydelse i praktiken. De ska öva sig att identifiera och uttrycka sina känslor och att utveckla emotionell kompetens till exempel med hjälp av lek och drama.

I skolan ska eleverna få lära sig grundläggande fakta om vad som främjar det egna och det gemensamma välbefinnandet, tryggheten och en god vardag. Det är viktigt att eleverna lär sig att röra sig självständigt och tryggt i närmiljön, att de använder säkerhets- och skyddsutrustning och förkovrar sina kunskaper och färdigheter som fotgängare och cyklister. De ska också få öva sig i hur man ska agera i olika riskfyllda situationer och hur man ska söka hjälp. Läraren ska tillsammans med eleverna undersöka teknik i vardagen och hur den används i olika situationer samt lära sig använda teknisk utrustning på ett tryggt sätt. Elevernas konsumtionsvanor ska diskuteras och de ska lära sig att förhålla sig kritiskt till reklam och medier. Eleverna ska också ges möjlighet att fundera över hur de kan påverka sin egen användning av pengar. Eleverna ska vägledas till kritiska konsumtionsvanor och till att fundera över vad sparsamhet, måttlighet och miljötänkande innebär för konsumentens val och vad de betyder för deras eget agerande.

K5 Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.

Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Undervisningen ska utnyttja den digitala kompetens som eleverna inhämtat i förskoleundervisningen. Ett lekinriktat arbetssätt är fortfarande centralt. Eleverna ska få öva grundläggande färdigheter i informations- och kommunikationsteknik och lära sig att använda den som verktyg i studierna. Samtidigt ska eleverna få lära sig grundläggande terminologi inom informations- och kommunikationstekniken. Eleverna ska också få reflektera över användningen av digitala verktyg i närmiljön och dess betydelse i vardagen.

Praktiska färdigheter och egen produktion: I skolarbetet ska eleverna få öva sig att använda utrustning, program och tjänster och de mest centrala principerna för hur de används och fungerar. De ska få lära sig använda tangentbord och andra grundläggande färdigheter som behövs för att producera och bearbeta texter. Eleverna ska få och dela med sig av erfarenheter av att arbeta med digital media och av att programmera på ett för åldern lämpligt sätt. Spelifiering ska användas för att främja lärandet.

*Ansvarsfulla och trygga arbetssätt:*Man ska tillsammans med eleverna diskutera och utarbeta trygga och goda arbetssätt och god nätetikett för användningen av digitala verktyg. Man ska fästa uppmärksamhet vid att hälsosamma arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass inverkar på välbefinnandet.

Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetssätt: Eleverna ska handledas att använda centrala söktjänster, att pröva olika verktyg och att utföra mindre informationssökningar inom olika områden och om sådant som intresserar dem. De ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra.

Kommunikation och nätverksbildning: Eleverna ska få erfarenheter av sociala medietjänster som stödjer lärandet och öva sig att använda digitala verktyg i olika kommunikationssituationer.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellers inverkan.

Skolarbetet ska ge eleverna mångsidiga möjligheter att lära sig arbeta självständigt och tillsammans med andra. De ska få öva sig att medverka i grupp och att samarbeta, att anpassa sina egna idéer till andras och att ta ansvar enligt sin ålder. Eleverna ska uppmuntras att undersöka nya fenomen och fundera över vad de själva är särskilt bra på och vad de kunde göra till förmån för andra i skolan och hemma. De ska uppmuntras att lita på sig själva då de handlar i nya situationer. Eleverna ska få bekanta sig med olika yrken i och utanför skolan och lära sig förstå vad dessa yrken och arbeten överlag betyder för samhället, i synnerhet med tanke på familjernas vardag och uppehälle. Skolarbetet berikas av samarbete med vårdnadshavarna och aktörer utanför skolan.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.

Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt

arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

Eleverna ska från första klass få vara med och diskutera och planera mål för sitt eget arbete och sin grupps arbete. De ska också få planera hur skolans arbetsutrymmen ska inredas och göras trivsamma samt få delta i planering som gäller måltider, raster, fester, utfärder och andra evenemang i skolan. Tillsammans med eleverna ska man diskutera vad rättvisa, jämlikhet och ömsesidighet betyder. Eleverna ska genom egna erfarenheter bekanta sig med demokratiska principer och demokrati i praktiken. Alla elever hör till elevkåren och kan enligt sin ålder och sina förutsättningar vara med och besluta om saker som gäller dem själva. Man ska tillsammans med eleverna fundera på vad en rättvis och hållbar framtid betyder i vårt land och i världen och hur de själva kan bidra till en sådan.

33.6. Läroämnen

33.6.1. Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1-2 *skapas grunden för elevernas personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Samtidig användning av olika sinnen och hela kroppen stödjer utvecklingen av uttrycksförmågan och de estetiska färdigheterna. Eleverna ska handledas att använda sin fantasi, begrepp inom bildkonsten och att uttrycka sig visuellt på olika sätt. Konkreta, lekfulla arbetssätt används i undervisningen. Eleverna uppmuntras till långsiktigt konstnärligt lärande. Förmågan att skapa och tolka bilder tränas också med hjälp av digitala verktyg och webbmiljöer. Eleverna uppmuntras att samarbeta, att dela med sig av sina upplevelser och att ta emot och ge respons på sitt visuella arbete.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 1–2

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 1–2 ska eleverna uppmuntras att experimentera på ett lekfullt sätt, att använda digitala verktyg och att arbeta tvärkonstnärligt. Undervisningen genomförs både i skolan och i olika byggda miljöer, i naturen och i webbmiljöer.

Förslag på användbart material i bildkonst åk 1-2

Färg: akvarell-, akryl-, hobby-, glas- och porslinsfärg

Kritor: vax-, olje-, akvarell- och pastellkritor

Pennor: färg-, akvarell-, skiss-, grafit- och tuschpennor, fibertusch

Kol + fixativ

Papper: teckne-, skiss-, akvarellpapper och tjockare papper på rulle

Hobbypapper: mullbärs-, silkes-, krepp-, dragspels- och skumpapper, mönstrat och färgat papper, wellpapp, kartong, metallfolie, plastfilm

Penslar: akryl- och akvarellpenslar, penselverktyg

Övrigt: lim, tapetklister, gips, snören, lera av olika slag, halm, sand + naturmaterial, tidningspapper, järntråd, pärlor, digitalt material att använda och inspireras av (t.ex. lärplatta för att göra film), piprensare, filtkulor, fjädrar, glitter, magnetknappar, plastögon, klädnypor av trä, tänger, mattkniv, påsnit, blompinnar, rundstavar

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 1–2

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Lärande i konst kännetecknas av att eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Lärandet i konst ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning,

differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 1–2

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Bedömningen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och övrig visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Responsen ska vara mångsidig och uppmuntra eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i bildkonst är följande

- *framsteg i förmågan att ställa upp mål för sitt arbete*
- *framsteg i att pröva olika material och öva olika tekniker*
- *framsteg i att använda uttryckssätt inom bildkonsten och diskutera om dem*
- *framsteg i förmågan att diskutera sina egna och andras bilder.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

- uppmuntra elevens fria skapande

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

- att hitta sig i nuet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar

M4 uppmuntra eleven att pröva olika material och tekniker samt träna olika visuella uttryckssätt

M7 handleda eleven att använda begrepp inom bildkonsten och att undersöka olika typer av bilder

Endast: Handleda eleven att använda begrepp inom bildkonsten

M8 uppmuntra eleven att känna igen olika konstföremål och annan visuell kultur i näromgivningen

M9 uppmuntra eleven att göra bilder utgående från att granska sin egen omgivning, olika tider och olika kulturer

Endast: Uppmuntra eleven att göra bilder utgående från att granska sin egen omgivning.

M11 stödja eleven att beakta det kulturella mångfaldet och hållbar utveckling i sitt bildskapande

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

- uppmuntra elevens fria skapande

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

- att hitta sig själv i nuet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar

M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar genom olika sätt att skapa bilder

M4 uppmuntra eleven att pröva olika material och tekniker samt träna olika visuella uttryckssätt

M5 uppmuntra eleven till långsiktigt bildskapande arbete, både självständigt och tillsammans med andra

M6 uppmuntra eleven att iaktta hur man kan påverka visuellt genom att studera sina egna och andras bilder

M7 handleda eleven att använda begrepp inom bildkonsten och att undersöka olika typer av bilder

Endast: Handleda eleven att använda begrepp inom bildkonsten.

M8 uppmuntra eleven att känna igen olika konstföremål och annan visuell kultur i näromgivningen

M9 uppmuntra eleven att göra bilder utgående från att granska sin egen omgivning, olika tider och olika kulturer

Endast: Uppmuntra eleven att göra bilder utgående från att granska sin egen omgivning.

M10 handleda eleven att känna igen olika värden i konsten, i sin omgivning och i den övriga visuella kulturen

M11 stödja eleven att beakta det kulturella mångfaldet och hållbar utveckling i sitt bildskapande

33.6.2. Det andra inhemska språket

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av

kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, A-lärokurs

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

Mål för undervisningen i A-lärokursen i finska i årskurs 1–2

Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i A-lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för A-lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.

Redan innan undervisningen i A-lärokursen inleds kan eleverna preliminärt stifta bekantskap med finska, i första hand genom hörförståelse. Sådan verksamhet kallas ofta för språkdusch. Eleverna lär sig grunderna i språket samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån elevernas intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. Språkdusch kan också ordnas i högre årskurser.

Handledning och stöd

Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

Mål för undervisningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 1–2

Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för den modersmålsinriktade lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.

Redan innan undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen inleds i åk 3 kan eleverna stifta bekantskap med finska texter av olika slag. Eleverna utvecklar sitt språk och sitt kunnande i finska samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån deras intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. I den modersmålsinriktade lärokursen ges de

tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språkets och den finska kulturens särdrag.

33.6.3. Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

***I årskurserna 1–2** genomförs elevhandledningen som en integrerad del av den övriga undervisningen och skolans verksamhet. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Handledningen ska främja utvecklingen av elevernas studievanor och -färdigheter samt stödja eleverna att gradvis börja ta ansvar för skolarbetet, sina egna uppgifter och sin egendom. Eleverna ska få handledning i att ställa upp individuella mål samt uppmuntrande och vägledande respons på hur målen nåtts på ett sådant sätt att förmågan att lära sig stärks. Med tanke på målen för elevhandledningen är det viktigt att välja sådana arbetssätt och ge respons på ett sådant sätt att eleverna kan bilda sig en positiv uppfattning om sig själva som elever och som medlemmar i gruppen. Eleverna ska handledas till att utveckla sina sociala färdigheter och sin förmåga att arbeta i grupp. De uppmuntras även till aktiv delaktighet i sin närmiljö.*

Med hjälp av elevhandledningen läggs grunden för samarbetet mellan hem och skola i ett tidigt skede av den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna att göra de första valen gällande utbildning och hjälpa dem att förstå valens

betydelse för framtida studier. Eleverna bekantar sig med olika yrken och med arbetslivet utgående från de yrken som finns representerade i skolan och i deras närmaste omgivning.

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

33.6.4. Främmande språk

Engelska, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med elever och grupper också på olika håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan i en internationell värld.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i engelska i årskurs 1–2

Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i A-lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för A-lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.

Redan innan undervisningen i A-lärokursen inleds kan eleverna preliminärt stifta bekantskap med olika språk, till exempel engelska, samiska eller annat främmande språk. Sådan verksamhet kallas för språkdusch. Eleverna lär sig grunderna i språket eller språken samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån elevernas intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. Språkdusch kan också ordnas i högre årskurser.

33.6.5. Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

"Vi leker och rör på oss tillsammans."

I årskurserna 1–2 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att tillägna sig sensomotoriska färdigheter och grundläggande motoriska färdigheter, att göra saker tillsammans och att utveckla sociala färdigheter och stärka de positiva upplevelserna av gymnastik. Undervisningen ska hjälpa eleverna att möta emotionellt varierande situationer. Elevernas fantasi och idéer ska utnyttjas i undervisningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 1–2

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 1–2

En uppmuntrande och accepterande atmosfär än en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 1–2 är det viktigt att upptäcka sådana motoriska svårigheter som kan ha samband med andra inlärningssvårigheter.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 1–2

Bedömningen av lärandet ska stödja eleverna att röra på sig med hjälp av gymnastik. Syftet är med andra ord att stödja utvecklingen av den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig information om elevernas lärande, arbetssätt och framsteg.

I bedömningen ska man sträva efter att fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. Elevens hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen. Bedömningen görs utgående från observation av elevernas aktivitet och arbete och genom att eleverna handleds i självbedömning.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i gymnastik är följande

- *framsteg i förmågan att finna lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer*
- *framsteg i de grundläggande motoriska färdigheterna och träningen av dem*
- *framsteg i förmågan att agera tryggt och aktivt i överenskomna uppgifter*
- *framsteg i förmågan att arbeta självständigt och tillsammans med andra.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is).

Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

- redskapsgymnastik: kullerbytta, balansövningar, olika övningar med handredskap, vighet, styrka, koordination
- enkla bollspel (få regler)
- lekar och stafetter
- rörelse i takt till musik
- simning: vattenvaneövningar, att flyta, grundläggande simteknik
- friidrott: löpning (varierande löptempo, armföring, start och reaktionsövningar), kast (bollkastning), hopp (avstamp och landning)
- enkla bollspel (fotboll, fyra mål)
- orientering i närmiljö (skolgård)
- skridskoåkning (åka framåt, bromsa och stiga upp)
- skidåkning (falla, stiga upp, glida framåt, ta sig uppför backe och åka ner)

I2 Social funktionsförmåga

Gymnastikundervisningen omfattar enkla motionslekar med regler, uppgifter och spel där eleverna samarbetar och får erfarenhet av att hjälpa varandra.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen väljs roliga och uppfriskande lekar och uppgifter där eleverna får uppleva att de lyckas samt med stöd av läraren möta emotionellt varierande situationer, t.ex. situationer som uppstår under lek, tävlingar eller spel.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3, K6, K7
M7	I2	K2, K3, K6, K7
M8	I2	K2, K6, K7
M9	I3	K1, K2, K3
M10	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig och att självständigt och tillsammans med andra pröva nya, olika gymnastikuppgifter samt våga uttrycka sig själv genom gymnastiken

M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

M3 stärka de grundläggande motoriska färdigheterna (balans- och rörelseförmåga, förmåga att hantera redskap), så att eleven lär sig att anpassa dem i olika lärmiljöer, i olika situationer och under olika årstider

M4 lära eleven att röra sig tryggt i olika miljöer, med olika redskap och på olika ställningar

M5 vänja eleven vid att röra sig i vatten och träna grundläggande simkunnighet

M6 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna

M7 vägleda eleven att reglera sina handlingar och känslouttryck i sociala situationer i gymnastiken

M8 stödja samarbetsfärdigheterna, t.ex. att följa gemensamt överenskomna regler genom att vägleda eleven att ta ansvar för att gemensamma spel och lekar lyckas

M9 stödja eleven att stärka sin positiva självbild och sin förmåga att arbeta självständigt och att uttrycka sig på olika sätt

M10 se till att eleven får positiva upplevelser av gymnastik och uppmuntra eleven att testa gränserna för sin förmåga

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

- redskapsgymnastik: kullerbytta, balansövningar, olika övningar med handredskap, vighet, styrka, koordination

- enkla bollspel (få regler)
- lekar och stafetter
- rörelse i takt till musik
- simning: vattenvaneövningar, att flyta, grundläggande simteknik
- friidrott: löpning (varierande löptempo, armföring, start och reaktionsövningar), kast (bollkastning), hopp (avstamp och landning)
- enkla bollspel (fotboll, fyra mål)
- orientering i närmiljö (skolgård)
- skridskoåkning (åka framåt, bromsa och stiga upp)
- skidåkning (falla, stiga upp, glida framåt, ta sig uppför backe och åka ner)

I2 Social funktionsförmåga

Gymnastikundervisningen omfattar enkla motionslekar med regler, uppgifter och spel där eleverna samarbetar och får erfarenhet av att hjälpa varandra.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen väljs roliga och uppfriskande lekar och uppgifter där eleverna får uppleva att de lyckas samt med stöd av läraren möta emotionellt varierande situationer, t.ex. situationer som uppstår under lek, tävlingar eller spel.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3, K6, K7
M7	I2	K2, K3, K6, K7
M8	I2	K2, K6, K7
M9	I3	K1, K2, K3
M10	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig och att självständigt och tillsammans med andra pröva nya, olika gymnastikuppgifter samt våga uttrycka sig själv genom gymnastiken

M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

M3 stärka de grundläggande motoriska färdigheterna (balans- och rörelseförmåga, förmåga att hantera redskap), så att eleven lär sig att anpassa dem i olika lärmiljöer, i olika situationer och under olika årstider

M4 lära eleven att röra sig tryggt i olika miljöer, med olika redskap och på olika ställningar

M5 vänja eleven vid att röra sig i vatten och träna grundläggande simkunnighet

M6 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna

M7 vägleda eleven att reglera sina handlingar och känslouttryck i sociala situationer i gymnastiken

M8 stödja samarbetsfärdigheterna, t.ex. att följa gemensamt överenskomna regler genom att vägleda eleven att ta ansvar för att gemensamma spel och lekar lyckas

M9 stödja eleven att stärka sin positiva självbild och sin förmåga att arbeta självständigt och att uttrycka sig på olika sätt

M10 se till att eleven får positiva upplevelser av gymnastik och uppmuntra eleven att testa gränserna för sin förmåga

33.6.6. Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se

sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

***I årskurserna 1–2** ska tyngdpunkten i undervisningen i livsåskådningskunskap ligga på att utveckla elevernas samarbets- och kommunikationsförmåga, uttrycksförmåga samt tänkande och lärande. Genom att vara lyhörd för och respektera elevens tankar och erfarenheter hjälper man eleven att utveckla en sund självkänsla och en positiv självbild.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att arbeta och lära sig och går lätt att förändra. De gemensamma, lärarledda undersökande diskussionerna berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. Digitaliseringen av barnens livsmiljö ska beaktas i arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av arbetssätt.

Bedömning av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Bedömningen av lärande ska vara handledande och uppmuntrande. Mångsidig respons ges i samband med arbetet och gemensamma diskussioner. Bedömningen ska stödja och stärka elevernas delaktighet och självförtroende. Responsen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och uppmuntra dem att uttrycka sina tankar. Eleverna ska i undervisningen ges utrymme och uppmuntras att ifrågasätta och ställa frågor samt att motivera sina åsikter och lyssna på andras synpunkter. Mångsidiga arbetssätt ger eleverna möjligheter att visa och själva ge akt på sina framsteg och kunskaper.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i livsåskådningskunskap är följande

- *framsteg i att känna igen och namnge fenomen som rör livsåskådning i sin närmiljö*
- *framsteg i förmågan att arbeta i grupp*
- *framsteg i förmågan att uttrycka tankar och att lyssna på andra.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

- empati
- vänskap
- regler, avtal, löften, förtroenden, ärlighet, "gyllene regeln", rätt och fel
- konsekvenser av mitt handlande
- barnkonventionen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst
- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K4
M2	I2	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K7
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K7
M7	I2	K2, K4
M9	I4	K3, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att lyssna på andra elevers åsikter och tankar

M2 uppmuntra eleven att uttrycka sina egna tankar och känslor på olika sätt

M3 vägleda eleven att värdesätta sina egna och andras tankar

M6 uppmuntra eleven att reflektera över skillnaden mellan rätt och fel samt godhet

M7 handleda eleven att lära känna seder och bruk i närmiljön

M9 vägleda eleven att respektera och uppskatta naturen och sin närmiljö

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

- rätt och fel, regler
- vänskap; Hur är jag som vän? Hur är en bra vän?
- ansvar och frihet

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

- min familj, olika familjer
- Vem är jag?
- finländska kulturen, olika kulturer och traditioner
- mångfald som rikedom

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

- empati
- vänskap
- regler, avtal, löften, förtroenden, ärlighet, "gyllene regeln", rätt och fel
- konsekvenser av mitt handlande
- barnkonventionen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

- olika skapelseberättelser
- skönheten i naturen, natur och konst
- vårt ansvar för naturen
- allemansrätten
- årstiderna

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K4
M2	I2	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K7
M4	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K7
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K4
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K7
M7	I2	K2, K4
M8	I1, I2, I3, I4	K2, K3, K7
M9	I4	K3, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att lyssna på andra elevers åsikter och tankar

M2 uppmuntra eleven att uttrycka sina egna tankar och känslor på olika sätt

M3 vägleda eleven att värdesätta sina egna och andras tankar

M4 främja elevens förmåga att ställa frågor och framföra motiverade argument

M5 vägleda eleven att uppfatta orsak och verkan samt etiska aspekter i vardagliga situationer

M6 uppmuntra eleven att reflektera över skillnaden mellan rätt och fel samt godhet

M7 handleda eleven att lära känna seder och bruk i närmiljön

M8 handleda eleven att förstå grundläggande faktorer för att människor ska kunna leva tillsammans

M9 vägleda eleven att respektera och uppskatta naturen och sin närmiljö

33.6.7. Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 *ska eleverna i undervisningen i matematik erbjudas mångsidiga upplevelser för att tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Olika sinnen ska utnyttjas i undervisningen. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka matematiska tankar med konkreta hjälpmedel, muntligt, skriftligt och genom att rita och tolka bilder. Undervisningen i matematik ska lägga en stabil grund för förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt för räknefärdigheter.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 1-2

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Målet är att skapa en lärmiljö där eleverna studerar matematik aktivt och med olika hjälpmedel. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna får vänja sig vid att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Pedagogiskt ledda lekar och spel är ett viktigt arbetssätt. Digitala verktyg används i undervisningen och studierna.

- tips på läromedel: Karlavagnen.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 1-2

Vid skolstarten ska man klargöra vad eleverna redan kan och vilka skillnader det finns i deras kunskaper. Eftersom matematik är ett kumulativt läroämne, är det nödvändigt att behärska grundläggande matematiska begrepp och färdigheter för att kunna lära sig nya saker. Eleverna ska erbjudas stöd både för att komplettera bristfälliga kunskaper och färdigheter och för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid och stödja lärandet systematiskt för att utveckla matematiklärandet och elevernas förmåga att ta till sig ny kunskap. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge dem möjlighet att utveckla sina färdigheter och samtidigt känna glädje över att lära sig och att kunna. Eleverna ska erbjudas lämpliga hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Eleverna ska ges möjlighet att öva tillräckligt.

Elever som behöver mera utmaningar ska erbjudas möjlighet att fördjupa förståelsen för innehållet i årskurserna 1–2. Uppgifterna kan till exempel omfatta egenskaperna hos naturliga tal, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och mera krävande tillämpningar av grundläggande räkneoperationer.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 1-2

Under läsåret är den huvudsakliga uppgiften för bedömningen av lärandet att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen av matematiklärandet och responsen ska vara uppmuntrande. Eleverna ska sporras att utnyttja sina styrkor och att träna de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna handleds att själva iaktta hur deras eget lärande framskrider.

Elevernas kunskapsnivå och förståelse av matematik kan utredas med hjälp av samtal, konkreta hjälpmedel, figurer eller skriftliga alster. De ska ha möjlighet att visa sina framsteg på olika sätt. Det är viktigt att vid sidan av korrekta lösningar även beakta på vilket sätt och hur obehindrat eleven räknar.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i matematik är följande

- *framsteg i förståelsen av talbegreppet och talföljder*
- *framsteg i förståelsen av tiosystemet*
- *framsteg i hur obehindrat eleven räknar*
- *framsteg i förmågan att klassificera kroppar och figurer*
- *framsteg i förmågan att använda matematik vid problemlösning.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

- addition, subtraktion, <, >, =, +, -
- talområdet 0-20 och sedan inom talområdet 0-100: ental, tiotal, (0, 10, 20, ..., 100) upp till hundra
- jämna och udda tal
- sambandet mellan addition och subtraktion
- växla över tio i addition och subtraktion

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

- klockan: heltimme och halvtimme, introduktion av digital tid
- principerna för mätning

- pengar, €
- punkt och linje
- sträcka
- tvådimensionella figurer: kvadrat, rektangel, triangel och cirkel
- tredimensionella figurer: klot, kub, rätblock, cylinder och kon

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

- enkla stapeldiagram
- ämnesövergripande

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4	K4
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K4
M6	I2	K1, K4
M7	I2	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I3	K1, K4, K5
M10	I3	K1, K4
M11	I4	K4, K5
M12	I1	K1, K2, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende

- matematikens förankring i vardagen

M2 handleda eleven att utveckla färdigheten att göra matematiska observationer samt tolka och utnyttja dem i olika situationer

- ämnesövergripande

M3 uppmuntra eleven att framföra sina lösningar och slutledningar med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

M4 handleda eleven att utveckla förmågan att dra slutsatser och lösa problem

M5 handleda eleven att förstå matematiska begrepp och beteckningar

M6 stödja eleven att utveckla förståelsen av talbegreppet och principen för tiosystemet.

M7 introducera eleven i principerna för de grundläggande räkneoperationerna och deras egenskaper

M8 handleda eleven att utveckla flytande grundläggande räknefärdigheter med naturliga tal samt att använda olika huvudräkningsstrategier

M9 introducera eleven i geometriska former och handleda eleven att uppfatta deras egenskaper

M10 handleda eleven att förstå principen för mätning

M11 introducera eleven i tabeller och diagram

M12 lära eleven att skapa stegvisa instruktioner och att följa dem

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet

mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

- multiplikation, x, multiplikationstabellerna för talen 1-5 och 10, division, /
- uppställning med minnessiffra och lån på tiotal och hundratal (addition och subtraktion)

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

- tvådimensionella figurer: triangel, rektangel och månghörning
- tredimensionella figurer: rätblock, pyramid, cylinder, klot, kon och kub
- sträcka och stråle
- vinkel
- klockan: kvart före och kvart över, introduktion av digital tid
- principerna för mätning: millimeter, centimeter, meter, gram, kilogram, liter och deciliter
- pengar, € och c

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

- enkla stapeldiagram och tabeller

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4	K4
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K4
M6	I2	K1, K4
M7	I2	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I3	K1, K4, K5
M10	I3	K1, K4
M11	I4	K4, K5

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende

- förankra matematiken i vardagen

M2 handleda eleven att utveckla färdigheten att göra matematiska observationer samt tolka och utnyttja dem i olika situationer

- ämnesövergripande

M3 uppmuntra eleven att framföra sina lösningar och slutledningar med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

M4 handleda eleven att utveckla förmågan att dra slutsatser och lösa problem

M5 handleda eleven att förstå matematiska begrepp och beteckningar

M6 stödja eleven att utveckla förståelsen av talbegreppet och principen för tiosystemet.

M7 introducera eleven i principerna för de grundläggande räkneoperationerna och deras egenskaper

M8 handleda eleven att utveckla flytande grundläggande räknefärdigheter med naturliga tal samt att använda olika huvudräkningsstrategier

M9 introducera eleven i geometriska former och handleda eleven att uppfatta deras egenskaper

M10 handleda eleven att förstå principen för mätning

M11 introducera eleven i tabeller och diagram

33.6.8. Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social

och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

***I årskurserna 1-2** har undervisningen i läroämnet modersmål och litteratur som särskilt uppdrag att, utgående från elevernas individuella förutsättningar, stärka uttrycks- och kommunikationsfärdigheterna och den språkliga medvetenheten samt att stödja eleven i att utveckla färdighet i att lyssna, tala, läsa och skriva. Undervisningens uppgift är att väcka intresset för språkliga uttrycksformer, drama och litteratur samt för att tolka och producera många olika slag av texter. Inom undervisningen ska man se till att lärprocessen blir progressiv från förskola till skola gällande både basfärdigheterna i modersmålet och de centrala mångsidiga kompetenserna.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt. Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kulturevenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inlärningen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår

ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden. Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena. Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen inom alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- *framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet*
- *framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset*
- *framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord*
- *framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.*

Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

***I årskurserna 1-2** är det speciellt viktigt att eleverna lär sig grundläggande läs- och skrivfärdighet, och att de kommunicerar genom många olika uttryckssätt och lär sig att lära. Undervisningens syfte är att väcka intresse för språk och kommunikation och för att producera och tolka olika slag av texter.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt. Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kulturevenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära.

- i Pedersöre är dialekterna starkt förankrade hos eleverna, därför skall eleverna uppmuntras och stödas att använda standardsvenska
- eleverna får bekanta sig med olika kultur- och högtidstraditioner: Svenska dagen, Självständighetsdagen, Lucia, Topeliusdagen, Runebergsdagen, Valborg

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inlärningen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden. Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena. Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen inom alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- *framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet*
- *framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset*
- *framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord*

- *framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

- fingerdockor, handdockor, sagokuber, sagokort, bildkort, fabeldjur, "tre-menings-berättelse" kan användas för att uppmuntra användningen av standardsvenska

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

- alfabetet
- bokstavsljud
- ordbilder
- bekantar sig med lässtrategier för att förstå olika texters innehåll: förutspår, reder ut nya ord och uttryck, ställer frågor till texten och sammanfattar
- läser och förstår enkla texter, även multimodala texter

I3 Att producera texter

Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

- textade bokstäver
- skiljetecken: punkt, kommatecken, frågetecken
- skriver ord och meningar

- gemensamma dikteringar och "tre-menings-berättelse" kan användas
- multimodala texter
- digitalt skrivande

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur och kultur för barn. Eleverna får iaktta det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

- rimord, motsatsord, synonymer
- ramsor, språklekar
- jämför standardsvenska och dialektsamarbete med bibliotek
- bekantar sig med kulturutbudet i närmiljön

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K3
M3	I1	K1, K2, K7
M5	I2	K1, K4, K5
M8	I2	K2, K4, K5
M9	I3	K1, K4, K5, K7
M11	I3	K1, K4, K5
M13	I4	K2, K3, K4
M14	I4	K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 stödja eleven i att stärka sin förmåga att uttrycka sig och fungera i olika kommunikationssituationer

- stödja och uppmuntra eleven att använda standardsvenska

M3 stödja elevens lust och vilja att uttrycka sig både verbalt och icke-verbalt och genom drama

M5 sporra och handleda eleven vid läsinlärningen och ge eleven möjlighet till övning i att använda strategier för läsförståelse samt uppmuntra eleven att iaktta sin egen läsförståelse

M8 sporra eleven att bli intresserad av (barn)litteratur, medietexter och andra texter genom att skapa positiva läsupplevelser och samtidigt

väcka intresse och lust att läsa och lära sig samt dela med sig av sina läsupplevelser

M9 inspirera eleven att berätta och uttrycka sina åsikteroch beskriva sina upplevelser i tal, bild och skrift

M11 lära eleven att skriva för hand och utveckla skrivförmågan och att använda tangentbord, handleda eleven i att småningom börja planera och strukturera texter samt lära känna de grundläggande färdigheterna i rättstavning och övriga skriftspråkskonventioner

M13 uppmuntra eleven att lyssna till och själv läsa litteratur för barn, att hitta intressant läsning och utveckla sitt läsintresse och använda sig av bibliotek

M14 handleda eleven att uppskatta sin egen och andras kultur och språk samt kulturell mångfald, ge eleven möjlighet att bekanta sig med olika former av barnkultur och sporra eleven att producera kultur tillsammans med andra

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

- fingerdockor, handdockor, sagokuber, sagokort, bildkort, fabeldjur, "tre-menings-berättelse" kan användas för att uppmuntra användningen av standardsvenska

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

- läser längre och svårare texter flytande
- bekantar sig med lässtrategier för att förstå olika texters innehåll: förutspår, reder ut nya ord och uttryck, ställer frågor till texten och sammanfattar
- multimodala texter

I3 Att producera texter

Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

- vokaler och konsonanter
- kort och lång vokal
- skiljetecken: punkt, kommatecken, frågetecken, utropstecken, talstreck
- skriver för hand och skriver digitalt
- multimodala texter

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur och kultur för barn. Eleverna får iaktta det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

- rimord, motsatsord, synonymer, sammansatta ord
- ramsor, språklekar
- jämför standardsvenska och dialekt
- samarbete med bibliotek
- bekantar sig med kulturutbudet i närmiljön

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K7
M4	I1	K1, K2, K7
M6	I2	K1, K2, K4
M7	I2	K1, K4, K5
M8	I2	K2, K4, K5
M10	I3	K2, K4, K5
M11	I3	K1, K4, K5
M12	I4	K2, K4, K7
M13	I4	K2, K3, K4
M14	I4	K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M2 stödja eleven i att utveckla sitt språk och sin fantasi, kommunikations- och samarbetsförmåga genom att erbjuda möjlighet för eleven att delta i olika kommunikations-situationer och bli bekant med normerna för dessa

- stödja och uppmuntra eleven att använda standardsvenska

M3 stödja elevens lust och vilja att uttrycka sig både verbalt och icke-verbalt och genom drama

M4 stödja eleven i att utveckla kommunikativa färdigheter och förståelse för att människor kommunicerar på olika sätt

M6 handleda eleven att analysera texter av många olika slag och att vidga sitt ordförråd i samband med textanalys

M7 handleda eleven i att söka information på många olika sätt

M8 sporra eleven att bli intresserad av (barn)litteratur, medietexter och andra texter genom att skapa positiva läsupplevelser och samtidigt väcka intresse och lust att läsa och lära sig samt dela med sig av sina läsupplevelser

M10 erbjuda eleven möjlighet att producera enkla berättelser, beskrivningar och andra texter, även i multimediala miljöer

M11 lära eleven att skriva för hand och utveckla skrivförmågan och att använda tangentbord, handleda eleven i att småningom börja planera och strukturera texter samt lära känna de grundläggande färdigheterna i rättstavning och övriga skriftspråkskonventioner

M12 sporra eleven att utveckla sin språkliga medvetenhet gällande talat och skrivet språk och sin kunskap om grundläggande språkbegrepp samt handleda eleven i att göra iakttagelser om språk och språkbruk och bli medveten om hur det egna språkbruket påverkar andra

M13 uppmuntra eleven att lyssna till och själv läsa litteratur för barn, att hitta intressant läsning och utveckla sitt läsintresse och använda sig av bibliotek

M14 handleda eleven att uppskatta sin egen och andras kultur och språk samt kulturell mångfald, ge eleven möjlighet att bekanta sig med olika former av barnkultur och sporra eleven att producera kultur tillsammans med andra

Svenska som andraspråk och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare. Syftet med denna lärokurs

är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i språkgemenskapen och ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet för att de ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskaperna samt språk som används inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos eleverna samt väcka intresse och erbjuda redskap för att utveckla språkkunskaperna under hela livet. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskapen ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Elevernas språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

- *elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller*
- *elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.*

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en elev ska elevens utveckling och prestationer bedömas enligt målen och kriterierna för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Det är viktigt att eleven tar del av samma texter och textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs. Vid behov görs en plan för elevens lärande. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Det är möjligt att övergå till att läsa svenska enligt lärokursen svenska och litteratur, om eleven har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målsättningarna för den lärokursen.

Svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs som är särskilt uttänkt för elever med ett annat modersmål än svenska, finska eller samiska. Det är viktigt att betona att undervisningen i Sv2 inte är stöd- eller specialundervisning, utan en lärokurs med andra utgångspunkter och syften än lärokursen svenska och litteratur.

En elevs behov av lärokursen svenska som andra språk och litteratur fastställs gemensamt av rektor och de lärare som undervisar eleven. Då beslut om vilken lärokurs eleven ska följa tas, ska man beakta om elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden (att kommunicera, att tolka texter, att producera texter och förmåga att förstå språk, litteratur och kultur) av språkkunskaperna. Ifall de svenska kunskaperna är bristfälliga ska eleven läsa Sv2.

En elev som följer lärokursen i Sv2 kan integreras i ämnet svenska och litteratur men ska alltid bedömas enligt kriterierna för svenska som andraspråk. I de lägre årskurserna 1-2 kan eleven med Sv2 integreras i undervisningen i svenska och litteratur, men kan behöva stöd i bland annat kulturell förståelse och inom delområdet att använda språket som stöd för allt lärande. En elev som går i årskurs 3-9 förespråkas få majoriteten eller åtminstone en del av sina årsveckotimmar i Sv2 undervisade i en mindre undervisningsgrupp eller i en särskild grupp för elever med svenska som andraspråk. Om en elev med svenska som andraspråk påbörjar sin skolgång i sen ålder (årskurs 5 eller senare) behöver klasslärare, speciallärare, rektorn och eventuell lärare i svenska som andra språk bedöma enligt vilken årskurs eleven ska påbörja sina studier i svenska som andraspråk. I årskurs 7-9 finns en nivågruppering för att senkomna elever ska kunna tillägna sig svenska som andraspråk och litteratur på bästa möjliga sätt

Målen för undervisning i svenska och litteratur och Sv2 är de samma med undantag för svenska som andraspråk och litteraturs tilläggskategori: att använda språket som stöd för allt lärande. Om eleven integreras i svenska och litteratur bör klasslärare, timlärare, speciallärare, eventuell lärare i svenska som andra språk och rektorn medvetet arbeta för att eleven uppnår målen för ämnet Sv2 trots integrering i svenska och litteratur. Metoderna och arbetssätten bör vara sådana att eleven utvecklar sin språkliga kompetens och också lär sig använda språket som stöd för allt lärande. Om eleven bedöms enligt lärokursen svenska som andra språk och litteratur bör samtliga lärare som undervisar eleven än mer vara införstådda i att använda språkutvecklande metoder i sin undervisning.

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 *ligger undervisningens tyngdpunkt i att skapa en grund för elevernas svenska språk och läs- och skrivfärdigheter samt i att utveckla elevernas studie- och kommunikationsfärdigheter. Undervisningens uppdrag är att väcka elevernas intresse för språk, uttryckssätt och för att tolka och producera olika slags texter.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt. Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kulturevenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inlärningen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår

ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden. Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena. Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen inom alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- *framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet*
- *framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset*
- *framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord*
- *framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar artigt språkbruk, att fråga, svara, begära, berätta, uttrycka åsikter och berätta om sina känslor i olika situationer i vardagen och i skolan. Eleverna övar sig på att lägga märke till hur språket fungerar i olika situationer: artighetsfraser, åsikts- och känsloyttringar, frågeformulering samt att ange nutid och förfluten tid i berättelser. Eleverna tränar uttal, hörförståelse och att lyssna och lära sig av andra. Roll- och teaterlekar samt andra interaktiva övningar utnyttjas i samband med att sagor, berättelser, ramsor och faktatexter behandlas i undervisningen.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 1 åk 1-2

- laborering med talat språk och dramatiseringar
- behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, faktatexter, medietexter och spel
- föra dialoger
- fråga
- träna uttal
- rim och ramsor

- spontant berättande i grupper
- uttrycka iakttagelser och åsikter samt öva att dra slutsatser
- lyssna till högläsning och berättande
- öva att återberätta

I2 Att tolka texter

Elevernas läsfärdigheter och läsförståelse främjas genom användning av begreppen text, bild, rubrik, stycke, mening, punkt, ord, stavelse, bokstav och fonem. Eleverna tränar att läsa gemensamt och individuellt valda skönlitterära texter och faktatexter, undersöker vad de betyder och hur de är uppbyggda samt kopplar det lästa till de egna erfarenheterna och delar med sig av sina läsupplevelser. Eleverna arbetar bland annat med bilder, barnlitteratur och enkla fakta- och medietexter. Eleverna bekantar sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och miljö i synnerhet i berättande och beskrivande texter. Eleverna tränar lässtrategier, vidgar ordförrådet och uttrycksförmågan och lär sig att känna igen berättelsens grundelement (huvudperson, plats, tid och händelseförlopp).

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 1 åk 1-2

- Bokstavsinlärning
- Lära sig att läsa
- Ordbilder och textanalys
- Utveckla lästekniker
- Läsa högt och tyst
- Öva läsflyt
- Läsförståelse
- Väcka och stimulera läslust

Förstå skriftliga instruktioner

I3 Att producera texter

Eleverna bekantar sig med olika textgenrer och deras typiska drag, såsom ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna övar sig på att producera olika slags skrivna och talade texter både individuellt och tillsammans med andra. Skrivfärdigheterna tränas både för hand och på tangentbord.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 1 åk 1-2

- Alfabetet

- forma bokstäver

- alfabetisk ordning

- läsriktning

- stava ljudenliga ord
- skriva mellanrum mellan ord
- producera egna meningar

- använda stor bokstav och punkt
- skriva stor bokstav i namn
- rättstavning
- vokaler och konsonanter (läsa, skriva, laborera)
- skiljetecken
- skriva för hand och digitalt

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna reflekterar över språkets och kulturens betydelser i olika kommunikationssituationer i skolan samt i olika texter som eleverna hör eller läser. Eleverna tränas att ge akt på olika språk och talspråkliga varianter i skolan, i medier och på fritiden. Eleverna övar sig att använda språkliga begrepp för att förstå hur en diskussion fungerar. Eleverna söker litteratur som intresserar och bekantar sig med berättelser, lekar och festtraditioner inom olika kulturer.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 1 åk 1-2

Kultur och litteratur

- sagor, dikter, serier och berättelser
- känna till några barnboksförfattare
- biblioteksbesök
- filmer, teater och mediekultur

Grammatik och språklära

- en/ett, den/det

Ordkunskap

- öka ordförrådet
- öva motsatsord
- sammansatta ord
- synonymer

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna ges modeller för olika språksituationer som har med skolan och lärandet att göra och de får bekanta sig med texter i olika läroämnen. Eleverna genomför enkla uppgifter i informationssökning med koppling till olika läroämnen, både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna observerar sin omgivning, tolkar bilder och skriva texter samt tränar att förmedla information genom att berätta. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för att skaffa information, för att lära sig och för att utvärdera sitt lärande. Elevens kunskaper i det egna modersmålet används som stöd för lärandet.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K4
M2	I1	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K7
M4	I2	K1, K2, K4
M5	I2	K2, K4
M6	I3	K2, K4
M7	I3	K4, K5
M8	I3	K1, K4, K5
M9	I4	K4, K6, K7
M10	I4	K2, K4
M11	I4	K2
M12	I5	K1, K2, K4
M13	I5	K1, K2, K4
M14	I5	K1, K2, K4

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att använda sina kommunikations- och samarbetsfärdigheter i olika kommunikationssituationer i skolan och i vardagen samt stärka förmågan att lyssna och förstå det som sägs

M2 träna och uppmuntra eleven att berätta om sina tankar och känslor och att diskutera olika ämnen samt stärka ordförrådet och de uttryckssätt som behövs för det

M3 uppmuntra eleven att utveckla sitt mod att uttrycka sig språkligt och kroppsligt samt stärka elevens fantasiförmåga genom att uppmuntra eleven att delta och uttrycka sig mångsidigt, även med hjälp av drama

M4 motivera och handleda eleven att lära sig läsa och utveckla sitt ord- och begreppsförråd

M5 uppmuntra eleven att läsa och diskutera texter och litteratur som lämpar sig för åldern och språkkunskaperna

M6 handleda eleven att träna produktion av olika textgenrer och att behärska de ord och språkstrukturer som behövs i dem

M7 handleda eleven att träna att skriva för hand och att använda tangentbord samt att planera och producera texter

M8 uppmuntra eleven att träna grunderna i rättstavning

M9 motivera eleven att utveckla sin språkmedvetenhet genom att iaktta olika varianter av talspråk i den närmaste omgivningen och hjälpa eleven att märka att det egna språkbruket kan påverka andras språkliga beteende

M10 motivera eleven att lyssna på och läsa litteratur som lämpar sig för åldern och språkkunskaperna och handleda eleven att välja litteratur

som intresserar samt lära eleven använda biblioteket och bli bekant med barnkultur

M11 handleda eleven att känna igen och uppskatta olika språk och kulturer i sin miljö och att kunna sätta sig in i olika människors situationer och livsskeden

M12 hjälpa eleven att utveckla en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, skriva och lära sig språk

M13 handleda eleven att utveckla sina språkfärdigheter i olika läroämnen och att studera i skolan viktiga textgenrer och genretypiska drag

M14 handleda eleven att observera sitt eget språkbruk och att utvärdera sitt eget språklärande

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar artigt språkbruk, att fråga, svara, begära, berätta, uttrycka åsikter och berätta om sina känslor i olika situationer i vardagen och i skolan. Eleverna övar sig på att lägga märke till hur språket fungerar i olika situationer: artighetsfraser, åsikts- och känsloyttringar, frågeformulering samt att ange nutid och förfluten tid i berättelser. Eleverna tränar uttal, hörförståelse och att lyssna och lära sig av andra. Roll- och teaterlekar samt andra interaktiva övningar utnyttjas i samband med att sagor, berättelser, ramsor och faktatexter behandlas i undervisningen.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 1 åk 1-2

- laborering med talat språk och dramatiseringar
- behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, faktatexter, medietexter och spel
- föra dialoger
- fråga
- träna uttal
- rim och ramsor
- spontant berättande i grupper
- uttrycka iakttagelser och åsikter samt öva att dra slutsatser
- lyssna till högläsning och berättande
- öva att återberätta

I2 Att tolka texter

Elevernas läsfärdigheter och läsförståelse främjas genom användning av begreppen text, bild, rubrik, stycke, mening, punkt, ord, stavelse, bokstav och fonem. Eleverna tränar att läsa gemensamt och individuellt valda skönlitterära texter och faktatexter, undersöker vad de betyder och hur de är uppbyggda samt kopplar det lästa till de egna erfarenheterna och delar med sig av sina läsupplevelser. Eleverna arbetar bland annat med bilder, barnlitteratur och enkla fakta- och medietexter. Eleverna bekantar sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och miljö i synnerhet i berättande och beskrivande texter. Eleverna tränar lässtrategier, vidgar ordförrådet

och uttrycksförmågan och lär sig att känna igen berättelsens grundelement (huvudperson, plats, tid och händelseförlopp).

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 1 åk 1-2

- Bokstavsinlärning
- Lära sig att läsa
- Ordbilder och textanalys
- Utveckla lästekniker
- Läsa högt och tyst
- Öva läsflyt
- Läsförståelse
- Väcka och stimulera läslust

Förstå skriftliga instruktioner

I3 Att producera texter

Eleverna bekantar sig med olika textgenrer och deras typiska drag, såsom ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna övar sig på att producera olika slags skrivna och talade texter både individuellt och tillsammans med andra. Skrivfärdigheterna tränas både för hand och på tangentbord.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 1 åk 1-2

- Alfabetet

- forma bokstäver

- alfabetisk ordning

- läsriktning

- stava ljudenliga ord
- skriva mellanrum mellan ord
- producera egna meningar
- använda stor bokstav och punkt
- skriva stor bokstav i namn
- rättstavning
- vokaler och konsonanter (läsa, skriva, laborera)
- skiljetecken
- skriva för hand och digitalt

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna reflekterar över språkets och kulturens betydelser i olika kommunikationssituationer i skolan samt i olika texter som eleverna hör eller läser. Eleverna tränas att ge akt på olika språk och talspråkliga varianter i skolan, i medier och på fritiden. Eleverna övar sig att använda språkliga begrepp för att förstå hur en diskussion fungerar. Eleverna söker litteratur som intresserar och bekantar sig med berättelser, lekar och festtraditioner inom olika kulturer.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 1 åk 1-2

Kultur och litteratur

- sagor, dikter, serier och berättelser
- känna till några barnboksförfattare
- biblioteksbesök
- filmer, teater och mediekultur

Grammatik och språklära

- en/ett, den/det

Ordkunskap

- öka ordförrådet
- öva motsatsord
- sammansatta ord
- synonymer

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna ges modeller för olika språksituationer som har med skolan och lärandet att göra och de får bekanta sig med texter i olika läroämnen. Eleverna genomför enkla uppgifter i informationssökning med koppling till olika läroämnen, både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna observerar sin omgivning, tolkar bilder och skriva texter samt tränar att förmedla information genom att berätta. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för att skaffa information, för att lära sig och för att utvärdera sitt lärande. Elevens kunskaper i det egna modersmålet används som stöd för lärandet.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K4
M2	I1	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K7
M4	I2	K1, K2, K4
M5	I2	K2, K4
M6	I3	K2, K4
M7	I3	K4, K5
M8	I3	K1, K4, K5
M9	I4	K4, K6, K7
M10	I4	K2, K4
M11	I4	K2
M12	I5	K1, K2, K4
M13	I5	K1, K2, K4
M14	I5	K1, K2, K4

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att använda sina kommunikations- och samarbetsfärdigheter i olika kommunikationssituationer i skolan och i vardagen samt stärka förmågan att lyssna och förstå det som sägs

M2 träna och uppmuntra eleven att berätta om sina tankar och känslor och att diskutera olika ämnen samt stärka ordförrådet och de uttryckssätt som behövs för det

M3 uppmuntra eleven att utveckla sitt mod att uttrycka sig språkligt och kroppsligt samt stärka elevens fantasiförmåga genom att uppmuntra eleven att delta och uttrycka sig mångsidigt, även med hjälp av drama

M4 motivera och handleda eleven att lära sig läsa och utveckla sitt ord- och begreppsförråd

M5 uppmuntra eleven att läsa och diskutera texter och litteratur som lämpar sig för åldern och språkkunskaperna

M6 handleda eleven att träna produktion av olika textgenrer och att behärska de ord och språkstrukturer som behövs i dem

M7 handleda eleven att träna att skriva för hand och att använda tangentbord samt att planera och producera texter

M8 uppmuntra eleven att träna grunderna i rättstavning

M9 motivera eleven att utveckla sin språkmedvetenhet genom att iaktta olika varianter av talspråk i den närmaste omgivningen och hjälpa eleven att märka att det egna språkbruket kan påverka andras språkliga beteende

M10 motivera eleven att lyssna på och läsa litteratur som lämpar sig för åldern och språkkunskaperna och handleda eleven att välja litteratur

som intresserar samt lära eleven använda biblioteket och bli bekant med barnkultur

M11 handleda eleven att känna igen och uppskatta olika språk och kulturer i sin miljö och att kunna sätta sig in i olika människors situationer och livsskeden

M12 hjälpa eleven att utveckla en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, skriva och lära sig språk

M13 handleda eleven att utveckla sina språkfärdigheter i olika läroämnen och att studera i skolan viktiga textgenrer och genretypiska drag

M14 handleda eleven att observera sitt eget språkbruk och att utvärdera sitt eget språklärande

33.6.9. Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 *kan eleverna i musikundervisningen tillsammans upptäcka och uppleva hur var och en är unik i musiken och hur musikalisk aktivitet i bästa fall skapar glädje och en känsla av samhörighet. Musikundervisningen ska stödja den kinestetiska och auditiva uppfattningsförmågan, en sund röstanvändning och utveckla en positiv relation till musik. Eleverna lär sig musikbegrepp och uttryckssätt när man sjunger, spelar, komponerar, rör sig och lyssnar till musik och diskuterar om det. Elevernas kreativa musikaliska tänkande samt estetiska och musikaliska förståelse främjas när de ges möjlighet att planera och genomföra olika ljudhelheter och använda sin fantasi och påhittighet på egen hand eller tillsammans med andra. Musikalisk verksamhet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 1–2

Målet är att skapa pedagogiskt mångsidiga och flexibla studiehelheter i musik, som möjliggör olika arbetssätt, socialt sampel, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter i musikundervisningen. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleverna att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleverna ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. I undervisningen utnyttjar man de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 1–2

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, förutsättningar och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användningen av olika instrument och gruppindelning, så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärande och delaktighet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 1–2

Bedömningen av elevernas lärande i musik ska handleda och sporra eleverna. Eleverna ska ges respons och möjligheter att utvärdera sin egen och gruppens aktivitet, så att responsen uppmuntrar dem att försöka och att träna sina färdigheter. I bedömningen ska särskild vikt fästas vid hur den musikaliska samarbetsförmågan och färdigheterna i musicerande utvecklats. Elevernas lärande ska bedömas med mångsidiga metoder.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i musik är följande

- *framsteg i musikalisk samarbetsförmåga, i synnerhet att musicera i grupp*
- *framsteg i förmågan att uppfatta grundläggande musikaliska begrepp i musikalisk aktivitet.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

- rytminstrument t.ex. triangel, tamburin, maraccas, claves, egg shaker, trumma, guiro, bjällra, boomwhackers, kantele
- egna instrument

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

- halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot, halvpaus, fjärdedelspaus som rytmstavelser
- ekorytmer
- dynamik (forte och piano)
- klangfärg (dur och moll)
- melodi: tonläge (hög och låg)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

- beaktande av andra språk och kulturer

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

- aktuella sånger i anslutning till: t.ex. årstiderna, FN-dagen, Svenska dagen, advent, självständighetsdagen (Vårt land, vers ett utantill), julen, vändagen, påsk, Valborg, sånger på finska
- psalmer, barnsånger från Finland och andra länder, klassiska barnvisor
- musiklyssnande; aktuell musik som eleven lyssnar på, klassisk musik t.ex. Rimskij - Korsakow: Humlans flykt ur operan Tsar Saltan, Beethoven: Finalen ur symfoni nr. 9, Saint - Saëns: Något ur Djurens karneval, Kaija Saariaho: Il pleut
- upptäcka ljudmiljöer

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K4
M3	I1, I2, I3, I4	K1, K4
M5	I1, I2, I3, I4	K2, K4
M7	I1, I2, I3, I4	K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att musicera i grupp och utveckla en positiv självbild

M2 handleda eleven att använda sin röst naturligt samt att sjunga och spela i grupp

M3 uppmuntra eleven att uppleva och uppfatta ljudmiljöer, ljud, musik och musikbegrepp genom att röra sig och lyssna

- ämnesövergripande t.ex. sång- och ringlekar
- spela och klappa rytmer
- rörelse enligt musiken
- bodypercussion

M5 inspirera eleven att utforska det musikaliska kulturarvet genom att leka, sjunga och röra sig till musik samt att njuta av musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

- ämnesövergripande musiklyssnande t.ex. klassisk musik och bildkonst

M7 handleda eleven i att agera ansvarsfullt i samband med musicerande

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

- rytminstrument t.ex. triangel, tamburin, maraccas, claves, egg shaker, trumma, guiro, bjällra, boomwhackers, kantele
- egna instrument

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

- helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot, helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus som rytmstavelser, ekorytmer
- dynamik (forte, piano, crescendo och diminuendo)
- solo - tutti
- tempo (snabb, långsam)
- klangfärg (dur och moll)
- melodi: tonläge (hög och låg)
- notens delar: huvud, hals, flagga, balk

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

- beaktande av andra språk och kulturer

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

- aktuella sånger i anslutning till: t.ex. årstiderna, FN-dagen, Svenska dagen, advent, självständighetsdagen (Vårt land, vers två utantill), julen, vändagen, påsk, Valborg, sånger på finska
- psalmer, barnsånger från Finland och andra länder, klassiska barnvisor

- musiklyssnande; aktuell musik som eleven lyssnar på, klassisk musik t.ex. Tjajkovskij: Nötknäpparen, Bach: Air, Grieg: I bergakungens sal, Mozart: utdrag ur Blinka lilla, Kaija Saariaho: Il pleut
- upptäcka ljudmiljöer

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K4
M3	I1, I2, I3, I4	K1, K4
M4	I1, I2, I3, I4	K5, K6
M5	I1, I2, I3, I4	K2, K4
M6	I1, I2, I3, I4	K4
M7	I1, I2, I3, I4	K7
M8	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att musicera i grupp och utveckla en positiv självbild

M2 handleda eleven att använda sin röst naturligt samt att sjunga och spela i grupp

M3 uppmuntra eleven att uppleva och uppfatta ljudmiljöer, ljud, musik och musikbegrepp genom att röra sig och lyssna

- ämnesövergripande t.ex. sång- och ringlekar
- spela och klappa rytmer
- rörelse enligt musiken
- bodypercussion

M4 ge utrymme för elevernas egna musikaliska idéer och improvisationer samt handleda dem att planera och skapa mindre kompositioner eller andra helheter genom att använda ljud, rörelser, bilder, teknologi eller andra uttryckssätt

- experimentera med olika tekniska applikationer och verktyg (t.ex. Garageband, iMovie)
- banda in ljud- och filmklipp
- spela på olika digitala instrument

M5 inspirera eleven att utforska det musikaliska kulturarvet genom att leka, sjunga och röra sig till musik samt att njuta av musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

M6 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

M7 handleda eleven i att agera ansvarsfullt i samband med musicerande

M8 ge eleven erfarenhet av att ställa upp mål och förstå betydelsen av gemensam övning för att lära sig musik

33.6.10. Omgivningslära

Läroämnets uppdrag

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.

Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker deras egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iaktta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnenas egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår. Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.

Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärans samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 planeras undervisningen i omgivningslära som helheter där man granskar elevernas egen omgivning samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen. Genom uppgifter där man på ett lekfullt sätt löser problem och gör undersökningar väcks elevernas

nyfikenhet och intresse för olika fenomen i omgivningen. Dessutom får eleven öva sig att strukturera och benämna omgivningen samt företeelser som anknyter till det egna välbefinnandet och den egna tryggheten och säkerheten.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurs 1–2

Utgångspunkten vid valet av arbetssätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

- minst en sekvens utförs utomhus

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurs 1–2

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att varje elev ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetssätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gruppsamverkan stödjer att eleverna lär sig tillsammans och utnyttjar de olika styrkor som finns representerade i gruppen. Handledning och stöd, valet av arbetssätt samt känslan av att lyckas stärker elevernas självbild i omgivningslära. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt till lugn och ro.

Bedömning av elevens lärande i omgivningslära i årskurs 1–2

Att dela in lärostoffet i helheter med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Konstruktiv respons, frågor och konkreta utvecklingsförslag bidrar till att arbetet framskrider. Positiv respons och uppmuntran stärker elevernas motivation och ökar deras intresse för att utforska sin omgivning. Eleverna ska ges möjligheter att visa sina kunskaper och färdigheter på många olika sätt, inte endast skriftligt. I slutet av helheten bedöms hur väl de överenskomna målen uppnåtts. Eleverna ska öva sig att observera sitt eget lärande och sin aktivitet. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller andra personliga egenskaper är inte föremål för bedömningen.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i omgivningslära är följande

- *framsteg i förmågan att undersöka, agera och röra sig i närmiljön*
- *framsteg i förmågan att iaktta och observera*
- *framsteg i förmågan att agera tryggt och säkert*
- *framsteg i förmågan att arbeta i grupp.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

- vikten av goda matvanor, god hygien, motion, fritid och vila

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

- känner till de vanligaste växterna, djuren och svamparna i närmiljön

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

- kan avläsa en termometer

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

- känner till fotosyntesen

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

- t.ex. KIVA-lektioner

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I2, I3, I4, I6	K3
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I4, I6	K1, K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M15	I1, I5	K3

Mål för undervisningen

M1 ge eleven möjligheter att ge utlopp för sin naturliga nyfikenhet och hjälpa eleven att inse att innehållet i omgivningsläran är viktigt för hen

M2 uppmuntra eleven att glädjas över sitt lärande i omgivningsläran, de egna kunskaperna och nya utmaningar samt att öva sig att arbeta långsiktigt

- intervjua föräldrar eller andra vuxna om deras arbeten och berätta för klassen

M3 stödja eleven att utveckla känsla för miljön och handleda eleven att agera på ett hållbart sätt i närmiljön och i skolan

M4 handleda eleven att undersöka, röra sig och göra utflykter i sin närmiljö

- ett antal sekvenser genomförs ute i naturen

M5 uppmuntra eleven att undra och ställa frågor samt använda gemensamma reflektioner som utgångspunkt för små undersökningar och andra aktiviteter

M6 handleda eleven att göra iakttagelser och experiment i skolan och närmiljön med hjälp av olika sinnen och enkla undersökningsredskap samt att presentera sina resultat på olika sätt

M7 handleda eleven att mångsidigt beskriva, jämföra och klassificera organismer, livsmiljöer, fenomen, material och situationer samt namnge dessa

- eleven får undersöka levande och ickelevande natur
- eleven får en inblick i varifrån maten kommer

M8 vägleda eleven att agera på ett tryggt och säkert sätt, följa givna anvisningar och förstå motiveringarna för dem

- Liikenneturva.fi

M9 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt bekanta sig med vardagsteknik samt uppmuntra eleverna att tillsammans pröva, upptäcka, bygga och skapa nytt

M10 handleda eleven att träna sin förmåga att arbeta i grupp och sina emotionella färdigheter samt att stärka respekten för sig själv och andra

M12 handleda eleven att strukturera omgivningen, den mänskliga verksamheten och fenomen som förekommer i den med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära

M13 hjälpa eleven att förstå enkla bilder, modeller och kartor som beskriver omgivningen

M14 uppmuntra eleven att uttrycka sig och öva sig att motivera sina åsikter

M15 handleda eleven att reflektera över faktorer som främjar växande och utveckling, hälsa och välbefinnande samt de grundläggande förutsättningarna för liv

- vikten av goda matvanor, god hygien, motion, fritid och vila

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

- vikten av goda matvanor, god hygien, motion, fritid och vila

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

- liikenneturva.fi
- KIVA-lektioner

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

- kan namnge de vanligaste växterna, djuren och svamparna i närmiljön
- allemansrätten

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på

gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

- känner till och kan berätta om fotosyntesen

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

- känner till sopsorteringen i hemkommunen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I2, I3, I4, I6	K3
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I4, I6	K1, K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M15	I1, I5	K3

Mål för undervisningen

M1 ge eleven möjligheter att ge utlopp för sin naturliga nyfikenhet och hjälpa eleven att inse att innehållet i omgivningsläran är viktigt för hen

M2 uppmuntra eleven att glädjas över sitt lärande i omgivningsläran, de egna kunskaperna och nya utmaningar samt att öva sig att arbeta långsiktigt

- intervjua föräldrar eller andra vuxna om deras arbeten och berätta för klassen

M3 stödja eleven att utveckla känsla för miljön och handleda eleven att agera på ett hållbart sätt i närmiljön och i skolan

M4 handleda eleven att undersöka, röra sig och göra utflykter i sin närmiljö

- ett antal sekvenser genomförs ute i naturen

M5 uppmuntra eleven att undra och ställa frågor samt använda gemensamma reflektioner som utgångspunkt för små undersökningar och andra aktiviteter

M6 handleda eleven att göra iakttagelser och experiment i skolan och närmiljön med hjälp av olika sinnen och enkla undersökningsredskap samt att presentera sina resultat på olika sätt

M7 handleda eleven att mångsidigt beskriva, jämföra och klassificera organismer, livsmiljöer, fenomen, material och situationer samt namnge dessa

- eleven får undersöka levande och ickelevande natur
- eleven får en inblick i varifrån maten kommer

M8 vägleda eleven att agera på ett tryggt och säkert sätt, följa givna anvisningar och förstå motiveringarna för dem

- Liikenneturva.fi

M9 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt bekanta sig med vardagsteknik samt uppmuntra eleverna att tillsammans pröva, upptäcka, bygga och skapa nytt

M10 handleda eleven att träna sin förmåga att arbeta i grupp och sina emotionella färdigheter samt att stärka respekten för sig själv och andra

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information samt för att dokumentera och presentera observationer

M12 handleda eleven att strukturera omgivningen, den mänskliga verksamheten och fenomen som förekommer i den med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära

M13 hjälpa eleven att förstå enkla bilder, modeller och kartor som beskriver omgivningen

M14 uppmuntra eleven att uttrycka sig och öva sig att motivera sina åsikter

M15 handleda eleven att reflektera över faktorer som främjar växande och utveckling, hälsa och välbefinnande samt de grundläggande förutsättningarna för liv

- vikten av goda matvanor, god hygien, motion, fritid och vila

33.6.11. Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

***I årskurserna 1–2** har religionsundervisningen som uppdrag att handleda eleverna att lära känna och uppskatta sin egen religiösa och konfessionella bakgrund och att möta mångfalden av religioner och livsåskådningar i den egna klassen, skolan och närmiljön med respekt. För detta ska undervisningen ge grundläggande kunskaper, färdigheter och tankeverktyg. Eleverna ska uppmuntras att identifiera och uttrycka sina känslor och åsikter och öva sig att identifiera andras känslor och respektera andras åsikter. Eleverna ska uppmuntras att undra, fråga och att delta i diskussioner. Eleverna ska vägledas att handla ansvarsfullt och rättvist.*

De olika lärokurserna i religion i årskurs 1–2

I den grundläggande utbildningens lärokurs ingår enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning religion eller livsåskådningskunskap. Enligt 13 § i samma lag ska undervisningen i religion genomföras enligt olika lärokurser i enlighet med elevernas religionssamfund. För att garantera enhetlighet i läroämnet är målen och det centrala innehållet gemensamma för alla lärokurser.

I beskrivningarna av lärokurserna för de olika religionerna preciseras det gemensamma innehållet utgående från respektive religions särdrag. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna och de preciserade beskrivningarna av lärokurserna i de olika religionerna.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 1–2

I undervisningen ska man sträva efter att skapa ett lugnt, öppet och förtroligt samtalsklimat. Det är viktigt att varje elev får berätta om sina iakttagelser och erfarenheter. Eleverna uppmuntras att lära sig genom samspel, att diskutera och att motivera sina åsikter samt att acceptera olikheter. Det är viktigt att i undervisningen utgå från eleven och respektera elevens upplevelsevärld, i synnerhet när man tar upp etiska frågor. Kreativa, konkreta och upplevelsebaserade metoder, projekt och diskussioner stödjer den holistiska synen på eleven som en social och aktiv person som lär sig genom alla sinnen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna. I undervisningen används digitala verktyg på ett mångsidigt och interaktivt sätt. Berättelser, musik, bildkonst, lek, drama samt gäster och studiebesök används för att ge variation i arbetet och glädje i lärandet.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 1–2

Undervisningen i de olika lärokurserna i religion ska ta hänsyn till elevernas olika behov och bakgrund, såsom språkkunskap och kulturell bakgrund. Centrala begrepp diskuteras och förklaras så att alla elever har möjlighet att förstå dem. Arbetssätten anpassas till barnens ålder. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömningen av elevens lärande i religion i årskurs 1–2

Bedömningen av lärande ska vara handledande och uppmuntrande. Mångsidig respons ges i samband med arbetet och gemensamma diskussioner. Responsen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och uppmuntra dem att uttrycka sina tankar. Eleverna ska i undervisningen ges utrymme och uppmuntras att ifrågasätta och ställa frågor samt att motivera sina åsikter och lyssna på andras synpunkter. Mångsidiga arbetssätt ger eleverna möjligheter att visa och själva ge akt på sina framsteg och kunskaper.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i religion är följande

- *framsteg i att känna igen och namnge fenomen som rör livsåskådning i sin närmiljö*
- *framsteg i förmågan att arbeta i grupp*
- *framsteg i förmågan att uttrycka tankar och lyssna på andra.*

Evangelisk-luthersk tro

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 *har religionsundervisningen som uppdrag att handleda eleverna att lära känna och uppskatta sin egen religiösa och konfessionella bakgrund och att möta mångfalden av religioner och livsåskådningar i den egna klassen, skolan och närmiljön med respekt. För detta ska undervisningen ge grundläggande kunskaper, färdigheter och tankeverktyg. Eleverna ska uppmuntras att identifiera och uttrycka sina känslor och åsikter och öva sig att identifiera andras känslor och respektera andras åsikter. Eleverna ska uppmuntras att undra, fråga och att delta i diskussioner. Eleverna ska vägledas att handla ansvarsfullt och rättvist.*

De olika lärokurserna i religion i årskurs 1–2

I den grundläggande utbildningens lärokurs ingår enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning religion eller livsåskådningskunskap. Enligt 13 § i samma lag ska undervisningen i religion genomföras enligt olika lärokurser i enlighet med elevernas religionssamfund. För att garantera enhetlighet i läroämnet är målen och det centrala innehållet gemensamma för alla lärokurser.

I beskrivningarna av lärokurserna för de olika religionerna preciseras det gemensamma innehållet utgående från respektive religions särdrag. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna och de preciserade beskrivningarna av lärokurserna i de olika religionerna.

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

Under åk 1 koncentreras undervisningen främst på:

- trygghet: familj och släkt (Den gode herden och Jesus välsignar barnen)
- Gud som Skapare (skapelseberättelsen, vardag och vilodag/söndag)
- kyrkoårets centrala högtidersom som Mikaelidagen, Alla helgons dag, advent, jul, Palmsöndagen, påsk och Kristi himmelsfärdsdag
- de viktigaste symbolerna på åk 1 är korset, lammet och duvan
- vänskap och förlåtelse (Den gyllene regeln)
- det nya psalmbokstillägget

I2 Religionernas värld

Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

- finns det behov i klassen kan man presentera olika religioners grundläggande särdrag

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

- underlag för etiska diskussioner kan t.ex. vara *Munken och Kulan, Simon och Marie,* Unicefs material, KIVA, *Hur skulle du ha gjort? (Beta Pedagog)*

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K2, K4
M2	I1	K1
M3	I1	K2, K7
M5	I1, I3	K2, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M7	I3	K3, K7
M8	I1, I3	K1, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse för religionsundervisningen och handleda eleven att förstå sin egen familjs religiösa och konfessionella bakgrund

M2 vägleda eleven att få insikt i centrala begrepp, berättelser och symboler i religionen i fråga

M3 handleda eleven att utforska det religiösa året, religiösa högtider och seder

M5 uppmuntra eleven att identifiera och uttrycka sina tankar och känslor

M6 vägleda eleven att handla rättvist, leva sig in i andras situation och att respektera andras tankar och övertygelser samt mänskliga rättigheter

M7 handleda eleven att tänka etiskt och att inse vad det innebär att ta ansvar för sig själv, sin grupp, miljön och naturen

M8 ge eleven möjligheter att öva sig att framföra och motivera sina åsikter samt att lyssna på och förstå olika åsikter

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

- centrala begrepp: bön, Bibeln
- kyrkobyggnaden (t.ex. predikstol, altare, siffertavla, orgelläktare)
- kyrkoåret
- berättelser om Jesu liv
- symboler: Treenigheten
- det nya psalmbokstillägget

I2 Religionernas värld

Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till

bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

- FN-dagen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K1
M3	I1	K2, K7
M4	I2	K2, K3, K7
M5	I1, I3	K2, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M7	I3	K3, K7
M8	I1, I3	K1, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M2 vägleda eleven att få insikt i centrala begrepp, berättelser och symboler i religionen i fråga

M3 handleda eleven att utforska det religiösa året, religiösa högtider och seder

M4 sporra eleven att lära känna seder och högtider i religioner och livsåskådningar som förekommer i klassen, skolan och närmiljön

M5 uppmuntra eleven att identifiera och uttrycka sina tankar och känslor

M6 vägleda eleven att handla rättvist, leva sig in i andras situation och att respektera andras tankar och övertygelser samt mänskliga rättigheter

M7 handleda eleven att tänka etiskt och att inse vad det innebär att ta ansvar för sig själv, sin grupp, miljön och naturen

M8 ge eleven möjligheter att öva sig att framföra och motivera sina åsikter samt att lyssna på och förstå olika åsikter

33.6.12. Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärda kunskaperna och färdigheterna i vardagen.

Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2*är uppdraget för undervisningen i slöjd att göra det möjligt för eleverna att uttrycka sig genom slöjd och att utveckla sådana kunskaper, färdigheter och erfarenheter som behövs för att planera och skapa. Eleverna uppmuntras att planera och framställa slöjdprodukter med olika material. Slöjd utvecklar koncentrationsförmågan och förmågan att ta initiativ. Den uppmuntrar eleverna att värdesätta och utvärdera sitt eget och andras arbete. Slöjdens fostrande roll är att hjälpa eleverna att förstå kulturell mångfald och jämlikhet.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 1–2

Lärmiljön stödjer slöjdens konkreta och praktiska karaktär och elevernas samspel med läraren, de andra eleverna samt med externa parter. Ändamålsenliga och trygga utrymmen, arbetsredskap och material bidrar till att uppnå målen. Eleverna ska inspireras att iaktta och använda sina iakttagelser som en del av slöjdfärdigheterna och för att påverka sin omgivning. Med hjälp av olika arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och ta självständigt ansvar. Fantasi, historier, drama, lek, spel, naturen och den byggda miljön används som stöd för planeringen och arbetet. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete.

- undervisningen i åk 1-2 sker främst i klassrummet
- synliggör namn på arbetsredskap, maskiner och material i slöjdsalen

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 1–2

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att man stödjer elevernas individuella lärande samt planeringen och det gemensamma arbetet i slöjdundervisningen genom att erbjuda olika pedagogiska arbetssätt och kommunikationssituationer. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas olika förutsättningar och behoven differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av material, arbetssätt och pedagogiska uppgifter. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid, utrymme och handledning för att eleverna ska lära sig att slöjda funktionellt.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 1–2

Vid bedömningen av lärandet ska man fästa uppmärksamhet vid att ge positiv respons och uppmuntra eleven både under arbetets gång och i slutet av processen. Genom mångsidig bedömning och respons garanterar man att eleverna utvecklar mångsidiga kunskaper och färdigheter i slöjd. Eleverna ska erbjudas olika sätt att visa sina framsteg och uppmuntras att upprätthålla sina styrkor och träna de färdigheter som behöver utvecklas. Gruppens arbete och arbetsresultat kan presenteras och utvärderas tillsammans för att eleverna ska lära sig att uppträda och att uppskatta andras arbete.

Bedömningen ska omfatta hela slöjdprocessen. Dokumenteringen av de olika faserna i slöjdprocessen ska beskriva hur elevernas färdigheter utvecklats och ange nivån på deras kunskaper. Dokumentationen ska fungera som ett stöd för bedömningen. Eleverna ska vägledas att utvärdera sitt lärande och ges möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i slöjd är följande

- *framsteg i sättet att arbeta*
- *framsteg i förmågan att planera, tillverka och utvärdera*
- *framsteg i förmågan att arbeta målinriktat*
- *framsteg i förmågan att hitta på kreativa lösningar.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

- eleverna lär sig att följa säkerhetsregler och arbetsinstruktioner
- eleverna lär sig använda redskap och material på ett ändamålsenligt sätt
- eleverna lär sig inse nyttan i att förvara och vårda redskap och material

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

- eleverna får pröva på t.ex. att tova, modellera, trycka, återanvända
- eleverna ges möjlighet att testa nyare material och tekniker t.ex. indianpärlor och göra arbeten med loomband

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

- eleverna kan muntligt och/eller skriftligt beskriva sin plan för arbetet, men också i efterhand redogöra för processen

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

- eleverna lär sig använda grundredskap t.ex. hyvelbänk, hammare, såg, fil och slippapper
- eleverna lär sig grundfärdigheter inom textilt arbete t.ex. att göra tofsar, fläta, tvinna, väva, virka luftmaskor, rätstickning och att sy olika stygn (t.ex. langett- och korsstygn)
- eleverna lär sig trä i nålen, fästa trådar och göra knut på tråden

I5 Att dokumentera

Digitala verktyg introduceras som en del i idéarbetet, planeringen och dokumentationen.

I6 Att bedöma

Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får lära sig att ge respons till andra.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M2	I1, I2, I3	K1, K4, K5
M4	I2, I3, I4	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse och inspiration för att arbeta med händerna samt elevens nyfikenhet för kreativt och experimentellt slöjdarbete

M2 handleda eleven att genomföra en hel slöjdprocess, presentera sina idéer visuellt och berätta om slöjdarbetet och den färdiga produkten

M4 introducera olika material för eleven och handleda eleven att bearbeta materialen samt arbeta på ett ansvarsfullt och säkert sätt

M5 stödja eleven att utveckla sin självkänsla genom att ge eleven möjlighet att känna att hen lyckas, förstår och hittar på lösningar i slöjden

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

- eleverna lär sig att följa säkerhetsregler och arbetsinstruktioner
- eleverna lär sig använda redskap och material på ett ändamålsenligt sätt
- eleverna lär sig inse nyttan i att förvara och vårda redskap och material

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

- eleverna får pröva på t.ex. att tova, modellera, trycka, återanvända
- eleverna ges möjlighet att testa nyare material och tekniker t.ex. indianpärlor och göra arbeten med loomband

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

- eleverna kan muntligt och/eller skriftligt beskriva sin plan för arbetet, men också i efterhand redogöra för processen

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

- eleverna lär sig använda grundredskap t.ex. hyvelbänk, hammare, såg, fil och slippapper
- eleverna lär sig grundfärdigheter inom textilt arbete t.ex. att göra tofsar, fläta, tvinna, väva, virka luftmaskor, rätstickning och att sy olika stygn (t.ex. langett- och korsstygn)
- eleverna lär sig trä i nålen, fästa trådar och göra knut på tråden

I5 Att dokumentera

Digitala verktyg introduceras som en del i idéarbetet, planeringen och dokumentationen.

I6 Att bedöma

Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får lära sig att ge respons till andra.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M2	I1, I2, I3	K1, K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K7
M4	I2, I3, I4	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse och inspiration för att arbeta med händerna samt elevens nyfikenhet för kreativt och experimentellt slöjdarbete

M2 handleda eleven att genomföra en hel slöjdprocess, presentera sina idéer visuellt och berätta om slöjdarbetet och den färdiga produkten

M3 handleda eleven att planera och framställa slöjdprodukter eller -alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

M4 introducera olika material för eleven och handleda eleven att bearbeta materialen samt arbeta på ett ansvarsfullt och säkert sätt

M5 stödja eleven att utveckla sin självkänsla genom att ge eleven möjlighet att känna att hen lyckas, förstår och hittar på lösningar i slöjden

33.6.13. Valfria lärokurs i det andra inhemska språket A1 finska

Valinnaisen tehtävä

Särdrag i fråga om lärmiljöer och arbetssätt

Särdrag i fråga om stöd och handledning

Bedömning

Årskurs 1

Centralt innehåll

Undervisningen sker främst på finska. Eleven lyssnar till finsk musik, ser på finska program och använder interaktiva spel på finska.

Elevens intresse väcks genom att hen får sjunga, leka, spela och röra på sig.

Arbetet ska ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer.

Eleven uppmuntras genom vardagsnära teman att lyssna till finska och att tala finska. Sådana teman kan vara: jag, familjen, hemmet, skolan, färger,

kläder, räkneord 1-10, hälsningsord och kommunikationsmedel.

Mål för undervisningen

Årskurs 2

Centralt innehåll

Undervisningen sker främst på finska. Eleven lyssnar till finsk musik, ser på finska program och använder interaktiva spel på finska.

Elevens intresse väcks genom att hen får sjunga, leka, spela och röra på sig.

Arbetet ska ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer.

Eleven uppmuntras genom vardagsnära teman att lyssna till finskan. Sådana teman kan vara: jag, familjen, hemmet, skolan, färger, kläder, räkneord 1-20, hälsningsord och artighetsfraser, kommunikationsmedel, motsatsord, klockan, dygnet, enkla verb, veckodagar och årstider.

Mål för undervisningen

34. Årskurs 3-6

34.1. Övergången mellan årskurs 2 och 3

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnen som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnen som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

34.2. Att utvecklas som elev

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Det särskilda uppdraget i årskurs 3–6 är att utveckla färdigheten att lära sig och att identifiera och utveckla sin studieteknik och sina studiefärdigheter. Eleverna ska uppmuntras att acceptera sig själva, att uppfatta sina gränser och rättigheter och vid behov försvara dem samt att värna om sin egen trygghet och säkerhet. De ska handledas att förstå sina skyldigheter och sitt ansvar. De ska också uppmuntras att på ett konstruktivt sätt uttrycka sina åsikter och att utveckla sina kommunikativa färdigheter. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas. Elevernas intresse för frågor om etik och moral ska utnyttjas genom att skapa tillfällen att diskutera och reflektera och öva sig att delta och ta ansvar. Eleverna ska uppmuntras att göra val utifrån sina förutsättningar och undvika könsbundna val. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid elevernas behov av handledning och stöd.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen stärka och komplettera de grundläggande färdigheter som eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna och ge dem nya kunskaper. Antalet läroämnen ökar och man strävar efter att hitta naturliga situationer för helhetsskapande undervisning. De mångvetenskapliga lärområdena stärker samarbetet mellan läroämnena och erbjuder eleverna möjligheter till för åldern viktiga upplevelser. Med hjälp av mångvetenskapliga lärområden kan sättet att arbeta bli alltmer funktionellt och förutsättningarna för praktiskt och undersökande lärande i olika lärmiljöer ökar. Elevernas delaktighet i planeringen ökar. De mångvetenskapliga lärområdena ger eleverna möjlighet att arbeta tillsammans, att uttrycka sig och att delta i för gruppen meningsfull verksamhet.

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Det särskilda uppdraget i årskurs 3–6 är att utveckla färdigheten att lära sig och att identifiera och utveckla sin studieteknik och sina studiefärdigheter. Eleverna ska uppmuntras att acceptera sig själva, att uppfatta sina gränser och rättigheter och vid behov försvara dem samt att värna om sin egen trygghet och säkerhet. De ska handledas att förstå sina skyldigheter och sitt ansvar. De ska också uppmuntras att på ett konstruktivt sätt uttrycka sina åsikter och att utveckla sina kommunikativa färdigheter. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas. Elevernas intresse för frågor om etik och moral ska utnyttjas genom att skapa tillfällen att diskutera och reflektera och öva sig att delta och ta ansvar. Eleverna ska uppmuntras att göra val utifrån sina förutsättningar och undvika könsbundna val. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid elevernas behov av handledning och stöd.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen stärka och komplettera de grundläggande färdigheter som eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna och ge dem nya kunskaper. Antalet läroämnen ökar och man strävar efter att hitta naturliga situationer för helhetsskapande undervisning. De mångvetenskapliga lärområdena stärker samarbetet mellan läroämnena och erbjuder eleverna möjligheter till för åldern viktiga upplevelser. Med hjälp av mångvetenskapliga lärområden kan sättet att arbeta bli alltmer funktionellt och förutsättningarna för praktiskt och undersökande lärande i olika lärmiljöer ökar. Elevernas delaktighet i planeringen ökar. De mångvetenskapliga lärområdena ger eleverna möjlighet att arbeta tillsammans, att uttrycka sig och att delta i för gruppen meningsfull verksamhet.

34.3. Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

34.4. Mångsidig kompetens i årskurs 3–6

Utvecklingen av mångsidig kompetens ska systematiskt fortsätta. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv och forma sin identitet. Den egna identiteten utvecklas i samspel med andra människor och omgivningen. Att ha vänner och känna sig accepterad är mycket viktigt. I den här åldern är eleverna särskilt mottagliga för att tillägna sig en hållbar livsstil och reflektera över betydelsen av hållbar utveckling.

34.5. Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.

Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska sporras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska sporras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Undervisningen ska stärka förmågan att ställa frågor och söka svar självständigt och tillsammans med andra genom att iaktta och använda olika informationskällor och hjälpmedel. Samtidigt stärks elevernas förmåga att se saker ur olika perspektiv, komma på nya idéer och småningom lära sig granska information kritiskt. Eleverna ska handledas att lägga märke till växelverkan och samband mellan olika fenomen. De ska sporras att lyssna på andras åsikter och samtidigt reflektera över sin egen kunskap. Man gör eleverna uppmärksamma på att de kan tillägna sig kunskap på många olika sätt till exempel genom att dra medvetna slutsatser eller intuitivt utgående från egna erfarenheter. Kollaborativt lärande, med andra ord arbete parvis och i grupp, och kommunikation som stödjer lärande, ska mångsidigt användas och förmågan att arbeta tillsammans med andra ska stödjas. Tankeförmågan ska tränas med hjälp av problemlösnings- och slutledningsuppgifter och med arbetssätt som utnyttjar och främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsrikedom

och aktivitet. Eleverna ska sporras att använda sin fantasi till kreativa lösningar och till att tänka utanför befintliga gränser.

Färdigheten att lära sig ska stärkas i alla undervisningssituationer. Eleverna ska lära sig uppfatta på vilka sätt de naturligast lär sig och att fästa uppmärksamhet vid sina studiesätt. Eleverna ska fortsättningsvis öva sig att planera och ställa upp mål för arbetet och att utvärdera arbetet och framstegen. De ska handledas att förstå hur studieframgången påverkas när man regelbundet gör sina hemuppgifter samt att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov. Eleverna ska få hjälp med att uppfatta mål och val som anknyter till deras studier och uppmuntras att tala om dem med sina vårdnadshavare.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.

Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Eleverna ska handledas att lära känna och värdesätta sina sociala, kulturella, religiösa, konfessionella och språkliga rötter samt att fundera/reflektera över sin bakgrund och roll i generationskedjan. I skolarbetet bekantar man sig med skol- och hembygdskulturen förr och i dag och med kulturmiljöns förändring och mångfald. Eleverna ska handledas att identifiera och värdesätta kulturarvet och att vara med och skapa ny kultur. De ska ges möjligheter att uppleva och tolka konst och kultur. Att analysera mediekulturen samt iaktta och reflektera över

mediernas påverkan är viktigt i de här årskurserna. I skolarbetet ska eleverna få kunskap om vad konventionerna om mänskliga rättigheter betyder i samhället och i världen och i synnerhet fördjupa sig i Konventionen om barnets rättigheter. Eleverna ska handledas att högakta och försvara de mänskliga rättigheterna.

Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka sig. De ska ges möjligheter till internationellt samarbete och att jämföra olika traditioner och kulturer. Undervisningen ska stödja eleverna att växa till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt även med ringa språkkunskaper. Kommunikation, samarbete och gott uppförande tränas mångsidigt och eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor ur olika perspektiv. Skolarbetet ska ge eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsrikedom och sin planerings- och uttrycksförmåga. Eleverna ska uppmuntras att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer

K3 Vardagskompetens

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.

Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska sporras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.

Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsumenter. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Eleverna ska ges tillfälle att träna tidshantering, gott uppförande och handlingssätt som påverkar det egna och det gemensamma välbefinnandet och egen och andras trygghet och säkerhet. Eleverna ska lära sig ta ansvar både för att lärmiljön är snygg och trivsam och för att atmosfären i gruppen är god samt vara med och utarbeta gemensamma regler och utveckla arbetssätten i skolan. Genom att arbeta tillsammans kan eleverna utveckla sina emotionella och sociala färdigheter. I samband med spel, lekar och gemensamma uppgifter ska eleverna lära sig förstå

betydelsen av regler, avtal och förtroende och få öva sig att fatta beslut. Eleverna ska stödjas att röra sig självständigt i en allt större omgivning och i kollektivtrafik. Det är särskilt viktigt att koncentrera sig på cykelvett och hur man värnar om sin egen och andras säkerhet i trafiken. Eleverna handleds att använda ändamålsenlig säkerhets- och skyddsutrustning och lära känna de centrala säkerhetssymbolerna. Tillsammans ska man diskutera betydelsen av att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet och lära sig hur man gör detta i praktiken. I skolan övar man sig i att agera i olika riskfyllda situationer.

I undervisningen granskas teknikens mångfald och betydelse. Eleverna söker information om den tekniska utvecklingen och hur den påverkat olika livsområden och miljöer. Eleverna ska handledas att använda teknik på ett ansvarsfullt och säkert sätt och undersöka etiska frågor som anknyter till användningen av teknik. Eleverna ska också få kunskap om hållbar konsumtion och reflekterar över vad måttfullhet, sparsamhet, ekonomisk planering och att dela med sig innebär i praktiken och få öva dessa principer i skolarbetet. De ska få handledning i att fungera som konsumenter och i att förhålla sig kritiskt till reklam och medier. Eleverna ska handledas att reflektera över sina val ur ett hållbarhetsperspektiv.

K4 Multilitteracitet

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.

Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

Eleverna ska lära sig tolka, producera och kritiskt granska allt mer varierande texter i olika sammanhang och miljöer. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Basfärdigheterna och -teknikerna ska fördjupas såväl när det gäller att förstå och tolka som att producera dessa olika slag av texter. Eleverna ska lära sig skilja mellan fiktion och fakta, likaså mellan åsikt och fakta. Eleverna ska göras uppmärksamma på att texter har olika syften som i sin tur bestämmer vilka medel som används i texterna. Texter som innehåller siffror kan till exempel förmedla information, locka till köp eller påverka attityder.

Bild- och mediekunskapen utvecklas genom att undersöka olika slag av information och texter ur upphovsmannens och betraktarens perspektiv och utifrån sammanhanget och situationen.

Eleverna ska uppmuntras att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster och samtidigt bedöma om informationen de hittat lämpar sig för ändamålet. Eleverna ska få handledning i att arbeta självständigt med olika medier för att lära sig uppfatta vilka betydelser och vilken verklighet medierna förmedlar. Förmågan att läsa kritiskt ska utvecklas i kulturella sammanhang som är relevanta för eleverna. Att berätta, avbilda, jämföra, referera och att använda audiovisuella hjälpmedel är lämpliga sätt att presentera information. Att aktivt läsa och producera olika slags texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna, såväl i egenskap av den som tolkar som den som producerar texten, är viktigt för att utveckla multilitteracitet.

K5 Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.

Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Digitala verktyg ska mångsidigt användas i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet och det kollaborativa lärandet ska stärkas. Samtidigt ska eleverna ges möjligheter att söka, pröva och använda sådana arbetssätt och -redskap som bäst lämpar sig för deras lärande och arbete. Man ska tillsammans fundera över hur tekniken påverkar den egna vardagen och ta reda på hur tekniken kan användas på ett hållbart sätt.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att använda olika apparater, program och tjänster och att förstå enligt vilken logik de används och fungerar. De ska öva sig att producera flytande text och att behandla den med olika verktyg samt att skapa bild, ljud, videor och animationer. Eleverna ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra. I undervisningen ska eleverna få bekanta sig med programmering för att lära sig att tekniska funktioner beror på mänskliga lösningar.

Ansvarsfulla och trygga arbetssätt: Eleverna ska lära sig ansvarsfull och trygg användning av digitala verktyg, nätetikett och de grundläggande principerna om upphovsrätt. De ska öva användningen av olika meddelandesystem och de sociala medietjänster som används i

undervisningen. Eleverna ska få information och erfarenhet av hur bra arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass påverkar hälsan.

Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetssätt: Eleverna ska öva sig att söka information i olika källor med hjälp av söktjänster. De ska lära sig att använda källorna för att producera egen kunskap och öva sig att bedöma information kritiskt. Eleverna ska uppmuntras att hitta lämpliga sätt att uttrycka sig på och att använda digitala verktyg för att dokumentera och utvärdera arbetet och sina alster.

Kommunikation och nätverksbildning: Eleverna ska lära sig att ta sin roll och redskapets karaktär i beaktande och att ta ansvar för sin kommunikation. De ska handledas att granska och bedöma hur man kan använda digitala verktyg för att påverka. Eleverna ska få erfarenheter av att använda digitala verktyg för att kommunicera med aktörer utanför skolan, även internationellt.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellers inverkan.

Eleverna ska lära sig att arbeta metodiskt och långsiktigt och att i allt högre grad ta ansvar för sitt arbete. De ska uppmuntras att identifiera sina styrkor och att intressera sig för olika saker. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta resultatet av arbetet. I skolarbetet ska eleverna öva sig i att arbeta med mindre projektarbeten, att fungera i grupp och att samarbeta med aktörer utanför skolan. Gemensamt arbete ger eleverna möjlighet att lära sig ömsesidighet, att förhandla och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. Eleverna ska uppmuntras att i skolarbetet utnyttja färdigheter de lärt sig på fritiden och lära dem vidare till andra elever.

Skolarbetet ska ge eleverna möjligheter att få erfarenhet av arbete, olika yrken och av att göra något till förmån för andra. Det kan till exempel vara intern arbetspraktik i skolan, samarbetsprojekt med närbelägna företag och organisationer, fadderverksamhet, kamratmedling eller vänelevsverksamhet. Eleverna ska sporras att ta initiativ och vara företagsamma och att inse betydelsen av arbete och företagsamhet i livet och i samhället.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.

Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

Undervisningen ska främja elevernas intresse för skolgemenskapen och samhällsfrågor. Man ska tillsammans med eleverna undersöka frågor och situationer som anknyter till hållbar utveckling, fred, jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter, i synnerhet barnets rättigheter. Man funderar och tränar olika sätt att själv bidra till en positiv förändring. Eleverna ska handledas att se mediernas påverkan i samhället och få öva sig att använda olika medier för att påverka.

Eleverna ska ges möjligheter att samarbeta, hantera konflikter och söka lösningar och att fatta beslut som gäller såväl den egna klassen och olika undervisningssituationer som hela skolans verksamhet. Att få positiv erfarenhet av att delta och påverka ökar känslan av samhörighet i skolan. Att uppleva jämlikhet, delaktighet och samhörighet skapar i sin tur förtroende. Eleverna ska uppmuntras att delta i elevkårsverksamhet, klubbverksamhet och exempelvis miljöverksamhet eller övriga aktiviteter som erbjuds i skolan och närmiljön, där de kan lära sig att påverka och småningom lära sig att ta ansvar. De ska vägledas att förstå vilken betydelse de egna valen och handlingarna samt den egna livsstilen har för en själv, men också för den närmaste omgivningen, samhället och naturen.

34.6. Läroämnen

34.6.1. Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** breddar eleverna sitt personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Eleverna uppmuntras att pröva och träna olika sätt att uttrycka sig med bilder och att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter. I undervisningen granskas hur konst och annan visuell kultur påverkar åsikter, attityder och förfaringssätt i elevernas egen livsmiljö och i samhället. Eleverna handleds att utforska vilka mål och roller konstnärer och andra som skapar visuell kultur har haft under olika tider och i olika kulturella sammanhang. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar och möjligheter att arbeta tillsammans. Förmågan att tolka och skapa bilder fördjupas genom ansvarsfull användning av digitala verktyg och webbmiljöer.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 3–6

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 3–6 ska eleverna granska aktuella fenomen inom konst och annan visuell kultur i sin livsmiljö. Tvärkonstnärliga och tematiska arbetssätt prioriteras i undervisningen. Eleverna uppmanas att förhålla sig kritiskt till olika informationskällor. Teknik och webbmiljöer används på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt i undervisningssituationerna.

Förslag på användbart material i bildkonst åk 3-6

Färg: akvarell-, akryl-, hobby-, glas- och porslinsfärg

Kritor: vax-, olje-, akvarell- och pastellkritor

Pennor: färg-, akvarell-, skiss-, grafit- och tuschpennor, fibertusch

Kol + fixativ

Papper: teckne-, skiss-, akvarellpapper och tjockare papper på rulle

Hobbypapper: mullbärs-, silkes-, krepp-, dragspels- och skumpapper, mönstrat och färgat papper, wellpapp, kartong, metallfolie, plastfilm

Penslar: akryl- och akvarellpenslar, penselverktyg

Övrigt: lim, tapetklister, gips, snören, lera av olika slag, halm, sand + naturmaterial, tidningspapper, järntråd, pärlor, digitalt material att använda och inspireras av (t.ex. lärplatta för att göra film), piprensare, filtkulor, fjädrar, glitter, magnetknappar, plastögon, klädnypor av trä, tänger, mattkniv, påsnit, blompinnar, rundstavar

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 3–6

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Karaktären i det konstnärliga lärandet att lära sig enskilt och tillsammans stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och den respons man ger eleven i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Responsen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Eleven ska handledas att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i bildkonst genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i bildkonst. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp elevens framsteg vad gäller utvecklingen av färdigheter i att skapa, betrakta och tolka bilder.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

- innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de tar del i
- uppmuntra elevens fria skapande

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M7	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K5
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt

M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta bilder	Eleven kan iaktta hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

- betona även elevens fria skapande

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M7	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K5
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt

M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta bilder	Eleven kan iaktta hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

- uppmuntra elevens fria skapande

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M8	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt

M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven kan uttrycka sina åsikter genom att använda olika visuella uttryckssätt.

M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka bilder ur olika perspektiv	Eleven kan tolka bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och utnyttjar sina tolkningar i diskussioner om bilderna.

M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen granskar konst och annan visuell kultur samt då hen gör egna bilder.

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

- uppmuntra elevens fria skapande

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M8	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt

M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina visuella färdigheter	Eleven kan ställa upp mål och strävar efter att utveckla sina visuella färdigheter på egen hand och i grupp.

M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven kan uttrycka sina åsikter genom att använda olika visuella uttryckssätt.

M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka bilder ur olika perspektiv	Eleven kan tolka bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och utnyttjar sina tolkningar i diskussioner om bilderna.

M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen granskar konst och annan visuell kultur samt då hen gör egna bilder.

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

34.6.2. Det andra inhemska språket

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, B1-lärokurs

B1-lärokurs i finska i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Målet ör ett eleven ska kunna använda finska språket i tal och skrift i alldagliga situarioner samt har en god grund för vidarestudier på andra stadiet. Situationer och ämnesområden anpassar enligt elevens utvecklingsnivå och kunskaper.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

- som läromedel kan i åk 3-4 tex användas läroboken Tassu, till materialet finns lärarhandledning samt även ett litet webbmaterial: http://www.schildts.fi/tassu/index2.htm

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Eleverna ska i språkundervisningen uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i B1-lärokursen i finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

- vardagen: hälsningsord och -fraser, veckodagar, månader, årstider, klockan, räkneorden 1-20

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

- jag och min familj: hemmet, kroppsdelar, kläder, färger, mat, husdjur
- motsatsord
- minä olen, minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjningen i presens, jakande åk 3, nekande åk 4

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M3	I2	K1, K3, K5
M4	I2	K3, K5
M5	I3	K4
M6	I3	K4
M7	I3	K4
M8	I3	K4
M9	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta inbördes samband mellan olika språk	Eleven har en uppfattning om finskans släktspråk och kan nämna något av dessa samt ge exempel på finska lånord.

M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att agera i undervisningssituationen	Eleven tränar sina kunskaper i finska tillsammans med gruppen också med hjälp av digitala verktyg, tar ansvar för sina hemuppgifter och deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen. Eleven kan utvärdera sina kunskaper i finska relativt realistiskt.

M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att fastställa i vilka sammanhang finska används i det egna livet	Eleven kan nämna några sammanhang där finska används.

M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.

M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.

M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket kortfattat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begripligt. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

- vardagen: hälsningsord och -fraser, veckodagar, månader, årstider, klockan, räkneorden 1-20

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

- jag och min familj: hemmet, kroppsdelar, kläder, färger, mat, husdjur
- motsatsord
- minä olen, minulla on
- frågeord och modellsvar
- grunderna i verbböjningen i presens, jakande åk 3, nekande åk 4
- jakande och nekande presens forts.
- åk 5 jakande imperfekt, åk 6 nekande imperfekt
- 3 temaformer (med monta och räkneorden)
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M3	I2	K1, K3, K5
M4	I2	K3, K5
M5	I3	K4
M6	I3	K4
M7	I3	K4
M8	I3	K4
M9	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta inbördes samband mellan olika språk	Eleven har en uppfattning om finskans släktspråk och kan nämna något av dessa samt ge exempel på finska lånord.

M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att agera i undervisningssituationen	Eleven tränar sina kunskaper i finska tillsammans med gruppen också med hjälp av digitala verktyg, tar ansvar för sina hemuppgifter och deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen. Eleven kan utvärdera sina kunskaper i finska relativt realistiskt.

M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att fastställa i vilka sammanhang finska används i det egna livet	Eleven kan nämna några sammanhang där finska används.

M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.

M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.

M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket kortfattat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begripligt. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

- utgå från elevernas egna intresseområden
- utveckla frågor och svar

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

- **jag och min familj**; hemmet, kroppsdelar, kläder, färger, mat, husdjur
- **vardagen**; hälsningsord och -fraser, veckodagar, månader, årstider, klockan, räkneorden **1-100**, hundra- och tusental, telefon och kommunikation (brev, textmeddelande, e-post mm)
- **utanför hemmet**; skola, närmiljön, butik, frukter, grönsaker, färdmedel, yrken, fritidsintressen, sport
- **djur och natur**, väder, naturen, väderstreck
- jakande och nekande presens forts.
- åk 5 jakande imperfekt, åk 6 nekande imperfekt
- 3 temaformer (med monta och räkneorden)
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K2
M3	I2	K1, K3, K5
M4	I2	K3, K5
M5	I3	K4
M6	I3	K4
M7	I3	K4
M8	I3	K4
M9	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta inbördes samband mellan olika språk	Eleven har en uppfattning om finskans släktspråk och kan nämna något av dessa samt ge exempel på finska lånord.

M2 hjälpa eleven att se historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige och att bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om finskans ställning och betydelse i Finland	Eleven kan nämna några orsaker till varför det talas finska och svenska i Finland.

M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att agera i undervisningssituationen	Eleven tränar sina kunskaper i finska tillsammans med gruppen också med hjälp av digitala verktyg, tar ansvar för sina hemuppgifter och deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen. Eleven kan utvärdera sina kunskaper i finska relativt realistiskt.

M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att fastställa i vilka sammanhang finska används i det egna livet	Eleven kan nämna några sammanhang där finska används.

M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.

M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.

M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket kortfattat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begripligt. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

- utgå från elevernas egna intresseområden
- utveckla frågor och svar

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

- **jag och min familj**; hemmet, kroppsdelar, kläder, färger, mat, husdjur
- **vardagen**; hälsningsord och -fraser, veckodagar, månader, årstider, klockan, räkneorden **1-100**, hundra- och tusental, telefon och kommunikation (brev, textmeddelande, e-post mm)
- **utanför hemmet**; skola, närmiljön, butik, frukter, grönsaker, färdmedel, yrken, fritidsintressen, sport
- **djur och natur**, väder, naturen, väderstreck
- jakande och nekande presens forts.
- åk 5 jakande imperfekt, åk 6 nekande imperfekt
- 3 temaformer (med monta och räkneorden)
- genitiv singularis (kenen)
- objektet (ostan auton, en osta autoa)
- enkla uppmaningar (kirjoita! älä kirjoita!)
- inre och yttre lokalkasus (missä, mistä, mihin)
- possessivsuffix
- haluan + infinitiv (haluan istua)
- vanliga tidsuttryck (maanantaina, helmikuussa)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K2
M3	I2	K1, K3, K5
M4	I2	K3, K5
M5	I3	K4
M6	I3	K4
M7	I3	K4
M8	I3	K4
M9	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta inbördes samband mellan olika språk	Eleven har en uppfattning om finskans släktspråk och kan nämna något av dessa samt ge exempel på finska lånord.

M2 hjälpa eleven att se historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige och att bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om finskans ställning och betydelse i Finland	Eleven kan nämna några orsaker till varför det talas finska och svenska i Finland.

M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att agera i undervisningssituationen	Eleven tränar sina kunskaper i finska tillsammans med gruppen också med hjälp av digitala verktyg, tar ansvar för sina hemuppgifter och deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen. Eleven kan utvärdera sina kunskaper i finska relativt realistiskt.

M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att fastställa i vilka sammanhang finska används i det egna livet	Eleven kan nämna några sammanhang där finska används.

M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.2: Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.

M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en

muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.2: Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.

M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.2: Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.1: Eleven kan uttrycka sig mycket kortfattat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begripligt. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.

Finska, A-lärokurs

A-lärokurs i finska i årskurs 3-6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Finska åk 3

Muntligt :

Kunna svara på dessa frågor:

Kuka sinä olet?

Kuinka vanha sinä olet?

Missä sinä asut?

Missä sinä olet?

Mikä tämä on?

Mitkä nämä ovat?

Paljonko kello on? (puoli ja tasan)

Mitä sinä teet?

Mikä päivä tänään on?

Muntligt och skriftligt:

Kunna svara på frågor med:

Kenen? ex. Kenen auto tämä on?

Mikä? ex. Mikä tämä on?

Mitkä? ex. Mitkä nämä ovat?

Kenellä on? ex. Kenellä on punainen auto?

Millainen? ex. Millainen elefantti on?

Millaiset? ex. Millaiset kädet ovat?

Minkävärinen? ex. Minkävärinen jääkarhu on?

Minkäväriset? ex. Minkäväriset silmät sinulla on?

Missä? ex. Missä kissa on? (korissa, lattialla)

Kunna räkna till 20, tio- och hundratalen

Kunna berätta kort om sig själv.

Kunna berätta hurudana kläder man har på sig.

Kunna berätta kort om sin familj.

Kunna berätta kort om en kamrat.

Kunna berätta kort om ett djur.

Kunna ställa frågor om en bild och svara på frågor till bilden.

Färgerna

Hälsningsfraser

Kunna fråga hur mycket något kostar

Veckodagar

Strukturer:

Jakande presens:

Minä olen, sinä olet, hän on, me olemme, te olette, he ovat

Minä tulen, sinä tulet, hän tulee, me tulemme, te tulette, he tulevat osv

Onko? –on, - ei ole Ovatko?- ovat, -eivät ole

Inessiv:

Missä kissa on? Kissa on korissa.

Adessiv:

Missä kissa on? Kissa on lattialla.

Nominativ singularis och pluralis:

Silmä - Silmät

Tyttö - Tytöt

Genitiv singularis:

Tyttö, tytön

Kenen pusero tämä on? Se on tytön pusero.

Kenellä on kissa? Minulla on kissa. Liisalla on kissa.

Ord som hör till dessa teman:

Jag, familj, skola, hem, färger, kläder, husdjur, kommunikationsmedel, enkla hälsnings- och artighetsfraser samt vanliga verb och adjektiv.

Förslag till arbetssätt:

Muntliga övningar, enkla hör- och läsförståelser, skriva egna texter

Finska åk 4

Muntligt (och skriftligt):

Kunna svara på dessa frågor:

Samma frågor som i åk 3

Paljonko tämä maksaa?

Mitä sinä et tee?

Milloin sinulla on syntymäpäivä?

Paljonko kello on?

Kunna svara på frågor med:

Samma som i åk 3

Kenelle? ex. Kenelle sinä annat lahjan?

Keneltä? ex. Keneltä sinä saat kirjan?

Millä? ex. Millä sinä kirjoitat?

Paljonko?

Montako?

Milloin? (kesällä, joulukuussa, päivällä)

Annat:

Kunna ringa ett kort telefonsamtal och fråga efter någon.

Klockan halv, prick, kvart före och över, minut, sekund, timme

Kunna månaderna muntligt.

Årstider

Kunna handla och betala.

Ge korta uppmaningar.

Finland: att kunna kort berätta om vårt land..

Finlands grannländer och deras huvudstäder.

Strukturer.

Nekande presens:

Minä en tule.

Partitiv singularis:

Tredje temaformen efter räknetal och monta ex. monta tyttöä, kymmenen autoa

Ackusativ och partitiv objekt

Nekningsord + tredje temaformen ex. Minä en halua omenaa.

Det man har i grundform. ex. Minulla on koira.

Pris och mängd:

Paljonko?

Montako?

Tidsuttryck

Dygnet, årstider, veckodagar (och månader) + vuosi, kuukausi, viikko, tänään, huomenna, eilen

Räkneord 21 – 1000

Ablativ och allativ

Kenelle? ex. minulle, tytölle

Keneltä? ex. minulta, pojalta

Imperativ singularis

Lue/Älä lue!

Ord som hör till dessa teman:

Fördjupning av temaorden i åk 3, Finland och Norden. Befästa vanliga verb och adjektiv.

Förslag till arbetssätt:

Muntliga övningar, enkla hör- och läsförståelser, skriva egna texter.

Finska åk 5

Muntligt (och skriftligt)

Kunna svara på dessa frågor:

Samma som i åk 3 och åk 4

Frågor med att-formen ex. Mitä sinä haluat tehdä? Mitä sinä et halua tehdä?

Mitä sinä teit?

Millainen sää on?

Millä luokalla sinä olet?

Mistä sinä pidät? (ex. Musiikista, väristä,etc)

Onko sinulla.....?

Eikö sinulla ole.....?

Muntligt och skriftligt:

Kunna svara på frågor med:

Samma som i åk 3 och åk 4

Mihin? ex. Mihin äiti panee kirjat?

Mistä? ex. Mistä sinä otat kynän? Mistä sinä pidät?

Kenet? ex. Kenet sinä näet?

Annat:

Jag:

Kunna presentera sig själv och någon annan.

Kunna kort berätta om sina intressen och utseende

Finland

Kunna berätta om Finland:

Ex. Finlands natur, Finlands städer på finska (de största), kända artister och idrottare som kommer från Finland

Känna till texten till ” Maamme-laulu ”

Väder:

Kunna berätta om vädret i Finland – ge en kort väderleksrapport

Kunna väderstrecken (etelä, pohjoinen, länsi, itä)

Tidsuttryck:

årstider, månader, veckodagar, dygnet

högtider (nyår, påsk, midsommar, självständighetsdag, jul)

Kroppsdelar

Ordningstalen 1-6

Berättelser:

Kunna rita en bild enligt enkla instruktioner.

Kunna berätta om en bild.

Strukturer:

Yttre lokalkasus:

Mihin sinä panet kynän? Pulpetille

Missä sinulla on kynä? Pulpetilla

Mistä sinä otat kynän? Pulpetilta

Inre lokalkasus:

Mihin?

ex. Mihin sinä menet aamulla? Kouluun

Mihin orava kiipeää? Puuhun

Mihin isä astuu? Veneeseen

Missä?

ex. Missä sinä olet päivällä? Koulussa

Mistä?

ex. Mistä sinä tulet iltapäivällä? Koulusta

Infinitiv I (jakande och nekande) att-formen (känna till)

ex. Minä haluan syödä.

Sinä et osaa lentää.

Imperfekt (jakande)

Minä söin.

Objektsformen av personliga formen:

Minä näen **sinut**, mutta sinä et näe **minua**.

Possessiv suffix (känna till)

auto**ni,** auto**si,** auto**nsa,** auto**mme,** auto**nne,** auto**nsa**

Ämnesord i partitiv:

ex. Minä juon **maitoa.**

Förslag till arbetssätt:

Muntliga övningar, hörförståelser, läsförståelser och skriva egna text

Finska åk 6

Muntligt (och skriftligt)

Kunna svara på dessa frågor:

Samma som i åk 3, åk 4 och åk 5

Mitä sinä et tehnyt?

Miksi sinä aiot tulla?

Mikä sinusta tulee?

Millaiseksi sää muuttuu?Ex. aurinkoiseksi

Millaiseksi hän tulee?Ex. iloiseksi

Ketä sinä ihailet / rakastat?

Mitä sinä inhoat?

Annat:

Vardagskompetens inom dessa områden:

Hälsa och sport:

Tandläkar- och läkarbesök

Olika måltider

Kunna berätta om hälsosam mat

Kunna berätta om hälsosamma levnadsvanor ex. kunna berätta om olika aktiviteter, sömn, frisk luft mm

Kunna berätta om skolans idrottsdag

Kunna berätta om egna fritidsintressen

Yrken:

Kunna berätta om de vanligaste yrkena

Kunna berätta om sitt eget drömyrke

Att klara sig i olika vardags situationer på finska:

Kunna ge en enkel vägbeskrivning

Ringa nödnummer

Beställa tid till tandläkare/läkare/frisör

Beställa mat på restaurang

Kunna samtala om pengar på finska (köpa, betala)

Klockan

Repetition av temaområden som tagits upp i de tidigare årskurserna

Strukturer:

Nekande imperfekt ex. Minä en nukkunut.

Translativ ex. Minä aion tulla poliisiksi.

Känsloverb ex. Minä rakastan sinua.

Repetera tidigare strukturer

Förslag till arbetssätt:

Muntliga övningar, hörförståelser, läsförståelser och skriva egna texter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant som möjligt för eleverna. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att

lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M5	I2	K1, K7
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K2, K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M5	I2	K1, K7
M6	I2	K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K2, K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M4	I1	K4, K5
M5	I2	K1, K7
M6	I2	K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K2, K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta finska språket i omgivningen	Eleven kan beskriva i vilka sammanhang man kan läsa och höra finska.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M4	I1	K4, K5
M5	I2	K1, K7
M6	I2	K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K2, K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta finska språket i omgivningen	Eleven kan beskriva i vilka sammanhang man kan läsa och höra finska.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs

A-lärokurs i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Den modersmålsinriktade lärokursen undervisas som A1-språk eller som A2-språk. Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i modersmålsinriktad finska har samma mål. Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande

verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda sina språkkunskaper, utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbt.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Man bör i bedömningen speciellt ta hänsyn till att referensramen är anpassad för språkundervisningen i främmande språk och att elever som undervisas enligt den modersmålsinriktade lärokursen har relativt goda muntliga kunskaper i finska redan vid skolstarten, medan elevens kunskaper i de övriga delområdena kan variera stort.

34.6.3. Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** genomförs elevhandledningen huvudsakligen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Man kan också reservera lektioner för elevhandledning på det sätt som fastställs i läroplanen. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Utöver den egna skolan och närmiljön kan även företag och andra samarbetsparter i den närmaste omgivningen fungera som lärmiljöer.*

Elevhandledningen ska stödja eleverna att hitta och utveckla studiestrategier, stärka deras förmåga att ställa upp individuella mål och utvärdera hur målen nås samt bidra till att utveckla förmågan att lära sig. Handledningen ska hjälpa eleverna att tillägna sig olika färdigheter och metoder som behövs för att lära sig, arbeta, inhämta kunskap och hantera information i studierna. De ska också lära sig att identifiera läroämnenas särdrag samt att välja lämpliga inlärningsstrategier för varje läroämne. Handledningen ska stödja utvecklandet av elevernas sociala färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp.

Elevhandledningen ska utveckla färdigheter som behövs i livet och stärka elevernas positiva uppfattning om sig själva som elever. Eleverna ska vägledas att identifiera och värdesätta både sina egna och andras styrkor, förmågor och färdigheter. De ska stödjas att ta ansvar för sitt liv, sina studier, sina val och sin medverkan som aktiva medlemmar och aktörer i gruppen och närmiljön. Eleverna ska ges möjligheter att delta och påverka i skolgemenskapen och närmiljön, för att de småningom ska få en uppfattning om sina möjligheter att påverka i samhället.

Via elevhandledningen ska eleverna bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringsliv i den närmaste omgivningen. Syftet med eventuella studiebesök och exkursioner är att ge eleverna en bild av arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Genom besöken väcks också elevernas intresse för olika yrken.

Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna när det gäller att få information och göra val förknippade med studierna. De ska ha möjlighet till personliga handledningssamtal om studier och val och att få svar på olika frågor gällande lärande och skolgång.

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från

sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

34.6.4. Främmande språk

Engelska, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med elever och grupper också på olika håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan i en internationell värld.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan

olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

A-lärokurs i engelska i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i engelska har samma mål. Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

- viktigt att variera lärmiljöerna utifrån gruppens behov

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i engelska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i engelska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika

sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

- engelska sånger, lekar och ramsor
- vardagssituationer och helgfirande

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

- verben have och be
- bestämd och obestämd form av substantiv (a, an, the)
- regelbundna pluralformer
- personliga- och possesiva pronomen
- genitiv
- de vanligaste prepositionerna
- grundtal 1-20
- veckodagar
- månader
- årstider
- klockan
- färger

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

- strävan efter ett gott uttal
- träning i att kommunicera i tal och skrift i olika situationer

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K2
M5	I2	K1, K3
M6	I2	K1, K4, K5, K6
M9	I3	K2, K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurudana språk det finns i hens närmiljö, vilka språk det talas mest i världen och hur utbrett det engelska språket är.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga

- enligt mognad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

- enligt mognad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

- engelska sånger, lekar och ramsor
- vardagssituationer och helgfirande

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

- alfabetet
- enkelt och pågående presens
- regelbunden och oregelbunden imperfekt
- räkneorden 1-100
- ordningstal 1-10
- klockan
- hjälpverben: can, must
- there is och there are
- this, these, that och those
- adjektivens komparation
- imperfekt
- bekanta sig med fonetisk skrift

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande

av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K2
M4	I1	K2, K3
M6	I2	K1, K4, K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga

- enligt mognad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hitta engelskspråkigt material	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

- enligt mognad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

- skillnader i användningen av pågående och enkelt presens
- oregelbunden pluralböjning
- ordföljden
- be going to-formen
- ordningstal
- datum
- some/any
- perfekt och pluskvamperfekt
- oregelbundna verb

Oregelbundna verb som eleverna ska lära sig på årskurs 6:

- be was/were been vara
- begin began begun börja
- break broke broken bryta, gå sönder
- build built built bygga
- buy bought bought köpa
- catch caught caught fånga
- choose chose chosen välja
- come came come komma
- cost cost cost kosta
- cut cut cut klippa
- do did done göra
- draw drew drawn rita, dra
- drink drank drunk dricka
- drive drove driven köra
- eat ate eaten äta
- fall fell fallen falla
- feel felt felt känna
- find found found hitta, finna
- fly flew flown flyga
- forget forgot forgotten/forgot glömma
- get got got få, skaffa, bli
- give gave given ge
- go went gone gå, fara
- grow grew grown växa, odla
- have had had ha
- hear heard heard höra
- keep kept kept hålla, behålla
- know knew known veta, kunna, känna
- lay laid laid lägga, sätta, placera
- leave left left lämna, avgå
- lie lay lain ligga
- lose lost lost förlora, tappa
- make made made göra, tillverka
- meet met met möta, träffa
- pay paid paid betala
- put put put sätta, ställa, placera
- read read read läsa
- ride rode ridden rida, åka
- ring rang rung ringa
- run ran run springa
- say said said säga
- see saw seen se
- sell sold sold sälja
- send sent sent sända
- shake shook shaken skak
- sing sang sung sjunga

- sit sat sat sitta
- sleep slept slept sova
- speak spoke spoken tala
- spend spent spent spendera, tillbringa, slösa
- swim swam swum simma
- take took taken ta
- teach taught taught undervisa, lära ut
- tell told told berätta
- think thought thought tänka
- understand understood understood förstå
- wake (up) woke woken vakna
- wear wore worn bära, ha på sig
- win won won vinna
- write wrote written skriva

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K2
M4	I1	K2, K3
M6	I2	K1, K4, K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga

- enligt mognad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hitta engelskspråkigt material	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

- enligt mognad

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

34.6.5. Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

"Vi rör på oss och tränar våra färdigheter tillsammans."

I årskurserna 3–6 *ligger tyngdpunkten i undervisningen på att befästa och bredda de grundläggande motoriska färdigheterna samt stärka de sociala färdigheterna. En mångsidig undervisning som präglas av samspel och kommunikation stödjer lärandet, elevernas välbefinnande, deras utveckling mot självständighet och delaktighet samt ger beredskap för en aktiv livsstil. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i att planera och genomföra aktiviteter på ett ansvarsfullt sätt.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 3–6

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I gymnastikundervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 3–6

En uppmuntrande och accepterande atmosfär än en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevens individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att tydlighet präglar undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 3–6 ska särskild vikt fästas vid sådana grundläggande färdigheter som inverkar på hur eleverna kan delta i gemensamma aktiviteter.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 3–6

Eleverna ska genom uppmuntrande och handledande respons och bedömning motiveras att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stödjer elevernas positiva uppfattning om sig själva som motionsutövare. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig information om elevernas lärande och sätt att arbeta.

I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov samt stödja dem. Elevernas hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen. Vid bedömningen observeras elevernas aktivitet och arbete. Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska vägledas att utvärdera sig själva.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i gymnastik genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i gymnastik.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

- redskapsgymnastik (olika variatïoner på kullerbytta, förövningar för hjulning, plint, bock, räck, ringar, rep)
- övningar med handredskap: (ärtpåse, boll, hopprep, tunnband)

- bollspel: innebandy (dribbling, passning, skott, spel), korgboll: (studsa, passa, kasta, anpassade spel)
- lekar och stafetter
- rörelse till musik: (enkla stegserier, ringlekar)
- simning: (grundläggande simteknik, dykning)
- friidrott: löpning (start- och reaktionsövningar, stafetter, olika löpsträckor), hopp (grunderna i längd- och höjdhopp), kast: (grunderna i kula, bollkastning med ansats)
- bollspel: fotboll (dribbling, passning, skott), fyra mål (kasta, ta lyra, slagteknik)
- orientering i närmiljö (de vanligaste karttecknen, kartläsningsövning, fotoorientering)
- skridskoåkning (öva framåt, bakåt, bromsa, spel)
- skidåkning (grundläggande teknik i klassisk och fristil, övningar med och utan stavar)

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

- redskapsgymnastik (olika variatïoner på kullerbytta, förövningar för hjulning, plint, bock, räck, ringar, rep)
- övningar med handredskap: (ärtpåse, boll, hopprep, tunnband)
- bollspel: innebandy (dribbling, passning, skott, spel), korgboll: (studsa, passa, kasta, anpassade spel)
- lekar och stafetter
- rörelse till musik: (enkla stegserier, ringlekar)
- simning: (grundläggande simteknik, dykning)
- friidrott: löpning (t.ex. start- och reaktionsövningar, stafetter, olika löpsträckor), hopp (grunderna i längd- och höjdhopp), kast: (grunderna i kula, bollkastning med ansats)
- bollspel: fotboll (dribbling, passning, skott), fyra mål (kasta, ta lyra, slagteknik)
- orientering i närmiljö (de vanligaste karttecknen, kartläsningsövning, fotoorientering)
- skridskoåkning (öva framåt, bakåt, bromsa, spel)
- skidåkning (grundläggande teknik i klassisk och fristil, övningar med och utan stavar)

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

- redskapsgymnastik: hjulning, förövningar för hand- och huvudstående, plint, bock, räck, ringar, rep
- övningar med handredskap: ärtpåse, boll, hopprep, tunnband
- bollspel: innebandy (dribbling, passning, skott, spel), korgboll (studsa, passa, kasta, anpassade spel), volleyboll (öva fingerslag, baggerslag, serve, anpassade spel), handboll (studsa, passa, kasta, anpassade spel)
- lekar och stafetter
- rörelse till musik: stegserier, ringlekar, enkla danser
- simning: grundläggande simteknik, dykning
- friidrott: löpning (start- och reaktionsövningar, stafetter, olika löpsträckor), hopp (längd- och höjdhopp), kast: (kulstötning, spjutkastning)
- bollspel: fotboll (dribbling, passning, nedtagning, nick, skott, spel), boboll (kasta, ta lyra med plockhandske, slagteknik, anpassade spel)
- orientering (de vanligaste karttecknen, kartläsningsövning, grundläggande kompassteknik, fotoorientering, stjärnorientering)
- skridskoåkning (öva framåt, bakåt, bromsa, enkla hopp, vändningar, cirklingar, spel)
- skidåkning (grundläggande teknik i klassisk och fristil, övningar med och utan stavar, utförsåkning)
- Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och

olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

- redskapsgymnastik: hjulning, förövningar för hand- och huvudstående, plint, bock, räck, ringar, rep
- övningar med handredskap: ärtpåse, boll, hopprep, tunnband. Bollspel: innebandy (dribbling, passning, skott, spel), korgboll (studsa, passa, kasta, anpassade spel), volleyboll (öva fingerslag, baggerslag, serve, anpassade spel), handboll (studsa, passa, kasta, anpassade spel)
- lekar och stafetter
- rörelse till musik: stegserier, ringlekar, enkla danser
- simning: grundläggande simteknik, dykning
- friidrott: löpning (start- och reaktionsövningar, stafetter, olika löpsträckor), hopp (längd- och höjdhopp), kast: (kulstötning, spjutkastning)
- bollspel: fotboll (dribbling, passning, nedtagning, nick, skott, spel), boboll (kasta, ta lyra med plockhandske, slagteknik, anpassade spel)
- orientering (de vanligaste karttecknen, kartläsningsövning, grundläggande kompassteknik, fotoorientering, stjärnorientering)
- skridskoåkning (öva framåt, bakåt, bromsa, enkla hopp, vändningar, cirklingar, spel)
- skidåkning (grundläggande teknik i klassisk och fristil, övningar med och utan stavar, utförsåkning)

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

34.6.6. Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmuntra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

Läroämnets uppdrag i årskurs 4-6

***I årskurserna 4-6** är historieundervisningens uppdrag att göra eleverna förtrogna med den historiska kunskapens natur, hur man söker historisk information och vilka grundbegrepp som används. Syftet är att väcka elevernas intresse och förståelse för historia och för betydelsen av mänsklig aktivitet. I undervisningen av innehållet som beskrivs i grunderna ska konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt prioriteras.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 4–6

För att uppnå målen i läroämnet historia är det viktigt att prioritera interaktiva, upplevelsebaserade arbetssätt, till exempel att undersöka olika källor och att berätta och använda drama, lekar och spel. Målet är att stärka elevernas förmåga att läsa och tolka historiska texter och miljöer samt att öva sig att göra tolkningar både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska lära sig att söka och använda historisk information, också med hjälp av digitala verktyg. Som läroämne går historia bra att integrera med andra läroämnen.

Samarbete med bibliotek:

- historieresor och "gammaldags företagsby" bidrar till att historien upplevs med alla sinnen
- ta gärna kontakt med lokala experter t.ex. hembygdsföreningar

Digitalt material:

- t.ex. filmsnuttar från Tidsdeckarna, Historieätarna och Sveriges historia
- material på olika hemsidor: SO-rummet, Vetamix, UR m.m.
- stora muséer har digitalt material på sina hemsidor

Litteratur:

- Barnens historia, Barnens världshistoria del I-VI (Öhman m.fl.), Kunskapens värld, Åberg, G: Resan genom historien (temaregister på skönlitteratur för barn)

HISTORISKA BOKSERIER

Åk 1-2

Ahlburg, Kirsten	Tora-böcker (4 st)	vikingatiden
Ljunggren, Magnus	Riddarskolan-serien (13 st)	medeltiden
Sandin, Joan	Den långa resan till Amerika (3 st)	emigranter 1860-talet
Widmark, Martin	Halvdan Viking-serien (6 st)	vikingatiden

Åk 3-6

Cowell Cressida	Hicke Hiskelig	vikingatid, drakar, fantasy, humor
Eggens, Magda	Du måste berätta! m.fl.	judeförföljelse
Ellis, Deborah	böckerna om Parvana	krigets Afghanistan
Ericson, Stig	böckerna om Lilla Vargen	indianer
Gripe, Camilla	böckerna om Eira (4 st)	1600-talet
Gustafson, Anders	böckerna om Katinka (3 st)	medeltiden
Hoffman, Yvonne	Den kluvna stenen/Kniven o ringen	900-talet
	Det röda bokmärket osv (3 st)	tidsresor 1700-talet
Hoh, Diane	Titanic-serien (3 st)	1912
Johnson, Lois W.	Äventyr på Windy Hill (4 st)	amerikaemigranter
Kimselius, Kim M.	böckerna om Theo o Ramona	världshistoriehändelser
Lindberg, Margareta	Sagan om Wira (2 st)	bronsåldern
Mangold, Maud	böckerna om Lisa o Samuel (3 st)	Göteborg 1850-talet
Paver, Michelle	Bronsdolken (5 st)	bronsåldern
	Vargbröder (6st)	
Peterson, Hans	böckerna om Matti (3 st)	indianböcker
Scarrow, Simon	Gladiator-serien	
Storck, Åsa	Milo-serien (3 st)	flyktingöde i Sverige
	böckerna om Ram o Inna	jägarfolkens tid
Strömstedt	böckerna om Majken (6 st)	Sverige 1940-talet
Wilder, Laura I	Lilla huset på prärien-serien	

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen får eleverna lära sig genom att undersöka. Eleverna ska uppmuntras att tolka, jämföra, dra slutsatser och tillämpa information både muntligt och skriftligt. För att eleverna ska förstå historietexterna ska läraren förklara de begrepp som förekommer.

- läroboken som talsyntes
- mycket material finns både digitalt och i bokform
- muntliga prov

Bedömning av elevens lärande i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen ska bedömningen vara handledande och sporrande. Genom att ge respons strävar man efter att uppmuntra eleverna att undersöka olika historiska källor och göra sina egna tolkningar av dem. I bedömningen beaktas såväl elevens förmåga att uttrycka sig mångsidigt i tal och skrift som kompetens som eleven visat eller uttryckt på andra sätt. I bedömningen ska man särskilt fokusera på hur eleven tillämpar kunskap och utvecklar sitt historiska tänkande, inte på om hen har memorerat innehållet.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i historia genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i historia. Bedömningskriterierna kan även användas i bedömningen i de lägre årskurserna. Med tanke på studieframgången är det viktigt att på ett interaktivt sätt få möjlighet att undersöka historiska företeelser och leva sig in i historiska skeenden, men också att förstå den kulturella miljön, uppfatta tidsperspektiv samt förstå människans roll i historien och historiens betydelse för mänskligheten och för det egna livet i dag och i framtiden.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

- uppmärksamma lokal förhistoria, kunskap finns i nejden
- använd gärna närproducerat material t.ex. film, kartor, böcker, forskargruppper, utställningar i hembygdsmuséer
- Nationalmuséet i Helsingfors har även fynd från Pedersöre
- egyptologin
- Mesopotanien
- skriftspråkets utveckling

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

- arbeta gärna gränsöverskrivande
- uppmärksamma eleven på vilka arv vi har kvar i dagens samhälle t.ex. demokrati, sport och kultur, OS, arkitektur, pelarna i våra kyrkor, filosofi, stadsplaneringen, mytologiska referenser (i film och litteratur)

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

- arbeta gärna gränsöverskridande, religionshistoria t.ex. en medeltida dag (går att ha inomhus)

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

- koncentreras till åk 6

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

- koncentreras till åk 6

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5, K6, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K3
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K7
M9	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4
M10	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska handledas att reflektera över sina erfarenheter, som ett led i självbedömningen.

M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen historiska källor	Eleven kan under handledning söka historisk information i olika informationskällor.

M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.	Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.

M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kronologisk uppfattning	Eleven känner igen de centrala indelningarna i historiska epoker och kan ge exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.

M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för orsakssammanhang i historia	Eleven känner igen och kan ge exempel på historiska orsakssammanhang.

M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå förändring	Eleven kan beskriva förändringar och förklara varför en förändring inte är det samma som framsteg och kan utgående från några exempel beskriva förändringar som inte har haft samma innebörd för olika människor och grupper.

M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven kan ge exempel på företeelser som omspänner flera epoker.

M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beskriva förhållandet mellan orsak och verkan	Eleven kan i stora drag beskriva förhållandet mellan orsak och verkan i historiska företeelser.

M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara tolkningar	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför samma händelse eller företeelse kan tolkas på olika sätt.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

- behandlas på åk 5

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

- behandlas på åk 5

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

- behandlas främst i åk 5
- här: hur Finland uppstår
- den finska medeltiden
- arbeta gärna gränsöverskridande

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

- arbeta och tänk gränsöverskridande med t.ex. bildkonst, musik, fysik, religion
- vetenskapen mot religionen

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

- hur landet byggs upp, hur krigen utarmar folket, Sveaborg, Per Brahe, Hakkapeliterna m.m.
- lokal förankring: Pedersöre storsocken, Jakobstad grundas, kommunens kyrkor byggs, Gabriel Aspegren, Anders Chydenius, Abraham Häggman från Bäckby

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K3
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K4, K7
M8	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K7
M9	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4
M10	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M11	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kronologisk uppfattning	Eleven känner igen de centrala indelningarna i historiska epoker och kan ge exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.

M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för orsakssammanhang i historia	Eleven känner igen och kan ge exempel på historiska orsakssammanhang.

M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven kan ge exempel på företeelser som omspänner flera epoker.

M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beskriva förhållandet mellan orsak och verkan	Eleven kan i stora drag beskriva förhållandet mellan orsak och verkan i historiska företeelser.

M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara tolkningar	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför samma händelse eller företeelse kan tolkas på olika sätt.

M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan berätta och förklara en händelse eller företeelse ur olika människors synvinkel.

34.6.7. Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6 *har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att uppmuntra och stödja elevernas strävan efter att skapa en egen identitet och livsåskådning.Det centrala i undervisningen är att stödja utvecklingen av elevernas etiska tänkande, kulturella färdigheter och förmåga att uttrycka sina åsikter och motivera dem.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där varje elev upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att lära sig och arbeta och går lätt att förändra. De gemensamma undersökningarna och

diskussionerna som leds av läraren berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. I de konkreta aktiviteterna ska digitaliseringen i livsmiljön beaktas.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Bedömning av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska uppmuntra eleven att studera och undersöka centrala källor och deras särdrag och att själv tolka dem. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunskaper som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i livsåskådningskunskap genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i livsåskådningskunskap.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts- religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att

tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför ska man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K3, K7
M4	I1, I2, I3	K3, K7
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3	K2, K7
M9	I3	K2, K3
M10	I1, I2, I3, I4	K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts- religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför ska man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K3, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K3, K7
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3	K2, K7
M9	I3	K2, K3
M10	I1, I2, I3, I4	K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts- religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter

- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför ska man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K3, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K5
M3	I1, I2, I3	K1, K4
M4	I1, I2, I3	K3, K7
M5	I2, I3, I4	K2, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3	K2, K7
M9	I3	K2, K3
M10	I1, I2, I3, I4	K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.

M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att dra slutsatser	Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.

M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

- rätt och fel, regler
- ansvar och frihet
- vänskap
- åsikts- religions- och livsåskådningsfrihet
- rättvisa i det dagliga livet; Vad är rättvisa?
- hänsyn och tolerans
- mobbning

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

- olikhet och tolerans
- olika seder och bruk
- olika livsåskådningar
- kulturella minoriteter
- kulturarv

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

- moral
- rasism
- barnens rättigheter
- demokrati

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

- allemansrätten
- hållbar utveckling och naturvård
- rättvis handel
- miljöorganisationer
- djurskydd
- världsarv, naturskyddsområden
- tidsbegrepp; Varför ska man komma i tid? Vad gör du om du kommer försenad? I vilka situationer får man bli försenad?

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K3, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K5
M3	I1, I2, I3	K1, K4
M4	I1, I2, I3	K3, K7
M5	I2, I3, I4	K2, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3	K2, K7
M9	I3	K2, K3
M10	I1, I2, I3, I4	K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.

M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att dra slutsatser	Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.

M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

34.6.8. Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3-6 *ska undervisningen i matematik erbjuda upplevelser med vilkas hjälp eleverna kan tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka sina matematiska tankar och lösningar på olika sätt och med olika hjälpmedel. Mångsidig problemlösning självständigt och i grupp samt jämförelse av olika sätt att lösa problem är centrala delar av undervisningen. Undervisningen i matematik ska befästa och bredda elevernas förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt utveckla en flytande räknefärdighet.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 3–6

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Matematik ska fortsättningsvis studeras i en lärmiljö som präglas av konkretisering och olika hjälpmedel. Hjälpmedlen ska vara lätt tillgängliga. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna ska ha möjlighet att påverka valet av arbetssätt. Man arbetar både gemensamt och individuellt. Pedagogiska spel och lekar är ett viktigt arbetssätt som motiverar eleverna. Digitala verktyg och miniräknare används i undervisningen och studierna.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 3–6

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om kunskaperna är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid för matematiklärandet och stödet ska vara systematiskt. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper samtidigt som deras positiva attityd och självförtroende stärks. Eleverna ska erbjudas lämpliga konkreta hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Varje elev ska ges möjlighet att öva tillräckligt.

Elever som behöver mera utmaningar ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer och genom att berika undervisningsinnehållet. Uppgifterna kan till exempel omfatta talens egenskaper, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och matematiska tillämpningar.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 3–6

Under läsåret är den huvudsakliga uppgiften för bedömningen av lärandet att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och konstruktiv. Dessa stödjer eleverna att utveckla matematiska färdigheter och sporrar vid behov eleverna att försöka på nytt. Eleverna handleds att själva utvärdera sitt lärande och upptäcka sina styrkor. Responsen ska hjälpa dem att förstå vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur. Eleverna ska dessutom handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sin attityd till matematikstudierna.

Eleverna förutsätts att bättre än tidigare kunna uttrycka sitt matematiska tänkande i tal, skrift, med figurer och olika hjälpmedel. Föremål för bedömning är prestationssättet, hur korrekta lösningarna är och hur eleven tillämpar det som hen lärt sig.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

- talområdet 0-1000
- huvudräkning
- addition med minnessiffra
- subtraktion med lån
- multiplikationstabellerna 1-10
- multiplikation med uppställning: med minnessiffra och utan minnessiffra
- sambandet mellan multiplikation och division
- enkel division med rest
- bråk: begreppet bråk, jämförelse av bråks storlek, addition och subtraktion av bråk med lika nämnare

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

- tvådimensionella figurer: kvadrat, rektangel, triangel, parallellogram och cirkel
- parallella linjer
- vinkel, sida och hörn
- mittpunkt
- omkrets
- tredimensionella figurer: kub, rätblock, pyramid, klot, cylinder, kon
- längdenheter: km, m, dm, cm och mm
- volymenheter: l och dl
- massaenheter: kg och g
- analog och digital tid

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

- kan avläsa och rita enkla tabeller och diagram

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3
M7	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I2	K1, K4
M10	I2	K1, K3, K6
M11	I4	K4, K5
M12	I4	K1, K3, K6

Mål för undervisningen

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

- handleda eleven att förstå begreppen term, summa , differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

- den negativa heltalen behandlas under åk 4

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

- talområdet 0-10 000
- huvudräkning
- avrundning och överslagsräkning
- negativa tal
- behärskar multipikationstabellerna 1-10
- behärskar multiplikation med uppställning även med tvåsiffriga faktorer
- behärskar kort och lång division med ensiffrig nämnare
- förstår räknesättens ordningsföljd
- lär sig sambandet mellan tal i bråkform och blandad form
- känner till sambandet mellan bråk och decimaltal
- introduktion av decimaltal

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och

koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

- omkrets
- längd- och volymenheter
- massaenheter: ton
- tidsenheter: år, månad, vecka, dygn, timme, minut och sekund
- kan omvandla massa-, längd- och volymenheter samt ange resultatet med lämplig måttenhet
- koordinatsystem
- spegling och symmetri

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

- kan avläsa, rita och tolka tabeller och diagram

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3
M7	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I2	K1, K4
M10	I2	K1, K3, K6
M11	I4	K4, K5
M12	I4	K1, K3, K6
M13	I5	K4, K5

Mål för undervisningen

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

- talområdet 0 - 1 000 000
- överslagsräkning
- de fyra räknesätten och sambandet mellan dem
- räknesättens ordningsföljd
- bråk
- lär sig sambandet mellan tal i bråkform och blandad form
- lär sig förlänga och förkorta bråk
- kan addera och subtrahera bråk med samma nämnare
- lär sig multiplicera och dividera bråk med naturliga tal
- lär sig sambandet mellan bråk, decimaltal och procent
- decimaltal: lär sig avrunda decimaltal till heltal, tiondelar och hundradelar, lär sig addera och subtrahera decimaltal, lär sig multiplicera och dividera decimaltal med naturliga tal

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

- längdenheterna: mm, cm, dm, m, dam, hm, km och mil
- massaenheterna: mg, cg, dg, g, dag, hg, kg och ton
- volymenheterna: ml, cl, dl och l
- tidsenheterna: sekund, minut, timme, dygn, vecka, månad och år
- geometriska figurer (polygoner och kroppar): triangel, romb, parallellogram, kvadrat, rektangel, trapets, kub, rätblock, prisma, pyramid, kon, cylinder och klot
- parallella och korsande linjer
- sträcka och stråle
- vinklar: raka, trubbiga, räta och spetsiga
- vinkelmätning med gradskiva
- vinkelsumma
- cirkel: diameter, radie och korda
- kan använda passare

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

- medelvärde

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3
M7	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I2	K1, K4
M10	I2	K1, K3, K6
M11	I4	K4, K5
M12	I4	K1, K3, K6
M13	I5	K4, K5
M14	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

- inga begränsningar i talområdet
- överslagsräkning
- de fyra räknesätten och sambandet mellan dem
- räknesättens ordningsföljd
- bråk: lär sig sambandet mellan tal i bråkform och blandad form, lär sig förlänga och förkorta bråk, kan addera och subtrahera bråk med samma och olika nämnare, lär sig multiplicera och dividera bråk med naturliga tal, lär sig sambandet mellan bråk, decimaltal och procent
- behärska grunderna i procenträkning
- decimaltal: förstår decimaltal, kan addera och subtrahera decimaltal, kan multiplicera och dividera decimaltal även med (andra) decimaltal, kan avrunda decimaltal till heltal, tiondelar och hundradelar

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

- kan lösa enkla ekvationer

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

- beräkning av omkrets och area (kvadrat, rektangel och triangel)
- beräkning av arean och volymen av rätblock
- skala och karta
- behärskar olika enheter och kan utföra enhetsbyten med de vanligaste enheterna

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

- begreppet sannolikhet och enkla sannolikhetsberäkningar
- största och minsta värde
- typvärde

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3
M7	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I2	K1, K4
M10	I2	K1, K3, K6
M11	I4	K4, K5
M12	I4	K1, K3, K6
M13	I5	K4, K5
M14	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

34.6.9. Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning

om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

Läroämnets uppdrag i åk 3-6

***I årskurserna 3–6** har undervisningen som särskilt uppdrag att utveckla elevernas uttrycks- och kommunikationsförmåga, läs- och skrivfärdigheter samt läs- och skrivstrategier och att vidga elevernas textvärld. Eleven ska handledas att på ett ändamålsenligt, tryggt och ansvarsfullt sätt ta del av allt mer mångsidiga kommunikationssituationer, även multimediala, samt att tolka, producera och analysera allt mer multimodala texter som en del av förmågan att lära sig. Samtidigt som eleven utvecklar sina språkliga färdigheter och reflekterar över betydelser i texter utökas kunskapen om språk, litteratur, medier och övrig kultur. Målet för undervisningen är att väcka elevens intresse och ge redskap för att göra språkliga iakttagelser, utveckla ett läsintresse och för att uttrycka sig på olika sätt. Undervisningen ska även erbjuda läs- och språkupplevelser.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama

fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnen.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3-6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modermål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i ifrågavarande lärokurs. Bedömningen i årskurs 3–6 ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursens uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3-6** är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lär sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig*

även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnen.

- i Pedersöre är dialekterna starkt förankrade hos eleverna, därför skall eleverna öva sig att använda standardsvenska
- eleverna får bekanta sig med olika kultur- och högtidstraditioner: Svenska dagen, Självständighetsdagen, Lucia, Topeliusdagen, Runebergsdagen, Kalevaladagen, Valborg

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3-6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modermål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i ifrågavarande lärokurs. Bedömningen i årskurs 3–6 ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

- muntlig och skriftlig kommunikation på standardsvenska
- presentationer, bokreferat, drama, dialoger
- eleverna får vana att uppträda

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

- övar sig att använda lässtrategier för att förstå olika texters innehåll: förutspår, reder ut nya ord och uttryck, ställer frågor till texten och sammanfattar
- läser, lyssnar till och tolkar barnlitteratur, medietexter och andra texter, även multimodala texter
- delar med sig av läsupplevelser

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

- ordklasser: substantiv, adjektiv, verb
- substantiv: en/ett, flera
- adjektiv: komparera
- verb: infinitiv, presens, imperfekt, perfekt
- bygger upp en berättelse där händelseförloppet följer en logisk ordning
- uttrycker erfarenheter och tankar med hjälp av texter
- multimodala texter
- använder versal i början av mening och i namn
- skriver snyggt för hand
- skriver digitalt
- rättskrivning: dubbelteckning, ljudstridiga vanligt förekommande ord

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

- finlandssvensk och finländsk litteratur, finländska författare
- barnlitteratur inom olika genrer
- boksamtal
- samarbete med bibliotek
- övar sig i att använda ett mångsidigt medie- och kulturutbud

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K4, K7
M5	I2	K1, K4, K5
M8	I2	K1, K4, K5
M9	I3	K1, K2, K4, K7
M11	I3	K1, K4, K5
M14	I4	K2, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer

- sporra och handleda eleven att använda standardsvenska

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

- muntlig och skriftlig kommunikation på standardsvenska
- presentationer, bokreferat, drama, dialoger, diskussionsinlägg
- eleverna får vana att uppträda

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

- övar sig att använda lässtrategier för att förstå olika texters innehåll: förutspår, reder ut nya ord och uttryck, ställer frågor till texten och sammanfattar
- tolkar typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter tillsammans
- läser, lyssnar till och tolkar barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter, även multimodala texter
- delar med sig av läsupplevelser
- ordförråd och begreppsinlärning
- synonymer
- ordspråk och talesätt

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och

övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

- ordklasser: substantiv, adjektiv, verb
- substantiv: singularis, pluralis, obestämd-/bestämd form
- adjektiv: komparera
- verb: infinitiv, presens, imperfekt, perfekt
- avstavning
- bygger upp en berättelse där händelseförloppet följer en logisk ordning
- uttrycker tankar och erfarenheter med hjälp av texter
- multimodala texter
- skriver dialoger
- skriver snyggt för hand
- skriver digitalt
- rättskrivning: ljudstridiga ord

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

- barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer, även nordisk
- boksamtal
- samarbete med bibliotek
- likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer i Finland
- nordiska språk och kulturer
- bekantar sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K4, K7
M5	I2	K1, K4, K5
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M8	I2	K1, K4, K5
M9	I3	K1, K2, K4, K7
M11	I3	K1, K4, K5
M14	I4	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer

- sporra och handleda eleven i att använda standardsvenska

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

- framför målinriktat och sakligt sina åsikter på vårdad standardsvenska

- övar sig i att ge och ta emot konstruktiv respons
- presentationer, diskussionsinlägg och drama
- planerar och medverkar i skolans kulturproduktion (festprogram, morgonsamlingar, teater)

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

- använder lässtrategier för att förstå olika texters innehåll: förutspår, reder ut nya ord och uttryck, ställer frågor till texten och sammanfattar
- använder tankestrategier för att lösa problem genom att analysera och bearbeta dem samt införliva ny kunskap i existerande kunskap
- söker information i olika källor och övar sig i att bedöma texter och källors tillförlitlighet
- strategier vid informationssökning t.ex. skumläsning, djupläsning, sökläsning
- observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet och läsförståelse

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

- ordklasser: substantiv, adjektiv, verb (pluskvamperfekt, futurum), pronomen, räkneord, prepositioner

- satsdelar: subjekt, predikat och objekt
- huvudsats och bisats
- rättskrivning: ljudstridiga ord, låneord
- avstavning
- processkrivning: från idé till publicering
- övar sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala miljöer
- multimodala texter
- rubriker och styckeindelning
- digital kompetens

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

- barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer
- boksamtal
- samarbete med bibliotek
- likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer
- undersöker språket och använder begrepp som beskriver språket och dess språkliga strukturer
- bekantar sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K4, K7
M4	I1	K1, K2, K3, K4
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K4, K5
M8	I2	K1, K4, K5
M10	I3	K1, K4, K5, K7
M11	I3	K1, K4, K5
M13	I4	K1, K2, K4
M14	I4	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala

- eleven förväntas använda standardsvenska i tal och skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

- framför sakligt sina åsikter på vårdad standardsvenska
- övar sig i att ge och ta emot konstruktiv respons samt kommunicerar målinriktat
- presentationer, diskussionsinlägg och drama
- planerar och medverkar i skolans kulturproduktion (festprogram, morgonsamlingar, teater)

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

- använder lässtrategier för att förstå olika texters innehåll: förutspår, reder ut nya ord och uttryck, ställer frågor till texten och sammanfattar
- använder tankestrategier för att lösa problem genom att analysera och bearbeta dem samt införliva ny kunskap i existerande kunskap
- söker information i olika källor och övar sig i att bedöma texter och källors tillförlitlighet
- strategier vid informationssökning t.ex. skumläsning, djupläsning och sökläsning
- observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet och läsförståelse

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande,

beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

- ordklasser: substantiv, adjektiv, verb (pluskvamperfekt, futurum), pronomen, räkneord, prepositioner
- satsdelar: subjekt, predikat, objekt och predikatsfyllnad
- huvudsats och bisats
- rättskrivning: ljudstridiga ord, låneord
- avstavning
- processkrivning: från idé till publicering
- övar sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala miljöer
- multimodala texter
- rubriker och styckeindelning
- digital kompetens
- källhänvisningar, normer för upphovsrätt på nätet och nätetikett

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

- barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer
- boksamtal
- samarbete med bibliotek
- likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer
- undersöker språket och använder begrepp som beskriver språket och dess språkliga strukturer
- mediernas roll i vardagen
- bekantar sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K4, K7
M4	I1	K1, K2, K3, K4
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K4, K5
M8	I2	K1, K4, K5
M10	I3	K1, K4, K5, K7
M11	I3	K1, K4, K5
M12	I3	K2, K4, K5, K6
M13	I4	K1, K2, K4
M14	I4	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala

- eleven förväntas använda standardsvenska i tal och skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att strukturera texter och kommunicera på ett etiskt lämpligt sätt	Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser, kan utvärdera sina egna texter, producera texter stegvis både individuellt och tillsammans med andra och kan ge och ta emot respons. Eleven kan ange sina källor samt känner till normerna för upphovsrätt på nätet.

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

Svenska som andraspråk och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare. Syftet med denna lärokurs är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i språkgemenskapen och ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet för att de ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskaperna samt språk som används inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos eleverna samt väcka intresse och erbjuda redskap för att utveckla språkkunskaperna under hela livet. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena

hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskapen ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Elevernas språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

- *elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller*
- *elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.*

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en elev ska elevens utveckling och prestationer bedömas enligt målen och kriterierna för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Det är viktigt att eleven tar del av samma texter och textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs. Vid behov görs en plan för elevens lärande. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Det är möjligt att övergå till att läsa svenska enligt lärokursen svenska och litteratur, om eleven har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målsättningarna för den lärokursen.

Svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs som är särskilt uttänkt för elever med ett annat modersmål än svenska, finska eller samiska. Det är viktigt att betona att undervisningen i Sv2 inte är stöd- eller specialundervisning, utan en lärokurs med andra utgångspunkter och syften än lärokursen svenska och litteratur.

En elevs behov av lärokursen svenska som andra språk och litteratur fastställs gemensamt av rektor och de lärare som undervisar eleven. Då beslut om vilken lärokurs eleven ska följa tas, ska man beakta om elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden (att kommunicera, att tolka texter, att producera texter och förmåga att förstå språk, litteratur och kultur) av språkkunskaperna. Ifall de svenska kunskaperna är bristfälliga ska eleven läsa Sv2.

En elev som följer lärokursen i Sv2 kan integreras i ämnet svenska och litteratur men ska alltid bedömas enligt kriterierna för svenska som andraspråk. I de lägre årskurserna 1-2 kan eleven med Sv2 integreras i undervisningen i svenska och litteratur, men kan behöva stöd i bland annat

kulturell förståelse och inom delområdet att använda språket som stöd för allt lärande. En elev som går i årskurs 3-9 förespråkas få majoriteten eller åtminstone en del av sina årsveckotimmar i Sv2 undervisade i en mindre undervisningsgrupp eller i en särskild grupp för elever med svenska som andraspråk. Om en elev med svenska som andraspråk påbörjar sin skolgång i sen ålder (årskurs 5 eller senare) behöver klasslärare, speciallärare, rektorn och eventuell lärare i svenska som andra språk bedöma enligt vilken årskurs eleven ska påbörja sina studier i svenska som andraspråk. I årskurs 7-9 finns en nivågruppering för att senkomna elever ska kunna tillägna sig svenska som andraspråk och litteratur på bästa möjliga sätt

Målen för undervisning i svenska och litteratur och Sv2 är de samma med undantag för svenska som andraspråk och litteraturs tilläggskategori: att använda språket som stöd för allt lärande. Om eleven integreras i svenska och litteratur bör klasslärare, timlärare, speciallärare, eventuell lärare i svenska som andra språk och rektorn medvetet arbeta för att eleven uppnår målen för ämnet Sv2 trots integrering i svenska och litteratur. Metoderna och arbetssätten bör vara sådana att eleven utvecklar sin språkliga kompetens och också lär sig använda språket som stöd för allt lärande. Om eleven bedöms enligt lärokursen svenska som andra språk och litteratur bör samtliga lärare som undervisar eleven än mer vara införstådda i att använda språkutvecklande metoder i sin undervisning.

Lärokursens uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6 *är det särskilda målet att stödja utvecklingen av elevernas svenska språk samt att värna om att elevernas läs- och skrivfärdigheter vidareutvecklas och blir mångsidigare. Undervisningen ska beakta elevernas språkfärdigheter och styrkor. Då eleverna tolkar och producerar texter handleds de samtidigt i att observera språkliga drag och litterära medel. Repertoaren vidgas gradvis till längre texter och eleverna lär sig olika sätt att dela med sig av sina läsupplevelser.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnen.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3-6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modermål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i ifrågavarande lärokurs. Bedömningen i årskurs 3–6 ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

- berätta om ett givet, bekant tema
- förklara och beskriva saker och personer
- intervjua
- ge instruktioner
- öva att uttrycka egna åsikter
- berätta med hjälp av nyckelmeningar
- träna korrekt uttal samt betoning och satsmelodi
- att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

- Ordförråd

- årstider, månader och veckodagar

- pengar

- naturen

- väder, temperatur

- olyckor

- kroppen

- kläder och klädstorlekar

- idrott/vintersport

- familj och släkt

- skolämnen

- klockan

- hustyper/boende

- färger

- adress

- känslor

- yrken

- geometriska begrepp (rektangel, kvadrat…)

- biblioteket, boktitel, författare, pärmbild

- bekanta sig med idiomatiska uttryck
- träna att läsa både högt och tyst
- lässtrategier för att förstå och tolka texter
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä och j/g (lj-, gj-, hj-)
- sambandet mellan ljud och bokstav

- förstå skriftliga instruktioner

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

- Alfabetet

- forma bokstäver

- alfabetisk ordning

- läsriktning

- vokaler, konsonanter (läsa, skriva, laborera)
- sambandet mellan ljud och bokstav
- skrivregler

- stor och liten bokstav

- meningsbyggnad

- skiljetecken

- stavningsregler för vanligt förekommande ord

- ordföljd i meningar, frågor och nekande satser

- personbeskrivningar
- skriva olika typer av enkla texter

- beskrivande text

- beskriva text med hjälp av bilder

- schema

- vykort, recept och menyer

- tankekarta (faktatext)

- sms, dagbok, tidning och collage

- dikter och fabler

- bildtext (tidning)

- intervju, serier och brev

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

Kultur och litteratur

- hälsningsfraser och samtal
- presentera personer
- olika trosuppfattningar
- demokrati, att rösta
- mat
- kultur i Finland (Finlands karta, olika finländska personer och figurer)
- julen, tomtar, julfest och andra kulturers fester
- nyår
- Lucia, självständighetsdagen, Runebergsdagen
- klimat, väder
- hobbyn
- dialekter
- biblioteket och barnböcker
- filmer, teater och mediekultur

Grammatik och språklära

- En/ett
- Ordklasser: substantiv, adjektiv, verb, pronomen, prepositioner, räkneord

- frågeord

- Genitiv
- Uppmaningar

Ordkunskap

- stavelse, förstavelse och ändelse

- sammansatta ord och släktord
- motsatsord
- synonymer
- homofoner och homonymer
- lånord
- rimord

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K1, K2, K4
M3	I1	K2
M4	I2	K1, K4
M5	I2	K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4
M7	I3	K1, K4, K5
M8	I3	K1, K2, K4
M9	I3	K1, K2, K4
M10	I4	K2, K4
M11	I4	K2
M12	I4	K2, K4
M13	I5	K1, K2, K7
M14	I5	K4, K7
M15	I5	K1, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter och uttrycksförmåga	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer, utnyttjar sina språkkunskaper och kan diskutera och arbeta utgående från olika teman och texter.

M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå texter och interagera i kommunikationssituationer	Eleven förstår lärarens kommunikation och annat tal då en situation eller ett ämne är bekant eller då läraren ger handledning. Eleven kan agera ansikte mot ansikte i kommunikationssituationer.

M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda olika uttryckssätt i kommunikationssituationer	Eleven uttrycker sig mångsidigt genom att använda olika uttryckssätt och kan ta hänsyn till sin samtalspart.

M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att läsa flytande samt förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven läser olika texter flytande. Eleven känner igen en berättelse, en faktatext och en värderande text och tränar tillämpning av kunskap om genretypiska drag i tolkningen och bedömningen av texter.

M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven deltar i olika situationer där språk används och har en förmåga att tolka skrivna och talade texter.

M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser samt att vidga repertoaren av ord och begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur ord- och begreppsrepertoaren vidgats samt förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser	Eleven har en relativt stor ord- och begreppsrepertoar och kan identifiera textbetydelser som kräver slutledning.

M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och digitalt, både individuellt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i produktionen av texter, förmåga att skriva för hand och med tangentbord	Eleven kan under handledning använda språk som kännetecknar berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven kan skriva svenska för hand och har tillägnat sig färdigheter att skriva med hjälp av tangentbord.

M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och tillsammans med andra samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Eleven kan skriva hela texter och uppvisar kännedom om rättskrivning i sina texter. Eleven behärskar rubriksättning, styckeindelning och fäster uppmärksamhet vid ordval.

M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma texter och att ge och ta emot respons	Eleven kan bedöma sina egna texter, är medveten om styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande och kan ge och ta emot respons.

M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera och jämföra olika drag i språk och språkbruk	Eleven känner igen lagbundenheter i språket och kan med hjälp av gängse begrepp beskriva hur språket varierar i olika situationer. Eleven kan ge exempel på språk och dialekter i sin omgivning.

M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsupplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteratur och kultur	Eleven läser barn- och ungdomslitteratur och kan delta i diskussioner om sina läsupplevelser och om övrig barn- och ungdomskultur.

M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över kulturell mångfald	Eleven kan beskriva flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i sitt eget liv och i sin omgivning.

M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för lärandet	Eleven kan under handledning ställa upp mål för lärandet.

M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera språket i olika läroämnen	Eleven läser med hjälp av stöd texter eller delar av texter som används i olika läroämnen och kan beskriva hur de är uppbyggda.

M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bygga upp en text och söka information	Eleven kan söka information om ett visst ämne och producera en strukturerad muntlig eller skriftlig presentation av ämnet självständigt eller i grupp. Eleven kan under handledning välja ett sätt att söka information som är lämpligt med tanke på sammanhanget och ämnet.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

- berätta om ett givet, bekant tema
- förklara och beskriva saker och personer
- intervjua
- ge instruktioner
- öva att uttrycka egna åsikter
- berätta med hjälp av nyckelmeningar
- träna korrekt uttal samt betoning och satsmelodi
- att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

- Ordförråd

- årstider, månader och veckodagar

- pengar

- naturen

- väder, temperatur

- olyckor

- kroppen

- kläder och klädstorlekar

- idrott/vintersport

- familj och släkt

- skolämnen

- klockan

- hustyper/boende

- färger

- adress

- känslor

- yrken

- geometriska begrepp (rektangel, kvadrat…)

- biblioteket, boktitel, författare, pärmbild

- bekanta sig med idiomatiska uttryck
- träna att läsa både högt och tyst
- lässtrategier för att förstå och tolka texter
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä och j/g (lj-, gj-, hj-)

- sambandet mellan ljud och bokstav
- förstå skriftliga instruktioner

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

- Alfabetet

- forma bokstäver

- alfabetisk ordning

- läsriktning

- vokaler, konsonanter (läsa, skriva, laborera)
- sambandet mellan ljud och bokstav
- skrivregler

- stor och liten bokstav

- meningsbyggnad

- skiljetecken

- stavningsregler för vanligt förekommande ord

- ordföljd i meningar, frågor och nekande satser

- personbeskrivningar
- skriva olika typer av enkla texter

- beskrivande text

- beskriva text med hjälp av bilder

- schema

- vykort, recept och menyer

- tankekarta (faktatext)

- sms, dagbok, tidning och collage

- dikter och fabler

- bildtext (tidning)

- intervju, serier och brev

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

Kultur och litteratur

- hälsningsfraser och samtal
- presentera personer
- olika trosuppfattningar
- demokrati, att rösta
- mat
- kultur i Finland (Finlands karta, olika finländska personer och figurer)
- julen, tomtar, julfest och andra kulturers fester
- nyår
- Lucia, självständighetsdagen, Runebergsdagen
- klimat, väder
- hobbyn
- dialekter
- biblioteket och barnböcker
- filmer, teater och mediekultur

Grammatik och språklära

- En/ett
- Ordklasser: substantiv, adjektiv, verb, pronomen, prepositioner, räkneord

- frågeord

- Genitiv
- Uppmaningar

Ordkunskap

- stavelse, förstavelse och ändelse

- sammansatta ord och släktord
- motsatsord
- synonymer
- homofoner och homonymer
- lånord
- rimord

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K1, K2, K4
M3	I1	K2
M4	I2	K1, K4
M5	I2	K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4
M7	I3	K1, K4, K5
M8	I3	K1, K2, K4
M9	I3	K1, K2, K4
M10	I4	K2, K4
M11	I4	K2
M12	I4	K2, K4
M13	I5	K1, K2, K7
M14	I5	K4, K7
M15	I5	K1, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter och uttrycksförmåga	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer, utnyttjar sina språkkunskaper och kan diskutera och arbeta utgående från olika teman och texter.

M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå texter och interagera i kommunikationssituationer	Eleven förstår lärarens kommunikation och annat tal då en situation eller ett ämne är bekant eller då läraren ger handledning. Eleven kan agera ansikte mot ansikte i kommunikationssituationer.

M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda olika uttryckssätt i kommunikationssituationer	Eleven uttrycker sig mångsidigt genom att använda olika uttryckssätt och kan ta hänsyn till sin samtalspart.

M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att läsa flytande samt förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven läser olika texter flytande. Eleven känner igen en berättelse, en faktatext och en värderande text och tränar tillämpning av kunskap om genretypiska drag i tolkningen och bedömningen av texter.

M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven deltar i olika situationer där språk används och har en förmåga att tolka skrivna och talade texter.

M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser samt att vidga repertoaren av ord och begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur ord- och begreppsrepertoaren vidgats samt förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser	Eleven har en relativt stor ord- och begreppsrepertoar och kan identifiera textbetydelser som kräver slutledning.

M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och digitalt, både individuellt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i produktionen av texter, förmåga att skriva för hand och med tangentbord	Eleven kan under handledning använda språk som kännetecknar berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven kan skriva svenska för hand och har tillägnat sig färdigheter att skriva med hjälp av tangentbord.

M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och tillsammans med andra samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Eleven kan skriva hela texter och uppvisar kännedom om rättskrivning i sina texter. Eleven behärskar rubriksättning, styckeindelning och fäster uppmärksamhet vid ordval.

M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma texter och att ge och ta emot respons	Eleven kan bedöma sina egna texter, är medveten om styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande och kan ge och ta emot respons.

M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera och jämföra olika drag i språk och språkbruk	Eleven känner igen lagbundenheter i språket och kan med hjälp av gängse begrepp beskriva hur språket varierar i olika situationer. Eleven kan ge exempel på språk och dialekter i sin omgivning.

M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsupplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteratur och kultur	Eleven läser barn- och ungdomslitteratur och kan delta i diskussioner om sina läsupplevelser och om övrig barn- och ungdomskultur.

M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över kulturell mångfald	Eleven kan beskriva flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i sitt eget liv och i sin omgivning.

M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för lärandet	Eleven kan under handledning ställa upp mål för lärandet.

M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera språket i olika läroämnen	Eleven läser med hjälp av stöd texter eller delar av texter som används i olika läroämnen och kan beskriva hur de är uppbyggda.

M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bygga upp en text och söka information	Eleven kan söka information om ett visst ämne och producera en strukturerad muntlig eller skriftlig presentation av ämnet självständigt eller i grupp. Eleven kan under handledning välja ett sätt att söka information som är lämpligt med tanke på sammanhanget och ämnet.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

- berätta om ett givet, bekant tema
- förklara och beskriva saker och personer
- intervjua
- ge instruktioner
- öva att uttrycka egna åsikter
- berätta med hjälp av nyckelmeningar
- träna korrekt uttal samt betoning och satsmelodi
- att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

- Ordförråd

- årstider, månader och veckodagar

- pengar

- naturen

- väder, temperatur

- olyckor

- kroppen

- kläder och klädstorlekar

- idrott/vintersport

- familj och släkt

- skolämnen

- klockan

- hustyper/boende

- färger

- adress

- känslor

- yrken

- geometriska begrepp (rektangel, kvadrat…)

- biblioteket, boktitel, författare, pärmbild

- bekanta sig med idiomatiska uttryck
- träna att läsa både högt och tyst
- lässtrategier för att förstå och tolka texter
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä och j/g (lj-, gj-, hj-)

- sambandet mellan ljud och bokstav
- förstå skriftliga instruktioner

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

- Alfabetet

- forma bokstäver

- alfabetisk ordning

- läsriktning

- vokaler, konsonanter (läsa, skriva, laborera)
- sambandet mellan ljud och bokstav
- skrivregler

- stor och liten bokstav

- meningsbyggnad

- skiljetecken

- stavningsregler för vanligt förekommande ord

- ordföljd i meningar, frågor och nekande satser

- personbeskrivningar
- skriva olika typer av enkla texter

- beskrivande text

- beskriva text med hjälp av bilder

- schema

- vykort, recept och menyer

- tankekarta (faktatext)

- sms, dagbok, tidning och collage

- dikter och fabler

- bildtext (tidning)

- intervju, serier och brev

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

Kultur och litteratur

- hälsningsfraser och samtal
- presentera personer
- olika trosuppfattningar
- demokrati, att rösta
- mat
- kultur i Finland (Finlands karta, olika finländska personer och figurer)
- julen, tomtar, julfest och andra kulturers fester
- nyår
- Lucia, självständighetsdagen, Runebergsdagen
- klimat, väder
- hobbyn
- dialekter
- biblioteket och barnböcker
- filmer, teater och mediekultur

Grammatik och språklära

- En/ett
- Ordklasser: substantiv, adjektiv, verb, pronomen, prepositioner, räkneord

- frågeord

- Genitiv
- Uppmaningar

Ordkunskap

- stavelse, förstavelse och ändelse

- sammansatta ord och släktord
- motsatsord
- synonymer
- homofoner och homonymer
- lånord
- rimord

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K1, K2, K4
M3	I1	K2
M4	I2	K1, K4
M5	I2	K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4
M7	I3	K1, K4, K5
M8	I3	K1, K2, K4
M9	I3	K1, K2, K4
M10	I4	K2, K4
M11	I4	K2
M12	I4	K2, K4
M13	I5	K1, K2, K7
M14	I5	K4, K7
M15	I5	K1, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter och uttrycksförmåga	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer, utnyttjar sina språkkunskaper och kan diskutera och arbeta utgående från olika teman och texter.

M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå texter och interagera i kommunikationssituationer	Eleven förstår lärarens kommunikation och annat tal då en situation eller ett ämne är bekant eller då läraren ger handledning. Eleven kan agera ansikte mot ansikte i kommunikationssituationer.

M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda olika uttryckssätt i kommunikationssituationer	Eleven uttrycker sig mångsidigt genom att använda olika uttryckssätt och kan ta hänsyn till sin samtalspart.

M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att läsa flytande samt förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven läser olika texter flytande. Eleven känner igen en berättelse, en faktatext och en värderande text och tränar tillämpning av kunskap om genretypiska drag i tolkningen och bedömningen av texter.

M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven deltar i olika situationer där språk används och har en förmåga att tolka skrivna och talade texter.

M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser samt att vidga repertoaren av ord och begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur ord- och begreppsrepertoaren vidgats samt förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser	Eleven har en relativt stor ord- och begreppsrepertoar och kan identifiera textbetydelser som kräver slutledning.

M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och digitalt, både individuellt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i produktionen av texter, förmåga att skriva för hand och med tangentbord	Eleven kan under handledning använda språk som kännetecknar berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven kan skriva svenska för hand och har tillägnat sig färdigheter att skriva med hjälp av tangentbord.

M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och tillsammans med andra samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Eleven kan skriva hela texter och uppvisar kännedom om rättskrivning i sina texter. Eleven behärskar rubriksättning, styckeindelning och fäster uppmärksamhet vid ordval.

M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma texter och att ge och ta emot respons	Eleven kan bedöma sina egna texter, är medveten om styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande och kan ge och ta emot respons.

M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera och jämföra olika drag i språk och språkbruk	Eleven känner igen lagbundenheter i språket och kan med hjälp av gängse begrepp beskriva hur språket varierar i olika situationer. Eleven kan ge exempel på språk och dialekter i sin omgivning.

M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsupplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteratur och kultur	Eleven läser barn- och ungdomslitteratur och kan delta i diskussioner om sina läsupplevelser och om övrig barn- och ungdomskultur.

M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över kulturell mångfald	Eleven kan beskriva flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i sitt eget liv och i sin omgivning.

M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för lärandet	Eleven kan under handledning ställa upp mål för lärandet.

M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera språket i olika läroämnen	Eleven läser med hjälp av stöd texter eller delar av texter som används i olika läroämnen och kan beskriva hur de är uppbyggda.

M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bygga upp en text och söka information	Eleven kan söka information om ett visst ämne och producera en strukturerad muntlig eller skriftlig presentation av ämnet självständigt eller i grupp. Eleven kan under handledning välja ett sätt att söka information som är lämpligt med tanke på sammanhanget och ämnet.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

- berätta om ett givet, bekant tema
- förklara och beskriva saker och personer
- intervjua
- ge instruktioner
- öva att uttrycka egna åsikter
- berätta med hjälp av nyckelmeningar
- träna korrekt uttal samt betoning och satsmelodi

- att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- träna korrekt uttal samt betoning och satsmelodi
- att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer
- delta i diskussioner som berör bekanta teman eller egna intressen
- öva att uttrycka egna åsikter
- förklara och beskriva saker och personer

I2 Att tolka texter

Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

- Ordförråd

- årstider, månader och veckodagar

- pengar

- naturen

- väder, temperatur

- olyckor

- kroppen

- kläder och klädstorlekar

- idrott/vintersport

- familj och släkt

- skolämnen

- klockan

- hustyper/boende

- färger

- adress

- känslor

- yrken

- geometriska begrepp (rektangel, kvadrat…)

- biblioteket, boktitel, författare, pärmbild

- bekanta sig med idiomatiska uttryck
- träna att läsa både högt och tyst
- lässtrategier för att förstå och tolka texter
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä och j/g (lj-, gj-, hj-)
- sambandet mellan ljud och bokstav
- förstå skriftliga instruktioner

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- Ordförråd

- årstider, månader och veckodagar

- pengar

- naturen

- väder, temperatur

- olyckor

- kroppen

- kläder och klädstorlekar

- idrott/vintersport

- familj och släkt

- skolämnen

- klockan

- hustyper/boende

- färger

- adress

- känslor

- yrken

- geometriska begrepp (rektangel,

kvadrat...?)

- biblioteket, boktitel, författare, pärmbild

- begrepp i de olika läroämnen

- lässtrategier för att förstå och tolka texter
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä, u/y samt ng-, j-, tj- och sj-ljud
- träna att läsa både högt och tyst
- hörförståelse

- ljudböcker

- förstå skrivna instruktioner

I3 Att producera texter

Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

- Alfabetet

- forma bokstäver

- alfabetisk ordning

- läsriktning

- vokaler, konsonanter (läsa, skriva, laborera)
- sambandet mellan ljud och bokstav
- skrivregler

- stor och liten bokstav

- meningsbyggnad

- skiljetecken

- stavningsregler för vanligt förekommande ord

- ordföljd i meningar, frågor och nekande satser

- personbeskrivningar
- skriva olika typer av enkla texter

- beskrivande text

- beskriva text med hjälp av bilder

- schema

- vykort, recept och menyer

- tankekarta (faktatext)

- sms, dagbok, tidning och collage

- dikter och fabler

- bildtext (tidning)

- intervju, serier och brev

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- Alfabetet

- forma bokstäver

- alfabetisk ordning

- läsriktning

- vokaler och konsonanter

- sambandet mellan ljud och bokstav
- skrivregler

- punkt, frågetecken och utropstecken

- kommatecken, talstreck och kolon

- stor bokstav respektive liten bokstav

- skriftspråk

- mening och stycke

- avstavning

- förkortning

- särskrivning

- stavningsregler för vanligt förekommande ord

- ordföljd i meningar, frågor samt nekande satser
- skriva olika slags typer av enkla texter

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 2 åk 3-5 (6)

Kultur och litteratur

- hälsningsfraser och samtal
- presentera personer
- olika trosuppfattningar
- demokrati, att rösta
- mat
- kultur i Finland (Finlands karta, olika finländska personer och figurer)
- julen, tomtar, julfest och andra kulturers fester
- nyår
- Lucia, självständighetsdagen, Runebergsdagen
- klimat, väder
- hobbyn
- dialekter
- biblioteket och barnböcker
- filmer, teater och mediekultur

Grammatik och språklära

- En/ett
- Ordklasser: substantiv, adjektiv, verb, pronomen, prepositioner, räkneord

- frågeord

- Genitiv
- Uppmaningar

Ordkunskap

- stavelse, förstavelse och ändelse

- sammansatta ord och släktord
- motsatsord
- synonymer
- homofoner och homonymer
- lånord
- rimord

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

Kultur och litteratur

- hälsningsfraser och samtal
- presentera personer
- olika trosuppfattningar
- demokrati
- mat
- hobbyn
- dialekter

- bekanta sig med finlandssvenska högtider och traditioner
- gå till biblioteket
- filmer, litteratur, teater och mediekultur

Grammatik och språklära

- Ordklasser: substantiv, adjektiv, verb, pronomen, räkneord och prepositioner
- Satsdelar: subjekt, predikat, objekt

Ordkunskap

- stavelse, förstavelse och ändelse

- sammansatta ord och släktord
- motsatsord
- synonymer
- homofoner och homonymer
- lånord
- rimord

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K1, K2, K4
M3	I1	K2
M4	I2	K1, K4
M5	I2	K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4
M7	I3	K1, K4, K5
M8	I3	K1, K2, K4
M9	I3	K1, K2, K4
M10	I4	K2, K4
M11	I4	K2
M12	I4	K2, K4
M13	I5	K1, K2, K7
M14	I5	K4, K7
M15	I5	K1, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter och uttrycksförmåga	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer, utnyttjar sina språkkunskaper och kan diskutera och arbeta utgående från olika teman och texter.

M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå texter och interagera i kommunikationssituationer	Eleven förstår lärarens kommunikation och annat tal då en situation eller ett ämne är bekant eller då läraren ger handledning. Eleven kan agera ansikte mot ansikte i kommunikationssituationer.

M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda olika uttryckssätt i kommunikationssituationer	Eleven uttrycker sig mångsidigt genom att använda olika uttryckssätt och kan ta hänsyn till sin samtalspart.

M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att läsa flytande samt förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven läser olika texter flytande. Eleven känner igen en berättelse, en faktatext och en värderande text och tränar tillämpning av kunskap om genretypiska drag i tolkningen och bedömningen av texter.

M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven deltar i olika situationer där språk används och har en förmåga att tolka skrivna och talade texter.

M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser samt att vidga repertoaren av ord och begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur ord- och begreppsrepertoaren vidgats samt förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser	Eleven har en relativt stor ord- och begreppsrepertoar och kan identifiera textbetydelser som kräver slutledning.

M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och digitalt, både individuellt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i produktionen av texter, förmåga att skriva för hand och med tangentbord	Eleven kan under handledning använda språk som kännetecknar berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven kan skriva svenska för hand och har tillägnat sig färdigheter att skriva med hjälp av tangentbord.

M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och tillsammans med andra samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Eleven kan skriva hela texter och uppvisar kännedom om rättskrivning i sina texter. Eleven behärskar rubriksättning, styckeindelning och fäster uppmärksamhet vid ordval.

M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma texter och att ge och ta emot respons	Eleven kan bedöma sina egna texter, är medveten om styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande och kan ge och ta emot respons.

M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera och jämföra olika drag i språk och språkbruk	Eleven känner igen lagbundenheter i språket och kan med hjälp av gängse begrepp beskriva hur språket varierar i olika situationer. Eleven kan ge exempel på språk och dialekter i sin omgivning.

M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsupplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteratur och kultur	Eleven läser barn- och ungdomslitteratur och kan delta i diskussioner om sina läsupplevelser och om övrig barn- och ungdomskultur.

M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över kulturell mångfald	Eleven kan beskriva flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i sitt eget liv och i sin omgivning.

M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för lärandet	Eleven kan under handledning ställa upp mål för lärandet.

M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera språket i olika läroämnen	Eleven läser med hjälp av stöd texter eller delar av texter som används i olika läroämnen och kan beskriva hur de är uppbyggda.

M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bygga upp en text och söka information	Eleven kan söka information om ett visst ämne och producera en strukturerad muntlig eller skriftlig presentation av ämnet självständigt eller i grupp. Eleven kan under handledning välja ett sätt att söka information som är lämpligt med tanke på sammanhanget och ämnet.

34.6.10. Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas

deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** ska eleverna i musikundervisningen få lära sig att förhålla sig öppet och respektfullt till andras upplevelser och bidra till att skapa en känsla av samhörighet i gruppen. Samtidigt vänjer de sig vid att analysera musikaliska erfarenheter och fenomen samt musikkulturer mer medvetet än tidigare. Elevernas förståelse för musikaliska begrepp och uttryckssätt fördjupas och breddas i takt med att elevens färdigheter i att sjunga, spela, komponera, röra sig och lyssna till musik utvecklas. För att utveckla det kreativa och estetiska tänkande som hör ihop med ljud och musikaliska uttryckssätt ska eleverna ges möjlighet att planera och genomföra olika musikaliska eller tvärkonstnärliga helheter genom att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom självständigt eller tillsammans med andra. Musicerandet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest. Elevernas uppfattning om sig själva som musikaliska aktörer stärks genom positiva upplevelser av lärande.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 3–6

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger varje elev möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaliska aktiviteter. Glädje i lärandet, en fördomsfri atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. De möjligheter som konst- och kulturinrättningar och andra samarbetspartner erbjuder ska användas i undervisningen.

- upphovsrättsguide för lärare: http://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/kollakallan/upphovsratt/lararguider/musik-1.154387

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 3–6

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användning av läromedel och beslut om grupparbeten så, att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärka elevens studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 3–6

I musikundervisningen behöver eleverna handledande och uppmuntrande respons, i synnerhet när man tränar samarbete och musikaliska färdigheter. Responsen ska hjälpa varje elev att uppfatta musiken och musikbegreppen och att anpassa sin egen medverkan i gruppen till den musikaliska helheten.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i musik genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i musik. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp i synnerhet hur elevens förmåga att musicera tillsammans, att tänka i begrepp och att lära sig utvecklas.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

- rytminstrument t.ex. maraccas, claves, egg shaker, bongotrummor, djembe, guiro, bjällra, cabasa
- melodiinstrument t.ex. kantele, blockflöjt, boomwhackers
- egna instrument

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot
- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus
- ekorytmer
- vers, repris och refräng
- dynamik: pp - ff
- tempo: accelerando - ritardando
- fermat
- notsystem: linjer, mellanrum, stamtoner
- G-klav
- taktstreck, slutstreck

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

- beaktande av andra språk och kulturer

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

- aktuella sånger i anslutning till: t.ex. årstiderna, FN-dagen, Svenska dagen (Modersmålets sång vers ett utantill), advent, självständighetsdagen, julen, vändagen, påsk, Valborg,

sånger på finska. Psalmer, sånger och visor från Finland och andra nordiska länder, kanonsånger
- musiklyssnande; aktuell musik som eleven lyssnar på, klassisk musik t.ex. Sibelius: Finlandiahymnen, Mozart: Eine kleine nachtmusik, Arthur Honegger: Pacific 231, typisk musik från norden, samisk musik
- klangfärg
- instrumentkännedom (sträng- och blåsinstrument)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M3	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2
M7	I1, I2, I3, I4	K4
M8	I1, I2, I3	K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.

M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.

M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse

- ämnesövergripande t.ex. sång- och ringlekar
- spela och klappa rytmer
- rörelse enligt musiken
- bodypercussion
- puls

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för att uttrycka sig musikaliskt.

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.

M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

- rytminstrument t.ex. maraccas, claves, egg shaker, bongotrummor, djembe, guiro, bjällra, cabasa
- melodiinstrument t.ex. kantele, blockflöjt, boomwhackers
- lösa strängar: bas
- egna instrument

- bekantar sig med användning av ljudåtergivning och bli van att höra sin röst

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

- notvärden: helnot, halvnot, fjärdedelsnot, åttondelsnot
- pauser: helpaus, halvpaus, fjärdedelspaus, åttondelspaus
- ekorytmer
- vers, repris och refräng
- dynamik: pp - ff
- tempo: accelerando - ritardando
- fermat
- notsystem: linjer, mellanrum, stamtoner
- G-klav
- taktstreck, slutstreck
- grundelement: staccato-legato

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

- beaktande av andra språk och kulturer

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

- aktuella sånger i anslutning till: t.ex. årstiderna, FN-dagen, Svenska dagen (Modersmålets sång vers ett utantill), advent, självständighetsdagen, julen, vändagen, påsk, Valborg
- sånger på finska
- psalmer, sånger och visor från Finland och andra nordiska länder
- kanonsånger
- musiklyssnande; aktuell musik som eleven lyssnar på, klassisk musik t.ex. Sibelius: Finlandiahymnen, Mozart: Symfoni 40 i g-moll, Bach: Air, Arthur Honegger: Pacific 231, typisk musik från norden t.ex. nordiska nationalsånger, samisk musik
- klangfärg
- instrumentkännedom (sträng- och blåsinstrument och slagverk)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M3	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5, K6
M7	I1, I2, I3, I4	K4
M8	I1, I2, I3	K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.

M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

- övning i att använda mikrofon

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.

M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för att uttrycka sig musikaliskt.

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.

M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg

- experimentera med olika tekniska applikationer och verktyg (t.ex. Garageband, iMovie)
- banda in ljud- och filmklipp
- spela på olika digitala instrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttryckssätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.

M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

- rytminstrument: trummor (grundkomp, ev. delat på flera)
- bas (lösa strängar, enkla basgrepp)
- gitarr (D, A7, A, Em, G)
- keyboard (D, A ,Em, G)
- egna instrument
- bekanta sig med användning av ljudåtergivning och bli van att höra sin röst
- bekanta sig med och använda musikapplikationer
- skapa musik med digitala hjälpmedel
- stämsång

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

- repetition av: notvärden, pauser, rytmer
- form: vers, repris och refräng, intro, outro, mellanspel, riff, segno, coda, fine.
- fermat
- taktart (2/4, 3/4, 4/4, 6/8)
- grundelement: staccato-legato
- kors- och b-förtecknen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

- beaktande av andra språk och kulturer

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

- aktuella sånger i anslutning till: t.ex. årstiderna, FN-dagen, Svenska dagen, advent, självständighetsdagen, julen, vändagen, påsk, Valborg

- sånger på finska och engelska
- psalmer, sånger och visor från Finland och andra nordiska länder
- kanonsånger
- stämsång
- musiklyssnande; aktuell musik som eleven lyssnar på, klassisk musik t.ex. Johann Strauss d.y.: An der schönen blauen Donau, Vivaldi: Årstiderna, Arvo Pärt: In memoriam Benjamin Britten, modern klassisk musik, sånger från Europa
- klangfärg och instrumentkännedom (tangentinstrument, slagverk)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4	K2
M7	I1, I2, I3, I4	K4
M8	I1, I2, I3	K3
M9	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.

M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.

M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttryckssätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.

M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven framför synpunkter utgående från sina iakttagelser och upplevelser av musikalisk verksamhet.

M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.

M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig, arbetsfärdigheter	Eleven ställer upp mål för att utveckla sina musikaliska färdigheter och strävar i sitt musicerande till att nå sitt mål.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

- rytminstrument: trummor (grundkomp, ev. delat på flera)
- bas (lösa strängar, enkla basgrepp)
- gitarr (D, A7, A, Em, G)
- keyboard (D, A ,Em, G)
- egna instrument
- bekanta sig med användning av ljudåtergivning och bli van att höra sin röst
- bekanta sig med och använda musikapplikationer
- skapa musik med digitala hjälpmedel
- stämsång

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

- repetition av: notvärden, pauser, rytmer (sextondelsnoter)
- form: vers, repris och refräng, intro, outro, mellanspel, riff, segno, coda, fine
- fermat
- taktart (2/4, 3/4, 4/4, 6/8)
- grundelement: staccato-legato
- kors- och b-förtecknen

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

- beaktande av andra språk och kulturer
- etikett vid konsertbesök
- ämnesövergripande projekt t.ex. musikspel, "fria förmågornas dag"
- upplevelsebaserat musiklyssnande

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

- aktuella sånger i anslutning till: t.ex. årstiderna, FN-dagen, Svenska dagen, advent, självständighetsdagen, Lucia, julen, vändagen, påsk, Valborg
- sånger på finska och engelska
- psalmer, sånger och visor från hela världen
- kanonsånger
- stämsång
- musiklyssnande: aktuell musik som eleven lyssnar på, klassisk musik t.ex. Albinoni: Adagio, Händel: Hallelujakören ur Messiasoratoriet, Beethoven: Månskenssonaten och Für Elise, Arvo Pärt: In memoriam Benjamin Britten, musik från hela världen, orkestermusik, musikaler, opera och operett.
- klangfärg
- instrumentkännedom (bleck- och träblåsinstrument, symfoniorkester/instrumentgrupper)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4	K2
M7	I1, I2, I3, I4	K4
M9	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.

M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.

M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttryckssätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.

M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven framför synpunkter utgående från sina iakttagelser och upplevelser av musikalisk verksamhet.

M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig, arbetsfärdigheter	Eleven ställer upp mål för att utveckla sina musikaliska färdigheter och strävar i sitt musicerande till att nå sitt mål.

34.6.11. Omgivningslära

Läroämnets uppdrag

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.

Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker deras egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iaktta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnenas egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår. Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.

Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärans samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6 *kan undervisningen i omgivningslära planeras som helheter där man granskar den omgivande världen samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen. Eleven vägleds att ge akt på sitt växande och sin utveckling. Med hjälp av problemlösnings- och undersökningsuppgifter fördjupas intresset för fenomen i omgivningen. I slutet av årskurshelheten funderar man också på de olika ämnesområdenas särdrag.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurs 3–6

Utgångspunkten vid valet av arbetssätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

- en sekvens genomförs utgående från problemlösnings- och undersökningsuppgifter, som eleverna initierar

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurs 3–6

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att eleven ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetssätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gemenskap stödjer lärande tillsammans och möjligheten att utnyttja olika styrkor. Handledning och stöd, valet av arbetssätt samt känslan av att lyckas stärker elevens självbild i omgivningsläran. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt lugn och ro.

Bedömning av elevens lärande i omgivningslära i årskurs 3–6

Disponering av arbetet i helheter med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. I undersökningar och projekt koncentrerar man sig på att utvärdera endast några delområden utgående från de uppställda målen. Eleverna handleds att analysera sina förhandskunskaper, färdigheter och -uppfattningar. Konstruktiv respons, frågor och konkreta utvecklingsförslag bidrar till att arbetet framskrider. Positiv respons och uppmuntran stärker elevernas motivation och ökar deras intresse för att utforska sin omgivning. Eleverna ska erbjudas mångsidiga möjligheter att visa sina kunskaper. Bedömningen ska förutom på olika alster även grunda sig på iakttagelser av elevens arbete och på diskussioner. Utöver innehållet bedöms elevens förmåga att uppfatta det väsentliga, söka information och uttrycka sig tydligt. I slutet av helheten bedöms hur väl de uppställda målen uppnåtts. Eleverna övar sig att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov samt att uppmuntra varandra att lära sig. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller andra personliga egenskaper är inte föremål för bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i omgivningslära genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i omgivningslära. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att eleven förutom undersöknings- och arbetsfärdigheter även har kunskaper inom de olika ämnesområdena.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

- Finlands geografi och biologi

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

- istiden, bergarter och jordarter
- experimentera med kraft

- sammanställer en växtsamling på valbart sätt

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

- olika näringskedjor och näringsvävar
- kan fotosyntesen
- årstiderna, växling mellan dag och natt

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K5
M7	I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I3, I4, I5, I6	K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M14	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4, K5
M15	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M16	I3, I4, I5, I6	K1, K5
M17	I2, I4, I5, I6	K1
M19	I1, I2, I3, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja några tillförlitliga informationskällor. Eleven övar att motivera olika åsikter och kan nämna skillnader mellan olika synvinklar.

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven kan observera och beskriva enkla fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt övar sig att förklara dem. Eleven kan använda energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och kan ge exempel på principen om energins bevarande.

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

- hälsovård och första hjälp

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

- Nordens geografi och biologi

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under

handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

- repetera allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

- vattnets kretslopp
- aggregationstillstånd
- kan rita och berätta om fotosyntesen

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K5
M7	I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I3, I4, I5, I6	K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M14	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4, K5
M15	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M16	I3, I4, I5, I6	K1, K5
M17	I2, I4, I5, I6	K1
M19	I1, I2, I3, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja några tillförlitliga informationskällor. Eleven övar att motivera olika åsikter och kan nämna skillnader mellan olika synvinklar.

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven kan observera och beskriva enkla fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt övar sig att förklara dem. Eleven kan använda energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och kan ge exempel på principen om energins bevarande.

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

- pubertet och sexualitet
- människans biologi
- god hygien och egenvård
- olika lärstilar

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

- drogförebyggande undervisning

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

- Europa och Afrika

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

- kan genomföra och förklara ljud- och ljusexperiment
- kan förklara jordens, solens och månens inverkan på dygnet och årstidsväxlingarna

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K5
M7	I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I3, I4, I5, I6	K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M14	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4, K5
M15	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M16	I3, I4, I5, I6	K1, K5
M17	I2, I4, I5, I6	K1
M18	I2, I4, I5, I6	K1
M19	I1, I2, I3, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord. Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.

M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan använda och tolka olika konkreta mo-deller. Eleven övar att an-vända abstrakta modeller.	Eleven kan använda och tolka olika konkreta modeller. Eleven övar att använda abstrakta modeller.

M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja några tillförlitliga informationskällor. Eleven övar att motivera olika åsikter och kan nämna skillnader mellan olika synvinklar.

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven kan observera och beskriva enkla fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt övar sig att förklara dem. Eleven kan använda energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och kan ge exempel på principen om energins bevarande.

M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan observera och beskriva aggregationstill-stånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.	Eleven kan observera och beskriva aggregationstillstånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

- sunda levnadsvanor

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

- nätetikett

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

- Asien, Oceanien och Australien

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna

får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

- olika energiformer som finns i närmiljön (t.ex. olika kraftverk)
- världens skogar
- geologi

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K5
M7	I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I3, I4, I5, I6	K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M14	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4, K5
M15	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M16	I3, I4, I5, I6	K1, K5
M17	I2, I4, I5, I6	K1
M18	I2, I4, I5, I6	K1
M19	I1, I2, I3, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord. Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.

M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan använda och tolka olika konkreta mo-deller. Eleven övar att an-vända abstrakta modeller.	Eleven kan använda och tolka olika konkreta modeller. Eleven övar att använda abstrakta modeller.

M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja några tillförlitliga informationskällor. Eleven övar att motivera olika åsikter och kan nämna skillnader mellan olika synvinklar.

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven kan observera och beskriva enkla fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt övar sig att förklara dem. Eleven kan använda energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och kan ge exempel på principen om energins bevarande.

M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan observera och beskriva aggregationstill-stånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.	Eleven kan observera och beskriva aggregationstillstånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

34.6.12. Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** ska undervisningen i religion bredda och fördjupa elevens baskunskaper i hens egen religion. Eleven får insikt i religionens heliga skrifter och berättelser samt centrala lära, etiska principer, ritualer och seder. Eleverna uppmuntras att undra och fråga. I undervisningen granskas de religiösa rötterna i Finland och Europa samt det religiösa livet och livsåskådningarna i dagens Finland och Europa. Eleverna ska utveckla sin mediekunskap och handledas att bedöma och använda olika källor för att söka information och utnyttja den i olika situationer.*

Undervisningen behandlar barnets rättigheter och individens ansvar för sina handlingar. Eleverna får träna sina emotionella och sociala färdigheter och lär sig att formulera egna åsikter och motivera dem. Eleverna uppmuntras att utveckla vänskap, att bidra till en positiv gemenskap i klassen och skolan och att motarbeta diskriminering.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 3–6

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 3–6

Innehållet behandlas med hjälp av berättelser och drama samt genom erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att börja introducera begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. I undervisningen betonas rofylldhet och diskussion. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna. Målet är att visa respekt för alla religioner och livsåskådningar som finns representerade i skolan.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 3–6

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrund och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. Eleverna ska få stöd för att förstå centrala begrepp. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i religion i årskurs 3–6

Bedömningen i religion ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska uppmuntra eleven att studera och undersöka religiösa källor och deras särdrag och att själv tolka dem. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunskaper som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i religion genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i religion.

Evangelisk-luthersk tro

Lärokursens uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** ska undervisningen i religion bredda och fördjupa elevens baskunskaper i hens egen religion. Eleven får insikt i religionens heliga skrifter och berättelser samt centrala lära, etiska principer, ritualer och seder. Eleverna uppmuntras att undra och fråga. I undervisningen granskas de religiösa rötterna i Finland och Europa samt det religiösa livet och livsåskådningarna i dagens Finland och Europa. Eleverna ska utveckla sin mediekunskap och handledas att bedöma och använda olika källor för att söka information och utnyttja den i olika situationer.*

Undervisningen behandlar barnets rättigheter och individens ansvar för sina handlingar. Eleverna får träna sina emotionella och sociala färdigheter och lär sig att formulera egna åsikter och motivera dem. Eleverna uppmuntras att utveckla vänskap, att bidra till en positiv gemenskap i klassen och skolan och att motarbeta diskriminering.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 3–6

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt

13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

- Bibeln : GT och NT (uppkomst och språk)
- berättelser ur GT (Noa, Abraham, Isak, Jakob, Josef, Mose, David, Daniel i lejongropen, Elia, Jesaja)
- de tio budorden, välsignelsen
- religiös multilitteracitet kan innefatta konst, musik, böcker, film, digitala medier

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

- heliga platser: Betlehem, Jerusalem
- heliga byggnader: synagoga, tempel, bönehus, kyrka

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som

påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1
M2	I1	K1, K2
M7	I1, I2, I3	K2, K5, K6
M9	I2, I3	K2
M11	I1, I2, I3	K1, K4, K6, K7
M12	I3	K1

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan nämna källor och texter inom religionen i fråga samt beskriva det centrala innehållet i dem.

M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för viktiga ritualer, seder och heliga platser inom religionen i fråga och beskriva deras innebörd.

M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös multilitteracitet	Eleven vet hur man ska agera och strävar efter att agera på ett lämpligt och respektfullt sätt i olika reli-giösa situationer och på religiösa platser.

M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.

M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i gemensamma diskussioner, kan lyssna på andra och uttrycka sig.

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

- kyrkoåret och de liturgiska färgerna
- förrättningar
- församlingen: verksamhet och anställda
- diakoni och mission (även Pedersöre församlings missionstuga och Purmo drängstuga)
- symboliska berättelser och dess innebörd (t.ex. Jag är världens ljus, vinträdet och grenarna)
- Jesu liv och uppgift

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

- den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden
- FN:s konvention om barns rättigheter

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K1, K2
M3	I1, I2	K2, K3, K4
M8	I1, I2, I3	K7
M9	I2, I3	K2
M11	I1, I2, I3	K1, K4, K6, K7
M12	I3	K1

Mål för undervisningen

M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för viktiga ritualer, seder och heliga platser inom religionen i fråga och beskriva deras innebörd.

M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera religiöst språk och symboler	Eleven kan ge exempel på religiöst språk och religiös symbolik.

M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik	Eleven känner igen och kan nämna etiska normer i den religion som studeras samt etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.

M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.

M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i gemensamma diskussioner, kan lyssna på andra och uttrycka sig.

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

- lokala och finlandssvenska andliga text- och musikförfattare,t.ex. Topelius, Runeberg, Sigurd Norrgård psalm 311, Camilla Cederholm, Johannes Häger, Mikael Svarvar, Jacob Gospel, Mrs Bighill Singers (integrera med musik)

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

- insikter i: judendomens, islams och kristendomens (ökenreligionerna)
  - heliga byggnad
  - helgdag
  - heliga skrift
  - symbol (Davidsstjärnan, halvmånen och korset)
- likheter och skillnader mellan ökenreligionerna

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

- Bergspredikan
  - Katekesen
  - bönen Fader Vår
- de goda förebilderna, ex. Lars Levi Laestadius, Moder Teresa, Martin Luther King, Malala, Desmond Tutu
- FN, barns rättigheter, människovärde
- underlag för etiska diskussioner kan till exempel vara: *Munken och Kulan, Simon och Marie,* Unicefs material, KIVA

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M4	I1, I2, I3	K4, K5, K6
M5	I1, I2	K1, K2
M6	I2, I3	K2
M8	I1, I2, I3	K7
M9	I2, I3	K2
M10	I2, I3	K1, K3, K6
M12	I3	K1

Mål för undervisningen

M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig i religionsundervisningen	Eleven kan söka information i flera källor. Eleven övar sig att bedöma tillförlitligheten och objektiviteten i den information hen hittar.

M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religion och kultur	Eleven känner till hur religionerna har påverkat samhällenas utveckling, kultur och medier och kan ge exempel. Eleven kan i huvuddrag beskriva Finlands och Europas religiösa rötter.

M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religion och kultur	Eleven kan beskriva huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam och deras inbördes relationer.

M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik	Eleven känner igen och kan nämna etiska normer i den religion som studeras samt etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.

M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.

M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan ge exempel på hur man skapar en hållbar framtid. Eleven kan tillämpa de etiska principerna i religionen i fråga i sina exempel.

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

- Paulus
- kyrkan delas
- ortodoxa och katolska kyrkan (Tjasovna och St Mikaels kapell i Jakobstad)
- medeltiden (bl.a. klosterlivet, Finland kristnas)
- Martin Luther och reformationen
- Olaus Petri
- Finlands reformator Mikael Agricola

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet.

Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

- frikyrkor och väckelserörelser
  - olika sångskatter: Sions sånger (LFF), Sions harpan (SLEF), Psalmer och sånger (frikyrkor)
  - lägerområden: Klippan (SLEF), Inre missionshemmet (LIM), Pörkenäs, Hummelholmen (baptisterna)
  - tidningar: Sions Missionstidning (LFF),Sändebudet och Barnavännen (SLEF), Kummin (KU), Missionsstandaret (baptisterna), På Väg (MKF), Livet (pingst)
- ekumenik

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M5	I1, I2	K1, K2
M8	I1, I2, I3	K7
M9	I2, I3	K2
M10	I2, I3	K1, K3, K6
M12	I3	K1

Mål för undervisningen

M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religion och kultur	Eleven känner till hur religionerna har påverkat samhällenas utveckling, kultur och medier och kan ge exempel. Eleven kan i huvuddrag beskriva Finlands och Europas religiösa rötter.

M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik	Eleven känner igen och kan nämna etiska normer i den religion som studeras samt etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.

M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.

M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan ge exempel på hur man skapar en hållbar framtid. Eleven kan tillämpa de etiska principerna i religionen i fråga i sina exempel.

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

34.6.13. Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhälleliga och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhälleliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

Läroämnets uppdrag i årskurs 4-6

I årskurserna 4-6 *ligger tyngdpunkten i undervisningen i samhällslära på att göra eleven förtrogen med samhällslivet och med konstruktiv kommunikation. Eleverna ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera dem samt att hitta sina styrkor. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i sin närmiljö få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. Undervisningen ska stärka elevernas intresse för olika arbeten, arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Eleverna ska även få grundläggande kunskaper om hur de bör handskas med sin egen ekonomi och om ansvarsfull konsumtion.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 4–6

För att uppnå målen i samhällslära är det viktigt att använda interaktiva, upplevelsebaserade och konkreta arbetssätt då man förmedlar kunskap, till exempel simulering, diskussioner, debatter och drama. På så sätt får eleverna möjlighet att öva sig att samverka, delta och påverka i närsamhället. I synnerhet elevernas vardag inklusive hobbyer och egna erfarenheter samt den egna klassen, skolan och elevkåren samt andra aktörer i närsamhället erbjuder goda möjligheter att öva sig att delta. Med hjälp av digitala verktyg kan eleverna på ett naturligt sätt söka information om samhället och ekonomin och engagera sig både självständigt och tillsammans med andra.

- samarbete med bibliotek
- material för samhällslära: www.yes-keskus.fi, SO-rummet.se, mediekunskap.fi, mediekompass.se, yle.fi

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 4–6

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i samhället med såväl rättigheter som skyldigheter och att stödja elevernas utveckling till handlingskraftiga medlemmar i olika grupper. Eleverna ska speciellt få stöd för att söka, förstå och tillämpa sådan information om samhälle och ekonomi som har betydelse för deras liv och framtid. De ska uppmuntras att delta och diskutera. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas genom att läraren förklarar och konkretiserar centrala begrepp som används.

Bedömning av elevens lärande i samhällslära i årskurs 4–6

I undervisningen i samhällslära ska man genom bedömning och feedback handleda och uppmuntra eleverna att agera aktivt och konstruktivt i den egna närmiljön och att tillämpa sina samhällskunskaper och-färdigheter i praktiken. I bedömningen ska läraren beakta olika sätt att arbeta och producera. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur väl eleven behärskar sina samhällskunskaper.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i samhällslära genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i samhällslära. Med tanke på studieframgången är det viktigt att eleven har en uppfattning om hur det omgivande samhället fungerar, ser sig själv som en del av medborgarsamhället och är medveten om sitt ansvar och sina möjligheter att påverka.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

- KIVA-skola
- skolans ordningsregler
- företagarbyn
- YES-materialet
- mediekunskap
- integrera med matematik

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

- uppmärksamma speciella kalenderdagar
- integrera med religion, musik och svenska och litteratur
- diskutera olika etiska dilemman och argumentera för olika svarsalternativ

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

- olika nyhetsmedier
- källkritik
- elevkåren
- träffa kommunpolitiker och -tjänstemän
- pröva på demokratiska processer med hjälp av rollspel
- öva mötesteknik

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

- samarbete med lokala företag
- konsumtionsval och konsekvenser (barnarbete, Rejäl handel)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	
M2	I1, I2, I3, I4	
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K7
M4	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M5	I1, I4	K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4
M7	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M8	I1, I4	K3
M9	I1, I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap

- utgå från elevens verklighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivationsfaktorer används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Etisk förståelse och omdömesförmåga används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet

- samarbete med utomstående aktörer t.ex. polisen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över gemensamma spelregler och principen om lika värde	Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem. Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs i samhället.

M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera mediernas roll	Eleven kan ge exempel på hur olika medier kan användas för att påverka.

M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap	Eleven kan ge exempel på betydelsen av arbete och entreprenörskap för att säkra en utkomst för familjen och för att garantera ett fungerande samhälle.

M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta olika perspektiv, syften och värderingar	Eleven kan beskriva hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.

M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grundläggande demokratisk kompetens samt samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken	Eleven kan tillämpa demokratiska principer och färdigheter, till exempel att lyssna, ta ställning och anpassa sig till majoritetsbeslut och vilken effekt de har i närsamhället.

M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grun-derna för penninganvänd-ning och egna konsumtionsval	Eleven kan motivera sin penninganvändning och sina konsumtionsval och berätta hur konsumtionsvalen påverkar andra människor och miljön. Eleven kan också bedöma sambandet mellan konsumtion och sparande.

M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Mediekunskap och mediekompetens	Eleven kan använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor samt reflektera över medieanvändning och säkerhet.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

- KIVA-skola
- skolans ordningsregler
- företagarbyn
- YES-materialet
- mediekunskap
- integrera med matematik

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

- uppmärksamma speciella kalenderdagar
- integrera med religion, musik och svenska och litteratur
- diskutera olika etiska dilemman och argumentera för olika svarsalternativ

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

- olika nyhetsmedier
- källkritik
- elevkåren
- träffa kommunpolitiker och -tjänstemän
- pröva på demokratiska processer med hjälp av rollspel
- öva mötesteknik

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

- samarbete med lokala företag
- konsumtionsval och konsekvenser (barnarbete, Rejäl handel)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	
M2	I1, I2, I3, I4	
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K7
M4	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M5	I1, I4	K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4
M7	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M8	I1, I4	K3
M9	I1, I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap

- utgå från elevens verklighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivationsfaktorer används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Etisk förståelse och omdömesförmåga används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet

- samarbete med utomstående aktörer t.ex. polisen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över gemensamma spelregler och principen om lika värde	Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem. Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs i samhället.

M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera mediernas roll	Eleven kan ge exempel på hur olika medier kan användas för att påverka.

M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap	Eleven kan ge exempel på betydelsen av arbete och entreprenörskap för att säkra en utkomst för familjen och för att garantera ett fungerande samhälle.

M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta olika perspektiv, syften och värderingar	Eleven kan beskriva hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.

M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grundläggande demokratisk kompetens samt samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken	Eleven kan tillämpa demokratiska principer och färdigheter, till exempel att lyssna, ta ställning och anpassa sig till majoritetsbeslut och vilken effekt de har i närsamhället.

M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grun-derna för penninganvänd-ning och egna konsumtionsval	Eleven kan motivera sin penninganvändning och sina konsumtionsval och berätta hur konsumtionsvalen påverkar andra människor och miljön. Eleven kan också bedöma sambandet mellan konsumtion och sparande.

M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Mediekunskap och mediekompetens	Eleven kan använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor samt reflektera över medieanvändning och säkerhet.

34.6.14. Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärda kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

***I årskurserna 3–6** är slöjdens uppdrag att stödja elevernas förmåga att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Undervisingen ska stödja eleverna att lära sig och tillämpa begrepp, ord och termer som anknyter till slöjd. Eleverna bekantar sig med olika materiella egenskaper och blir bekant med hur egenskaperna kan utnyttjas och vilka lösningar de möjliggör. Eleverna ska vägledas i att kunna välja mellan olika arbetsmetoder, arbetsredskap, maskiner och anordningar samt att arbeta med hjälp av dem. Slöjdens fostrande uppdrag är att lära eleven att kritiskt granska människans konsumtions- och produktionssätt ur ett rättvise- och hållbarhetsperspektiv och ur ett etiskt perspektiv.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 3–6

Ändamålsenliga och säkra lokaler, arbetsredskap, maskiner, anordningar och material formar en lärmiljö som stödjer lärandet. Samtidigt lär sig eleverna med hjälp av dem förstå hur den teknologi som används inom slöjd fungerar. Informations- och kommunikationsteknik ger möjlighet att använda olika läromedel, plattformer för lärande, ritprogram och digital bildredigering samt att skapa ritningar och modeller som stöd för det egna arbetet och planeringen. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för teknisk slöjd och textilslöjd.

Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt, över läroämnesgränserna och i samarbete med utomstående experter och gemenskaper. Eleverna får kunskap om den nationella

kulturen och det nationella kulturarvet virtuellt och genom att besöka museer, utställningar och bibliotek. Besök på utställningar och företag används för att stödja och förstärka lärandet. Besöken utnyttjas i olika pedagogiska uppgifter. Teknik och virtuella lärmiljöer används mångsidigt, ansvarsfullt och säkert.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 3–6

Med tanke på målen för läroämnet är det väsentligt att man beaktar elevernas olika förutsättningar och behov och differentierar slöjdundervisningen utgående från det, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetssätt och arbetsuppgifter. Eleverna ska stödjas att utveckla sina slöjdfärdigheter på ett flexibelt och lämpligt sätt. Eleverna ska uppmuntras att njuta av sitt skapande. Slöjdundervisningen ska stödja eleverna att utveckla egna lösningar och att bygga och använda nyskapande kunskap individuellt eller tillsammans med andra. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid för handledning och stöd.

- i mån av möjlighet ha flera vuxna i slöjdsalen

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och den respons som eleverna får ska vara handledande och uppmuntrande och grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet. Dokumentationen av processens olika faser utnyttjas som ett redskap vid bedömningen. Eleverna ska ges positiv respons på sina framsteg och uppmuntras att utöka och fördjupa sina färdigheter. Bedömningen ska fokusera på hur eleverna tillägnat sig det centrala innehållet men också mångsidigt på hur elevernas kunskaper och färdigheter i slöjd utvecklats. I samband med utvärderingssamtal och annan respons anvisas eleverna mål för utveckling och vägledning för hur prestationen kan utvecklas. Eleverna ska delta i bedömningen genom att erbjudas olika sätt att utvärdera sitt eget och sina klasskamraters arbete. Eleverna kan ges möjlighet att presentera och utvärdera grupparbeten och arbetsresultat för att lära sig att framträda, att presentera information tydligt och klart, uppskatta andras arbete och utveckla förmågan att ge konstruktiv respons.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i slöjd genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i slöjd. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att iaktta slöjdprocessen i sin helhet, hur eleverna arbetar med olika material, hur smidigt arbetet löper, kvaliteten på produkterna, och hur eleverna tillämpar sådant som de lärt sig i andra läroämnen.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Textilslöjd:

- eleverna lär sig använda symaskinen och dess grundfunktioner (trä i maskinen, spola undertråd, fästa tråden, raksöm, sick-sack och att vända)
- eleverna lär sig avigstickning och att virka fasta maskor, eleverna lär sig sy olika stygn enligt mönster

Teknisk slöjd:

- eleverna lär sig såga med olika sågtyper (figursåg, fogsvans, girsåg), hyvling och urholkning
- eleverna lär sig sammanfogning med hjälp av lim, spik och skruv, elverna lär sig använda linjal, vinkelhake samt att förborra/använda borrmaskin
- eleverna lär sig grunderna i ytbehandling (t.ex. målfärg, bets, olja)

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I3, I5	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K3, K6
M6	I1, I2, I6	K5
M7	I6	K1, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

- den lokala förankringen behandlas främst i åk 5-6

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Textilslöjd:

- eleven lär sig använda symaskinen och dess grundfunktioner (trä i maskinen, spola undertråd, fästa tråden, raksöm, sick-sack och att vända)
- eleverna lär sig avigstickning och att virka fasta maskor
- de lär sig sy olika stygn enligt mönster

Teknisk slöjd:

- eleverna lär sig såga med olika sågtyper (figursåg, fogsvans, girsåg), hyvling och urholkningen
- eleverna lär sig sammanfogning med hjälp av lim, spik och skruv
- elverna lär sig använda linjal, vinkelhake samt att förborra/använda borrmaskin
- eleverna lär sig grunderna i ytbehandling (t.ex. målfärg, bets, olja)

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I3, I5	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K3, K6
M6	I1, I2, I6	K5
M7	I6	K1, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

- den lokala förankringen behandlas främst i åk 5-6

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Textilslöjd:

- eleverna använder symaskinen på ett mångsidigt sätt
- eleverna fördjupar sina färdigheter i stickning och virkning
- eleverna får tillverka mindre nyttoföremål (t.ex. vantar, sockor, mössa, halsduk, väska, dynvar, mindre klädesplagg)
- eleverna får pröva på broderistygn och hobbyarbeten
- eleverna lär sig använda enkla mönster, ritningar och arbetsbeskrivningar

Teknisk slöjd:

- eleverna lär sig enkel cykelvård (rengöra, olja, justera)
- eleverna känner till olika fogtekniker (t.ex. centrumtappning, sinkning)
- eleverna ges möjlihget att pröva på alternativa material och tekniker (t.ex. elektronik, tunnplåtsslöjd, läder, akryl, luffarslöjd)
- eleverna lär sig använda enkla mönster, ritningar och arbetsbeskrivningar

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

- eleverna lär sig namnen på slöjdsalens verktyg, maskiner och material

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

- dokumentationen kan vara t.ex. en portfolio (digitalt eller i mapp) eller en utställning

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I3, I5	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K3, K6
M6	I1, I2, I6	K5
M7	I6	K1, K4, K7
M8	I1, I2, I3, I5	K1, K3, K7

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

- den lokala förankringen kan innefatta lokala hantverkstraditioner och lokala hantverkare
- lokala traditioner, färger, symboler och material kan användas som inspiration

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

Textilslöjd:

- eleverna använder symaskinen på ett mångsidigt sätt
- eleverna fördjupar sina färdigheter i stickning och virkning
- eleverna får tillverka mindre nyttoföremål (t.ex. vantar, sockor, mössa, halsduk, väska, dynvar, mindre klädesplagg)
- eleverna får pröva på broderistygn och hobbyarbeten
- eleverna lär sig använda enkla mönster, ritningar och arbetsbeskrivningar

Teknisk slöjd:

- eleverna lär sig enkel cykelvård (rengöra, olja, justera)
- eleverna känner till olika fogtekniker (t.ex. centrumtappning, sinkning)
- eleverna ges möjlihget att pröva på alternativa material och tekniker (t.ex. elektronik, tunnplåtsslöjd, läder, akryl, luffarslöjd)
- eleverna lär sig använda enkla mönster, ritningar och arbetsbeskrivningar

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

- eleverna lär sig namnen på slöjdsalens verktyg, maskiner och material

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

- dokumentationen kan vara t.ex. en portfolio (digitalt eller i mapp) eller en utställning

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I3, I5	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K3, K6
M6	I1, I2, I6	K5
M7	I6	K1, K4, K7
M8	I1, I2, I3, I5	K1, K3, K7

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

- den lokala förankringen kan innefatta lokala hantverkstraditioner och lokala hantverkare
- lokala traditioner, färger, symboler och material kan användas som inspiration

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

34.6.15. Valfria lärokurser i främmande språk A2 engelska

Valinnaisen tehtävä

Särdrag i fråga om lärmiljöer och arbetssätt

Särdrag i fråga om stöd och handledning

Bedömning

Årskurs 4

Centralt innehåll

Mål för undervisningen

Årskurs 5

Centralt innehåll

Mål för undervisningen

Årskurs 6

Centralt innehåll

Mål för undervisningen

35. Årskurs 7-9

35.1. Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

35.2. Att växa som medlem i gemenskapen

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Det särskilda uppdraget i årskurs 7–9 är att handleda och stödja eleverna under deras intensiva utvecklingsfas, se till att de slutför den grundläggande utbildningens lärokurs och uppmuntra alla elever att fortsätta studera. Det är särskilt viktigt att varje elev får så bra förutsättningar som möjligt för att studera efter den grundläggande utbildningen och kunna fatta realistiska och kunskapsbaserade beslut. Individuella skillnader i elevernas utveckling, också mellan pojkar och flickor, blir tydligare och inverkar på skolarbetet. Eleverna ska handledas att förstå sin utveckling och uppmuntras att acceptera och ta ansvar för sig själva och sina studier, sina kamrater och närmiljön. Eleverna ska stödjas att utveckla en gemenskap, som inte godkänner varken mobbning, sexuella trakasserier, rasism eller annan diskriminering. Studiemotivationen ska stärkas genom omsorg, individuellt bemötande samt mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer. Praxis för bedömning och respons under studierna planeras och genomförs så att de är interaktiva och ger handledning i lärandet samt uppmuntrar eleverna att arbeta målmedvetet som individer och i grupp. Samarbetet mellan hem och skola antar nya former och får nytt innehåll men är fortfarande ett viktigt stöd för den unga. Gemensamma avtal om spelregler och uppförande med eleverna och deras vårdnadshavare skapar trygghet och främjar skolarbetet.

Under årskurs 7–9 lägger eleverna grunden för sin vuxenidentitet, stärker sina kunskaper samt inriktar sig på och förbereder sig för livet efter den grundläggande utbildningen. Undervisningen

ska fördjupa, berika och bredda de kunskaper och färdigheter eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna. Nya gemensamma läroämnen är huslig ekonomi och elevhandledning. Undervisningen i fysik och kemi, biologi och geografi samt hälsokunskap som tidigare ingått i omgivningslära uppdelas i fem separata läroämnen. Eleverna erbjuds flera valfria läroämnen. De mångvetenskapliga lärområdena och de valfria ämnena ger eleverna möjligheter att fördjupa sina intressen och att kombinera det de lärt sig på fritiden med skolarbetet. Dessa ger eleverna tillfällen att öva sig att arbeta självständigt och ta ansvar i till exempel konstnärliga produktioner, forskningsprojekt eller samhällsprojekt.

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Det särskilda uppdraget i årskurs 7–9 är att handleda och stödja eleverna under deras intensiva utvecklingsfas, se till att de slutför den grundläggande utbildningens lärokurs och uppmuntra alla elever att fortsätta studera. Det är särskilt viktigt att varje elev får så bra förutsättningar som möjligt för att studera efter den grundläggande utbildningen och kunna fatta realistiska och kunskapsbaserade beslut. Individuella skillnader i elevernas utveckling, också mellan pojkar och flickor, blir tydligare och inverkar på skolarbetet. Eleverna ska handledas att förstå sin utveckling och uppmuntras att acceptera och ta ansvar för sig själva och sina studier, sina kamrater och närmiljön. Eleverna ska stödjas att utveckla en gemenskap, som inte godkänner varken mobbning, sexuella trakasserier, rasism eller annan diskriminering. Studiemotivationen ska stärkas genom omsorg, individuellt bemötande samt mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer. Praxis för bedömning och respons under studierna planeras och genomförs så att de är interaktiva och ger handledning i lärandet samt uppmuntrar eleverna att arbeta målmedvetet som individer och i grupp. Samarbetet mellan hem och skola antar nya former och får nytt innehåll men är fortfarande ett viktigt stöd för den unga. Gemensamma avtal om spelregler och uppförande med eleverna och deras vårdnadshavare skapar trygghet och främjar skolarbetet.

Under årskurs 7–9 lägger eleverna grunden för sin vuxenidentitet, stärker sina kunskaper samt inriktar sig på och förbereder sig för livet efter den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska fördjupa, berika och bredda de kunskaper och färdigheter eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna. Nya gemensamma läroämnen är huslig ekonomi och elevhandledning. Undervisningen i fysik och kemi, biologi och geografi samt hälsokunskap som tidigare ingått i omgivningslära uppdelas i fem separata läroämnen. Eleverna erbjuds flera valfria läroämnen. De mångvetenskapliga lärområdena och de valfria ämnena ger eleverna möjligheter att fördjupa sina intressen och att kombinera det de lärt sig på fritiden med skolarbetet. Dessa ger eleverna tillfällen att öva sig att arbeta självständigt och ta ansvar i till exempel konstnärliga produktioner, forskningsprojekt eller samhällsprojekt.

35.3. Övergången från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium

Vid övergången från den grundläggande utbildningen till utbildning på andra stadiet inriktar sig eleverna på fortsatta studier och fattar beslut om sin utbildning och karriär. Övergången förutsätter systematiskt och yrkesövergripande samarbete samt kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna. Målet är att ge eleverna så goda färdigheter som möjligt att gå vidare till följande utbildningsstadium samt att trygga välbefinnandet och förutsättningarna för studier. Övergången till ett nytt skede av livet förutsätter ökad livskompetens och självständighet och mera ansvar. Skolan ska stödja eleverna i utvecklingsprocessen, vilket innebär att betydelsen av elevhandledning och elevvård ökar. Eleverna behöver mycket information om olika utbildningsmöjligheter efter grundskolan samt mångsidig handledning både av studiehandledaren och av lärarna i olika läroämnen. Det är viktigt att reservera tid för diskussion med eleverna om deras planer, att hjälpa dem att förstå vilka krav de fortsatta studierna ställer och att göra realistiska val.

35.4. Mångsidig kompetens i årskurs 7–9

Förutsättningarna för utveckling av mångsidig kompetens stärks i takt med att eleverna utvecklas. Å andra sidan ökar utmaningarna i fråga om samarbete mellan läroämnena och i skolvardagen. Skolan kan i bästa fall erbjuda en gemenskap som känns meningsfull för den unga som är i puberteten och där den unga får hjälp med att strukturera både sin egen utveckling och omvärlden. Det är särskilt viktigt att ge eleverna möjligheter att uppleva att de kan och lyckas för att på så sätt stärka deras självkänsla och att handleda varje elev att bli medveten om sina styrkor och att realistiskt se sina utvecklingsbehov.

Under dessa år fortsätter man att lägga grund för en hållbar livsstil och ett hållbart välbefinnande och reflekterar tillsammans med eleverna över sociala, samhälleliga och ekonomiska samt kulturella och ekologiska förutsättningar för hållbar utveckling. Undervisningen ska innehålla både praktiska och teoretiska exempel på sambandet mellan de olika aspekterna av hållbar utveckling och vad en hållbar livsstil i praktiken betyder.

Varje läroämne ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens på ett för läroämnet naturligt sätt. Att planera och genomföra de mångvetenskapliga lärområdena i samarbete med eleverna strävar i synnerhet till att utveckla och fördjupa mångsidig kompetens.

35.5. Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.

Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska sporras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska sporras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Skolarbetet ska stärka elevernas aktiva roll i lärprocessen och ge förutsättningar för positiva upplevelser och känslor som stödjer lärandet. Eleverna ska uppmuntras att ta ansvar för att ställa upp mål för sina studier, planera arbetet och utvärdera arbetsprocessen och resultatet. De ska lära sig att identifiera sina lärstrategier och studiestrategier och medvetet utveckla dem. Eleverna behöver redskap för att behålla sin uppmärksamhet och koncentration samt handledning för att använda teknik och andra hjälpmedel i sina studier.

Eleverna ska uppmuntras att lita på sig själva och sina uppfattningar, att motivera sina åsikter och att i skolarbetet tillämpa den kunskap de tillägnat sig utanför skolan. Det är viktigt att lära sig att lyssna till sig själv och till andra, att se saker med andras ögon och att hitta alternativa och kreativa lösningar. Eleverna behöver uppmuntran att bemöta och hantera oklar och motstridig information. Olika sätt att skapa kunskap granskas tillsammans och eleverna ska uppmuntras att föra fram kunskaper som baserar sig på egna erfarenheter och reflektera kring hur de påverkar det egna sättet att tänka. Eleverna ska ges möjlighet att göra iakttagelser och träna sin observationsförmåga, att söka information på olika sätt och att kritiskt granska det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. Eleverna ska uppmuntras att använda sin fantasi för att komma till insikt och skapa nytt, att fördomsfritt kombinera olika perspektiv samt att bygga ny kunskap och nya perspektiv. Elevernas egna idéer ska stödjas. Tankeförmågan ska dessutom utvecklas genom att skapa olika slags tillfällen för eleverna att lösa problem, både självständigt och gemensamt, att argumentera, dra slutsatser och upptäcka orsakssammanhang och samband mellan olika företeelser för att lära sig tänka systematiskt. Utvecklingen av etiskt tänkande ska stödjas med hjälp av diskussioner om rätt och fel, ett gott liv och dygder samt om etiska principer. Konst framkallar känslor och ger nya insikter och fördjupar således det etiska och estetiska tänkandet.

Experimentella, undersökande och aktiverande arbetssätt över läroämnesgränserna, för att undersöka företeelser som intresserar eleverna, utvecklar tankeförmågan och är också viktigt med tanke på motivationen att lära sig och valet av utbildning efter den grundläggande utbildningen. Under lektionerna i de olika läroämnena ska man reflektera över hur studierna och de egna tanke- och arbetssätten påverkar framtiden. Eleverna ska få hjälp med att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriärval och att göra ett motiverat val utgående från sina förutsättningar och intressen.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar

enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.

Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Eleverna ska i skolarbetet stödjas att utveckla en kulturell identitet och en kulturellt hållbar livsstil, som grundar sig på respekt för de mänskliga rättigheterna. Eleverna ska lära sig att se kulturell mångfald som en positiv resurs. Samtidigt handleds de att ge akt på hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och att fundera på frågor som strider mot de mänskliga rättigheterna och därför inte kan accepteras. I skolarbetet ska man systematiskt främja respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag. Eleverna undersöker de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter, vad de innebär och hur de förverkligas i världen.

Eleverna ska lära sig tyda kulturella budskap i omgivningen, lära känna och värdesätta sin livsmiljö och dess kulturarv och att identifiera värden som anknyter till det. Eleverna ska analysera mediemiljön och lära sig bedöma dess inverkan. De ska bekanta sig med kulturarvet på ett mångsidigt sätt och ta del i att bevara och utveckla det. Eleverna får möjligheter att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv och lära sig att inse vilken betydelse dessa har för individens och samhällets välbefinnande. Genom att samarbeta med olika aktörer ger skolan eleverna mångsidiga möjligheter att ge uttryck för sin kulturella kompetens och påverka till exempel genom konst.

Erfarenhet av kommunikation i och utanför skolan och av internationellt samarbete vidgar elevernas världsbild och utvecklar förmågan till dialog. Eleverna ska få öva sig att framföra sin åsikt på ett konstruktivt sätt och att tillämpa sina kunskaper vid framträdanden och i olika samarbets- och kommunikationssituationer. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation, att bemöta andra människor med respekt och att följa god sed. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt. De ska också handledas att uppskatta och kontrollera sin kropp och använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer. Skolarbetet ska erbjuda gott om möjligheter till kreativ verksamhet. Eleverna ska uppmuntras att i sitt arbete främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

K3 Vardagskompetens

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.

Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska sporras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala

förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.

Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsumenter. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Elevernas självständighet ska stödjas i samarbete med hemmen. Eleverna ska handledas och uppmuntras att ta ansvar för sig själva, för andra och för vardagen. Eleverna ska ges mera möjligheter att vara med och planera och förverkliga skolarbetet och lärmiljön. Eleverna ska lära sig identifiera vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på det egna och det gemensamma välbefinnandet och tillägna sig handlingssätt som främjar hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet. Betydelsen av sömn och vila, en balanserad dagsrytm, motion, mångsidig kost, nykterhet och drogfrihet samt goda vanor ska ägnas särskild uppmärksamhet. Eleverna övar sina sociala färdigheter och utvecklingen av emotionella färdigheter stöds. Tillsammans går man igenom hur man bemöter och hanterar motstridiga känslor och tankar. Eleverna ska få färdigheter så att de kan skydda sitt privatliv och sin personliga integritet. De ska få lära sig att förutse och undvika farliga situationer och att handla ändamålsenligt i olyckssituationer. Eleverna ska lära sig att handla på ett hållbart och ansvarfullt sätt i trafiken, i synnerhet när de rör sig med cykel eller moped. Man ska också handleda eleverna att använda skyddsutrustning och betona vikten av att man är nykter och drogfri i trafiken.

I samband med undervisningen i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet ska eleverna lära sig förstå den teknologiska utvecklingen samt teknologins mångfald och betydelse i det egna livet, skolan och samhället. De ska också lära sig att förstå tekniska funktionsprinciper och hur kostnader för teknik uppstår samt öva sig att använda teknik på ett ansvarsfullt sätt samt att utveckla och beskriva tekniska idéer. Tillsammans med eleverna ska man reflektera över etiska frågor och framtida möjligheter när det gäller teknik. Eleverna ska uppmanas att granska sina konsumtionsvanor ur ett hållbarhetsperspektiv, att granska reklam analytiskt och att vara kritiska och ansvarsfulla konsumenter. De ska handledas att stärka sina förutsättningar för att kunna planera och ta hand om sin egen ekonomi. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna öva sig att göra hållbara val och tillägna sig en hållbar livsstil.

K4 Multilitteracitet

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.

Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

Eleverna ska handledas att fördjupa sin kompetens i multilitteracitet genom ett bredare utbud av olika texter i undervisningen i alla läroämnen. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Eleverna ska framför allt träna analytisk, kritisk och kulturell läskunnighet. Eleverna ska lära sig att mångsidigt använda sig av alla sina sinnen och alla sätt att lära sig. Eleverna ska öva sig att producera, tolka och förmedla kunskap på det sätt som är typiskt för varje läroämne och genom samarbete mellan läroämnena. Eleverna ska uppmuntras att använda sin kompetens i multilitteracitet också för att påverka och delta på olika sätt i sin livsmiljö, i medier och i samhället. Undervisningen ska ge eleverna gott om tillfällen att träna dessa färdigheter tillsammans.

Eleverna ska få möjlighet att vidareutveckla en mångsidig läskunnighet genom att mer och mer övergå till texter som används i olika situationer och i olika syften. Elevernas multilitteracitet ska fördjupas genom arbete med berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande textgenrer. Genom undervisningen ska man stärka elevernas kulturella, etiska och ekologiska läskunnighet. I undervisningen behandlas och tolkas även texter som berör arbetslivet. Konsumentkunskap och kunskaper i ekonomi utvecklas med hjälp av texter som mångsidigt behandlar ämnet och genom att eleverna blir vana att se i vilka sammanhang texterna används. Numerisk läskunnighet behövs till exempel när man bedömer hur tillförlitlig en gallup är eller hur förmånligt ett köperbjudande är. Eleverna ska handledas att utveckla sin visuella läskunnighet genom att använda olika bildtolkningsmetoder och framställningssätt. Mediekunskapen fördjupas genom att eleverna medverkar i och arbetar med olika medier. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sina åsikter med hjälp av olika kommunikations- och påverkningsmetoder.

K5 Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och

övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.

Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Användningen av digitala verktyg ska utgöra en naturlig del av elevens och gruppens lärande. Eleverna ska fördjupa sina färdigheter och utnyttja det de lärt sig utanför skolan. De ska få en bild av hur digitala verktyg kan utnyttjas i undervisningen i olika läroämnen, i senare studier och i arbetslivet samt för att verka och påverka i samhället. I samband med skoluppgifterna funderar man över betydelsen av informations- och kommunikationsteknik i samhället och hur informations- och kommunikationstekniken påverkar hållbar utveckling.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att på eget initiativ använda digitala verktyg i olika skoluppgifter och välja lämpliga arbetssätt och verktyg för olika uppgifter. Eleverna ska fördjupa sin uppfattning om enligt vilken logik olika apparater, program och tjänster används och fungerar. De ska öva sig att systematisera, organisera och att dela filer samt att skapa olika digitala produkter självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska öva sig att programmera som en del av studierna i olika läroämnen.

Ansvarsfulla och trygga arbetssätt: Eleverna ska lära sig att använda digitala verktyg på ett tryggt och etiskt hållbart sätt. De ska lära sig hur man skyddar sig mot eventuella informationssäkerhetsrisker och undviker att information försvinner. För att lära sig handla ansvarsfullt ska man reflektera över vad till exempel begreppen datasekretess och upphovsrätt betyder och vilka följderna av ansvarslöst och olagligt förfarande kan vara. Eleverna ska uppmuntras att tillägna sig hälsosamma och ergonomiska arbetssätt.

Informationssökning samt undersökande och kreativa arbetssätt: Eleverna ska lära sig att söka och producera information och att använda informationskällor på ett mångsidigt sätt som underlag för undersökande och kreativt arbete. Samtidigt ska de öva sig att vara källkritiska och lära sig att bedöma sitt eget och andras sätt att arbeta och producera information samt hur olika söktjänster och databaser fungerar och producerar information.

Kommunikation och nätverksbildning: Sociala medietjänster ska användas i undervisningen för att eleverna ska inse vad samarbete och kommunikation betyder för lärandet, för undersökande arbete och för att kunna skapa något nytt. Eleverna ska lära sig använda olika medier och kommunikationsstilar på ett ändamålsenligt sätt. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för internationell kommunikation och lär sig förstå dess betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet

ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellers inverkan.

Undervisningen ska främja elevernas intresse och positiva attityd till arbete och arbetslivet och stärka deras kunskapsunderlag inom området. Eleverna ska lära känna näringslivet i närmiljön och dess särdrag och centrala verksamhetsområden. Det är viktigt att eleverna senast i detta skede får erfarenhet av arbetslivet och av att samarbeta med aktörer utanför skolan för att de även ska få öva att uppföra sig och samarbeta på det sätt som förutsätts i arbetslivet samt inse betydelsen av språkkunskaper och kommunikativa färdigheter. Skolarbetet ska omfatta arbetsformer som ger eleverna möjlighet att få insikt i olika yrken och branscher samt företagsverksamhet. Sådana arbetsformer är bl.a. praktisk arbetsorientering, diskussioner med personer som besöker skolan, besök på företag och i olika organisationer samt övningsföretag och volontärarbete.

I skolan ska projektarbete och nätverksbildning tränas, såväl i den egna skolan, i närmiljön och nationellt som i mån av möjlighet också internationellt. Eleverna lär sig i praktiska undervisningssituationer att planera arbetsprocesser, formulera hypoteser, testa olika alternativ, dra slutsatser och hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär de sig ta itu med uppgifter på ett företagsamt sätt, att förutse eventuella svårigheter i arbetet, att bedöma och ta kontrollerade risker, att hantera misslyckanden och besvikelser samt att målmedvetet slutföra arbetet. På det viset får eleverna möjligheter att genom egna erfarenheter lära sig inse vad arbete, företagsamhet och entreprenörskap betyder i skolgemenskapen och i samhället. Eleverna ska handledas att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriäralternativ. De ska uppmuntras att lägga märke till och utveckla sina färdigheter, styrkor och intressen och att göra motiverade förnuftiga val i fråga om studier och arbete samtidigt som de är medvetna om sina egna förutsättningar och den inverkan som traditionella könsroller och övriga rollmodeller har.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen

eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.

Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att stärka och fördjupa sitt intresse för gemensamma och samhälleliga frågor och att öva sig att delta som medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Att på olika sätt delta i den egna klassgemenskapen, olika undervisningsgrupper, elevkåren och hela skolgemenskapen och därigenom bli hörd och uppskattad, hjälper eleverna att inse och lära sig hur man kan påverka. Eleverna ska få kunskaper och erfarenheter av hur man deltar i samhällsnyttig verksamhet, till exempel vänelevsverksamhet, miljöaktiviteter eller volontärarbete, eller påverkar via medier, konst, den offentliga sektorn, medborgarorganisationer och politiska partier. Erfarenheterna stödjer elevernas självkänsla och lär dem att ta egna initiativ och våga handla ansvarsfullt. Genom att delta kan eleverna öva sig att uttrycka sina åsikter konstruktivt, att söka lösningar tillsammans med andra och att reflektera över olika handlingssätts berättigande ur olika perspektiv. De lär sig att förhandla, jämka och lösa konflikter. Samarbetsprojekt och konkreta handlingar till förmån för miljön och andra människor breddar ansvarsområdet.

Eleverna ska lära sig förstå betydelsen av sina val och handlingar för dem själva, den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Man ska tillsammans fundera på sambandet mellan det förflutna, nutid och framtid och olika framtidsalternativ. Eleverna ska få lära sig bedöma såväl sina egna som gruppens och samhällets verksamhetssätt och verksamhetsstruktur och korrigera dem så att de främjar ett hållbart välbefinnande. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen bilda sig en uppfattning om varför studier och delaktighet är viktiga, vad en hållbar livsstil betyder och hur kunskaperna som inhämtas i skolan kan användas för att bygga en hållbar framtid.

35.6. Läroämnen

35.6.1. Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell

kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7–9** handleds eleverna att fördjupa sitt personliga förhållande till bildkonsten och annan visuell kultur och att ställa upp bestämda mål för sitt arbete. Undervisningen ska stärka elevernas förmåga att skapa bilder och uppmuntra dem att arbeta i olika visuella miljöer. Eleverna ska öva sig att undersöka personliga och samhälleliga betydelser inom bildkonsten och annan visuell kultur och att använda dem som underlag för att delta och påverka. Undervisningen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och skapa kopplingar till aktuella koncept och fenomen inom bildkonsten och annan visuell kultur. Eleverna ska få öva sig att använda informations- och kommunikationsteknik och webbmiljöer på ett kreativt, kritiskt och ansvarsfullt sätt. Undervisningen ska ge eleverna tillräckliga förutsättningar för studier efter den grundläggande utbildningen och även allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet och i samhället ska beaktas.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 7–9

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 7–9 ska eleverna stödjas att arbeta på ett undersökande och fenomenorienterat sätt genom att utnyttja konsttraditioner och metoder inom den samtida konsten. Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att mångsidigt använda webb- och mediemiljöer, delta i tvärkonstnärliga projekt och projekt utanför skolan samt ta upp globala frågor.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 7–9

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevernas individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de

motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser. I årskurs 7–9 är målet att stärka elevens kunskaper i bildkonst med tanke på studier efter den grundläggande utbildningen.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Bedömningen ska stödja eleverna att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Med hjälp av bedömningen handleds eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då bildkonst upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i bildkonst när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i bildkonst. I bildkonst utvecklas elevens kunskaper inom alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som beskrivs i målen för undervisningen tills studierna avslutas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

- färglära i praktiken
- kompositionslära

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och mångsidigt använda metoder i bildframställning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan använda olika visuella hjälpmedel vid granskning av omgivningen och dess bilder.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina egna och andras iakttagelser och tankar och motivera sina åsikter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över iakttagelser och tankar	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar om konst, omgivningen och annan visuell kultur verbalt.

M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka iakttagelser och tankar med hjälp av bilder	Eleven kan använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild.

M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder

- handleda eleven att formge och planera miljöer och byggnader

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig i bild	Eleven kan målmedvetet använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att uttrycka sig i bild.

M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta på ett undersökande sätt	Eleven kan använda ett undersökande arbetssätt självständigt och tillsammans med andra.

M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka med hjälp av bilder	Eleven strävar till att påverka miljön och annan visuell kultur med hjälp av bilder.

M7 vägleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa olika metoder för att tolka bilder	Eleven kan använda några visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder.

M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska betydelsen av visuell kultur	Eleven deltar utgående från sina tolkningar i diskussioner om vad konst och annan visuell kultur betyder.

M9 inspirera eleven att använda sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild	Eleven kan tillämpa några olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild.

M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sin syn på värden	Eleven kan uttrycka sin syn på värden som framkommer i konst, i omgivningen och i annan visuell kultur.

M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig och påverka genom bilder	Eleven granskar i sina bilder kulturell mångfald och hållbar utveckling och blir medveten om möjligheterna att påverka genom bilder.

35.6.2. Biologi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i biologiundervisningen är att hjälpa eleverna att förstå livet och dess utveckling, att öka deras naturkännedom och handleda dem att förstå ekosystemens funktion, människans livsfunktioner samt grunderna i ärftlighet och evolution.

Undervisningen i biologi genomförs också i naturen och eleverna får genom undersökande lärande insikter i hur man söker biologisk kunskap. Naturen undersöks både i terrängen och med laboratoriemetoder. Upplevelse- och erfarenhetsbaserat lärande ökar glädjen i lärandet och väcker elevernas intresse att iaktta sin livsmiljö och förändringar i den. Användning av informations- och kommunikationsteknik främjar jämlikhet och likvärdighet i biologiundervisningen.

Biologiundervisningen ska stödja eleverna att utveckla sina problemlösnings- och samarbetsfärdigheter och den sociala gemenskapen. Undervisningen ska ge färdigheter för studier inom områden som utnyttjar biologi och för arbetslivet.

Biologiundervisningen ska hjälpa eleverna att förstå hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas och utnyttjas i deras eget liv, i etiska frågor, för att följa med aktuella nyheter som anknyter till biologi och hur man kan påverka beslutsfattandet i samhället. Biologiundervisningen ska utveckla elevernas miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald. Eleverna ska få färdigheter för att påverka och vara med och utveckla sin närmiljö och bevara dess livskraft. De ska också vägledas att tillägna sig en hållbar livsstil och förståelse för globalt ansvar.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i biologi i årskurs 7–9

Målet är att eleverna i biologiundervisningen har möjlighet att arbeta i olika lärmiljöer som stödjer forskningsorienterat lärande, både i och utanför skolan. I samband med fält- och laboratoriearbete handleds eleverna att iaktta och använda undersökningsmetoder som är typiska för biologin. Med tanke på målen för biologiundervisningen är det också viktigt att eleverna får lära sig använda digitala lärmiljöer för att söka, behandla, tolka och presentera biologisk information.

Arbetssätten i biologi ska väljas så att de främjar kommunikation och social gemenskap och tar hänsyn till elevernas olika individuella behov. Genom mångsidiga arbetssätt får eleven olika erfarenheter, kan tillägna sig naturvetenskapliga undersökningsmetoder och lär sig att dra slutsatser samt rapportera och tillämpa sin kunskap. I enlighet med målen för biologiundervisningen utvecklas förmågan att reflektera över värdeval genom upplevelser, erfarenheter och praktiskt arbete. Dessutom utvecklas förmågan att kritiskt granska fenomen och olika informationskällor.

Handledning, differentiering och stöd i biologi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för biologiundervisningen är det viktigt att handleda eleverna att göra iakttagelser och undersökningar självständigt och i grupp samt i olika lärmiljöer. I fält- och laboratoriearbete ska säkerhetsaspekter beaktas. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av olika arbetsmetoder. Undersökande lärande, arbete tillsammans, ansvar för det egna arbetet, en fördjupad relation till naturen och koppling till tidigare kunskap stödjer elevernas tillväxt och utveckling och ökar glädjen i lärandet. Med tanke på målen i biologi är det viktigt att upptäcka elevernas eventuella svårigheter i laboratorie- eller fältarbete. De ska få stöd i arbetet utgående från sina styrkor och vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika stödformer. Differentiering kan genomföras i gemensamma undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och avancera i egen takt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande i biologi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna i biologi stödjer elevernas motivation, utvecklar forskningsfärdigheterna och hjälper dem att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i biologi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina biologikunskaper i praktiken. I bedömningen i biologi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevens teoretiska kunskaper som biologiska

färdigheter i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Läraren iakttar elevens förmåga att göra observationer, samla in, bearbeta, tolka, utvärdera och presentera olika slags material. Vidare bedöms förmågan att använda utrustning som är typisk för biologin, digitala verktyg samt förmågan att genomföra små experiment och undersökningar i och utanför skolan. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla elevernas arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då biologi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i biologi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i biologi. Elevens kunskaper i biologi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

- t.ex. mikroskopiering, fiskdissektion, kartläggning av sjöns insektliv

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

- Östersjön
- sjöns ekosystem och de viktigaste arterna i vattendragen

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

- vattenväxternas och -insekternas anpassning till vattenmiljön

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

- huvudsakligen i åk 9

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

- eutrofiering
- algblomning
- hållbart fiske

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K7
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M8	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K5
M11	I6	K2, K3, K7
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M14	I6	K5, K7

Mål för undervisningen

M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismsamhällets struktur samt organismers struktur och livsfunktioner	Eleven kan beskriva principerna för klassificering inom organismsamhället, kan benämna organismers struktur och beskriva deras livsfunktioner. Eleven kan jämföra släktskapet mellan olika organismgrupper utgående från deras strukturella och funktionella anpassning samt känna igen, klassificera och jämföra grupper av organismer.

M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismers anpassningsförmåga och livsmiljöernas mångfald	Eleven kan göra observationer om arters förekomst och kan beskriva deras anpassning till olika livsmiljöer. Eleven identifierar typiska organismer i närmiljön och förstår deras betydelse för naturens mångfald.

M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Eleven kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp och undersöknings- och informationssökningsmetoder. Eleven kan presentera väl-grundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.

M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och färdigheter i vardagen	Eleven kan beskriva hur biologiska kunskaper och färdigheter kan utnyttjas i vardagen och i samhället samt motivera sina åsikter med hjälp av sina kunskaper i biologi. Eleven deltar i projekt som värnar om närmiljön genom att delta i genomförandet och rapporteringen.

M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Eleven kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.

M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

- Esse å som exempel på rinnande vattendrag

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

- främst i åk 9

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K7
M6	I6	K4, K7
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M8	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I6	K5, K6, K7
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M11	I6	K2, K3, K7
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M14	I6	K5, K7

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar	Eleven kan beskriva grund-strukturen i skogsekosystemet och hur det fungerar. Eleven identifierar olika ekosystem och arter i deras näringsväv. Eleven kan beskriva mångfaldens betydelse för ekosystemens funktion och reflektera över betydelsen av hållbar användning av skogarna för organismerna och människan.

M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismsamhällets struktur samt organismers struktur och livsfunktioner	Eleven kan beskriva principerna för klassificering inom organismsamhället, kan benämna organismers struktur och beskriva deras livsfunktioner. Eleven kan jämföra släktskapet mellan olika organismgrupper utgående från deras strukturella och funktionella anpassning samt känna igen, klassificera och jämföra grupper av organismer.

M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismers anpassningsförmåga och livsmiljöernas mångfald	Eleven kan göra observationer om arters förekomst och kan beskriva deras anpassning till olika livsmiljöer. Eleven identifierar typiska organismer i närmiljön och förstår deras betydelse för naturens mångfald.

M6 vägleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera förändringar i naturen	Eleven kan i sin egen närmiljö göra observationer och mindre undersökningar av naturliga förändringar och förändringar som orsakats av människan i naturmiljön. Eleven förstår att jordens naturresurser är begränsade, förstår betydelsen av ekosystemtjänster och känner till grunderna för en hållbar livsstil samt allemansrätten och vilka skyldigheter den innebär.

M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Eleven kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp och undersöknings- och informationssökningsmetoder. Eleven kan presentera väl-grundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.

M9 vägleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att samla organismer och odla växter experimentellt	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling av organismer. Eleven genomför ett odlingsexperiment under handledning.

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Eleven kan observera och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven kan ställa upp hypoteser, under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten.

M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och färdigheter i vardagen	Eleven kan beskriva hur biologiska kunskaper och färdigheter kan utnyttjas i vardagen och i samhället samt motivera sina åsikter med hjälp av sina kunskaper i biologi. Eleven deltar i projekt som värnar om närmiljön genom att delta i genomförandet och rapporteringen.

M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Eleven kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.

M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

- främst i åk 7 och åk 8

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

- främst i åk 8

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K4, K5
M4	I1, I4, I5	K1
M5	I5	K3
M6	I6	K4, K7
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M8	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M11	I6	K2, K3, K7
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M13	I6	K7
M14	I6	K5, K7

Mål för undervisningen

M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismsamhällets struktur samt organismers struktur och livsfunktioner	Eleven kan beskriva principerna för klassificering inom organismsamhället, kan benämna organismers struktur och beskriva deras livsfunktioner. Eleven kan jämföra släktskapet mellan olika organismgrupper utgående från deras strukturella och funktionella anpassning samt känna igen, klassificera och jämföra grupper av organismer.

M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärftlighet och evolution	Eleven förstår och kan beskriva arvsmassans och miljöns påverkan i organismernas individutveckling. Eleven kan beskriva hur livet och naturens mångfald har utvecklats som ett resultat av evolution.

M5 hjälpa eleven att förstå människans utveckling och kroppens grundläggande funktioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om människokroppens uppbyggnad och hur den fungerar	Eleven kan beskriva människokroppens grundläggande uppbyggnad och livsfunktioner och redogöra för huvudprinciperna för människans tillväxt och utveckling.

M6 vägleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera förändringar i naturen	Eleven kan i sin egen närmiljö göra observationer och mindre undersökningar av naturliga förändringar och förändringar som orsakats av människan i naturmiljön. Eleven förstår att jordens naturresurser är begränsade, förstår betydelsen av ekosystemtjänster och känner till grunderna för en hållbar livsstil samt allemansrätten och vilka skyldigheter den innebär.

M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Eleven kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp och undersöknings- och informationssökningsmetoder. Eleven kan presentera väl-grundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Eleven kan observera och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven kan ställa upp hypoteser, under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten.

M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och färdigheter i vardagen	Eleven kan beskriva hur biologiska kunskaper och färdigheter kan utnyttjas i vardagen och i samhället samt motivera sina åsikter med hjälp av sina kunskaper i biologi. Eleven deltar i projekt som värnar om närmiljön genom att delta i genomförandet och rapporteringen.

M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Eleven kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.

M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan utnyttja biologiska kunskaper och färdigheter för att bedöma ansvarsfrågor i anknytning till människa och miljö och kan ange motiveringar för etiskt hållbara val.

M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

35.6.3. Det andra inhemska språket

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna

och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, B1-lärokurs

B1-lärokurs i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleven att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevens språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapligaläområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen. Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för B1-lärokursen i finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i B1-lärokursen i finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I2 Färdigheter för språkstudier

Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M3	I2	K1
M4	I2	K2, K7
M5	I3	K4
M6	I3	K2, K4
M7	I3	K2, K4, K6
M8	I3	K4
M9	I3	K4, K5

Mål för undervisningen

M3 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda finska i sitt eget liv och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.

M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.3: Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.

M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.

M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med typiska drag i det finska språket, med den finska kulturen och med finska språkmiljöer och släktspråk. Att fästa uppmärksamhet vid skillnader mellan talad och skriven finska och att jämföra det finska språket med andra språk eleverna studerar. Att använda språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra språk med varandra och att studera finska.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K5
M2	I1	K1, K4
M3	I2	K1
M4	I2	K2, K7
M5	I3	K4
M6	I3	K2, K4
M7	I3	K2, K4, K6
M8	I3	K4
M9	I3	K4, K5

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till likheter och olikheter i det talade och det skrivna finska språket, att söka information om något eller några språk som är besläktade med finska språket

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om finskans tal-, skrift- och släktspråk	Eleven känner till några skillnader mellan talad och skriven finska samt några språk som är nära besläktade med finskan.

M2 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M3 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda finska i sitt eget liv och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.

M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.3: Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.

M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.

M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med typiska drag i det finska språket, med den finska kulturen och med finska språkmiljöer och släktspråk. Att fästa uppmärksamhet vid skillnader mellan talad och skriven finska och att jämföra det finska språket med andra språk eleverna studerar. Att använda språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra språk med varandra och att studera finska.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk

informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K5
M2	I1	K1, K4
M3	I2	K1
M4	I2	K2, K7
M5	I3	K4
M6	I3	K2, K4
M7	I3	K2, K4, K6
M8	I3	K4
M9	I3	K4, K5

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till likheter och olikheter i det talade och det skrivna finska språket, att söka information om något eller några språk som är besläktade med finska språket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om finskans tal-, skrift- och släktspråk	Eleven känner till några skillnader mellan talad och skriven finska samt några språk som är nära besläktade med finskan.

M2 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M3 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda finska i sitt eget liv och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.

M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.3: Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.

M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.

M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.

M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Finska, A-lärokurs

A-lärokurs i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla deras språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs

A-lärokurs i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade

lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i hemmet och i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av bl.a. spel, finskspråkig litteratur, musik, film och drama ges möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller i samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja elevernas lärande i och utanför skolan genom att hjälpa eleverna att utveckla lämpliga lärstrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på läsfärdigheten och som uppmuntrar till att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också få lära sig trygg och etiskt ansvarsfull användning av medier. Individuell respons ska ges för att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att producera texter. Eleverna ska erbjudas stöd för verbala inlärningssvårigheter. Eleverna ska få handledning och stöd för att lära sig nya begrepp och använda dem. Språkligt begåvade elever ska också uppmuntras att till exempel anta utmanande läsuppgifter och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Man bör i bedömningen ta hänsyn till att referensramen är anpassad för språkundervisningen i främmande språk och att elever som undervisas enligt den modersmålsinriktade lärokursen har relativt goda muntliga kunskaper i finska redan vid skolstarten, medan elevens kunskaper i de övriga delområdena kan variera stort.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter

i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

35.6.4. Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7-9** har elevhandledningen som uppdrag att stödja elevernas övergång till lärmiljöerna och arbetssätten i årskurserna 7–9. I årskurserna 7–9 vägleds varje elev fortsättningsvis att utveckla sin förmåga att lära sig och sina studiefärdigheter. Eleverna får hjälp med att förstå hur deras val inverkar på studierna och framtiden. Elevhandledningen har tillsammans med de övriga läroämnena som uppdrag att klargöra läroämnenas betydelse för*

fortsatta studier och arbetslivsfärdigheter samt att utöka elevernas kunskaper om arbetslivet, olika arbetsuppgifter, entreprenörskap och framtida kompetensbehov. Studiehandledaren har huvudansvaret för elevhandledningen.

Elevhandledningens uppdrag är att öka elevernas beredskap att klara sig i föränderliga livssituationer och i övergångsskeden i studier och yrkeskarriär. Eleverna ska få lära sig att använda och utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. Handledningen ska stärka elevernas företagsamhet och förmåga att ta egna initiativ i beslut som gäller deras utbildnings- och karriärval. I samarbete med den mottagande läroanstalten och vårdnadshavarna ska elevhandledningen ge eleverna information och möjlighet att bekanta sig med utbildnings- och studiealternativ efter grundskolan. Handledningen har som uppgift att bidra till att studierna slutförs och att med hjälp av planering av fortsatta studier i samband med gemensam ansökan stödja övergången till studier efter den grundläggande utbildningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i elevhandledning i årskurs 7–9

Inom elevhandledningen används mångsidiga arbetssätt utgående från elevernas individuella och gruppspecifika behov och förutsättningar. Handledningsformerna är personlig handledning som fördjupar sig i individuella frågor, handledning i smågrupp och handledning i klass. Grupperna bildas flexibelt med beaktande av handledningens innehåll och möjligheter till kamratstöd. Inom den personliga handledningen har eleverna möjlighet att diskutera frågor som anknyter till deras studier, utbildnings- och yrkesval samt deras livssituation. Under handledningen i smågrupp lär sig eleven att behandla gemensamma frågor av handledande karaktär eller personliga frågor som gäller någon elev i gruppen och kan delas med de andra eleverna. Handledningens kontinuitet ska säkerställas genom att erbjuda elevhandledning på alla årskursnivåer. Vårdnadshavarna ska vid behov ges möjlighet att diskutera frågor förknippade med elevens studier och val under gemensamma möten med läraren, studiehandledaren, eleven och vårdnadshavaren.

Utöver skolan och webbmiljöer används även närmiljön och arbetslivet som lärmiljöer. För att skapa en grund för utbildnings- och yrkesval samt öka uppskattningen för arbete ska praktisk arbetslivsorientering (PRAO) ordnas för elever i årskurs 7–9 inom den grundläggande utbildningen. Eleverna ska ha möjlighet att få personliga erfarenheter av arbetslivet och olika yrken i en riktig arbetsmiljö. I samband med PRAO ska eleverna ha möjlighet att utvärdera den kunskap och de erfarenheter som de fått. PRAO ska genomföras i samarbete med de övriga läroämnena, så att de övriga läroämnenas innehåll och arbetssätt kan utnyttjas.

Handledning, differentiering och stöd i elevhandledning i årskurs 7–9

Elevernas individuella utgångsläge och behov ska beaktas i elevhandledningen. Handledningen differentieras genom att man beaktar elevernas personliga mål, erfarenheter, fritidssysselsättningar, intressen, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen vid övergångarna under elevernas studiebana. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete är viktigt i synnerhet för att säkerställa att elever som behöver stöd och unga som riskerar att bli utan utbildning fortsätter att studera.

När det gäller elever som är i behov av stöd inleds handledningen i anknytning till fortsatta studier tillräckligt tidigt. De fortsatta studierna ska planeras i samarbete med eleven och vårdnadshavaren och vid behov mellan den mottagande läroanstalten och representanter för den grundläggande utbildningen. I planeringen beaktas elevens individuella anlag, behovet av stöd och de sysselsättningsutsikter som utbildningen möjliggör. Eleven och vårdnadshavaren erbjuds möjligheter att bekanta sig med läroanstalter som ordnar fortsatta studier som lämpar sig för eleven. Eleven och vårdnadshavaren ges tillräcklig information om möjligheterna till fortsatt stöd i studierna efter den grundläggande utbildningen och om övriga stödformer.

Bedömning av elevens lärande i elevhandledning i årskurs 7–9

I elevhandledning ges inget vitsord som i övriga läroämnen. Bedömningen i elevhandledningen bygger på elevernas självbedömning samt på interaktiv, vägledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder.

Genom diskussion med läraren lär sig eleverna att bedöma sina förutsättningar, sina kunskaper och färdigheter, sin funktionsförmåga, sin företagsamhet och sina resurser, hur mycket och vilken typ av stöd och handledning de behöver, sin förmåga att arbeta i grupp och sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska handledas att förstå hur värderingar, föreställningar och människor som är viktiga för dem påverkar deras val och beslut. Eleverna ska få öva sig att bedöma sin förmåga att söka information och använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information om utbildningar och arbetslivet. Eleverna ska sporras att bedöma sin förmåga att fastställa tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika informationskällor. Eleverna ska göras medvetna om bakgrunden till olika självbedömningsmetoder och -verktyg och om hur de kan användas i deras karriärplanering. Läraren ska hjälpa eleverna att hitta instanser som erbjuder stöd- och handledningstjänster i skolan och i samhället och att utveckla sin förmåga att söka de tjänster de behöver.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna

ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K3, K7
M2	I1	K1
M4	I2	K3
M10	I4, I5	K2

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetssätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val

M2 uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig

M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen

M10 stödja elevens förmåga att uppfatta sin kulturella bakgrund och att komma till rätta i möten och samarbetssituationer med olika kulturer, handleda eleven att inhämta och tillägna sig kunskap om möjligheterna att studera i multinationella arbetsmiljöer och utomlands

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M3	I1, I2	K1
M4	I2	K3
M6	I2, I3, I5	K6, K7
M7	I2, I3, I4, I5	K4, K5, K6
M8	I4, I5	K4, K5

Mål för undervisningen

M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller

M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen

M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hens eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet

M7 handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter, vilka yrken som passar hen och att stärka sin förmåga att

söka information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs

M8 ge eleven och vårdnadshavarna information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem, stödja elevens förmåga att söka information om utbildning och arbetsliv både i Finland och utomlands

Årskurs 9

Centralt innehåll

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M5	I2, I5	K1, K3
M6	I2, I3, I5	K6, K7
M7	I2, I3, I4, I5	K4, K5, K6
M8	I4, I5	K4, K5
M9	I2, I3, I5	K4, K5, K6
M10	I4, I5	K2

Mål för undervisningen

M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts

M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hens eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet

M7 handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter, vilka yrken som passar hen och att stärka sin förmåga att söka information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs

M8 ge eleven och vårdnadshavarna information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem, stödja elevens förmåga att söka information om utbildning och arbetsliv både i Finland och utomlands

M9 vägleda eleven att använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster via många kanaler samt att vid planeringen av sin framtida karriär bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är

M10 stödja elevens förmåga att uppfatta sin kulturella bakgrund och att komma till rätta i möten och samarbetssituationer med olika kulturer, handleda eleven att inhämta och tillägna sig kunskap om möjligheterna att studera i multinationella arbetsmiljöer och utomlands

35.6.5. Främmande språk

Engelska, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna

och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med elever och grupper också på olika håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan i en internationell värld.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

A-lärokurs i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda engelska för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i engelska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på engelska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i engelska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i engelska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

USA. Att jämföra brittisk och amerikansk engelska.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Temaområden: hus och hem, skolan, hobbier, resande, restaurangbesök, hälsningsfraser, "small talk". Strukturer: verbböjning (presens-pluskvamperfekt), adjektivens komparation, genitiv och possessiva pronomen.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värderingar. Eleven kan reflektera över samband mellan språk och kultur vad gäller engelskan. Eleven inser att värderingar varierar utgående från individuell erfarenhet och kulturell synvinkel.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i

en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

UK och Irland. Multikulturalism. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Temaområden: mat och hälsa, väder, intressen och hobbier, yrken och jobb, kläder och mode, julen och jultraditioner.

Strukturer: pronomen (reflexiva, relativa, indefinita, demonstrativa), "question tags", nationalitetsord, modala hjälpverb.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M3	I1	K1, K3
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i

en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

Kanada, Australien och Nya Zeeland.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Temaområde: natur och miljö, samhälle, kultur, media och teknik.

Strukturer: passiv, pågående/enkel presens och imperfekt, adjektiv och adverb, ordföljd.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K3
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värderingar. Eleven kan reflektera över samband mellan språk och kultur vad gäller engelskan. Eleven inser att värderingar varierar utgående från individuell erfarenhet och kulturell synvinkel.

M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del i och lära sig i engelskspråkiga miljöer och sammanhang.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

35.6.6. Fysik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i fysikundervisningen är att stödja eleverna att utveckla det naturvetenskapliga tänkandet och deras världsbild. Undervisningen i fysik ska hjälpa dem att förstå betydelsen av fysik och teknik i det dagliga livet, livsmiljön och samhället. Undervisningen ska stödja förmågan att diskutera om fysikaliska och tekniska frågor och fenomen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för en hållbar framtid: fysik behövs för att utveckla nya teknologiska lösningar och för att trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin miljö.

Fysikundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till fysik. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på kvalitativ nivå, men allteftersom elevernas abstrakta tänkande och matematiska färdigheter utvecklas kan arbetet till vissa delar utvidgas till en kvantitativ nivå. Tidigare erfarenheter, nya observationer och perspektiv ska genom samspelet mellan elev och lärare formas till en konsekvent helhet och en naturvetenskaplig syn på den omgivande verkligheten. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för fysikundervisningen är observationer och undersökningar av naturen och den teknologiska miljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig och förstå begrepp, lära sig olika undersökningsmetoder och för att uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande

arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att lära sig fysik.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna fysik också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa fysik i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i fysik.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i fysik i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i fysik. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklar elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur fysik och teknik tillämpas, ska man utöver skolans utrymmen utnyttja lokala möjligheter, till exempel den närmaste omgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i fysik i årskurs 7–9

Med tanke på målen i fysik är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får eleverna lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika nivåer av tänkande. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas begynnande förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande i fysik i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker sig och hur de slutför arbetet. Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då fysik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i fysik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till kriterierna för slutbedömningen i fysik. Elevens kunskaper i fysik utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala

läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

- energiproduktion och energiresurser behandlas främst på åk 9

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

- likformig och accelererad rörelse, mekaniskt arbete och effekt behandlas främst på åk 9

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på

elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

- elektricitetslära behandlas främst på åk 9

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna fysik i olika yrken och i fortsatta studier.

M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av energiresurser.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer och mätningar enligt anvisningarna eller planen. Eleven kan i samarbete med andra genomföra olika undersökningar.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera undersökningsresultat. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta med teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.

M9 vägleda eleven attanvända informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Eleven kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.

M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda enkla modeller och göra prognoser samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan beskriva modellen och reflektera över dess begränsningar eller brister.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

- värmelära behandlas främst på åk 7

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I5, I6	K1
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna fysik i olika yrken och i fortsatta studier.

M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av energiresurser.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer och mätningar enligt anvisningarna eller planen. Eleven kan i samarbete med andra genomföra olika undersökningar.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera undersökningsresultat. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta med teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.

M9 vägleda eleven attanvända informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Eleven kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.

M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda enkla modeller och göra prognoser samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan beskriva modellen och reflektera över dess begränsningar eller brister.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer.

35.6.7. Geografi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i geografiundervisningen är att stödja eleverna att skapa sig en världsbild. Eleverna ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen samt få hjälp med att placera nyheter om världshändelser inom de regionala ramar som de tillägnat sig genom geografiundervisningen.

Geografi är ett tvärvetenskapligt läroämne, där man undersöker jordklotet och dess områden, naturen, mänsklig verksamhet och olika kulturer. I geografiundervisningen ska naturvetenskapliga, humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv beaktas. På så sätt får eleverna en helhetsbild av den mångskiftande världen och hur den fungerar.

I geografiundervisningen behandlas samspelet mellan naturen och människan och hur detta samspel påverkar miljöns tillstånd. Undervisningen ska hjälpa eleverna att förstå olika regionala synvinklar och konflikter i världen. Förståelse för och analys av geografiska orsakssamband och miljöförändringar motiverar dem att agera ansvarsfullt i sin egen vardag.

Geografiundervisningen ska beakta den värld som eleverna lever i. Undervisningen ska erbjuda konkreta upplevelser i olika lärmiljöer, där eleverna gör observationer och undersöker. Geografiundervisningen ska stärka elevernas förmåga att främja hållbar utveckling. Informations- och kommunikationsteknik ska mångsidigt användas i undervisningen. Användningen av teknik främjar också ett jämlikt och likvärdigt lärande för alla elever.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för undervisningen i geografi är det centralt att använda mångsidiga lärmiljöer både i och utanför skolan. Fältarbete, exkursioner i naturen och den byggda miljön samt användning av digitala lärmiljöer och geodata är en väsentlig del av geografiundervisningen. Lärande via spel ökar elevernas motivation. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer eleven att utveckla sitt geografiska tänkande och sina problemlösnings- och undersökningsfärdigheter och främjar gemensamt och interaktivt arbete.

I undervisningen följer man med aktuella händelser och fenomen i närmiljön och på andra håll i världen. Arbetssätten ska väljas med hänsyn till den värld eleverna lever i, internationalism och samarbete med aktörer utanför skolan. I undervisningen ska eleverna ges tid för eftertanke, kreativitet och aktivitet.

Handledning, differentiering och stöd i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för geografiundervisningen är det viktigt att vägleda eleverna att iaktta den omgivande världen och förstå fenomenen som förekommer i den. Bevakningen av aktuella nyheter stödjer varje elev att skapa sig en världsbild. I fältundervisningen tolkar eleverna närmiljön med hjälp av alla sinnen och delar gemensamma upplevelser med varandra och med läraren. När det gäller stöd är det med tanke på målen i geografi viktigt att upptäcka om eleverna har svårigheter med att göra spatiala bedömningar och i synnerhet med att läsa och tolka kartor. Eleverna ska få handledning och stöd i att använda geodata och andra geomedier i vardagliga situationer. Elevernas förmåga att gestalta den närmaste omgivningen och världen utvecklas genom att läraren stödjer och uppmuntrar dem utifrån deras egna styrkor samt vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika former av stöd. Differentiering kan genomföras i undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och i övningar där det är möjligt att avancera individuellt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande i geografi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna i geografi stödjer elevernas motivation, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper eleverna att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i geografi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina kunskaper i praktiken. I bedömningen i geografi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevernas teoretiska kunskaper och geografiska färdigheter som på geomediala färdigheter och förmåga att kritiskt granska information. Dessutom bedöms förmågan att använda informations- och kommunikationsteknik samt utrustning som är typisk för geografin. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla varje elevs arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då geografi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i geografi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i geografi. Elevens kunskaper i geografi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

Amerika och polarområdena. Gradnätet.

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser.

Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Regnskogarna.

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

U-länder och i-länder.

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7

Mål för undervisningen

M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning av en kartbild av jordklotet och känne-dom om centrala ortnamn	Eleven kan uppfatta grunddragen i en kartbild av jordklotet samt placera och namnge centrala orter på kartan.

M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka geografiskt	Eleven kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.

M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur rumsuppfattningen utvecklats	Eleven kan med hjälp av både en sträck- och en längdskalaskala mäta avstånd på en karta, rikta in kartan så att den motsvarar verkligheten och röra sig i terrängen med hjälp av kartan.

M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iaktta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.

M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta reg-ional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Eleven kan identifiera de faktorer som inverkar på den egna regionala identiteten och kan beskriva sin närmiljö och betydelsen av dess mångfald. Eleven kan beskriva betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald och kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

Platteorin. Endogena och exogena processer.

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5, K6
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7

Mål för undervisningen

M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om naturgeografiska fenomen	Eleven kan förklara jordklotets planetarism, dygns och årstidsväxlingen samt uppfatta jordklotets sfärer och zoner. Eleven kan identifiera och beskriva naturlandskap i Finland och på jordklotet samt kan lyfta fram några faktorer som lett till deras uppkomst.

M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan beskriva variat-ioner i människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland och på andra håll i världen.

M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för samspelet mellan naturen och människan samt en hållbar användning av naturresurser	Eleven kan beskriva hur naturen påverkar männi-skors liv och näringsgrenar samt hur mänsklig verk-samhet påverkar naturens tillstånd i Finland och på olika håll i världen. Eleven förstår betydelsen av en hållbar användning av naturresurser.

M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka geografiskt	Eleven kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geomediala färdigheter	Eleven kan använda bilder, kartor, karttjänster och andra geomedier i geografistudierna och i vardagen. Eleven kan sammanställa enkla kartor, diagram och andra geografiska modeller.

M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iaktta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.

M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja hållbar utveckling	Eleven kan berätta hur man handlar ansvarsfullt i och utanför skolan. Eleven kan ta ställning i frågor som gäller hållbar utveckling och kan ge exempel på en hållbar livsstil.

M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta reg-ional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Eleven kan identifiera de faktorer som inverkar på den egna regionala identiteten och kan beskriva sin närmiljö och betydelsen av dess mångfald. Eleven kan beskriva betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald och kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

Istiden, landhöjningen och berggrunden.

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5, K6
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7

Mål för undervisningen

M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om naturgeografiska fenomen	Eleven kan förklara jordklotets planetarism, dygns och årstidsväxlingen samt uppfatta jordklotets sfärer och zoner. Eleven kan identifiera och beskriva naturlandskap i Finland och på jordklotet samt kan lyfta fram några faktorer som lett till deras uppkomst.

M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan beskriva variat-ioner i människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland och på andra håll i världen.

M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka geografiskt	Eleven kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.

M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur rumsuppfattningen utvecklats	Eleven kan med hjälp av både en sträck- och en längdskalaskala mäta avstånd på en karta, rikta in kartan så att den motsvarar verkligheten och röra sig i terrängen med hjälp av kartan.

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geomediala färdigheter	Eleven kan använda bilder, kartor, karttjänster och andra geomedier i geografistudierna och i vardagen. Eleven kan sammanställa enkla kartor, diagram och andra geografiska modeller.

M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter	Eleven kan genomföra en småskalig geografisk undersökning. Eleven kan åskådliggöra undersökningsresultat med hjälp av geomedier, samt presentera undersökningsresultaten muntligt.

M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iaktta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.

M11 vägleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att delta och påverka	Eleven medverkar i ett projekt där man tillsam-mans ökar trivseln i närmiljön eller bevarar miljöns mångfald. Eleven förstår och kan beskriva betydelsen av globalt ansvar i sitt arbete.

M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja hållbar utveckling	Eleven kan berätta hur man handlar ansvarsfullt i och utanför skolan. Eleven kan ta ställning i frågor som gäller hållbar utveckling och kan ge exempel på en hållbar livsstil.

M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta reg-ional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Eleven kan identifiera de faktorer som inverkar på den egna regionala identiteten och kan beskriva sin närmiljö och betydelsen av dess mångfald. Eleven kan beskriva betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald och kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

35.6.8. Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

"Vi rör på oss tillsammans och tillämpar våra färdigheter samt stärker självbilden och delaktigheten."

I årskurserna 7–9 *ligger tyngdpunkten i undervisningen på att mångsidigt tillämpa grundläggande färdigheter och träna fysiska egenskaper med hjälp av olika gymnastikformer och idrottsgrenar. Det är särskilt viktigt att eleverna stärker sin positiva självbild och accepterar sin kropp som förändras. Undervisningen ska stödja elevernas välbefinnande, utveckling mot självständighet och delaktighet samt uppmuntra eleverna att på eget initiativ delta i motionsaktiviteter som främjar hälsan. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i planeringen av aktiviteter samt tar ansvar för sin egen och gruppens aktivitet.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 7–9

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap, uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Utnyttjandet av motionsteknologi stödjer målen för gymnastikundervisningen. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 7–9

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 7–9 ska särskild vikt fästas vid att stödja funktionsförmågan samt uppmuntra eleverna att utöva eller hitta en egen lämplig motionsform.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 7–9

Eleverna ska genom mångsidig, uppmuntrande och handledande respons och bedömning stödjas att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stödjer elevernas positiva uppfattning om sig själv som motionsutövare. I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. Elevernas hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen.

Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Vid

bedömningen används mångsidiga metoder, så att eleverna har möjlighet att visa sina färdigheter på bästa sätt. Eleverna ska vägledas att utvärdera sig själva.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i gymnastik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevernas kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i gymnastik. Färdigheterna i gymnastik utvecklas kumulativt. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. En elev får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Tema för simhallsbesök: simning och vattengymnastik.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

Polonäs och traditionella pardanser.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2
M13	I3	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.

M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Tema för simhallsbesök: simning.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

Polonäs och traditionella pardanser.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2
M12	I3	K3
M13	I3	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.

M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

Tema för simhallsbesök: livräddning.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

Polonäs och traditionella pardanser.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna

för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Avslappning.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2
M12	I3	K3
M13	I3	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på

ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.

M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet

Hjälpa eleven att förstå avslappningens betydelse för den psykiska funktionsförmågan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

35.6.9. Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmuntra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7-9** är historieundervisningens uppdrag är att fördjupa elevernas uppfattning om den historiska kunskapens natur. Undervisningen ska stödja elevernas identitetsutveckling och göra dem förtrogen med hur olika kulturer påverkat individer och samhällen. I undervisningen ska interaktiva och undersökande arbetssätt prioriteras.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 7–9

Genom att man granskar den historiska bakgrunden till aktuella händelser kopplas innehållet i ämnet historia till centrala begrepp i samhällsläran.

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att prioritera undersökande arbetssätt, till exempel att undersöka olika för åldern lämpliga första- och andrahandskällor och att använda sig av öppna lärmiljöer i historiska undersökningsuppgifter. Målet är att uppmuntra eleven att göra egna tolkningar och lära sig bedöma avvikande tolkningar.

Eleven ska uppmuntras att söka information via informell historiekultur, såsom spel, filmer och litteratur, och att utveckla sin förmåga att tänka historiskt och bedöma kritiskt med hjälp av dessa historiekulturella uttryck.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 7–9

I historieundervisningen ska eleven uppmuntras att mångsidigt observera, kommunicera, producera och tolka text och tal samt att använda drama och visuella uttryck. Vid behov hjälper läraren eleverna att förstå olika texter genom att förenkla dem och förklara de begrepp som används i texterna.

Vissa begrepp som används i historieundervisningen (till exempel samhälle och demokrati) ska fördjupas under hela den grundläggande utbildningen i takt med att eleven utvecklar sitt tänkande från konkret till abstrakt.

Bedömning av elevens lärande i historia i årskurs 7–9

I historieundervisningen är målet att genom respons uppmuntra eleverna att göra egna tolkningar och argumentera för sina åsikter. Utöver skriftliga uppgifter ska också elevernas sätt att arbeta tas i betraktande. I bedömningen ska man fokusera på om eleverna kan tillämpa kunskap och behärskar historiskt tänkande, inte på om hen har memorerat innehållet.

Slutbedömningen infaller det läsår då historia upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl varje elev har uppnått målen för lärokursen i historia när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att varje elevs kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i historia. Kunskap i historia utvecklas genom en kumulativ process, där undervisningsinnehållet används för att stärka elevens historiska tänkande. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som de nationella kunskapskraven förutsätter. Om nivån för vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Industriella revolutionen, uppfinningar inom industri och kommunikation, industrialiseringen av Finland, industrialiseringen av närområdet. Industriella revolutionens verkan på människans livssituation och olika sätt att förbättra människornas levnadsförhållanden.

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Franska revolutionen och Napoleon. Liberalism, konsevatism, nationalism. Ryska revolutionen.

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

1808-1809 års krig. Borgå lantdag. Finland som autonomi. Lördagssällskapet: Runeberg, Lönnrot, Snellman. Förryskningen. Finlands självständighet och inbördeskriget.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Främst på åk 8.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Hur man levde på 1800-talet. Samhällsgrupper: besuttna och obesuttna. Flyttningsrörelser.

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Imperialismen.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K7
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 aktivera eleven att söka historisk information i olika, för åldern lämpliga informationskällor och att bedöma källornas tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka historisk information	Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och noterar skillnader i deras tillförlitlighet.

M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka källor	Eleven kan läsa och tolka olika slag av källor.

M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av begreppet kronologi i historiska sammanhang	Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning.

M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang	Eleven kan särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.

M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka historia	Eleven kan göra egna motiverade tolkningar av historiska händelser och företeelser.

M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.

M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera historisk information	Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

Efterkrigstiden i Finland och världen.

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

Nationella diktaturer: kommunism, nazism, fascism. Demokratins framväxt.

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

Främst på åk 7. Den unga staten Finland.

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Första och andra värdskriget. Finland i andra världskriget. Kalla kriget.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Efterkrigstiden i Finland.

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Efterkrigstiden i världen.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K7
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 aktivera eleven att söka historisk information i olika, för åldern lämpliga informationskällor och att bedöma källornas tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka historisk information	Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och noterar skillnader i deras tillförlitlighet.

M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka källor	Eleven kan läsa och tolka olika slag av källor.

M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av begreppet kronologi i historiska sammanhang	Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning.

M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang	Eleven kan särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.

M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå förändring och kontinuitet i historiska sammanhang	Eleven kan förklara varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr än i dag.

M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka historia	Eleven kan göra egna motiverade tolkningar av historiska händelser och företeelser.

M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.

M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara och fälla omdöme om historiska tolkningar	Eleven kan bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.

M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera historisk information	Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.

M12 bidra till att eleven lär sig att med utgångspunkt i sin historiska kunskap göra sig en föreställning om framtiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historiemedvetande	Eleven kan beskriva hur man med hjälp av tolkningar av det förflutna kan motivera val som gäller framtiden.

35.6.10. Huslig ekonomi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i huslig ekonomi är att stödja eleverna att utveckla kunskaper, färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen i ett hem och för en hållbar livsstil som stödjer välbefinnandet. Undervisningen i huslig ekonomi ska främja praktiska färdigheter och kreativitet samt förmågan att göra val och agera på ett hållbart sätt i vardagen. Undervisningen ska lägga grunden för elevernas kunskaper i huslig ekonomi, så att eleverna har färdigheter att agera i olika miljöer och klara av att genomföra uppgifter i ett hushåll. Undervisningen ska stödja eleverna att utvecklas till konsumenter som klarar av att upprätthålla de grundläggande förutsättningarna för

vardagen i ett hushåll. Undervisningen ska hjälpa eleverna att utvecklas till medmänniskor som bryr sig om sin nästa och som växer till aktiva medlemmar i familjen, hemmet och samhället.

Undervisningen ska ge eleverna färdigheter att kunna kommunicera och leva tillsammans. Undervisningen i huslig ekonomi ska lägga grund för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Eleverna ska få en uppfattning om den teknik som präglar vardagen i ett hem, om hur man kan leva på ett kostnadsmedvetet sätt samt om hur man kan använda informations- och kommunikationsteknik i hushållet.

Med hjälp av centrala innehåll och arbetsuppgifter i huslig ekonomi utvecklas elevernas förmåga att planera och organisera, att utföra arbete och att ha kontroll över resurser. Uppdraget i huslig ekonomi är att stärka elevernas färdigheter att arbeta långsiktigt, att samarbeta och att granska information kritiskt. Det är särskilt viktigt att se till att eleverna deltar i undervisningen på ett jämlikt och rättvist sätt. Läroämnet ska fostra eleverna till att kunna agera aktivt och företagsamt, ansvarsfullt och ekonomiskt.

Läroämnet huslig ekonomi tillämpar kunskap från olika områden och samarbetar med andra läroämnen för att elevernas inlärningserfarenheter ska bli mångsidigare. En helhetsskapande undervisning stödjer elevernas förståelse av sambanden mellan olika begrepp, saker eller företeelser som har att göra med vardagen i hemmet, ökar kunskapen om förhållandet mellan orsak och verkan och fördjupar lärandet. Undervisningen i huslig ekonomi täcker alla delområden av mångsidig kompetens.

Undervisningen i huslig ekonomi ska vara systematisk och bygga på kontinuitet samt stödja lärandet så att elevernas kunskaper och färdigheter gradvis fördjupas till helheter. Elevernas självständighet och ansvar ska växa efter hand och eleverna ska få lära sig att lösa problem, att tillämpa kunskaper och färdigheter och att vara kreativa. Med hjälp av hemuppgifter ska eleverna få tillämpa och fördjupa sina kunskaper hemma och i den närmaste kretsen.

Undervisning i huslig ekonomi kan ges redan i de lägre årskurserna om utbildningsanordaren så beslutar. I sådana fall följer man grunderna för läroplanen för huslig ekonomi med beaktande av elevernas ålder. Undervisningens mål, centrala innehåll och genomförande fastställs i den lokala läroplanen genom anpassning av grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att välja lärmiljöer som möjliggör interaktion i arbetet, att man tillsammans kan skapa och dela kunskap, att man kan använda undersökande och tillämpande arbetssätt samt utvärdera arbetet. Att värdesätta och slutföra arbete, kunna arbeta långsiktigt i en respektfull och lugn atmosfär samt ha möjlighet att lära sig av misslyckanden skapar trygghet i undervisningen. I undervisningen utnyttjas klassgemenskapen, skolans lokaler, skolmiljön samt digitala miljöer och samarbetsnätverk. Skoluppgifterna ska stärka elevernas syn på hur vardagen är uppbyggd och hur olika den kan se ut och ge eleverna träning i att tillämpa sina kunskaper i sin egen familj. Det är viktigt att arbetssätt och metoder väljs så att kunskaper och färdigheter sammanflätas och tillämpas i praktiken.

Handledning, differentiering och stöd i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i huslig ekonomi är det viktigt att ordna handledning, differentiering och stöd på ett sådant sätt att det gradvis stärker elevernas motivation och förmåga att själva stödja och styra sin egen aktivitet. Det är också viktigt att eleverna lär sig arbeta interaktivt, långsiktigt och utgående från kunskap. Undervisningen planeras så att både undervisningssituationen och kunskapsmiljön har en tydlig struktur och lämplig svårighetsgrad. Utgångspunkten för differentiering är undervisningssituationer som anknyter till vardagen och flexibla undervisningsarrangemang i enlighet med elevens kunskapsnivå.

Genom att sammankoppla undervisningssituationer och vardagliga fenomen stärks elevens praktiska färdigheter. Övningar i sociala situationer stärker förmågan att samarbeta och kommunicera. Enkla och tydliga bilder och instruktioner utvecklar förmågan att hantera information. För att kunna växla mellan olika uppgifter under en lektion behövs handledning i tidshantering och strukturering av uppgiften. Läroämnet huslig ekonomi ger eleverna möjlighet att tillämpa sådant de övat och lärt sig i skolan i sin egen vardag.

Handledningen ska stödja elevernas intresse för att fördjupa och bredda sina kunskaper i huslig ekonomi och ge eleverna beredskap för utbildning efter den grundläggande utbildningen och vidare till yrken som förutsätter kunskaper inom huslig ekonomi.

Bedömning av elevens lärande i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i huslig ekonomi ska vara mångsidig, handledande och sporrande. Eleverna ska få respons på sina färdigheter att hantera olika situationer och utföra uppgifter i huslig ekonomi. Elevernas tänkande stöds genom att de handleds att reflektera över sitt sätt att uppfatta och behandla sin egen omgivning. Bedömningen tar också hänsyn till hur eleverna förstår begrepp och tillägnat sig innehåll som anknyter till huslig ekonomi. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Eleverna ska kontinuerligt få information om hur lärandet framskrider och förhåller sig till målen i undervisningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då huslig ekonomi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i huslig ekonomi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevernas kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i huslig ekonomi. Kunskaperna i huslig ekonomi utvecklas och stärks gradvis under hela den gemensamma undervisningen i huslig ekonomi. I slutvitsordet ska alla de nationella kriterierna för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområden, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

Bärplockning

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

Temaområde: återvinning i hemmet med bl.a. studiebesök till Ekorosk

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K3
M2	I1, I2	K2, K3
M3	I1, I2, I3	K3, K4, K5, K7
M4	I1, I2	K1, K3, K6
M5	I1, I2, I3	K3, K5, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K6, K7
M7	I1, I2, I3	K2, K3
M8	I1, I2	K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M10	I1, I2, I3	K1, K4
M11	I1, I2, I3	K4
M12	I1, I2, I3	K1
M13	I1, I2, I3	K1, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål och att genomföra arbetet samt lärstrategier	Eleven sätter upp mål för sin verksamhet och arbetar för att uppnå dem. Eleven kan utvärdera sitt eget lärande och sätt att arbeta i förhållande till målen. Eleven kan bilda sig en uppfattning om sina egna kunskaper utgående från självbedömning, lärarens respons samt kamratrespons.

M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Praktiska färdigheter och estetik	Eleven kan använda de vanligaste arbetsmetoderna för att laga mat, baka och för att utföra grundläggande uppgifter i hemmet. Eleven tar också hänsyn till estetiska aspekter.

M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg med tanke på välbefinnande och hållbar konsumtion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Konsumtionsfärdigheter, förmåga att stärka välbefinnandet samt användning av digitala verktyg	Eleven väljer och använder material och digitala verktyg ekonomiskt i sin verksamhet och reflekterar över sina val utgående från välbefinnande och hållbarhet.

M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera tid och hålla ordning	Eleven kan arbeta utgående från instruktioner och kan hålla ordning och planera sin tidsanvändning utgående från anvisningarna.

M5 vägleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta säkert och hållbart utgående från resurserna	Eleven arbetar enligt instruktioner och enligt principerna för säkerhet och hygien. Eleven arbetar ändamålsenligt i förhållande till tid, kostnader och energiförbrukning. Eleven eftersträvar att ta hänsyn till ergonomi.

M6 handleda eleven att träna att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna, diskutera och argumentera	Eleven försöker lyssna på olika synpunkter och uttrycka sina åsikter konstruktivt i gemensamma planerings- och arbetssituationer.

M7 göra eleven uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta hur vardagen är uppbyggd samt skillnader mellan olika hushåll	Eleven kan beskriva vardagsrutinerna i ett hem. Eleven kan ge exempel på olika familjetyper och husliga traditioner samt reflektera över hur de påverkar vardagen.

M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda resurser och komma fram till överenskommelser	Eleven kan arbeta självständigt och försöker tillsammans med andra arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter. Eleven kan beskriva vad en rättvis arbetsfördelning innebär och kan komma fram till överenskommelser om tidsanvändning och arbetsfördelning genom att delta i beslutsfattandet.

M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att fundera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka och använda information	Eleven kan söka information som anknyter till innehållet i huslig ekonomi i olika källor och kan reflektera över informationens tillförlitlighet samt tolka förpackningars innehållsdeklaration. Eleven känner till grupperna av näringsämnen och deras egenskaper.

M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera anvisningar, tecken och symboler	Eleven kan tolka och använda hushållsrelaterade anvisningar och kan namnge typiska hushållsrelaterade tecken och symboler samt förstå dem i samband med olika vardagliga företeelser.

M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillägna sig begrepp, tillämpa kunskaper och färdigheter, uttrycka sig kreativt och identifiera tjänster	Eleven kan använda hushållsrelaterade begrepp och sina kunskaper och färdigheter i huslig ekonomi i ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kunskaperna i huslig ekonomi tillämpas i olika miljöer. Eleven kan beskriva olika tjänster som stödjer vardagen i hemmet och reflektera över tjänsternas betydelse och möjligheter i vardagslivet.

M13 vägleda eleven till en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa mätning, räkning och återvinning i sitt arbete och för att fatta beslut	Eleven kan sköta den grundläggande sorteringen av hushållsavfall samt kan beskriva sambandet mellan att mäta och räkna och en miljövänlig vardag och kostnads- och miljömedvetna val.

35.6.11. Hälsokunskap

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrenar. Undervisningen i hälsokunskap har som uppdrag att ge eleverna mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkt är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande och trygghet på ett för åldersgruppen lämpligt sätt med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkännedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa.

Undervisningen ska ta hänsyn till att hälsorelaterade företeelser omfattar olika dimensioner och plan: fysiska, psykiska och sociala faktorer som stödjer och tär på hälsan samt sambandet och orsakssammanhangen mellan dem. Hälsan granskas under olika livsskeden, på individ-, familje-, grupp- och samhällsnivå och i tillämpliga delar även globalt. Granskningen av hälsorelaterade frågor breddas och fördjupas i takt med att eleverna utvecklas och livsmiljön expanderar. Det är viktigt att eleverna lär sig se hälsan som en resurs i vardagen, i livsmiljön och i samhället. Undervisningen ska stödja eleverna att självständigt och tillsammans med andra söka, bygga, bedöma och använda kunskap. Dessutom ska eleverna stödjas i att utveckla sina färdigheter gällande säkerhet och trygghet, sin sociala kompetens och sin förmåga att känna igen och reglera sina känslor.

Med hjälp av sina kunskaper och färdigheter i hälsokunskap kan eleverna förstå bredden av begreppet hälsa och få beredskap att göra ändamålsenliga och motiverade val och beslut angående hälsa. Hälsokunskap ökar förmågan att känna igen och påverka faktorer som ger eleverna möjlighet att värdesätta, upprätthålla och främja den egna hälsan och omgivningens hälsa. I undervisningen ska man utnyttja olika möjligheter att observera och undersöka företeelser som anknyter till hälsa och trygghet i den egna livs- och lärmiljön, att samarbeta med andra läroämnen samt att öva och tillämpa sina kunskaper i praktiken.

I årskurserna 1–6 undervisas hälsokunskap som en del av omgivningsläran. I årskurserna 7–9 fördjupas och breddas de teman som behandlats i de lägre klasserna i enlighet med elevernas ålder. Målet är att använda allt exaktare ämnesspecifika begrepp i undervisningen och att stärka elevernas självkännedom samt förmåga att tänka kritiskt och etiskt i enlighet med åldern. I undervisningen i de olika årskurserna ska man beakta att undervisningsstoffet och de kunskaper och färdigheter som hör samman med det ska vara relevanta med tanke på elevernas ålder och utvecklingsstadium.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i årskurs 7–9

Genom lärande som utnyttjar olika arbetssätt, behandlar vardagliga hälsofenomen och beaktar aktuella ämnen läggs grunden för utvecklingen av lärandet och förmågan att tillämpa sina kunskaper, tänka kritiskt och att lära sig.

Genom ett fenomenbaserat arbetssätt uppmuntras eleverna att lyfta fram sina egna kunskaper och erfarenheter, att ställa frågor och söka svar, att strukturera kunskap, dra slutsatser och motivera dem. Eleverna handleds att bedöma relevansen av olika faktorer och att uppfatta större helheter. Aktivt, målinriktat och reflekterande arbete utvecklar både de etiska, emotionella och sociala färdigheterna samt tanke- och samarbetsförmågan.

Lärmiljöerna i hälsokunskap består förutom av en mångsidig fysisk miljö också av sociala situationer och sammanhang och digitala miljöer. Lärmiljöerna och arbetssätten ska väljas så att de ger eleverna möjlighet att bygga kunskap självständigt eller i grupp, genom aktiviteter eller upplevelser, med hjälp av drama eller berättelser samt genom att undersöka hälsorelaterade fenomen i så naturliga situationer och miljöer som möjligt.

Att aktivt observera den egna lärmiljön, att vara med och välja lärmiljöer och arbetssätt samt att delta i att främja hälsa och säkerhet ur ett resursperspektiv erbjuds eleverna möjligheter att öva

och tillämpa sin hälsokunskap i skolan. Samtidigt stödjer man samhörigheten, det gemensamma välbefinnandet och delaktigheten i den egna undervisningsgruppen och i hela skolan.

Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i årskurs 7–9

Flera teman inom hälsokunskap tangerar elevernas utvecklingsskede, individuella erfarenheter och livssituation. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas specialbehov som anknyter till elevernas utveckling, livssituation och kultur. Eleverna ska vägledas att förstå och respektera individens rätt till integritet och sekretess i frågor som gäller den egna hälsan och sjukdomar.

Undervisningen ska planeras så att den möjliggör samarbete mellan olika läroämnen, skolhälsovården och övrig elevvård och erbjuder möjligheter att öva och tillämpa olika delområden av hälsokunskapen som en del av den gemensamma elevvården och skolans verksamhetskultur. Genom samarbetet säkrar man också det individuella stöd eleven behöver för lärandet och i frågor som anknyter till hens livssituation.

Bedömning av elevens lärande i hälsokunskap i årskurs 7–9

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra eleverna att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som stöd för lärandet används även självbedömning och kamratbedömning. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att elevens värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller övriga personliga egenskaper inte är föremål för bedömningen. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkännedom beaktar man hur eleven begrundar och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att utnyttja begrepp och olika källor inom området.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i hälsokunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i hälsokunskap. Hälsokunskapen utvecklas ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas

vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Kunskaper i första hjälpen och psykiskt illamående behandlas främst i åk 9.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M2	I1	K2, K3, K4, K7
M3	I1	K1, K3, K4, K6
M4	I1, I3	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4
M6	I2, I3	K2, K3, K5, K6, K7
M7	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M8	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M9	I3	K2, K4, K5, K7
M10	I1, I2	K1, K3, K6
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M12	I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Eleven kan redogöra för olika livsskeden, i synnerhet utvecklingen under ungdomen och med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.

M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende	Eleven kan namnge många känslor och ge exempel på sambandet mellan känslor och beteende och hur man kontrollerar sitt beteende. Eleven kan hitta på lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera hälsosamt i sociala situationer	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna och beskriva etiska frågor och situationer som anknyter till samspel och sociala situationer och komma med ansvarsfulla lösningar till dem.

M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan samt att använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan samt i huvuddrag beskriva deras inbördes samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hens hälsa och trygghet.

M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor i anslutning till livsstil och med hjälp av exempel bedöma konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationstillförlitligheten.

M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan beskriva centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt redogöra för sambandet mellan hälsa och samfund, kultur och medier samt informations- och kommunikationsteknik.

M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egnastudie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva hur man uppsöker den egna skolans och kommunens hälsotjänster och ger flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika sammanhang.

M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen, andra sociala samfund och medierna påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.

M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	Eleven kan bedöma tillförlitligheten och relevansen i olika typer av hälsorelaterad information samt motivera uppfattningar om hälsa och säkerhet. Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa samt ge exempel på metoder och sätt att påverka hälsan i den närmaste omgivningen.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter.

Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Kunskaper i första hjälpen och psykiskt illamående behandlas främst i åk 9.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M2	I1	K2, K3, K4, K7
M3	I1	K1, K3, K4, K6
M4	I1, I3	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4
M6	I2, I3	K2, K3, K5, K6, K7
M7	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M8	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M9	I3	K2, K4, K5, K7
M10	I1, I2	K1, K3, K6
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M12	I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Eleven kan redogöra för olika livsskeden, i synnerhet utvecklingen under ungdomen och med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.

M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende	Eleven kan namnge många känslor och ge exempel på sambandet mellan känslor och beteende och hur man kontrollerar sitt beteende. Eleven kan hitta på lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera hälsosamt i sociala situationer	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna och beskriva etiska frågor och situationer som anknyter till samspel och sociala situationer och komma med ansvarsfulla lösningar till dem.

M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan samt att använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan samt i huvuddrag beskriva deras inbördes samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hens hälsa och trygghet.

M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor i anslutning till livsstil och med hjälp av exempel bedöma konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationstillförlitligheten.

M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan beskriva centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt redogöra för sambandet mellan hälsa och samfund, kultur och medier samt informations- och kommunikationsteknik.

M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egnastudie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva hur man uppsöker den egna skolans och kommunens hälsotjänster och ger flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika sammanhang.

M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen, andra sociala samfund och medierna påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.

M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	Eleven kan bedöma tillförlitligheten och relevansen i olika typer av hälsorelaterad information samt motivera uppfattningar om hälsa och säkerhet. Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa samt ge exempel på metoder och sätt att påverka hälsan i den närmaste omgivningen.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter.

Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

Avslappning.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M2	I1	K2, K3, K4, K7
M3	I1	K1, K3, K4, K6
M4	I1, I3	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4
M6	I2, I3	K2, K3, K5, K6, K7
M7	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M8	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M9	I3	K2, K4, K5, K7
M10	I1, I2	K1, K3, K6
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M12	I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Eleven kan redogöra för olika livsskeden, i synnerhet utvecklingen under ungdomen och med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.

M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende	Eleven kan namnge många känslor och ge exempel på sambandet mellan känslor och beteende och hur man kontrollerar sitt beteende. Eleven kan hitta på lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera hälsosamt i sociala situationer	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna och beskriva etiska frågor och situationer som anknyter till samspel och sociala situationer och komma med ansvarsfulla lösningar till dem.

M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan samt att använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan samt i huvuddrag beskriva deras inbördes samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hens hälsa och trygghet.

M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor i anslutning till livsstil och med hjälp av exempel bedöma konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationstillförlitligheten.

M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan beskriva centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt redogöra för sambandet mellan hälsa och samfund, kultur och medier samt informations- och kommunikationsteknik.

M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egnastudie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva hur man uppsöker den egna skolans och kommunens hälsotjänster och ger flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika sammanhang.

M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen, andra sociala samfund och medierna påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.

M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	Eleven kan bedöma tillförlitligheten och relevansen i olika typer av hälsorelaterad information samt motivera uppfattningar om hälsa och säkerhet. Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa samt ge exempel på metoder och sätt att påverka hälsan i den närmaste omgivningen.

35.6.12. Kemi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i kemiundervisningen är att stödja eleverna att utveckla sitt naturvetenskapliga tänkande och sin världsbild. Undervisningen i kemi ska hjälpa eleven att förstå betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagslivet, livsmiljön, samhället och inom teknologi. Undervisningen ska stödja elevernas förmåga att göra val och att använda sina kunskaper och färdigheter i olika livssituationer. Undervisningen ska förmedla en bild av kemins betydelse för en hållbar framtid: kemi behövs för att utveckla nya lösningar och trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin omgivning.

Kemiundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till kemi. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på makroskopisk nivå men vartefter elevernas förmåga att tänka abstrakt utvecklas ska sambandet till submikroskopiska och symboliska modeller stärkas. Undervisningen går stegvis från elevernas tidigare erfarenheter och observationer till att beskriva och förklara fenomen samt beskriva ämnens struktur och kemiska reaktioner med hjälp av kemiska symboler. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för undervisningen i kemi är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i livsmiljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig begrepp, lära sig ett undersökande arbetssätt och uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att studera kemi.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna kemi med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa kemi i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i kemi.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i kemi i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i kemi. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklingen av elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska kemikalie- och avfallslagstiftningen samt arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur kemi och teknik tillämpas, ska man utöver skolans lokaler utnyttja lokala möjligheter, till exempel näromgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i kemi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i kemi är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får de lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika tankenivåer. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande i kemi i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från säkerhet i arbetet till uppgifter som mäter färdigheter och från styrda undersökningar till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att identifiera sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla forskningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet och på diskussioner. Utöver alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför arbetet. Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då kemi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i kemi när

studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i kemi. Elevens kunskaper i kemi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Det periodiska systemet, kolföreningar och näringsämnen tas främst upp på åk 8.

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I5, I6	K1

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man i olika situationer behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna kemi i olika yrken och i fortsatta studier.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningarna eller en plan. Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera forskningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven kan beskriva några exempel på hur kemi tillämpas inom teknologi. Eleven kan samarbeta med andra för att skapa idéer, planera, utveckla och tillämpa en lösning där kemi används.

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta sammanhang och kan koppla samman begreppen. Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.

M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av exempel från kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Blandningar, rena ämnen och löslighet tas främst upp på åk 7.

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man i olika situationer behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna kemi i olika yrken och i fortsatta studier.

M4 handleda eleven att använda sina kunskaper i kemi för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur kemins perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningarna eller en plan. Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera forskningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven kan beskriva några exempel på hur kemi tillämpas inom teknologi. Eleven kan samarbeta med andra för att skapa idéer, planera, utveckla och tillämpa en lösning där kemi används.

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta sammanhang och kan koppla samman begreppen. Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.

M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

35.6.13. Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar

och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7–9

***I årskurserna 7–9** har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att öka elevernas förmåga att gestalta och planera sin framtid. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga sin identitet och livsåskådning i synnerhet genom att bredda de allmänbildande kunskaperna samt beakta elevernas personliga val efter den grundläggande utbildningen. Eleverna ska få stöd för att hitta egna modeller för ett gott liv.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det viktigt att skapa en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Ur lärmiljöperspektiv är det, i synnerhet när en ny grupp börjar, viktigt att skapa samhörighet i gruppen. Eleven ska uppmuntras till att ta ansvar för sitt lärande. Eleverna lever i en allt mer globaliserad medievärld, som formas av olika digitala tillämpningar. Därför är det viktigt att i lärmiljön i livsåskådningskunskap kombinera naturligt umgänge och gemensam samvaro med användning av olika medier och digitala verktyg på ett pedagogiskt mångsidigt sätt.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs för att uppfatta det begreppsliga innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Bedömningen av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och

hur hen slutför sitt arbete. Elevernas självbedömning och kamratbedömning används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i livsåskådningskunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i livsåskådningskunskap. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

- kultur (begrepp, olika kulturer, kulturmöten, europeisk och finländsk kultur)

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

- kulturell mångfald (begrepp, olika kulturer, kulturmöten, europeisk och finländsk kultur)

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

- naturen som en del av kulturarvet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K2, K7
M5	I1, I3	K2, K3, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4
M7	I1, I2, I3	K2, K3, K7
M10	I2, I3	K1, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan använda livsåskådningsbegrepp och se samband mellan dem.

M2 främja elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika kulturer och livsåskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om kulturer och livsåskådningar	Eleven kan söka information om olika kulturer och livsåskådningar. Eleven kan redogöra för utgångspunkter för Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.

M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta betydelsen av åskådningsfrihet	Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några mekanismer som garanterar åskådningsfrihet och på avsaknad av dessa i olika situationer.

M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska orsakerna bakom val av livsåskådning	Eleven kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningsval.

M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta kulturell mångfald och jämlikhet	Eleven kan beskriva mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av människor.

M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven kan nämna de viktigaste begreppen som hör samman med mänskliga rättigheter och jämlikhet och motivera betydelsen av mänskliga rättigheter.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

- olika världsåskådningar och trosuppfattningar, både religiösa och icke religiösa

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom

gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

- etiken i de olika åskådningarna

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

- olika åskådningar och deras syn på och relation till naturen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M3	I1	K1, K2, K5
M4	I1, I3	K1, K3
M5	I1, I3	K2, K3, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4
M7	I1, I2, I3	K2, K3, K7
M10	I2, I3	K1, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan använda livsåskådningsbegrepp och se samband mellan dem.

M3 handleda eleven att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om olika livsåskådningar och förmåga att jämföra dem	Eleven kan nämna väsentliga drag och utvecklingsförlopp i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhälleliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen. Eleven kan redogöra för hur man studerar livsåskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.

M4 vägleda eleven att utforska grunden för religiöst tänkande och religionskritik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religiöst tänkande och religionskritik	Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik.

M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta betydelsen av åskådningsfrihet	Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några mekanismer som garanterar åskådningsfrihet och på avsaknad av dessa i olika situationer.

M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska orsakerna bakom val av livsåskådning	Eleven kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningsval.

M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta kulturell mångfald och jämlikhet	Eleven kan beskriva mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av människor.

M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven kan nämna de viktigaste begreppen som hör samman med mänskliga rättigheter och jämlikhet och motivera betydelsen av mänskliga rättigheter.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

- åskådningsfrihet, jämlikhet

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

- etik, etiska principer och riktningar
- det goda livet
- etik inom multilitteraciteten

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade

uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

- miljöetik
- hållbar framtid
- mänskliga rättigheter
- åskådningar som tar upp relationen mellan människa och natur, t.ex. humanismen, utilismen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4
M7	I1, I2, I3	K2, K3, K7
M8	I2, I3	K5, K7
M9	I1, I2, I3	K5, K6, K7
M10	I2, I3	K1, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan använda livsåskådningsbegrepp och se samband mellan dem.

M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska orsakerna bakom val av livsåskådning	Eleven kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningsval.

M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta kulturell mångfald och jämlikhet	Eleven kan beskriva mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av människor.

M8 handleda eleven att iaktta etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven kan använda etiska begrepp samt tolka och tillämpa dem.

M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om principerna för en hållbar livsstil	Eleven kan nämna centrala element som anknyter till en hållbar framtid för naturen och samhället och undersöka betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden. Eleven känner till sätt att påverka lokalt och globalt.

M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven kan nämna de viktigaste begreppen som hör samman med mänskliga rättigheter och jämlikhet och motivera betydelsen av mänskliga rättigheter.

35.6.14. Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att

kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 *är uppdraget i matematikundervisningen att stärka den matematiska allmänbildningen. Undervisningen ska fördjupa elevernas förståelse för matematiska begrepp och samband mellan dem. Undervisningen ska inspirera eleven att hitta och använda matematiken i sitt eget liv. Eleverna ska lära sig att lösa problem genom att formulera matematiska modeller för problemen. Matematikundervisningen ska sporra eleverna att arbeta målinriktat, noggrant, koncentrerat och långsiktigt. De ska uppmuntras att presentera sina lösningar och diskutera dem. Elevernas samarbetsförmåga ska utvecklas i undervisningen.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 7–9

Undervisningen ska utgå från ämnen, fenomen och problem som intresserar eleverna. Konkretisering är fortfarande en viktig del av matematikundervisningen. Eleverna uppmuntras att använda figurer och hjälpmedel som stöd för tänkandet. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna matematiserar och löser problem individuellt och i grupp. Vid grupparbete arbetar var och en både för sitt eget och för gruppens bästa. Pedagogiska spel motiverar eleverna. Digitala verktyg, såsom kalkylprogram och dynamiska geometriprogram, används som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet, produktionen, kreativiteten och utvärderingen av arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 7–9

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om elevens kunskaper är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Utvecklingen av kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt tillsammans med eleverna. Eleverna ska upplysas om vikten av att förstå innehållet. De ska få stöd för att gestalta större helheter och hitta samband. Vid differentiering beaktas elevernas kunskaper och de ska ges möjlighet att uppleva att de lyckas.

Undervisningen kan berikas genom att fördjupa det innehåll som behandlas gemensamt enligt elevernas intresse och kunskapsnivå. Skickliga elever ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer, till exempel olika projekt och problembaserade undersökningsuppgifter inom matematiska områden som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 7–9

Med mångsidig bedömning och uppmuntrande respons stödjer man utvecklingen av det matematiska tänkandet och självförtroendet samtidigt som studiemotivationen stärks. Responsen stödjer elevens positiva självbild i matematiklärandet. Eleverna ska regelbundet informeras om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen i matematik. Bedömningen vägleder varje elev att utveckla sina kunskaper och sin förståelse i matematik. Dessutom utvecklas färdigheterna att arbeta långsiktigt. Responsen ska hjälpa eleverna att iaktta vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur.

Eleverna ska ha en aktiv roll i bedömningen. Genom självbedömning lär de sig att ställa upp mål för sitt lärande och iaktta sina framsteg i relation till målen. Eleverna ska också handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sina attityder till matematikstudierna.

Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Föremål för bedömning är elevens matematiska kunskaper och färdigheter och hur de tillämpas. I bedömningen fästs även vikt vid prestationssättet, hur eleverna motiverar sina lösningar, hur lösningarna är strukturerade och hur korrekta de är. I bedömningen beaktas därtill elevernas förmåga att använda hjälpmedel, inklusive digitala verktyg.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet på produktens matematiska innehåll och på framställningssättet. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Slutbedömningen infaller det läsår då matematik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i matematik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i matematik. Elevens kunskaper i matematik utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Följande del flyttar till åk 8; Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Ofullständiga andragradsekvationer och analogier tas i huvudsak upp i åk 8. Ekvationspar (ekvationssystem) tas upp i åk 9.

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Tas upp i åk 8 och 9.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats samt bågvinkel, medelpunktsvinkel och Thales sats tas upp i åk 8. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor i åk 8. Trigonometriska funktioner och volymberäkningar av tredimensionella kroppar tas i huvudsak upp i åk 9.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Frekvens, relativ frekvens, median, begreppet spridning samt beräkningen av sannolikheter i åk 9.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K6
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I4, I6	K1, K4, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2	K1, K3, K4
M11	I2	K1, K4
M12	I2	K1, K4
M14	I3, I4	K1, K4
M15	I3, I4	K1, K4, K5
M16	I5	K1, K4, K5
M17	I5	K1, K4, K5
M18	I5	K1, K4
M20	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självbedömningen.

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.

M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.

M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven identifierar reella tal och kan beskriva deras egenskaper.

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstagradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.

M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer	Eleven förstår begreppet variabel och funktion och kan rita grafen till en förstagrads- och en andragradsfunktion. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.

M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.

M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Eleven kan använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven förstår begreppen bågvinkel och medelpunktsvinkel.

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Ekvationspar (ekvationssystem) tas upp i åk 9.

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

Tas även upp i åk 9.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Begreppet skala samt tillämpningar betonas i åk 8.

Trigonometriska funktioner och volymberäkningar av tredimensionella kroppar tas i huvudsak upp i åk 9.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Frekvens, relativ frekvens, median, begreppet spridning samt beräkningen av sannolikheter i åk 9.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K6
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I4, I6	K1, K4, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2	K1, K3, K4
M11	I2	K1, K4
M12	I2	K1, K4
M13	I2, I6	K1, K3, K6
M14	I3, I4	K1, K4
M15	I3, I4	K1, K4, K5
M16	I5	K1, K4, K5
M17	I5	K1, K4, K5
M18	I5	K1, K4
M20	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självbedömningen.

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.

M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.

M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven identifierar reella tal och kan beskriva deras egenskaper.

M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet procent och procenträkning	Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används. Eleven kan beräkna procentuella andelar, en andel av en helhet utgående från ett procenttal samt förändrings- och jämförelseprocent. Eleven kan använda sina kunskaper i olika situationer.

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstagradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.

M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer	Eleven förstår begreppet variabel och funktion och kan rita grafen till en förstagrads- och en andragradsfunktion. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.

M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.

M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Eleven kan använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven förstår begreppen bågvinkel och medelpunktsvinkel.

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.

Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K6
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I4, I6	K1, K4, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2	K1, K3, K4
M11	I2	K1, K4
M12	I2	K1, K4
M13	I2, I6	K1, K3, K6
M14	I3, I4	K1, K4
M15	I3, I4	K1, K4, K5
M16	I5	K1, K4, K5
M17	I5	K1, K4, K5
M18	I5	K1, K4
M19	I6	K3, K4, K5
M20	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självbedömningen.

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.

M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.

M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven identifierar reella tal och kan beskriva deras egenskaper.

M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet procent och procenträkning	Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används. Eleven kan beräkna procentuella andelar, en andel av en helhet utgående från ett procenttal samt förändrings- och jämförelseprocent. Eleven kan använda sina kunskaper i olika situationer.

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstagradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.

M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer	Eleven förstår begreppet variabel och funktion och kan rita grafen till en förstagrads- och en andragradsfunktion. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.

M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.

M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Eleven kan använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven förstår begreppen bågvinkel och medelpunktsvinkel.

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.

M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	Eleven kan ge exempel på viktiga statistiska nyckeltal och behärskar hur man använder dem. Eleven kan bestämma både klassiska och statistiska sannolikheter.

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

35.6.15. Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7–9 *har undervisningen i modersmål och litteratur som uppdrag att utveckla elevernas språkliga och kulturella färdigheter i multimediala kommunikationsmiljöer. Eleverna handleds att ta del av olika kommunikationssituationer och multimediala miljöer så att de lär känna sitt sätt att kommunicera och själva kan bidra till ett positivt kommunikationsklimat. Undervisningens uppdrag är att främja elevernas utveckling till aktiva och delaktiga medborgare som kan motivera sina synpunkter och påverka sitt eget liv och det omgivande samhället med hjälp av olika kommunikationsmedel. Valet av texter i undervisningen ska gå i riktning mot samhällsorienterande texter och texter som används i studie- och arbetslivet. Eleverna ska lära*

sig att behärska standardspråkets normer i tal och skrift samt att använda ett för situationen lämpligt språk. Färdigheten att analysera och tolka litteratur fördjupas. Eleverna uppmanas att läsa litteratur och fördjupa sitt läsintresse och de ska ges möjlighet till läsupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla fyra målområden lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna 7-9. Bedömningen ska vara mångbottnad och grunda sig på såväl muntlig och skriftlig kunskapsredovisning som på lärarens observationer av språkanvändning och textanalys i olika situationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på sina kunskaper och färdigheter på ett mångsidigt sätt. Vid sidan av självbedömning ska man använda kamratbedömning under bedömningsprocessen.

Slutbedömningen genomförs det läsår då ämnesstudierna avslutas i respektive ämne. Genom slutbedömningen definierar man hur väl eleven vid slutet av studierna har uppnått målen för lärokursen. Slutvitsordet bestäms så att man jämför elevens kunskaps- och färdighetsnivå med de nationella kunskapskraven i den ifrågavarande lärokursen. Modersmål och litteratur

är ett kumulativt läroämne. Då man bestämmer slutvitsordet ska man beakta alla nationella kunskapskrav för slutbedömningen oberoende av i vilken årskurs motsvarande mål har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven bedöms med vitsordet åtta (8) ifall hen har uppnått en nivå som utgör ett genomsnitt av den kunskaps- och färdighetsnivå för de olika delområdena som beskrivs i de nationella kunskapskraven. Om eleven inom något delområde nått högre än nivån för vitsordet åtta kan detta kompensera en något lägre prestationsnivå inom ett annat delområde.

Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7-9** är det speciella uppdraget för undervisningen att stödja eleverna i att utveckla allt mer mångsidig kompetens i att lära sig och kommunicera och att utveckla en bredare kompetens i multilitteracitet. Eleverna utvecklar och breddar sin språkliga medvetenhet, sin textvärld och sin kulturella kompetens. Inom undervisningen handleder man eleverna att anpassa sitt språkbruk till situationen och att uttrycka sig och kommunicera i olika kontexter. Även språkliga och kommunikativa färdigheter som behövs i de fortsatta studierna och i arbetslivet ligger i fokus. Inom litteraturundervisningen sporrar man eleverna till mångsidiga läsupplevelser.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter

och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla fyra målområden lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna 7-9. Bedömningen ska vara mångbottnad och grunda sig på såväl muntlig och skriftlig kunskapsredovisning som på lärarens observationer av språkanvändning och textanalys i olika situationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på sina kunskaper och färdigheter på ett mångsidigt sätt. Vid sidan av självbedömning ska man använda kamratbedömning under bedömningsprocessen.

Slutbedömningen genomförs det läsår då ämnesstudierna avslutas i respektive ämne. Genom slutbedömningen definierar man hur väl eleven vid slutet av studierna har uppnått målen för lärokursen. Slutvitsordet bestäms så att man jämför elevens kunskaps- och färdighetsnivå med de nationella kunskapskraven i den ifrågavarande lärokursen. Modersmål och litteratur är ett kumulativt läroämne. Då man bestämmer slutvitsordet ska man beakta alla nationella kunskapskrav för slutbedömningen oberoende av i vilken årskurs motsvarande mål har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven bedöms med vitsordet åtta (8) ifall hen har uppnått en nivå som utgör ett genomsnitt av den kunskaps- och färdighetsnivå för de olika delområdena som beskrivs i de nationella kunskapskraven. Om eleven inom något delområde nått högre än nivån för vitsordet åtta kan detta kompensera en något lägre prestationsnivå inom ett annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en

text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att

använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K3, K6, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K3, K7
M4	I1	K1, K2, K6, K7
M5	I2	K1, K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K2, K4
M8	I2	K2, K4, K5, K6
M9	I2	K1, K2, K4, K5
M10	I3	K2, K4, K5, K7
M11	I3	K2, K4, K5
M12	I3	K2, K4, K5, K6
M13	I3	K2, K4, K5, K6
M14	I3	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K1, K2, K4
M16	I4	K1, K2, K4
M17	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussions-inlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.

M6 erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Multilitteracitetskompetens och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.

M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textproduktionsprocesser	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser och samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.

M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap och kulturkännedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då

de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av

kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K3, K6, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K3, K7
M4	I1	K1, K2, K6, K7
M5	I2	K1, K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K2, K4
M8	I2	K2, K4, K5, K6
M9	I2	K1, K2, K4, K5
M10	I3	K2, K4, K5, K7
M11	I3	K2, K4, K5
M12	I3	K2, K4, K5, K6
M13	I3	K2, K4, K5, K6
M14	I3	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K1, K2, K4
M16	I4	K1, K2, K4
M17	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussions-inlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.

M6 erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Multilitteracitetskompetens och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.

M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textproduktionsprocesser	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser och samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.

M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap och kulturkännedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då

de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av

kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K3, K6, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K3, K7
M4	I1	K1, K2, K6, K7
M5	I2	K1, K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K2, K4
M8	I2	K2, K4, K5, K6
M9	I2	K1, K2, K4, K5
M10	I3	K2, K4, K5, K7
M11	I3	K2, K4, K5
M12	I3	K2, K4, K5, K6
M13	I3	K2, K4, K5, K6
M14	I3	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K1, K2, K4
M16	I4	K1, K2, K4
M17	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussions-inlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.

M6 erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Multilitteracitetskompetens och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.

M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textproduktionsprocesser	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser och samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.

M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap och kulturkännedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Svenska som andraspråk och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare. Syftet med denna lärokurs är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i språkgemenskapen och ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet för att de ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i

skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskaperna samt språk som används inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos eleverna samt väcka intresse och erbjuda redskap för att utveckla språkkunskaperna under hela livet. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskapen ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Elevernas språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

- *elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller*
- *elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.*

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en elev ska elevens utveckling och prestationer bedömas enligt målen och kriterierna för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Det är viktigt att eleven tar del av samma texter och textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs. Vid behov görs en plan för elevens lärande. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Det är möjligt att övergå till att läsa svenska enligt lärokursen svenska och litteratur, om eleven har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målsättningarna för den lärokursen.

Svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs som är särskilt uttänkt för elever med ett annat modersmål än svenska, finska eller samiska. Det är viktigt att betona att undervisningen i Sv2 inte är stöd- eller specialundervisning, utan en lärokurs med andra utgångspunkter och syften än lärokursen svenska och litteratur.

En elevs behov av lärokursen svenska som andra språk och litteratur fastställs gemensamt av rektor och de lärare som undervisar eleven. Då beslut om vilken lärokurs eleven ska följa tas, ska man beakta om elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden

(att kommunicera, att tolka texter, att producera texter och förmåga att förstå språk, litteratur och kultur) av språkkunskaperna. Ifall de svenska kunskaperna är bristfälliga ska eleven läsa Sv2.

En elev som följer lärokursen i Sv2 kan integreras i ämnet svenska och litteratur men ska alltid bedömas enligt kriterierna för svenska som andraspråk. I de lägre årskurserna 1-2 kan eleven med Sv2 integreras i undervisningen i svenska och litteratur, men kan behöva stöd i bland annat kulturell förståelse och inom delområdet att använda språket som stöd för allt lärande. En elev som går i årskurs 3-9 förespråkas få majoriteten eller åtminstone en del av sina årsveckotimmar i Sv2 undervisade i en mindre undervisningsgrupp eller i en särskild grupp för elever med svenska som andraspråk. Om en elev med svenska som andraspråk påbörjar sin skolgång i sen ålder (årskurs 5 eller senare) behöver klasslärare, speciallärare, rektorn och eventuell lärare i svenska som andra språk bedöma enligt vilken årskurs eleven ska påbörja sina studier i svenska som andraspråk. I årskurs 7-9 finns en nivågruppering för att senkomna elever ska kunna tillägna sig svenska som andraspråk och litteratur på bästa möjliga sätt

Målen för undervisning i svenska och litteratur och Sv2 är de samma med undantag för svenska som andraspråk och litteraturs tilläggskategori: att använda språket som stöd för allt lärande. Om eleven integreras i svenska och litteratur bör klasslärare, timlärare, speciallärare, eventuell lärare i svenska som andra språk och rektorn medvetet arbeta för att eleven uppnår målen för ämnet Sv2 trots integrering i svenska och litteratur. Metoderna och arbetssätten bör vara sådana att eleven utvecklar sin språkliga kompetens och också lär sig använda språket som stöd för allt lärande. Om eleven bedöms enligt lärokursen svenska som andra språk och litteratur bör samtliga lärare som undervisar eleven än mer vara införstådda i att använda språkutvecklande metoder i sin undervisning.

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7–9 *är det särskilda målet för undervisningen att befästa och bredda elevernas färdigheter i svenska, lärstrategier, förmåga att kommunicera samt multilitteracitet. Undervisingen tar fasta på elevernas språkfärdigheter och styrkor. Elevernas språkkunskaper, textrepertoar och kulturkännedom vidgas. Undervisningen utvecklar elevernas färdigheter för fortsatta studier, samhället och arbetslivet. I litteraturundervisningen uppmuntras eleverna att läsa mångsidigt och analytiskt samt att få läsupplevelser.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga

med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla fyra målområden lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna 7-9. Bedömningen ska vara mångbottnad och grunda sig på såväl muntlig och skriftlig kunskapsredovisning som på lärarens observationer av språkanvändning och textanalys i olika situationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på sina kunskaper och färdigheter på ett mångsidigt sätt. Vid sidan av självbedömning ska man använda kamratbedömning under bedömningsprocessen.

Slutbedömningen genomförs det läsår då ämnesstudierna avslutas i respektive ämne. Genom slutbedömningen definierar man hur väl eleven vid slutet av studierna har uppnått målen för lärokursen. Slutvitsordet bestäms så att man jämför elevens kunskaps- och färdighetsnivå med de nationella kunskapskraven i den ifrågavarande lärokursen. Modersmål och litteratur är ett kumulativt läroämne. Då man bestämmer slutvitsordet ska man beakta alla nationella kunskapskrav för slutbedömningen oberoende av i vilken årskurs motsvarande mål har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven bedöms med vitsordet åtta (8) ifall hen har uppnått en nivå som utgör ett genomsnitt av den kunskaps- och färdighetsnivå för de olika delområdena som beskrivs i de nationella kunskapskraven. Om eleven inom något delområde nått högre än nivån för vitsordet åtta kan detta kompensera en något lägre prestationsnivå inom ett annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- träna korrekt uttal samt betoning och satsmelodi
- att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer
- delta i diskussioner som berör bekanta teman eller egna intressen
- öva att uttrycka egna åsikter
- förklara och beskriva saker och personer

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 4 åk 7-9

- träna korrekt uttal

- sambandet mellan betoning och betydelse

- öva att uttrycka egna tankar och åsikter
- återberätta med egna ord
- föra dialog, turtagning i diskussion
- att argumentera i olika samtalssituationer

muntliga presentationer om ämnen hämtade från vardag och skola

I2 Att tolka texter

Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, benämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- Ordförråd

- årstider, månader och veckodagar

- pengar

- naturen

- väder, temperatur

- olyckor

- kroppen

- kläder och klädstorlekar

- idrott/vintersport

- familj och släkt

- skolämnen

- klockan

- hustyper/boende

- färger

- adress

- känslor

- yrken

- geometriska begrepp (rektangel,

kvadrat...?)

- biblioteket, boktitel, författare, pärmbild

- begrepp i de olika läroämnen

- lässtrategier för att förstå och tolka texter
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä, u/y samt ng-, j-, tj- och sj-ljud
- träna att läsa både högt och tyst
- hörförståelse

- ljudböcker

- förstå skrivna instruktioner

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 4 åk 7-9

- utveckla ordförrådet (inom läroämnen)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck
- kan läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll
- läsa relevant litteratur (förkunskaper, åldersmässiga)
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä, u/y samt ng-, j-, tj- och sj-ljud
- lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna
- förstå skrivna instruktioner
- öva att analysera egna och andras texter
- hörförståelse

- ljudböcker

I3 Att producera texter

Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärskningen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika

informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttryckssätt för olika texter.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- Alfabetet

- forma bokstäver

- alfabetisk ordning

- läsriktning

- vokaler och konsonanter

- sambandet mellan ljud och bokstav
- skrivregler

- punkt, frågetecken och utropstecken

- kommatecken, talstreck och kolon

- stor bokstav respektive liten bokstav

- skriftspråk

- mening och stycke

- avstavning

- förkortning

- särskrivning

- stavningsregler för vanligt förekommande ord

- ordföljd i meningar, frågor samt nekande satser
- skriva olika slags typer av enkla texter

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 4 åk 7-9

- skrivregler

- punkt, frågetecken och utropstecken

- kommatecken, talstreck och kolon

- stor bokstav respektive liten bokstav

- skriftspråk

- mening och stycke

- avstavning

- förkortning

- särskrivning

- stavningsregler

- ordföljden
- huvudsats och bisats
- skriva texter i olika genrer
- disposition av egenskriven text
- behärska skrivprocessen

- planera, producera och bearbeta texter

självständigt

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

Kultur och litteratur

- hälsningsfraser och samtal
- presentera personer
- olika trosuppfattningar
- demokrati
- mat
- hobbyn
- dialekter

- bekanta sig med finlandssvenska högtider och traditioner
- gå till biblioteket
- filmer, litteratur, teater och mediekultur

Grammatik och språklära

- Ordklasser: substantiv, adjektiv, verb, pronomen, räkneord och prepositioner
- Satsdelar: subjekt, predikat, objekt

Ordkunskap

- stavelse, förstavelse och ändelse

- sammansatta ord och släktord

- motsatsord
- synonymer
- homofoner och homonymer
- lånord
- rimord

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 4 åk 7-9

Kultur och litteratur

- Filmer, litteratur, teater och mediekultur
- Bekanta sig med de nordiska språken
- Svenska språkets historia

Grammatik och språklära

- Alla ordklasser
- Satsdelar: subjekt, predikat, objekt, predikatsfyllnad, adverbial och attribut

Ordkunskap

- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnen
- stavelse, förstavelse och ändelse

- sammansatta ord och släktord
- motsatsord
- synonymer
- homofoner och homonymer
- lånord
- rimord

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K2, K4, K5
M3	I1	K2
M4	I2	K1, K2, K4
M5	I2	K1, K2, K4
M6	I3	K1, K2, K4
M7	I3	K2, K3
M8	I4	K4
M9	I4	K2
M10	I4	K2
M11	I5	K1, K2, K7
M12	I5	K4, K6
M13	I5	K1, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att utveckla färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i olika kommunikationssituationer i skolan och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter	Eleven kan medverka konstruktivt i kommunikationssituationer.

M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att lyssna och förstå formellt tal, kommunikationen i undervisningen och talade medietexter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå i kommunikationssituationer	Eleven förstår formellt tal, kommunikationen i undervisningen och media.

M3 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att uppträda och uttrycka sig målmedvetet och utnyttja olika uttryckssätt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppträda	Eleven kan förbereda en presentation självständigt och uppträda och uttrycka sig själv på ett för situationen lämpligt sätt.

M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd, handleda eleven att lära sig använda lässtrategier effektivt samt utveckla elevens förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven kan närma sig texter kritiskt och känna igen textgenrer. Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga begrepp beskriva de genretypiska dragen för en berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande text. Eleven förstår att texter har olika mål och syften.

M5 handleda eleven att läsa texter kritiskt både självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven kan dra slutsatser och ställa kritiska frågor utgående från texter.

M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna utnyttja olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskap om textgenrer i produktionen av texter	Eleven utnyttjar kunskap om de genretypiska dragen för en berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande text i sin skriftliga och muntliga produktion.

M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärskningen av det ordförråd och de strukturer som behövs för produktion av olika textgenrer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskning av skriftspråket	Eleven producerar förståeliga och koherenta texter, känner huvudsakligen till och kan tillämpa grundreglerna för skriftspråket i sitt skrivande.

M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur den språkliga medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva språkliga och textuella drag i texter, reflektera över deras betydelser samt beskriva skillnader mellan olika register och stilar.

M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika texter förhåller sig till varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteraturen och dess skeden	Eleven känner till den finlandssvenska litteraturen och kan namnge dess viktigaste skeden och kopplingar till världslitteraturen.

M10 vidga elevens kulturuppfattning och lära eleven att analysera flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället och att lära eleven se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva kulturens mångfald och vad flerspråkigheten innebär i samhället.

M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iaktta och jämföra olika lärstilar och att lära sig av andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur elevens uppfattning om sitt eget sätt att kommunicera utvecklats samt förmåga att reflektera över det egna sättet att lära sig språk	Utvecklingen av elevens uppfattning om sitt eget sätt att kommunicera används inte som grund för elevens vitsord. Eleven känner till sina egna språkliga styrkor och utvecklingsområden och kan ställa upp mål för sitt lärande.

M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika kunskapsområden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lägga märke till språk inom olika kunskapsområden	Eleven känner till hur språk används inom olika kunskapsområden.

M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka information samt förmåga att planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete	Eleven kan söka information mångsidigt från olika källor och kan planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete både på egen hand och tillsammans med andra.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- träna korrekt uttal samt betoning och satsmelodi
- att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer
- delta i diskussioner som berör bekanta teman eller egna intressen
- öva att uttrycka egna åsikter
- förklara och beskriva saker och personer

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 4 åk 7-9

- träna korrekt uttal

- sambandet mellan betoning och betydelse

- öva att uttrycka egna tankar och åsikter
- återberätta med egna ord
- föra dialog, turtagning i diskussion
- att argumentera i olika samtalssituationer

muntliga presentationer om ämnen hämtade från vardag och skola

I2 Att tolka texter

Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, benämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- Ordförråd

- årstider, månader och veckodagar

- pengar

- naturen

- väder, temperatur

- olyckor

- kroppen

- kläder och klädstorlekar

- idrott/vintersport

- familj och släkt

- skolämnen

- klockan

- hustyper/boende

- färger

- adress

- känslor

- yrken

- geometriska begrepp (rektangel,

kvadrat...?)

- biblioteket, boktitel, författare, pärmbild

- begrepp i de olika läroämnen

- lässtrategier för att förstå och tolka texter
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä, u/y samt ng-, j-, tj- och sj-ljud
- träna att läsa både högt och tyst
- hörförståelse

- ljudböcker

- förstå skrivna instruktioner

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 4 åk 7-9

- utveckla ordförrådet (inom läroämnen)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck
- kan läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll
- läsa relevant litteratur (förkunskaper, åldersmässiga)
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä, u/y samt ng-, j-, tj- och sj-ljud
- lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna
- förstå skrivna instruktioner
- öva att analysera egna och andras texter
- hörförståelse

- ljudböcker

I3 Att producera texter

Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärskningen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttryckssätt för olika texter.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- Alfabetet

- forma bokstäver

- alfabetisk ordning

- läsriktning

- vokaler och konsonanter

- sambandet mellan ljud och bokstav
- skrivregler

- punkt, frågetecken och utropstecken

- kommatecken, talstreck och kolon

- stor bokstav respektive liten bokstav

- skriftspråk

- mening och stycke

- avstavning

- förkortning

- särskrivning

- stavningsregler för vanligt förekommande ord

- ordföljd i meningar, frågor samt nekande satser
- skriva olika slags typer av enkla texter

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 4 åk 7-9

- skrivregler

- punkt, frågetecken och utropstecken

- kommatecken, talstreck och kolon

- stor bokstav respektive liten bokstav

- skriftspråk

- mening och stycke

- avstavning

- förkortning

- särskrivning

- stavningsregler

- ordföljden
- huvudsats och bisats
- skriva texter i olika genrer
- disposition av egenskriven text
- behärska skrivprocessen

- planera, producera och bearbeta texter

självständigt

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

Kultur och litteratur

- hälsningsfraser och samtal
- presentera personer
- olika trosuppfattningar
- demokrati
- mat
- hobbyn
- dialekter

- bekanta sig med finlandssvenska högtider och traditioner
- gå till biblioteket
- filmer, litteratur, teater och mediekultur

Grammatik och språklära

- Ordklasser: substantiv, adjektiv, verb, pronomen, räkneord och prepositioner
- Satsdelar: subjekt, predikat, objekt

Ordkunskap

- stavelse, förstavelse och ändelse

- sammansatta ord och släktord
- motsatsord
- synonymer
- homofoner och homonymer
- lånord
- rimord

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 4 åk 7-9

Kultur och litteratur

- Filmer, litteratur, teater och mediekultur
- Bekanta sig med de nordiska språken
- Svenska språkets historia

Grammatik och språklära

- Alla ordklasser
- Satsdelar: subjekt, predikat, objekt, predikatsfyllnad, adverbial och attribut

Ordkunskap

- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnen
- stavelse, förstavelse och ändelse

- sammansatta ord och släktord
- motsatsord
- synonymer
- homofoner och homonymer
- lånord
- rimord

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K2, K4, K5
M3	I1	K2
M4	I2	K1, K2, K4
M5	I2	K1, K2, K4
M6	I3	K1, K2, K4
M7	I3	K2, K3
M8	I4	K4
M9	I4	K2
M10	I4	K2
M11	I5	K1, K2, K7
M12	I5	K4, K6
M13	I5	K1, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att utveckla färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i olika kommunikationssituationer i skolan och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter	Eleven kan medverka konstruktivt i kommunikationssituationer.

M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att lyssna och förstå formellt tal, kommunikationen i undervisningen och talade medietexter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå i kommunikationssituationer	Eleven förstår formellt tal, kommunikationen i undervisningen och media.

M3 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att uppträda och uttrycka sig målmedvetet och utnyttja olika uttryckssätt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppträda	Eleven kan förbereda en presentation självständigt och uppträda och uttrycka sig själv på ett för situationen lämpligt sätt.

M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd, handleda eleven att lära sig använda lässtrategier effektivt samt utveckla elevens förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven kan närma sig texter kritiskt och känna igen textgenrer. Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga begrepp beskriva de genretypiska dragen för en berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande text. Eleven förstår att texter har olika mål och syften.

M5 handleda eleven att läsa texter kritiskt både självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven kan dra slutsatser och ställa kritiska frågor utgående från texter.

M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna utnyttja olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskap om textgenrer i produktionen av texter	Eleven utnyttjar kunskap om de genretypiska dragen för en berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande text i sin skriftliga och muntliga produktion.

M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärskningen av det ordförråd och de strukturer som behövs för produktion av olika textgenrer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskning av skriftspråket	Eleven producerar förståeliga och koherenta texter, känner huvudsakligen till och kan tillämpa grundreglerna för skriftspråket i sitt skrivande.

M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur den språkliga medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva språkliga och textuella drag i texter, reflektera över deras betydelser samt beskriva skillnader mellan olika register och stilar.

M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika texter förhåller sig till varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteraturen och dess skeden	Eleven känner till den finlandssvenska litteraturen och kan namnge dess viktigaste skeden och kopplingar till världslitteraturen.

M10 vidga elevens kulturuppfattning och lära eleven att analysera flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället och att lära eleven se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva kulturens mångfald och vad flerspråkigheten innebär i samhället.

M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iaktta och jämföra olika lärstilar och att lära sig av andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur elevens uppfattning om sitt eget sätt att kommunicera utvecklats samt förmåga att reflektera över det egna sättet att lära sig språk	Utvecklingen av elevens uppfattning om sitt eget sätt att kommunicera används inte som grund för elevens vitsord. Eleven känner till sina egna språkliga styrkor och utvecklingsområden och kan ställa upp mål för sitt lärande.

M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika kunskapsområden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lägga märke till språk inom olika kunskapsområden	Eleven känner till hur språk används inom olika kunskapsområden.

M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka information samt förmåga att planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete	Eleven kan söka information mångsidigt från olika källor och kan planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete både på egen hand och tillsammans med andra.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 4 åk 7-9

- träna korrekt uttal

- sambandet mellan betoning och betydelse

- öva att uttrycka egna tankar och åsikter
- återberätta med egna ord
- föra dialog, turtagning i diskussion
- att argumentera i olika samtalssituationer

muntliga presentationer om ämnen hämtade från vardag och skola

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- träna korrekt uttal samt betoning och satsmelodi
- att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer
- delta i diskussioner som berör bekanta teman eller egna intressen
- öva att uttrycka egna åsikter
- förklara och beskriva saker och personer

Nivå 4 åk 7-9

- träna korrekt uttal

- sambandet mellan betoning och betydelse

- öva att uttrycka egna tankar och åsikter
- återberätta med egna ord
- föra dialog, turtagning i diskussion
- att argumentera i olika samtalssituationer
- muntliga presentationer om ämnen hämtade från vardag och skola

I2 Att tolka texter

Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, benämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 4 åk 7-9

- utveckla ordförrådet (inom läroämnen)
- bekanta sig med idiomatiska uttryck
- kan läsa flytande och förstå textens väsentliga innehåll
- läsa relevant litteratur (förkunskaper, åldersmässiga)
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä, u/y samt ng-, j-, tj- och sj-ljud
- lässtrategier för att urskilja textens budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna
- förstå skrivna instruktioner
- öva att analysera egna och andras texter
- hörförståelse

- ljudböcker

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- Ordförråd

- årstider, månader och veckodagar

- pengar

- naturen

- väder, temperatur

- olyckor

- kroppen

- kläder och klädstorlekar

- idrott/vintersport

- familj och släkt

- skolämnen

- klockan

- hustyper/boende

- färger

- adress

- känslor

- yrken

- geometriska begrepp (rektangel,

kvadrat...?)

- biblioteket, boktitel, författare, pärmbild

- begrepp i de olika läroämnen

- lässtrategier för att förstå och tolka texter
- öva att läsa ljudstridiga ord: o/å, e/ä, u/y samt ng-, j-, tj- och sj-ljud
- träna att läsa både högt och tyst
- hörförståelse

- ljudböcker

- förstå skrivna instruktioner

I3 Att producera texter

Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärskningen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttryckssätt för olika texter.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 3 åk (6) 7-9

- Alfabetet

- forma bokstäver

- alfabetisk ordning

- läsriktning

- vokaler och konsonanter

- sambandet mellan ljud och bokstav
- skrivregler

- punkt, frågetecken och utropstecken

- kommatecken, talstreck och kolon

- stor bokstav respektive liten bokstav

- skriftspråk

- mening och stycke

- avstavning

- förkortning

- särskrivning

- stavningsregler för vanligt förekommande ord

- ordföljd i meningar, frågor samt nekande satser
- skriva olika slags typer av enkla texter

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9

Om eleven anländer i årskurs 3, 4 eller 5 börjar man arbeta från och med nivå 2 och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Om eleven anländer i årskurs 6, 7, 8 eller 9 börjar man arbeta från och med nivå 3 och fortsätter sedan med nivå 4.

Nivå 4 åk 7-9

- skrivregler

- punkt, frågetecken och utropstecken

- kommatecken, talstreck och kolon

- stor bokstav respektive liten bokstav

- skriftspråk

- mening och stycke

- avstavning

- förkortning

- särskrivning

- stavningsregler

- ordföljden
- huvudsats och bisats
- skriva texter i olika genrer
- disposition av egenskriven text
- behärska skrivprocessen

- planera, producera och bearbeta texter

självständigt

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

Om eleven anländer i årskurs 1 eller 2 arbetar man enligt följande två nivåer och fortsätter sedan med nivå 4 i årskurs 7-9.

Nivå 4 åk 7-9

Kultur och litteratur

- Filmer, litteratur, teater och mediekultur
- Bekanta sig med de nordiska språken
- Svenska språkets historia

Grammatik och språklära

- Alla ordklasser
- Satsdelar: subjekt, predikat, objekt, predikatsfyllnad, adverbial och attribut

Ordkunskap

- utveckla och utöka ordförrådet inom läroämnen
- stavelse, förstavelse och ändelse

- sammansatta ord och släktord
- motsatsord
- synonymer
- homofoner och homonymer
- lånord
- rimord

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande

Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K2, K4, K5
M3	I1	K2
M4	I2	K1, K2, K4
M5	I2	K1, K2, K4
M6	I3	K1, K2, K4
M7	I3	K2, K3
M8	I4	K4
M9	I4	K2
M10	I4	K2
M11	I5	K1, K2, K7
M12	I5	K4, K6
M13	I5	K1, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att utveckla färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i olika kommunikationssituationer i skolan och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikativa färdigheter	Eleven kan medverka konstruktivt i kommunikationssituationer.

M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att lyssna och förstå formellt tal, kommunikationen i undervisningen och talade medietexter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå i kommunikationssituationer	Eleven förstår formellt tal, kommunikationen i undervisningen och media.

M3 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att uppträda och uttrycka sig målmedvetet och utnyttja olika uttryckssätt i olika situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppträda	Eleven kan förbereda en presentation självständigt och uppträda och uttrycka sig själv på ett för situationen lämpligt sätt.

M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd, handleda eleven att lära sig använda lässtrategier effektivt samt utveckla elevens förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven kan närma sig texter kritiskt och känna igen textgenrer. Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga begrepp beskriva de genretypiska dragen för en berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande text. Eleven förstår att texter har olika mål och syften.

M5 handleda eleven att läsa texter kritiskt både självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Eleven kan dra slutsatser och ställa kritiska frågor utgående från texter.

M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna utnyttja olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskap om textgenrer i produktionen av texter	Eleven utnyttjar kunskap om de genretypiska dragen för en berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande text i sin skriftliga och muntliga produktion.

M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärskningen av det ordförråd och de strukturer som behövs för produktion av olika textgenrer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskning av skriftspråket	Eleven producerar förståeliga och koherenta texter, känner huvudsakligen till och kan tillämpa grundreglerna för skriftspråket i sitt skrivande.

M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur den språkliga medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva språkliga och textuella drag i texter, reflektera över deras betydelser samt beskriva skillnader mellan olika register och stilar.

M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika texter förhåller sig till varandra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om litteraturen och dess skeden	Eleven känner till den finlandssvenska litteraturen och kan namnge dess viktigaste skeden och kopplingar till världslitteraturen.

M10 vidga elevens kulturuppfattning och lära eleven att analysera flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället och att lära eleven se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva kulturens mångfald och vad flerspråkigheten innebär i samhället.

M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iaktta och jämföra olika lärstilar och att lära sig av andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur elevens uppfattning om sitt eget sätt att kommunicera utvecklats samt förmåga att reflektera över det egna sättet att lära sig språk	Utvecklingen av elevens uppfattning om sitt eget sätt att kommunicera används inte som grund för elevens vitsord. Eleven känner till sina egna språkliga styrkor och utvecklingsområden och kan ställa upp mål för sitt lärande.

M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika kunskapsområden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lägga märke till språk inom olika kunskapsområden	Eleven känner till hur språk används inom olika kunskapsområden.

M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka information samt förmåga att planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete	Eleven kan söka information mångsidigt från olika källor och kan planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete både på egen hand och tillsammans med andra.

35.6.16. Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 *ska undervisningen i musik ge eleverna möjlighet att bredda sina musikaliska kunskaper och vidga sin världsbild. Samtidigt ska undervisningen handleda dem att tolka musikens betydelse och att analysera känslor och upplevelser i samband med musik. Undervisningens uppdrag är också att utveckla elevernas förmåga att kritiskt granska olika musikkulturer genom att handleda dem att analysera och bedöma hur man kan kommunicera och påverka med hjälp av musik. Elevernas agerande och tänkande stärks genom att man repeterar och fördjupar de musikaliska färdigheter som de har sedan tidigare. Eleverna ska också ges möjlighet att själva planera och utvärdera sitt lärande. Eleverna ska få uttrycka sig musikaliskt på ett mångsidigt och kreativt sätt och skapa musik självständigt och tillsammans med andra. Detta stöds genom att musik kombineras med andra uttrycksformer. När eleverna använder digitala verktyg stiftar de bekantskap med upphovsrätt och möjligheter att använda musik och digitala medier och vilka eventuella etiska problem som kan uppstå.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 7–9

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven och stärker viljan att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. Musikbegrepp lärs ut med hjälp av musikaliska arbetssätt. I undervisningen ska man utnyttja de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 7–9

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Beslut om arbetssätt, läromedel, instrument och grupparbete fattas så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga. Vid valet av arbetssätt ska målet vara att bryta eventuella könsbundna mönster som förekommer inom musikkulturen och i musikundervisningen.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 7–9

I musikundervisningen behöver eleven realistisk och samtidigt uppmuntrande respons också i årskurs 7–9 i den grundläggande utbildningen. Handledande respons hjälper eleven att bättre uppfatta musikaliskt genomförande, musikaliskt uttryck och musikens betydelser. Eleven behöver respons i synnerhet när eleven genomför helheter som omfattar kreativt skapande och musikteknologi.

Slutbedömningen infaller det läsår då musik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått de gemensamma målen för lärokursen i musik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i musik. I musik utvecklas elevens kunskaper inom alla målområden ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Gitarr, även barréackord, bas, keyboard, trummor m.m.

Bodypercussion, koreografi till sånger. Samarbete med t.ex. gymnastik.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

Eleverna ges möjlighet till att delta antingen i småskaliga eller storskaliga konserter, t.ex. skolans eget forum ”Friday Fever” eller nationella ”Skolmusik”-evenemang.

Komposition med hjälp av digital teknologi t.ex. notationsprogram och Garageband.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Förstå att musiken är kontextberoende och har ett historiskt samband. Samarbete med t.ex. ämnet historia.

Studera musiken i vår omgivning och ortens musikutbud genom t.ex. konsertbesök, intervjuer med t.ex. äldre släktingar, studiebesök för att bekanta sig med möjligheter till vidare musikstudier.

Popmusikens historia, den västerländska konstmusikens historia.

Upphovsrätt, rättigheter och tillstånd.

Vårt kulturarv.

Etnomusik.

Hörselvård.

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Aktivt musiklyssnande, diskussion och respekt för varandras åsikter.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M3	I1, I2, I3, I4	K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2
M5	I1, I2, I3, I4	K2
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K6
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4	K2, K4
M9	I1, I2, I3, I4	K4
M10	I1, I2, I3, I4	K3, K4
M11	I1, I2, I3, I4	K3
M12	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musicerande grupp och i musikaliska sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att medverka i en musikgrupp	Eleven medverkar i en musikgrupp, sköter sin andel och sporrar andra.

M2 hjälpa eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musicerande grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång samt kan bidra till den musikaliska helheten.

M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att spela i en musikgrupp	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i gemensamt musicerande.

M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven visar i sina rörelser att hen uppfattar musikens grundrytm och anpassar sina rörelser till den musik hen hör.

M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till och diskutera ljudmiljöer och musik	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om det hen hört.

M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att skapa musik kreativt	Eleven kan använda musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och tillämpa nya musikaliska idéer självständigt eller i grupp.

M7 handleda eleven att spela in musik och att använda musikteknologi på ett kreativt sätt både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda musikteknologi	Eleven kan använda de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.

M8 vägleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell kompetens	Eleven kan analysera hur musik används och i vilka former den förekommer och berätta om sina iakttagelser.

M9 uppmuntra och handleda eleven att diskutera musik med hjälp av musikbegrepp och -termer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda musikbegrepp och -symboler	Eleven använder musikaliska grundbegrepp, notationssätt och termer i den musikaliska verksamheten.

M10 hjälpa eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att upptäcka musikens inverkan på välbefinnandet	Man diskuterar med eleven om musikens inverkan på känslorna och välbefinnandet, men detta mål används inte som grund för slutbedömningen.

M11 handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att värna om hörseln och om att musik- och ljudmiljön är trygg	Eleven beaktar bland annat ljudstyrkan och andra faktorer som hör samman med en trygg musik- och ljudmiljö när hen musicerar. Detta mål används dock inte som grund för slutbedömningen.

M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att bedöma sina framsteg i förhållande till målen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven ställer under handledning upp ett eget mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt bedömer sina framsteg i förhållande till målet.

35.6.17. Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 *ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.*

I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.

I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 7–9

Målet är att visa uppskattning och respekt för alla religioner och livsåskådningar. Teman granskas med hjälp av erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att fördjupa och gemensamt reflektera över begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. Undervisningsmiljön ska vara rofylld. Diskussion är en viktig del av undervisningen. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 7–9

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrunder och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet samt sociala och kommunikativa färdigheter. Eleverna handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömningen av elevens lärande i religion i årskurs 7–9

Bedömningen ska grunda sig på observationer och diskussioner i arbetet samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och uppmuntrande. Eleverna ska regelbundet få information om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen. Elevernas självbedömning och kamratbedömning används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i religion när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med

att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Evangelisk-luthersk tro

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7-9** ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.*

I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.

I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Kristendomen. Gamla testamentet.

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Vad är religion?

Naturfolkens religioner. Fornnordisk religion. Hinduismen. Buddhismen. Judendomen. Islam. Kinas och Japans religioner.

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Världsreligionerna.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K1
M2	I1	K2
M3	I2	K2, K3, K6
M4	I1, I2, I3	K2, K4, K6
M6	I3	K2, K7
M7	I1, I3	K5, K6
M8	I1, I2, I3	K7
M10	I1, I2, I3	K6

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religionernas betydelse i kulturen och samhället	Eleven känner igen och kan nämna religiösa inslag i den omgivande kulturen.

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera religiös information	Eleven kan beskriva hur den aktuella religionen har uppkommit och vilket inflytande den haft. Eleven känner till religionens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.

M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om världsreligionerna och olika livsåskådningar	Eleven har grundläggande kunskaper om världens stora religioner och om irreligiositet. Eleven kan beskriva mångfalden i religionerna och livsåskådningarna.

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik och människorättsetik	Eleven känner till och kan nämna centrala etiska begrepp. Eleven kan nämna de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter och redogöra för det centrala innehållet i dem. Eleven känner till etiska principer i den religion som studeras och i andra religioner och livsåskådningar.

M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religioners och livsåskådningars globala betydelse	Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.

M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över mänskliga livsfrågor och kan redogöra för aktuella etiska frågor.

M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Kristendomen i vår värld. Vem är Jesus? Nya testamentet. Kristendomens uppkomst och den unga kyrkan. Förföljelser. Kristendomen sprids. Kyrkan delas. Kyrkan i väst under medeltiden. Kristendomen kommer till Finland. Klosterväsendet. Katolska kyrkan. Ortodoxa kyrkan. Reformationen och lutherska kyrkan. Ortodoxins tid. Pietismen. Väckelserörelserna. Frikyrkorna.

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K1
M2	I1	K2
M3	I2	K2, K3, K6
M4	I1, I2, I3	K2, K4, K6
M6	I3	K2, K7
M7	I1, I3	K5, K6
M10	I1, I2, I3	K6

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religionernas betydelse i kulturen och samhället	Eleven känner igen och kan nämna religiösa inslag i den omgivande kulturen.

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera religiös information	Eleven kan beskriva hur den aktuella religionen har uppkommit och vilket inflytande den haft. Eleven känner till religionens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.

M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om världsreligionerna och olika livsåskådningar	Eleven har grundläggande kunskaper om världens stora religioner och om irreligiositet. Eleven kan beskriva mångfalden i religionerna och livsåskådningarna.

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik och människorättsetik	Eleven känner till och kan nämna centrala etiska begrepp. Eleven kan nämna de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter och redogöra för det centrala innehållet i dem. Eleven känner till etiska principer i den religion som studeras och i andra religioner och livsåskådningar.

M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religioners och livsåskådningars globala betydelse	Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.

M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Religionsfrihet. Den lutherska kyrkans organisation och verksamhet.

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Sekter och nyreligiösa rörelser.

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor

i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Etiska grundbegrepp och etiska frågeställningar. Livets svåra frågor.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K1
M2	I1	K2
M3	I2	K2, K3, K6
M4	I1, I2, I3	K2, K4, K6
M5	I1, I3	K1, K2, K4, K5, K7
M6	I3	K2, K7
M7	I1, I3	K5, K6
M8	I1, I2, I3	K7
M9	I2, I3	K1, K2
M10	I1, I2, I3	K6

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religionernas betydelse i kulturen och samhället	Eleven känner igen och kan nämna religiösa inslag i den omgivande kulturen.

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera religiös information	Eleven kan beskriva hur den aktuella religionen har uppkommit och vilket inflytande den haft. Eleven känner till religionens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.

M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om världsreligionerna och olika livsåskådningar	Eleven har grundläggande kunskaper om världens stora religioner och om irreligiositet. Eleven kan beskriva mångfalden i religionerna och livsåskådningarna.

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven känner igen och kan ge exempel på olika sätt att argumentera samt några skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk.

M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik och människorättsetik	Eleven känner till och kan nämna centrala etiska begrepp. Eleven kan nämna de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter och redogöra för det centrala innehållet i dem. Eleven känner till etiska principer i den religion som studeras och i andra religioner och livsåskådningar.

M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religioners och livsåskådningars globala betydelse	Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.

M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över mänskliga livsfrågor och kan redogöra för aktuella etiska frågor.

M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.

M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

35.6.18. Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhälleliga och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen

i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhälleliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

***I årskurserna 7-9** ska man betona elevernas möjligheter och kompetens att påverka i ett demokratiskt samhälle samt elevernas ansvar i fråga om egna livsval. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i närmiljön få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. I undervisningen ska man fästa vikt vid samhällets och samhällslivets strukturer samt begrepp i anslutning till dessa. Eleven ska vägledas att fälla omdöme om samhälleliga och ekonomiska frågor och att jämföra olika åsikter och strategier inom olika folkgrupper och gällande olika värdemål. Studierna av samhällsfrågor ska vidgas till att omfatta även globala frågor.*

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 7–9

Målet är att stödja elevernas utveckling till aktiva medborgare genom att använda mångsidiga konkreta arbetssätt. Det är viktigt att kontinuerligt följa med, analysera och diskutera aktuella frågor och händelser. Likaså är kommunikationen med olika aktörer i samhället viktig. Man kan även använda ämnesövergripande arbete i undervisningen, till exempel i samband med olika projekt. Utöver kollaborativa arbetssätt prioriteras undersökande lärande. Granskning och användning av medier samt informations- och kommunikationsteknik utgör en central del av studierna.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i medborgarsamhället samt stödja elevernas utveckling till aktiva medlemmar i olika samhällsgrupper. Mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan stöds genom praktiska övningar. Eleverna ska öva sig att söka, förstå och tillämpa information om samhälle och ekonomi samt bedöma informationens betydelse både ur sin egen och ur en allmän synvinkel. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas i undervisningsarrangemangen och arbetssätten genom att läraren förklarar till exempel bilder, grafer och statistik.

Bedömning av elevens lärande i samhällslära i årskurs 7–9

I samhällsläran ska bedömningen vara uppmuntrande och handledande. Genom mångsidig respons ska eleverna uppmuntras att fungera aktivt i i sin egen närmiljö och att tillämpa sina kunskaper om samhälle och ekonomi i det praktiska livet. Vid bedömningen ska läraren beakta elevernas många olika – multimodala - sätt att arbeta och producera. Genom bedömningen ska man stödja elevens förmåga att tillämpa samhälleliga kunskaper och färdigheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur mångsidigt eleven lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället och hur väl hen kan motivera sina åsikter.

Slutbedömningen infaller det läsår då samhällslära upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i samhällslära när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i samhällslära. Inom samhällsläran utvecklas elevens kompetens inom alla målområden under hela lärokursen fram till slutbedömningen. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som de nationella kunskapskraven förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation gällande målen inom något annat delområde.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

Privatekonomi: konsumtion, sparande, lån, placeringar. Social trygghet. Arbetslivet: arbetsavtal, arbetarskydd, facklig verksamhet. Familjelivet: äktenskap, arv. Jämställdhet.

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

Demokrati och diktatur. Kommun. Riksdag, regering och president. Föreningar och politiska partier. Massmedier och nätetik. EU. Minoriteter i Finland. Rättssamhället: rättigheter och skyldigheter, domstolsväsendet.

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

Hur påverka i samhället: skolan, kommunen, nationellt, internationellt. Hur påverka via föreningar och fackföreningar, politiska partier, massmedia.

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Nationalekonomiska begrepp: inflation, deflation, konjunktursvängningar, efterfrågan, utbud, produktionsfaktorer, näringsgrenar. Offentlig ekonomi: beskattning och välfärdssamhälle. Arbete och entreprenörskap.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K4, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K4, K7
M3	I2, I3	K2, K4, K7
M4	I1, I2, I3	K3, K4, K5
M5	I1, I4	K1, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K2, K4
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K7
M8	I1, I4	K2, K4, K6, K7
M9	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självbedömningen.

M2 hjälpa eleven att träna sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självbedömningen.

M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv och att fördjupa sina kunskaper om det finländska rättssystemet och hur det fungerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå rättsstatliga principer och hur de fungerar	Eleven kan beskriva och förklara de centrala människorättsprinciperna i en rättsstat och kan beskriva det finländska rättssystemets struktur och verksamhet.

M4 hjälpa eleven att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomi och konsumtion och kritiskt värdera mediernas roll och betydelse

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter som gäller samhälle, medier, ekonomi och konsumtion	Eleven kan beskriva hur samhället, ekonomin och medierna fungerar och granska den offentliga debatten inom dessa områden.

M5 uppmuntra eleven att utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i arbetslivet, känner till vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Entreprenörskap och arbetslivskompetens	Eleven kan beskriva arbetslivets och entreprenörskapets samhälleliga betydelse samt fälla omdömen om vilka möjligheter de erbjuder även för elevens egen framtid.

M6 vägleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, sammanslutningar och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om olika samhällsgrupper och minoriteter i samhället	Eleven kan studera och diskutera olika samhällsgrupper och minoriteter på ett konstruktivt och analytiskt sätt.

M7 stödja eleven att förstå principerna för samhälleligt beslutsfattande och demokratiska förfaringssätt på lokal, nationell, EU- och global nivå och att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om demokratiska principer och handlingsmönster och om principerna för beslutsfattande i samhället	Eleven kan ge exempel på politiskt beslutsfattande, maktutövning, samhällsstrukturer och -funktioner på lokal, nationell och global nivå samt fungera aktivt för att utveckla sin egen närmiljö enligt demokratiska principer och handlingsmönster.

M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Grundläggande kunskap om ekonomi	Eleven kan motivera betydelsen av att spara, investera och konsumera både privat och ur nationalekonomiskt perspektiv.

M9 vägleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv, engagera sig i samhällelig verksamhet och diskussion samt använda sina medie- och samhällskunskaper då hen bildar sig egna uppfattningar som medborgare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för samhällsfrågor och förmåga att påverka och fungera som aktiv och delaktig medborgare	Eleven kan uttrycka och motivera sina åsikter på ett ändamålsenligt sätt, påverka och fungera konstruktivt som aktiv medborgare i sin närmiljö.

35.6.19. Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärda kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7–9 *är slöjdens fostrande uppdrag att stärka och fördjupa elevernas förmåga att ta fasta på sina egna erfarenheter för att skapa nytt och lösa problem samt stärka och fördjupa*

sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att planera, skapa och uttrycka sig genom slöjd. Undervisningen i slöjd utgår från att eleverna ska få iaktta och undersöka den byggda miljön och dess olika material samt tillämpa kunskapen i sitt skapande. Då färdigheterna fördjupas ska eleverna också bli bekanta med olika tekniska funktionsprinciper och praktiska problem som kan uppstå då de tillämpas. Slöjdens ska stödja elevernas välbefinnande och livskompetens samt yrkesval och val som gäller arbetslivet.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 7–9

Mångsidiga apparater, maskiner, arbetsredskap och lärmiljöer ger eleverna möjlighet att lära sig slöjda med olika material och att tillägna sig en ansvarsfull arbetsattityd. Vardagslivet, naturen, den byggda miljön och olika föremål observeras och utnyttjas för att planera och framställa slöjdprodukter. Eleverna utnyttjar mobila apparater i slöjden och övar sig att skapa tredimensionella ritningar och modeller. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete. Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt i samarbete med utomstående sakkunniga, olika instanser och över läroämnesgränserna. Eleverna får kunskap om slöjd genom att besöka museer, utställningar och företag.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 7–9

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att handledning/stöd ordnas med hänsyn till olika pedagogiska arbets- och förhållningssätt som stödjer eleverna att tillägna sig slöjdfärdigheter och främjar deras förmåga att planera och samarbeta. Genom individuellt arbete, grupparbete och kollaborativa arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och att självständigt ta ansvar. I undervisningen ska elevernas olika förutsättningar och behov beaktas och slöjdundervisningen differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetsredskap, arbetssätt och arbetsuppgifter.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet ska vägleda och sporra eleverna. Bedömningen ska grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet, på målen och kriterierna för den samt på kontinuerlig bedömning och dokumentation under arbetets gång. Det är viktigt att eleverna känner till grunderna för bedömningen. Dokumentationen av de olika skedena av arbetsprocessen fungerar som ett redskap vid bedömningen. Eleverna ska ges mångsidig respons på sina framsteg och sitt lärande. Bedömningen ska stödja utvecklingen av mångsidiga slöjdfärdigheter. Eleverna ska erbjudas olika möjligheter att visa sina framsteg och uppmuntras att utnyttja sina styrkor och inhämta de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna ska vägledas att utvärdera sitt lärande och erbjudas olika sätt att utvärdera både sitt eget och sina klasskamraters arbete. Responsen ska vara ömsesidig, så att även läraren får respons på sina metoder eller arbetssätt.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i slöjd när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i slöjd. Kunskaperna i läroämnet utvecklas kontinuerligt under studiernas gång. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleverna får vitsordet åtta (8) om de i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något mål, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat mål. Siffervitsordet bestäms gemensamt av de lärare som undervisat eleverna i slöjd.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

I2 Formgivning

Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

I3 Prövning

Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används och tillämpas inbyggda system, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter.

I4 Dokumentation och värdering

Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

I5 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

I6 Arbetssäkerhet

Eleverna får kunskap om arbetssäkerhet samt lär sig att kartlägga och bedöma risker under slöjdprocessens gång. Eleverna arbetar på ett tryggt och säkert sätt.

I7 Företagsamt lärande

Eleverna bekantar sig med företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök. Undervisningen tar fasta på de praktiska färdigheternas betydelse i arbetslivet. Kulturinstitutionernas utbud utnyttjas som en idékälla.

I8 Medvetenhet och delaktighet

Eleverna undersöker olika betydelser som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv. Eleverna reflekterar över hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen. Eleverna lär sig delta, påverka och kommunicera genom slöjd.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I2, I3, I4, I5	K2, K3
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K4, K6
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K4
M5	I6	K3, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K5
M7	I7	K6
M8	I8	K1, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.

M2 vägleda eleven att ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer upp mål för sitt arbete, arbetar processinriktat och utvärderar realistiskt sitt lärande under slöjdprocessen.

M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att framställa och använda tekniker och bearbetningsmetoder	Eleven kan välja ändamålsenliga material, tekniker och bearbetningsmetoder samt använda dem för att framställa produkter/ alster enligt sina planer.

M4 handleda eleven att lära sig använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck	Eleven kan använda centrala slöjdbegrepp, kan uttrycka sina idéer klart och genomföra sina idéer planenligt och med hänsyn till estetik och funktionalitet.

M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen.

M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och distribuera gemensam information

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik, Förmåga att arbeta tillsammans med andra	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik både på egen hand och tillsammans med andra för planering, framställning och dokumentation av slöjdprocessen.

M7 vägleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i samhället	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva slöjdfärdigheternas betydelse i vardagen, samhället och arbetslivet.

M8 vägleda eleven att tänka ekonomiskt och att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra val och motivera sina val	Eleven kan redogöra för hur slöjd stödjer en hållbar livsstil och kan göra hållbara val i sitt arbete.